

APOSTOLSKI VIDOVI REDOVNIČKOG ŽIVOTA DANAS

**ZBORNIK RADOVA
ŠESTOG REDOVNIČKOG TJEDNA**

APOSTOLSKI VIDOV REDOVNIČKOG
ŽIVOTA DANAS
Zbornik radova VI. redovničkog tjedna

Priredili: Stjepan Bolkovac, Judita Čovo, Salezija Vukadin, Mariangela Žigrić
Odgovara: Stjepan Bolkovac, Vrbanićeva 35, 41000 Zagreb

Apostolski vidovi redovničkog života danас

ZBORNIK RADOVA VI. REDOVNIČKOG TJEDNA

/Zagreb, 4. rujna do 7. listopada 1979./

Uredio: Stjepan Bolkovac

Zagreb 1980.

Konferencija viših redovničkih poglavara u Jugoslaviji
Unija viših redovničkih poglavarica Jugoslavije

Tisak: RO "Informator", Tiskara "Zagreb", Zagreb, Preradovićeva 21

O. Bono Šagi, predsjednik KVRPJ:

POZDRAVNI GOVOR

*Mnogopoštovanioci provincijali,
časne majke,
drage sestre i braćo!*

Sve vas od srca pozdravljam. Mir i dobro svima! Po šesti puta smo se okupili na ovaj naš mali redovnički kongres da zajedno razmišljamo, molimo i razgovaramo u Duhu Svetom o jednom od kapitalnih aspekta našega zvanja, našega života. Ovoga puta o našem udjelu u apostolatu Crkve u svijetu danas. Dozvolite mi da i ovom prigodom glasno kažem misao koja je, vjerujem, prisutna u srcu svakoga od nas. Lijepo je biti zajedno u različitosti darova Duha Svetoga. Iako ima sada već ovdje u našoj mjesnoj Crkvi mnogo skupova koji pružaju priliku za susret i koji obogaćuju znanje, ipak ovaj je skup za nas redovnike i redovnice u mnogo čemu sasvim izuzetan. On nam pruža na tako širokom općenarodnom planu mogućnost da razmišljamo o samima sebi, a na taj način predstavlja svojevrsne dane duhovne sabranosti, usredotočenosti na traženje novih motiva za naše služenje Bogu u braći. Ovi dani mogu nam, ako se pravo iskoriste, pružiti pravi blagdan bratskog zajedništva u Kristu.

Tema odabrana za ovaj tjedan: "Apostolski vidovi redovničkog života danas" toliko je kompleksna da je sigurno nećemo moći ni uz veliku kompetentnost i marljivost predavača dostatno obraditi. No možda će nam se otvoriti novi pogledi na stvarnost naše prisutnosti u konkretnoj našoj Crkvi i našem društvu. Potrebno je da svoj problematici prilazimo s jedne strane s unutarnje vrijednosti samog redovničkog života ali s druge strane i rasčlanjivanja apostolskih zadataka koji stoje pred našom Crkvom i pred svima nama. Uključimo u razgovore i rasprave svoja apostolska iskustva s raznih područja našega konkretnog djelovanja. Razmatranje ove teme moralo bi raspršiti oblake sumnje o vrijednosti redovničkog načina života za naše vrijeme, koji su se nadvili nad neke mlađe redovničke željne živih akcija. Trebalo bi da se ovdje ukažu nove nade. Teškoće i zapreke na koje nailazimo ne bi smjele biti prenaglašavane kao da one nisu uvijek bile prisutne i kao da nisu uvijek u mogućnosti da se riješe. Hoćemo li u tom bar malo uspjeti, ovisi o svima nama. Nastojmo zato sudjelovati i umom i srcem.

Gospodin, koji nas je pozvao na put savršene ljubavi, neće nam uskratiti svjetlo Duhu ako ga u poniznosti zatražimo. Kad je riječ o apostolatu redovnika uvijek je moguće da upadnemo u samodopadnost. Budimo radije kritični prema sebi. Bez dostatne samokritičnosti na nivou pojedinog reda ili družbe nećemo uspjeti dosta jasno govoriti niti ćemo uspjeti ukazati na pravce u kojima se može

stvarno naći autentično mjesto za specifičnu ulogu svake pojedine naše redovničke zajednice. Ne bi bilo u redu da se počnemo jedino tužiti na druge (naše društvo, našu hijerarhiju i sl.), ako ne uvidimo i sami svoju relativnost i dotrajalost nekih naših oblika bez obzira na njihovu povijesnu veličinu. Neka ovaj rad što ga započinjemo bude vođen Duhom Svetim i neka doneše obilan plod u nama samima i u našoj braći i sestrama koji u nas upiru svoj pogled. Želim uspjeh ovom skupu.

PRVI DAN

REDOVNIČKI ŽIVOT: NASLJEDOVANJE ISUSA KRISTA I APOSTOLAT

Nasljedovanje Isusa Krista nije, barem prvotno, vanjsko oponašanje njegova života ili preuzimanje njegova načina molitve, posta, govora i postupka prema ljudima. To bi samo djelomično i posredno odgovaralo pojmu "nasljedovanja". Ono je dublje i sastoji se u preuzimanju, proživljavanju, intenziviranju i povećavanju Kristova života u ljudima, koji su njim obdareni Kristovom milošću. Zato se smisao zahtjeva nasljedovanja Isusa Krista svodi na svjesno prihvaćanje i odgovorno razvijanje toga života do onih nutarnjih i vanjskih dimenzija i oblika koje je čovjeku uopće moguće postići u njegovoj zemaljskoj egzistenciji. Težište je, dakle, najprije na naravi i rastu Kristova života, a tek onda na njegovim vanjskim izražajima i oblicima kao normalnim i logičnim odjecima u promjenljivim individualnim i povijesnim uvjetima.

Kristov život u čovjeku već samim sobom teži da se do kraja razvije ne samo u pojedinom čovjeku nego i u cijelom čovječanstvu zajedno. Ta težnja prolazi kroz čovjekovu slobodnu volju tako da svatko s njom stiče odgovornost koja treba prijeći u svjesno i neprekidno nastojanje oko otklanjanja svake nutarne i vanjske prepreke tomu životu i prihvaćanje svega što ga čini punim i savršenim. Krajnji je cilj svega i svačijega nastojanja punina Kristova života ili potpun uzrast Krista u ljudima, tako da u njima više ne živi "stari čovjek" nego Krist. Načelno, nema razlike u toj obavezi među onima kojima je Kristov život darovan i povjeren krštenjem. Svi su, naime, pod trajnom i bezuvjetnom obavezom. U tom pogledu nema, dakle, za jedne savjeta, a za druge zapovijedi. Svi su samo pod zapovijedi. Ipak, objektivno, postoje razlike u okolnostima u kojima se pojedini ljudi nalaze. Zato će i njihovo ponašanje i organiziranje života biti različiti. To sa sobom povlači poseban put do savršenstva kršćanskog života, različite načine življenja toga života i različite oblike radikalizma kojim ga trebaštiti i promicati. Te razlike i njihove posljedice još više ovise o različitim karizmama koje Duh Sveti dijeli pojedincima.

Nutarna težnja Kristova života, da se potpuno razvije i oblikuje u svim ljudima, poprima u njegovim nosiocima oblik poslanja i obaveze da ga svjesno šire i prenose na druge. Prihvatići život znači prihvatići i njegovu temeljnu težnju i praktično joj udovoljiti na najprikladniji i najkorisniji način. To je u biblijsko-teološkom smislu autentični apostolatiza kojeg stoji i posebna Kristova zapovijed /Mt 28, 19-20; Mk 16, 15-16; Iv 20,21/.

Budući da je Kristov život u čovjeku njegovo najveće dobro, čovjek je dužan radikalno odbaciti sve što taj život dovodi u pitanje. Evandelje je u tom beskompromisno: "Ako te tvoje desno oko navodi na grijeh, isčupaj ga i baci od sebe... ako te tvoja desna ruka navodi na grijeh, odsijeci je i bac i od sebe, jer

je bolje da ti propadne jedan od udova nego da ti cijelo tijelo ode u pakao” (Mt 5, 29–30). I, dok jedni ljudi nastoje tako postupiti kad se god susretu s takvom opasnošću, drugi, ne čekajući takve opasnosti po svoje najveće dobro, već unaprijed radikalno ostavljaju sve što bi ih moglo dovesti u opasnost da ga izgube. Oni nisu radikalni samo u pojedinim slučajevima nego se cijelim životom stavljuju u radikalni položaj koji te opasnosti isključuje.

Dublji uvid u vrijednost Kristova života i veći radikalizam u njegovu prihvatanju djelo je Duha Svetoga. To je sakriveno umnima, a objavljeno malenima (usp. Mt 11,25). Ali i oni imaju jedan ovu, a drugi onu karizmu (usp. 1 Kor 7, 7). Zbog toga se odmah u početku iz šireg kruga ljudi sa kojima je Isus dolazio u dodir i koji su se s njim bili u prijateljskoj vezi izdvajala neka manja skupina, sastavljena od muškaraca i žena, koja je ostavila sve i pošla za Isusom, slušala svaki dan njegovu riječ i propovijedala je dalje (usp. Lk 10, 1–12). Iz nje su ponikli i Apostoli.

Koncentracija na ”jedino potrebno” i bojazan da se srce podijeli na više strana, umjesto da se jedino preda Gospodinu, navela je te ljudi da ostave sve kako bi trajno bili uže povezani sa Isusom i bolje mu služili. Tako je to bilo dok je on bio među njima vidljivo. Ali i kasnije, kad je on uzašao na nebo, nije se u njihovu odnosu prema njemu ništa bitno promijenilo. Krist je i dalje ostao prisutan među njima i u njima, iako samo u ”Duhu”. Oni se i dalje radikalno vežu za nj. Posljedica je toga da se odriču materijalnih dobara u korist drugih (Dj 2,44–45; 4,32–35; 5,12–16), da postaju ”jedno srce i jedna duša” (Dj 4,32) i da im sve biva zajedničko (Dj 4, 32). Prihvatajući taj radikalizam prvočna je Crkva idejno, psihološki, voljno i praktično postala sposobnija, motiviranija i uspješnija u propovijedanju Krista sterući mu tako put do svakoga čovjeka. I, upravo za tu i takvu Crkvu vezano je eksplozivno širenje Evanelja po cijelom Rimskom carstvu. Pred naletom njezina oslobođenog dinamizma nestajale su prepreke i topile se u vatri Duha Svetoga kojom je plamnjela. Unatoč povijesnim uvjetima i promjenama u Crkvi je uvijek postojala jedna jezgra, okupljena oko Isusa, koja je radikalno sve ostavljala i zaljubljenički ga slijedila, da mu može bolje služiti u ljudima.

Redovništvo svojim radikalizmom ne samo slični, nego i izrasta iz prvočne crkvene zajednice u Jeruzalemu, naslijeduje njenu sposobnost i dinamizam beskompromisnog služenja Kristu u ljudima. ”Svi veliki osnivači Redova polaze od dubokog uvjerenja da je prva kršćanska zajednica njihovo opravdanje, temelj, nadahnuće i korijen” /Lj. Rupčić, Biblijski temelj redovništva, Svjedočenje, Zagreb, 1974., 13/. I Toma Akvinski izričito tvrdi da ”redovnički život ima svoj korijen u apostolima” /II^a II^{ae} 186,3/. Prema tomu, redovništvo je naslijedovane Krista, apostola i prvočne Crkve sa svim nutarnjim i vanjskim posljedicama.

Istovjetnost u bitnom između prvočne crkvene zajednice s redovništvom nameće neke usporedbe, zaključke, pa i kritike. Redovništvo, poniklo iz istog Duha i prožeto istim dinamizmom i radikalizmom kao prvočna Crkva, pokazalo je u svojoj povijesti kao i ona predvodnički, elitni i uspješni apostolat. Brzo i obuhvatno pokrštenje germanskih i drugih naroda u Europi i drugim kontinentima upravo je plod redovničkog apostolata. Iz redovništva su ponikli veliki apostoli naroda. Značajno je da istočne Crkve sve do danas čuvaju tradiciju da se nasljednici apostola, biskupi, uzimaju iz redovničkih zajednica.

Zapadna je crkvena tradicija postajući feudalistička već odavno poprimila

feudalističke strukture i njima potiskala i gotovo onemogućila redovnički apostolat. Prema feudalnom uređenju, župe i druge službe u Crkvi postale su "beneficij" /nadarbina/. A kako su se redovnici zavjetom siromaštva odricali posjedovanja materijalnih stvari, bio im je zabranjen i apostolat koji je vezan za "beneficij", ili je, u najboljem slučaju, bio sveden na dopunski karakter. To gotovo načelno ograničavanje redovničkog apostolata sasvim je u protivnosti s Evandjeljem, po kojem je svako izvanjsko ograničavanje karizama nezakonito i štetno za cijelu Crkvu. Kakvi se god mogli navoditi razlozi današnje dekristijanizacije Europe, najglavniji je ipak vezan za isključivanje ili ograničavanje redovničkog apostolata.

Drugi vat. sabor uvida tu pogrešku, odbacuje "nadabenii" karakter župe i rehabilitira redovničku karizmu. On posjeća i ponovno tvrdi da redovništvo potječe "od prapočetka Crkve" /Perfectae caritatis, 1/. Zato na temelju toga traži da se dosadašnje redovničke strukture promijene i prilagode "s potrebama apostolata" /PC, 3/. Međutim, sve je to još samo mrtvo slovo.

Još prije feudalizma uvriježio se jednako neevanđeoski stav prema ženi ne samo u društvu nego i u Crkvi. Koliko god bilo neshvatljivo, činjenica je da je žena, postavši i redovnica, ostala i dalje žena sa svim lošim posljedicama po se, društvo i Crkvu. Pa, dok se danas u modernom društvu žena kako-tako domogla i sve više domaže svojih ljudskih prava, u Crkvi već odavno prima samo verbalna priznanja, a u praksi ostaje i dalje što je bila i gdje je bila. Taj nutarnji nesklad između Evandelja i života Crkve eksplodira u razne ženske pokrete koji, nažalost, toliko veliku i dragocjenu snagu sabiru i troše na štetu Crkve, a ponekad i same žene.

U vezi s tim treba posebno istaći da je problem uloge redovnice ostao viseći u Crkvi i da se neće ničim moći zaustaviti opadanje njihova broja i kvaliteta, ako im se potpuno ne omoguće sva prava u Crkvi, od kojih je prvo ravnopravnost. U nj je uključeno pravo i dužnost punog apostolata, a ne jedino pravo začipanja rupica.

Samo te dvije stvari, u vezi s redovnicima i redovnicama, ako se dovoljno ne uoče i ne riješe, mogu dovesti do još većih kriza koje će se izrodit u opustošenje crkava, nestanak zvanja i paralizu crkvenog života svuda, a posebno ondje gdje se traži više srca, upornosti i uspjeha. Budući da su karizme u Crkvi povezane, nužno će zanemarivanje ili zamiranje redovničke karizme, tim što joj se prijeći da bude apostolski potpuno aktivna, povući za sobom i druge karizme i učiniti ih neplodnim i mrtvim. Redovnička karizma ne umire samo sebi nego i prezbiterijskoj karizmi i ostalim karizmama. Nedostatak prezbiterijskih zvanja nužno je povezan sa nedostatkom redovničkih zvanja, a njihov nedostatak izravna je posljedica onemogućavanja njezine apostolske djelatnosti.

Kad je riječ o tomu ne mislimo nijekati onih oblika apostolata prije i danas koji su pretjecali feudalizmu i bili samo neki nužni i privremeni nadomjestak nego istaći pravo na pun i neograničen apostolat kako bi se osloboidle zarobljene sile i razbijale bezbrojne mogućnosti i plodnosti. Treba pokopati jednom zauvijek sa feudalizmom i njegova načela, prava i nepravde koje trajno opterećuju Crkvu štetama i vežu je za prošlost. Bezuvjetno moraju nestati razlike i privilegiji koje feudalizam u Crkvi daje jednima na račun drugih, a ne na korist svih.

Redovništvo je Crkva i snaga Crkve. Ako se ta snaga odbaci ili svrne nekud

na stranu, ništa je neće moći nadoknaditi niti se šteta po Crkvu sprječiti. Zanemarivanjem srži Crkve Božji se narod izlaže svim slabostima i ostaje kronično nesposoban da bude kvasac kraljevstva Božjega u današnjem svijetu.

Sadašnja mnogostruka kriza u Crkvi sili na ispitivanje savjesti i točno određivanje što je bitno, a što sporedno u Crkvi, što je vječno, a što podložno vremenu i okolnostima. Posebno je to potrebno i neotklonivo na području pastorala. Bezuvjetno se moraju uočiti glavni čimbenici evangelizacije. Ako se to učini, nužno će se ukazati smisao redovničkog života i njegove karizme i nametnuti potreba da se odbace svi anahronizmi i nepravde nanesene i njemu i Crkvi, i baš zato Crkvi jer su učinjene redovnicima kojih je život nastavak apostolskog života, elana i djelovanja.

Razlozi koji uopće štite status quo u pogledima, odnosima i strukturama svakim danom postaju smješniji, neprihvatljiviji i štetniji. Promjene u svijetu nisu samo činjenice, nego i opravdane činjenice. Jedna povlači i uvjetuje drugu. Tako se i odnosi u društvu mijenjaju i zamrsuju. Vanjske promjene povezane su s promjenom u čovjeku. On se mijenja, pa onda i sve drugo oko njega. Među promjenama u čovjeku najznačajnije su goleme težnje za jednakošću, bratstvom i solidarnošću. Privilegiji koji su na uštrb spomenutih vrijednosti doživljavaju se kao nepravda, a oni koji ih unatoč tomu brane postaju krajnje nesuvremeni i nevjerodstojni. Nema nikakva opravdanja u ime Boga prokljinjati promjene i proglašavati ih nezakonitim, samo zato što nisu propisane crkvenim zakonima i došle po crkvenom dopuštenju. Bog djeluje i u svijetu, a ne samo u Crkvi, pa se ono što se dogada u njemu tiče i Crkve i obavezuje ju na prihvaćanje. Promjene u smislu potpune jednakosti i jednakopravnosti Crkve treba ne samo prihvati nego i promicati i u tom prednjačiti. Inače će doći u apsurdan položaj i očito protuslovje sa samom sobom, jer će umjesto oslobođanja i spasavanja čovjeka raditi na njegovu zarobljavanju. Treba jasno znati da se čovjek više neda ni uime čega i koga vrati u pretpovijest i zarobiti odnosima u kojima je bio dijete, rob i objekt drugih. Tko mu se god približuje s pretenzijom na njegovu slobodu već je unaprijed odbačen kao neprijatelj, a njegov rad osuđen na promašaj i neuspjeh. Bez obzira na sve razlike među ljudima svima im je danas zajednička težnja za slobodom, jednakostu i jednakopravnosću. Takvi ljudi ulaze i u Crkvu i žele u njoj ne samo naći nego i produbiti, proširiti i osigurati ljudska prava.

Pitanje apostolata u ovakvim prilikama i potrebama vezano je za prikladne i cijele ljude koji posjeduju Duh Božji i duh svoga vremena, kako bi mogli biti posrednici neba i zemlje. Treba više nego ikada snage, zrelosti, pronicljivosti, hrabrosti, odrešitosti, ali i razboritosti i takta. U tom kontekstu treba promatrati i ulogu redovnika i redovnica koju treba da odigraju za se, ljude, Crkvu i svijet. Oni treba da nastupe kao svjedoci ostvarene slobode, jednakosti i jednakopravnosti. Do toga neće nikada doći po "milosti" zastarjelih i neevandeoskih tradicija i struktura nego upornom težnjom proživljavanja kršćanske slobode za koju su osposobljeni svojim zavjetima više nego itko u Crkvi. Oni nisu što jesu po milosti, ni ljudi ni Crkve nego Krista. Zato u odgovornosti prema njemu treba da se služe darom slobode, kako bi u tom pogledu bili proroci Božji. Ograničenja njihove apostolske djelatnosti ne može dolaziti od Krista nego samo od ljudi. Takva ograničenja mogu samo prividno biti crkvena, a u sebi su sasvim protocrkvena i protukristovska. Crkva treba shvatiti ozbiljno, iskreno i odlučno da su prošla doba feudalizma i autokratizma i da se mora ravnati svojim načeli-

ma, a ne ljudskim tradicijama. Sofizam je zbog feudalizma pozivati se na Boga i božanski karakter crkvenih institucija, prema kojima je nekim ljudima, samo zato što su drugog spola ili staleža zabranjen ili jedino pridržan određeni apostolat. Mjerilo apostolata nisu interesi, pogotovu materijalni, ni neke kategorije vjernika, nego sposobnosti, koje čim su od Boga, sa sobom nose i pravo da se prikladno upotrijebe na njegovu slavu i dobro bližnjega. Na pravo svih vjernika spada i pravo da razvijaju svoje sposobnosti i dužnost da se na temelju njih angažiraju u apostolatu, a ne na temelju nekakvih drugih propisa i uredaba. Današnjim se propisima u Crkvi, nažalost, više promiču i štite ljudski interesi nego slava Božja i spasenje svijeta. Redovnici su posljednji u ljudskom društvu koji se društveno ostavljeni u maloljetništvu i imaju pravo na tutorstvo često slabijih i nesposobnijih od sebe. Oni ne mogu i ne smiju ništa raditi što im se ne dopusti. Isključuju se iz mnogih crkvenih služba apostolata jednostavno samo zato što su redovnici, pa makar bili sposobniji i prikladniji za to od drugih. Još uvijek se netko po crkvenom pravu rađa s pravima biti veći od većih od sebe, a drugi s dužnošću biti manji od manjih od sebe. U Crkvi se uvijek ne rasporeduju dužnosti i službe prema karizmama. Stoga se ne treba čuditi zašto crkveni život atrofira, a Crkva postaje nevjerodostojna i nemoćna da ovlađa problemima s kojima se susreće. Treba priupustiti na posao one koji mogu, a ne ih otklanjati i onemogućavati kao one koji ugrožavaju društveni prestiž i materijalni interes nepravedno povlašćenih. Bez revalorizacije redovničkog života u duhu Evandelja i pripuštanja snage Duha koju redovnici nose u sebi nema govora o nekom obraćenju svijeta i širenju Kraljevstva Božjega u njemu. Sve što se u redovničkim strukturama, u koje su redovnici više zatvoreni nego zaštićeni, protivi dostojsanstvu, pravu, slobodi čovjeka istodobno je zapreka apostolatu Crkve i njegovoj uspješnosti. Prava bez evandeoskog i ljudskog temelja treba zabaciti i priznati prava koja se temelje na Duhu i njegovim karizmama. Redovničke strukture i sve druge crkvene strukture nisu cilj nego sredstvo apostolata. Zato ne treba cilj žrtvovati sredstvima. Današnji pastoralni propisi više su smetnja nego sredstvo apostolata. Sabor je u tom pogledu još uvijek mrtvo slovo, a na snazi je još uvijek stanje koje je Sabor ne samo zabacio nego i osudio.

Kristov život u ljudima ima istu sposobnost i težnju kao i u Kristu. Zato nosi sa sobom isto poslanje: "Kao što je mene poslao Otac, tako šaljem i ja vas." "Šaljem vas da idete i da rod donesete". "Šaljem vas kao ovce među vukove". "Šaljem vas izgubljenim ovcama doma Izraelova". Redovnici su došli u samostan da mognu što bolje živjeti Kristovim životom, a to istodobno znači da mognu bolje ispuniti Kristovo poslanje. Između redovničkog života i apostolata nema dualizma. To se dvoje ne isključuje nego uključuje i pomaže. Apostolski rad i život izlazi iz redovničkog snagom nutarnje logike kao cvijet iz korijena. Oni su oba prihvaćanje Kristova života i njegova poslanja širenja Evandelja. Granica između redovničkog i apostolskog života može biti samo politička, feudalistička, buržujska, lažna, nekršćanska. To je opasan dualizam. Nikakva pravila i konstitucije ne mogu biti iznad Evandelja jer je ono pravi osnov i korijen redovničkog života i rada. Srž je Evandelja, i prema tomu, i redovničkih pravila: Biti svima sve, baš kao i Krist, koji je došao da "nade i spasi sve izgubljeno".

Nitko ne može biti ni kršćanin, ako ne uđe u isto poslanje, koje je imao i Krist. Pogotovu ne može biti redovnik, jer je on radikalni kršćanin. Uz Kristov život i primjer stoji zapovijed svima, dakako prema njihovim karizmama: "Idite

po svemu svijetu i propovijedajte Evanelje svakom stvorenju!” Svi propisi koji god i čiji god bili, koji ograničavaju njen domet ili prave restrikcije ne vrijede. Stoga se u ime Krista ne mogu ni praviti.

Djela apostolska govore kako su učenici Kristovi shvatili njegovu naredbu. Oni vele: "Mi ne možemo ne govoriti!" Među učenicima su i žene. Pavao govorio o ženama "koje rade s njim u evangelizaciji". Djela apostolska svjedoče o golemoj i uspješnoj apostolskoj djelatnosti i kršćanskih muževa i žena. Nema tu diskriminacije, nema nepovjerenja. Zato Djela apostolska moraju postati podlogom crkvene reforme u pogledu apostolata i evangelizacije. Postojeće predrasude zaprve su ne samo apostolata nego i ravnopravnosti kršćana, posebno redovnika i laika. Redovnici ne mogu ništa ni više ni manje tražiti u ime Krista, sebe i svjetla nego da budu što jesu po krštenju, zavjetima i Kristovu poslanju: apostoli.

Nova evangelizacija i pastorizacija ujedno mora biti upravo ona najstarija i najizvornija. A ona traži obraćenje, metanoju, smionu reformu mišljenja, organiziranja i djelovanja. "Jedno srce i jedna duša". Jedan Krist, jedan euharistijski kruh, jedan život, jedna akcija prema različitim karizmama.

Karizme, pa i redovnička, održavaju se jedino akcijom. Stroj koji ne radi zarda; život koji ne djeluje zamire. Ograničavanje apostolata redovnicima bilo da dolazi iznutra, bilo izvana vodi zamiranju redovničkog života, a tim zamiranju crkvenog i Kristova života u ljudima. Redovnici se onemogućuju i ništete, ako apostolski ne djeluju. Tim se ništete i ostale karizme u Crkvi jer su sve međusobno životno povezane. U uspjehu jedne karizme, na pr. redovničke, treba vidjeti uspjeh vlastite karizme.

Zaključak

U apostolatu treba da prevladaju pogledi vjere i Božji interesi, nad ograničenim i stranačkim ljudskim interesima. Tako će svatko dobiti. Inače će svi izgubiti. Stojeći danas pred Bogom i zamršenom i žalosnom ljudskom situacijom na mjestu je pitanje: Kako uopće nekomu redovniku i neredovniku može pasti napamet da ograničava propovijedanje Evanelja, dijeljenje sakramenata, spasavanje ljudi? A to se ne samo događa nego i opravdava Kristovom vlašću. Redovništvo je radikalno proživljavanje Kristova života, a Kristov apostolat logična posljedica njegova života. Redovnički je život prije i iznad svih drugih u Crkvi posadašnjivanje i nastavljanje Kristova poslanstva ljudima da im donese Božji život i pozove ih da ga prime. Poslanje slijedi iz Krštenja, a u redovničkoj profesiji postiže vrhunac snage, intenziteta i obaveze. Bez tako shvaćena apostolata ne može se razumjeti bit redovništva, niti se može govoriti o njegovoj reformi, posebno se ne može govoriti o evangelizaciji. Svi ljudski pogledi na redovništvo, Crkvu i njen apostolat moraju odmah nestati i ustupiti mjesto Kristovu pogledu. A pred Kristom nikada do sada nije bilo toliko žetve a tako malo poslanika. Zato je danas više nego ikada njegov glas Redovnicima snažniji i zapovjedničkiji: "Idite po cijelom svijetu i propovijedajte Evanelje svakom stvorenju." /Mk 16, 16/.

REDOVNIČKI ŽIVOT KAO ESHATOLOŠKI ZNAK I APOSTOLAT

OPĆE REFLEKSIJE NA REDOVNIČKI ŽIVOT

Redovnički život ne proizlazi iz ljudske volje, već je plod djelatnosti Duha. On ima svoje temelje u Evandelju i duhu prve Crkve: "Svi koji prigrišće vjeru držahu se zajedno i sve im bijaše zajedničko. Prodavali su pokretna i nepokretna dobra i to bi dijelili svakome prema njegovoj potrebi" (Dj 2, 44). Iz malih jeruzalemskih zajednica proključao je životni žar Duha Kristova koji sabire u bratsko zajedništvo one koji žive evandeošku poruku i samim tim oni su znak Isusa Krista. Ovo je jedan od svetopisamskih tekstova koji označuje početke redovničkog života. Naime, redovništvo nalazi svoje potpuno osmišljenje u predavanju evandeoskoj poruci.

Osobe koje prihvataju redovnički život jesu članovi Crkve koji su se odazvali pozivu Duha da bi izvornije slijedili Isusa Krista. Dakle, redovnički život je stvarnost Kristove Crkve. Koncil izričito stavlja redovništvo u okvir crkvenosti: "redovnički stalež nije samo neki osobiti stalež osobne savršenosti, već je jedan od staleža u Crkvi. On je neophodan za život i rast Crkve" (LG 43).

Redovništvo nema neko novo poslanje u Crkvi, nego u punini živjeti opću kršćansku obavezu i poziv. Ono je poslanje u svijet da svjedoči Evandelje, ali ne da se izjednačuje sa svijetom.¹ Ono očituje novost koja je nastupila u Isusu Kristu. Isus je Kraljevstvo Božje – utjelovljenje novoga života za ljude, među ljudima. S Kristom je nastupilo eshatološko vrijeme. I koji žive Krista, žive u Eshatonu. Redovništvo se smješta u novost misterija Isusa Krista, u položaj življenja novoga čovjeka.

Redovnički život ukorijenjen je prije svega u sakramentima i to u onima koji su osnovni u ostvarenju Crkve. I Sabor stavlja redovnički život u ovisnost s općim krsnim pozivom. Da bi istinske živjeli krsnu svetost, koja se ostvaruje kroz načela Evandelja, ljubi Boga i bližnjega, neki se kršćani skupljaju u zajednice. Ali na tu svetost pozvani su svi članovi Crkve. Dakle, jedan je cilj – postići savršenstvo djece Oca nebeskoga, ali različiti su načini i uvjeti u konkretnom životu. Također Sabor tvrdi da su evandeoski savjeti (a to je srž redovništva) poseban Božji dar – karizma, koji je Crkva primila od svoga Učitelja i po njegovoj milosti uvijek ga čuva. Duboko ugrađeno u Crkvu, redovništvo je crkvena karizma. Postoji u Crkvi i za Crkvu.²

¹ Usp. papa Pavao VI Svjedočanstvo Evandelja, apostolski nagovor, br. 1

² Usp. M. Jurčević, Redovnici u mjesnoj Crkvi, (referat održan na Redovničkom tjednu (IV) u Splitu, str. 12.

Ideal redovništvu jest osoba – Isus iz Nazareta, rođen u siromaštvu jasala, radnik bez krova nad glavom, bez obitelji, Sin poslušan Ocu do smrti. Promatrane u evandeoskom ozračju, danas su redovničke zajednice nazvane "Crkva u malom", jer se dragovoljno odvajaju od redovitih uvjeta života (profesionalnih, obiteljskih, gradanskih), radi Kraljevstva nebeskoga (MT 19, 12), te pokušavaju ostvariti život prve kršćanske zajednice "vodeći brigu jedino o onome što je Gospodinovo" (1 Kor 7,32).

Prema tome, redovništvo po krštenju umire grijehu, a po zavjetima treba umirati i svjetovnim probicima, da živi već ovdje samo za Boga i bližnjega, tj. da cijelim svojim bićem bude na raspolaganje Bogu i njegovu kraljevstvu (LG 44).

Međutim, bez povjerenja–vjere u Osobu Boga, nema posvemašnjeg predanja samoga sebe da zadobijemo dragocjeni biser (Mt 13, 44–45). Iz navedenoga proizlazi "da je redovništvo produbljivanje kršćanskog života, da je to potpunije svjedočenje za nebesko kraljevstvo, ali da u dnu poziva na redovništvo mora biti obraćenje – iskustvo vjere – na savršeniji kršćanski život. Redovnik to nije ako se nije obratio, pa makar živio godinama u redovničkoj strukturi".³

Istaknimo i to da je svako duhovno zvanje karizma–dar koji Gospodin nudi, ali od pojedinca se traži da se otvorí poticaju Duha, da ponudenu karizmu u cijelosti primi. Ipak, da bi se čovjek nečemu otvorio ili za nešto opredijelio, on treba odrasti i odgovoriti na Božje pozive i darove čineći procjenu u prihvaćanju onoga dara koji će najsnažnije doći do ostvarenja u njegovu životnom pozivu.⁴

Izgleda da je otvaranje Bogu preduvjet obraćenja, a spoznanje namjere Onoga koji nas je pozvao rada zvanje. To znači suradnju s Bogom, imati u njega potpuno povjerenje–vjeru i opredjeliti se za njega, biti u njegovoj službi. Prema tome, redovničko zvanje može biti samo plod milosti i odgovora na nju.

Ova nas istina na prvi pogled može pomalo zbuniti, učiniti malodušnima unoseći šture rezultate kako je onda jako malo autentičnih redovničkih zvanja. Prema svom poslanju redovničke zajednice moraju biti najvitalnija snaga u Crkvi, a da li su one stvarno početak Kristove budućnosti koja je počela, odnosno, da li je redovništvo ovom naraštaju eshatološki znak, skica "budućega grada"? Nema sumnje da Kraljevstvo Božje još nije u svojem potpunom ostvarenju. Eshatološki darovi još nisu došli do svojega ostvarenja. Iako Kraljevstvo Božje još nije u svojoj punini, ono je ipak već među nama.⁵ Po krštenju uliven je Eshaton. Prema svojemu temperamentu i prema primljenim karizmama, eshatološka novost dobiva više ili manje životno ostvarenje. Onaj koji se preda već započetom Kraljevstvu Božjem, taj ne zaobilazi svijet, nego ga nadilazi. Na toj liniji je, i ima smisla danas redovništvo.⁶

A Krist jest i ostaje ideal redovništvu. Orientacija u svakoj epohi bila je i ostaje njegova Riječ. Na redovništvu je zadatak uvidjeti što je autentično, a što treba iz redovništva udaljiti i odbaciti. Jer utemeljitelji su imali u svom vremenu karizmu kojoj su odgovorili. Bit je ista – i nude nam svoje iskustvo vjere do ko-

³ Z. Šagi-Bono, Redovništvo u suvremenoj Crkvi, Svesci br. 17/18, str. 84.

⁴ Usp. S. Bagarić, Fragmenti za obnovu redovništva, Svesci br. 12, str. 80.

⁵ Usp. O. Cullman, Christ et le temps, Neucha tel, Paris 1957.

⁶ Usp. M. Jurčević, Redovnici u mjesnoj Crkvi, str. 15.

jeg su došli. Ako nije danas prisutna karizmatična dimenzija redovništva, ako danas redovničke zajednice ne svjedoče Kristovo vrijeme – novo vrijeme vjernicima pa i nevjernicima, značilo bi da smo mi danas podbacili. Da li smo postali smokva koja ne donosi rod, a zauzima mjesto? Vjerujemo da to još nismo. Možda smo kao pozaspali apostoli u maslinskom vrtu. Probudimo se! Krvavo nam se znoji Učitelj.

POJAM ESHATOLOGIJE

Sam pojam eshatologije u sebi je složen i sadržava stvarnosti prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Ipak, kad ga u običnom govoru upotrijebimo podrazumjevamo ono što očekujemo na kraju, kao završnu točku života, stvarnost iza koje neće biti druge.

Kroz kršćansku povijest, i uopće, taj pojam doživljava evoluciju. Središnje poimanje uvijek je bilo u raskoraku što sada živimo od onoga čemu se nadamo. Zaboravljaljeno se na to da je čovjek povjesno biće čija povijest nije samo puka prošlost, nešto iza leda, što je samo bilo, već da je to živiljena budućnost koja je dio njega. Ova podvojenost između zemaljskog života i života obećana po vjeri teško je nailazila na otvorenost i širinu misli da bi ujedinila te dvije tekuće stvarnosti u jedan život. Tek je II. vatikanski sabor službeno progovorio o toj temi. Stavlјajući naglasak na zemaljske vrednote, Sabor je htio naglasiti da dostignuća u znanosti i opći napredak u svijetu nije posvema indiferentan s obzirom na čovjekovu Budućnost (LG 46).

Kršćanin, vjernik svjestan je da sam nije sposoban ni moći postići Život iza kojega nema života. Stoga se on pouzdaje u Boga, stavlja pod njegovu zaštitu svoj konačni Uspjeh uz marnu zauzetost u ovom životu. Čovjekovo dostignuće trebalo bi imati svrhu da ga oplemeni, da ga usmjeri prema konačnom Dostignuću—Eshatonu.

Istinitost ove nade temelji se na Kristu i mi ćemo doista nadživjeti ovaj život. Potpora naše nade, naše vjere počiva na događaju Isusa Krista — Krštenju. Muci i Uskrsnuću. Njegova muka, smrt i uskrsnuće jesu garancija da sve ono što se dogodilo s njim, da će se dogoditi i s nama (Rim 15), tj. da ćemo i mi uskrsnuti na novi Život, za koji sveti Ivan kaže: "oko nije vidjelo, uho čulo, srce očitilo, što je Bog pripravio onima koji vjerujući žive kršćanski".

"Eshatologija je buduće u sadašnjemu. Ona je ono što ima doći i što je već ispunjeno. Jer Krist je uvijek onaj koji je "već došao" ali i onaj "koji još ima doći".⁷ Znači, mi već živimo započeto Kraljevstvo—Eshaton, ali ne još ostvaren.

Stoga, onaj koji izabire živjeti evandeosku stvarnost i ukoliko je živi sada, on je ostvarenje Eshatona — a to je redovništvo. Redovništvo je stvarnost u Crkvi i očituje već sada Krista koji je početak i ostvarenje Eshatona.

⁷ Aniceto Molinaro, Eshatologija i moral, Svesci br. 14, str. 2.

REDOVNIČKI ŽIVOT KAO ESHATOLOŠKI ZNAK

Redovnički se život ne bi potpuno shvatio ako ga se ne promatra u perspektivi eshatologije – Kraljevstva nebeskoga. Svojim određenim stilom života potiče ljudе na razmišljanje o stvarnostima koje izmiču ovom vremenu, a koje su po redovništvu već prisutne. Kao što je Krist došao da objavi i posvjedoči Oca, prenosi svoj poziv na apostole "bit će te mi svjedoci...", tako Crkva u prvim stoljećima nastavlja apostolsko poslanje svjedočeći Uskrsloga Krista sve do prolijevanja krvi (mučenici).

Nošeni istim idealom – Kristom, redovnici koračaju stopama Tradicije i "šire po svem svijetu Kristovu dobru vijest, da svi vide njihova dobra djela i slave Oca koji je na nebesima" (Mt 5,16). Sabor u svojim odredbama točnije određuje sadržaj trostrukog apostolskog svjedočenja redovnika:

1. Redovnici su djelotvorni znak Krista koji je prisutan u Crkvi

U Konstituciji o Crkvi (Lumen gentium) kaže se da "redovnički stalež bolje nasljeđuje i neprestano u Crkvi predstavlja oblik života koji je primio Božji Sin došavši na svijet da čini volju Očevu i život koji je naložio učenicima koji su pošli za njim (br. 44). Što se zapravo ovim htjelo reći, odnosno kakvog Isusa danas svijetu treba uprisutniti i predstaviti, da bi redovništvo odgovorilo svom pozivu apostolskog svjedočenja?

Isus iz Nazareta pripadao je jednoj generaciji. Njegovim pojavkom – propovijedanjem počelo je Kraljevstvo Božje. Ivan Krstitelj na sva usta oglašava dolazak Kraljevstva Božjega po Isusu: "Obratite se! Ta približilo se Kraljevstvo nebesko" (Mt 5, 7).

Sredina u kojoj Isus boravi zamjećuje početak novoga Stvaranja. On je Novi Adam – Novi Čovjek. Njegov Duh rađa novo čovječanstvo, dogada se završna geneza. Sklapa se novi Savez – eshatološki, za kojim su čeznuli proroci, savez ljubavi i nade u Isusa Krista. Isus čini nešto novo, pobuđuje u narodu misao da nitko dosada nije tako govorio: "ljubite se među sobom, ljubite svoje neprijatelje, činite dobro i onima koji vas ne vole...". Taj program živi sam Isus do smrti. U potpunosti spušta se na razinu drugoga–čovjeka, živi životom kojim svatko može živjeti. Iz usta očevidaca doznajemo kako je za svakoga imao vremena, riječi, razumjevanja, svakom je prijatelj. Zove sve i ni od koga ne okreće glavu niti diže ruke, pa bio to siromah, carinik, bludnica, jer nije došao da osudi nego da napukle trske zacijeli i pridigne Ocu. Pred njegovim Ocem svi su ljudi vrijedni jer su njegova djeca. Cilj mu je bio da uspostavi bratstvo među ljudima, oblikuje novi mentalitet prijateljevanja s najmanjima u društvu.

Svojim životom i naukom nadilazi vrijeme (SZ). Kad se sve urotilo protiv njega, on moli za svoje protivnike, ne da se obrate pa da ga ne muče, nego da se spase i uđu u novo vrijeme – Novo nebo i novu zemlju. U tom trenutku satnik u dubini svoje duše kliče: "Zaista ovaj čovjek bijaše Sin Božji!" – ovaku nauku može donijeti i živjeti samo netko s neba, netko kome je cilj približiti ljudima Boga radosti, dobrote, praštanja, koji je čovjeku dobri Otac i prašta ne čekajući da se ti obratiš, već te on obraća i privlači sebi: "Sve će privući k

sebi” (Iv 12, 32).

Saborska Konstitucija o Crkvi kaže: ”Neka redovnici brižno nastoje da Crkva po njima svaki dan sve bolje prikazuje Krista vjernicima i nevjernicima. Krista dok razmatra, naviješta Božje kraljevstvo, ozdravlja bolesne i ranjene, obraća na bolji život grešnike i čineći dobro svima, uvijek slušajući Oca koji ga je poslao” (LG 46, 1).

Imajući na pameti ovu izjavu Sabora, naše redovničko apostolsko djelovanje treba zračiti Kristovim duhom ljubavi. On je došao i dolazi, odnosno djeluje danas po nama ukoliko svojim srcem i rukama omogućujemo da se u današnjem svijetu ostvaruje Kristova ljubav. Naime, redovništvo danas treba djelovati i biti onako kako bi Krist djelovao. A da li je njegovo vrijeme počelo u našem redovničkom životu? Da li je naša pravednost veća od pravednosti ovoga svijeta? I što je nova upisano u našim srcima, u našem ponašanju po zavjetima? ”Zahtjevi redovničkog života su takvi da traže mnogo od ljudi koji zavjetuju evanđeoske savjete. Živa redovnička zajednica za sredinu u kojoj se nalazi, može i treba biti poticajni primjer i dokaz da je Gospodin živ i djelatan (PC 15, 1), jer jedinstvo braće očituje da je Krist doista došao”⁸ i da njegove riječi nisu nemoguće, odnosno prezahtjevne i da je njegov stil života i danas suvremen i u Crkvi kroz redovništvo ostvariv.

2. Redovništvo je djelotvoran znak Crkve

Crkva je živi organizam, narod koji sluša Božji glas i kroz koji Bog spasiteljski djeluje po sakramentima. ”Krist jedini Posrednik osnovao je na ovoj zemlji i neprestano uzdržava svoju svetu Crkvu, zajednicu vjere, ufanja i ljubavi kao vidljiv organizam po kojem se na sve razlijeva istina i ljubav – milost” (LG 8). Dakle, zemaljsko lice Crkve je vidljivo, ali ono nevidljivo je Kristov Duh koji trajno vodi, prožima i podupire putujuću Crkvu prema svom Izvoru – novom Jeruzalemu. Crkva je kao mreža s dobrim i lošim ribama. ”Sveta je ne samo u svojoj Glavi već i u svojim udovima” (Ef 5, 26). Ima dakako i grešnika u Crkvi, ali oni su tu razdirani između svoga grijeha i zahtjeva koje im nameće Glava.”⁹

Što naše redovničke zajednice mogu učiniti ili čine za opću Crkvu, odnosno koje aspekte Crkve one žive i svjedoče? Sabor kaže – Crkva je ”otajstvo ljubavi”; redovnici su prvenstveno znak svetosti Crkve ovome svijetu. Duh Sveti ne dopušta da se Crkva uspava, da postane samo ljudska. On zapuše kad i gdje hoće dijeleći pojedincima karizme da osnuju ili obnove redovničke zajednice.

Što današnjem čovjeku odzvanja u srcu i ušima kada čuje riječ Crkva ili redovništvo? Mnogi naši suvremenici još su uvijek nelagodno raspoloženi prema Crkvi (pod čim podrazumjevaju instituciju). Riječ Crkva još uvijek je pojam morala, moći i askeze, a stvarno lice Crkve posve je zastrto, čami u sjeni opečaćeno prošlošću. Jednako tako ”većina kršćana redovništvo ne smatra i svojim pitanjem, odnosno često se dogodi da u svojim naporima za dublju crkvenost izgube iz vida sveukupnost Crkve, pa zanemaruju poznavanje i suradnju s redovniš-

⁸ E. Hoško, Apostolat redovnica, Rijeka 1975., u cikl., str. 30.

⁹ X. Leon-Dufour, RBT, Zagreb 1069., str. 139.

tvom (10). Manjkavosti su obostrane, jer i redovnici često u svojoj sredini djejuju kao geta, odsutni od problema Crkve u svijetu. Tek ukoliko redovništvo suojeća sa cijelom Crkvom i zauzeto živi svoju posvetu, utoliko će očitovati i cjelokupnu stvarnost Crkve. U Novom Zavjetu Crkva je nazvana Kristovom zaručnicom. To je novozavjetna tema. U Starom Zavjetu Bog sebe naziva Zaručnicom a Izrael je Jahvina Zaručnica. Starozavjetni savez zaručništva sklopljen je pod Sinajem i za svjedočanstvo Izraelu urezan u kamene ploče. Međutim u Novom Savezu Zaručnik je Krist i to Krist raspeti. U njegovoј krvi zapečaćen je novi Savez (1 Kor 12, 25) i upisan u srcima svakog člana koji živi i ostvaruje svoje krštenje.

Redovnici krsno zaručništvo "žive s osobitim intenzitetom i odlučnošću preko svoga posvećenja (trajnim zavjetovanjem po kojem predaju Bogu sebe kao dar). Po zavjetu djevičanstva svoju ljudsku ljubav usmjeruju isključivo i nepodjeljivo ljubavi Kristovoj – koja je iznad svega".¹¹

Redovništvo je smjelo i odabire kraći i neposredni put suodnosa s Bogom u ozračju trajnog zaručništva u postizavanju savršene ljubavi. Zaručnička ljubav nema mjere sigurnosti, nego traži svakim danom ponovno ispunjavanje vjernosti.

Dva novozavjetna spisa (poslanica Hebrejima i Otkrivenje) govore o toj zaručničkoj ljubavi – o Crkvi zaručnici. Poslanica Hebrejima pisana je za Židove koji su imali hram, žrtve i Zakon. Mnogi su primili kršćanstvo, ali su upali u razne tjeskobe pa su se osjetili naprosto nasukani u kršćanstvu. Otkrivenje nastaje u Neronovo doba, kad kršćani za Ime Isusovo gube glave. Pisac jednog i drugog spisa ohrabruje vjernike neka izdrže i puni vjere čekaju susret s Kristom. On je Veliki Svećenik – predvoditelj zajednice (svetih), on će ih uvesti u novi Jeruzalem: "Svi koji umiru u Gospodinu, ustrajavši u vjernosti Jaganjcu dobivaju udio u povlasticama mučenika. Imat će trajno ugledno mjesto u novom Božjem hramu u nebeskom Gradu".¹² Taj je Grad nazvan Jaganjčevom zaručnicom.

Redovnički život je novi Izrael. Život zavjetovanja je hod kroz pustinju. Pustinja označava prokušanost vjere u djelotvornom življenu zadanih obećanja Bogu. Nakon zavjetnog hoda stižemo sigurno prema obećanoj zemlji – novom Jeruzalemu. Dakle, zavjeti su pustinjski hod, odluka da želimo ići u susret Kristu. Redovnici su najvitalniji dio Crkve koji prinose Bogu, prema karizmi koju su primili, svoju slobodu, svoju volju i konačno svoj život. Makar u životu i posrtali, Bog će se o Uskrsnuću sjetiti dragovoljnosti njihova dara, lika svakog pojedinca izručena u zanosu mladosti na milost i nemilost životu u nakani da ugodimo i poslužimo Bogu kao sredstvo spaša sebi i drugima.

10 Usp. S. Bagarić, Svesci, br. 12, str. 80.

11 E. Hoško, Apostolat redovnica, str. 32.

12 W. J. Harrington, Uvod u Novi zavjet, Zagreb 1975., str. 494.

3. Redovnici su djelotvorni znak eshatološkog ili nebeskog izgleda kršćanske opstojnosti

Po naravi svog poziva redovnici svjedoče kršćanskoj zajednici da su stupili u neki red ili se opredjelili na sasvim svojstven stil života po Kristovu životu. Pošto su vodenim nadnaravnim motivima u životu su zaokupljeni i svakodnevnim problemima i dostignućima, ali ne u svrhu ovozemaljske sigurnosti, karijere, zadovoljstva, jer o tim vrednotama ne ovisi njihova budućnost.

U program sticanja neprolaznih vrednota redovnici ne prijanaju "iz proračunatosti da bi sigurnije ušli u Božje kraljevstvo, nego zato jer su zahvaćeni Kristom".¹³ Tek u tom kontekstu može biti donekle razumljiv Kristov zahtjev: "ako tko hoće k meni, a više voli svoga oca, majku, djecu, ženu, pa čak i svoj život, ne može biti moj učenik" (Lk 14, 26). Primivši dar redovništva redovnici u svom načinu života potpune predanosti Gospodinu, postaju odvezani i lišeni svega što bi ih dijelilo ili davalо veću vrijednost od Božjeg kraljevstva. Onaj koji se susreo s Kristom, koji je zahvaćen Duhom Kristovim u svom oduševljenju djeluje kao zaljubljen, kao sveto pijan – "pomahnitao". Takav je spremam prodati sve što ima za dragocjeni biser – Krista. U cijelosti se želi isprazniti i udaljiti od sebe sve što je samo u očima svijeta vrijedno. Redovnici su Božji siromasi koji se bogate u Bogu, rade, ali ne za propadljivu hranu. Tu se očituje tzv. eshatološka dimenzija i zadaća redovnika koju Sabor navodi: "Budući da narod Božji nema ovdje stalnog boravka nego traži budući, to redovnički stalež, koji svoje sljedbenike više izbavlja od zemaljskih briga, bolje pokazuje svim vjernicima već i na ovom svijetu prisutna nebeska dobra, i bolje svjedoči o novom i vječnom životu" (LG 44,5). Redovnički zavjeti već su po sebi eshatološka stvarnost. Oni nas suočili su Kristu čistom, poslušnom, siromašnom i Kristu uvijek suvremenom.

REDOVNIČKI ZAVJETI

Redovnički život ima specifično eshatološko obilježje baš po zavjetima. Bratski život u redovničkim zajednicama jest posebno ostvarenje, bljesak Eshatona. Redovništvo daje svjedočanstvo da Bog djeluje i da njegovo Kraljevstvo prožima povijest okončavajući zlo u svijetu. Uvjerljivim životom, redovnici "svojim suvremenicima otkrivaju da ljudska i bratska ljubav, svako predavanje samoga sebe i sve služenje ima svoj izvor u objašnjenju, u tajni koja je izvan čovjeka, u tajni samoga Boga" (Tillard).

U redovništvu zrcale se tri eshatološke vrednote koje i Koncil u dekreту PC objašnjava kao tri glavna stupa redovničkog života, a to su redovnički zavjeti čistoće, siromaštva, poslušnosti.

Čistoća

Svaki zavjet izražava dio Isusova ponašanja među ljudima. Čistoća je osobi-

¹³ J. M. R. Tillard, *Kako treba danas živjeti zavjete*, (referat održan 22. studenog u Rimu, Prilog str. 40).

ti znak utjelovljenja Eshatona po čovjeku Isusu Kristu. Već tu redovništvo želi biti kristoliko, želi izreći u vjeri svoj DA najprije njemu (a ne nekom muškarcu ili ženi) i jedino se životno opredjeliti za njega, usmjeriti svoj život prema Kristu. Ovaj stil života nalikuje eshatološkom naraštaju koji niti se ženi niti se uđaje jer živi u Bogu. I redovnik zahvaćen Kristovim Duhom radosti, trajno je u svom razmišljanju (molitvi) povezan sa svojim Izvorom koji mu daje hrabrost i spremnost za pothvate. Čistoća u redovništvu oblikuje prostor slobode da se ljubi sve ljude.

Siromaštvo

Redovništvo vidi svoj ideal u siromašnom Isusu, Isusu stavljenu na stranu onih bez moći. On je u svoje vrijeme živio doista kao siromah – "ni glavu nije imao gdje nasloniti". Treba proniknuti Isusov duh siromaštva. To nam Evangelije daje razotkriti u nekoliko navrata: upozorava mladića "prodaj što imaš i daruj siromasima", ili "skupljajte sebi blago na nebu gdje ga ne izjeda moljac ni rda" ..

Blagostanje je grijeh ako zaokuplja duh i pamet te postaje glavni interes da se materijalno osiguramo tu, "jer gdje ti je blago, ondje ti je i srce". U Isusovu kontekstu, ljubav prema bližnjemu ne dopušta da gomilamo bogatstvo, čast i vlast. Dakle, nije siromaštvo u neimati ili u odricanju, nego u **darivanju**. Redovništvo svim silama nastoji biti na raspolaaganju malenima, siromašnima po strpljivosti, razumjevanju kao i u materijalnim oblicima koliko je to moguće. Na suprot ovome svijetu u kojem raste duh posjedovanja, redovništvo sebi po zavjetu siromaštva otvara put slobode prema evandeoskom zakonu Kraljevstva Božjeg – "Blaženi siromašni duhom, njihovo je Kraljevstvo nebesko" (Mt 5,12).

Poslušnost

Kad je riječ o zavjetu poslušnosti, odmah treba usmjeriti posluh prema Božu – volji Očevoj. Isus je izvršitelj i uzor poslušnosti svom Ocu do posljednjih trenutaka svog zemaljskog života. Isus se u cijelosti poništio – odrekao ljudskih zahtjeva, dajući prednost namjerama Očevim, I svi oni koji su zahvaćeni Kristom, koji ga žele slijediti po zavjetu poslušnosti, moleći traže razotkrivanje volje Božje. Tamo gdje vlada izvršenje volje Božje, tamo je tek u cijelosti Eshaton – to je u Nebu. Zavjet poslušnosti "redovništvo oslobađa od ograničenja i obmana vlastitih želja da bi ih otvorio autentičnoj volji Božjoj u službi ljudima" (Tillard).

Iz naprijed rečenog možemo zaključiti: redovništvo po Kristovoj zamisli pozvano je da Njegovu novu radosnu poruku otvorenog Neba i ostvarenog spasa do kraja zaživi i tako bude vidljiv i privlačan eshatološki znak svakoj epohi.

PITANJA ZA RAZGOVOR PO SKUPINAMA

Budimo iskreni, pa upitajmo sebe u svjetlu svog poziva, zajedništva i poslanja:

1. Koliko sam eshatološki znak svojoj sestri, svom bratu kojeg mi je jedan te isti Duh dodijelio za međusobno podržavanje, nošenje i svjedočenje?

2. Kakvog Isusa u življenom zajedništvu možemo predstaviti i ponuditi ovome svijetu danas?
3. Da li Kristova "novina" ima puno uporište u razna i među nama?
4. Koje aspekte crkvenosti živimo i svjedočimo?
5. Koje su to uočljive stvarnosti našeg redovništva po kojima je ono djelotvorni znak eshatološkog ili nebeskog izgleda kršćanske opstojnosti?

REDOVNIČKI ŽIVOT KAO ESHATOLOŠKI ZNAK I APOSTOLAT / – S A Ž E T A K – /

Opće refleksije na redovnički život

Redovnički život ne proizlazi iz ljudske volje, već je plod djelatnosti Duha. On ima svoje temelje u Evandelju i duhu prve Crkve: "Svi koji prigrliše vjeru držahu se zajedno i sve im bijaše zajedničko. Prodavali su pokretna i nepokretna dobra i to bi dijelili svakome prema njegovoj potrebi" (Dj 2,44). Iz malih jeruzalemskih zajednica proključao je životni žar Duha Kraljevstva, koji sabire u bratsko zajedništvo one koji žive evanđeosku poruku i samim tim su znak Isusa Krista. Redovništvo nalazi svoje potpuno osmišljenje u predanju evanđeoskoj poruci.

Pojam eshatologije

Sam pojam eshatologije u sebi je složen i sadržava stvarnosti prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Ipak kad ga u običnom govoru upotrijebimo, podrazumjevamo ono što očekujemo na kraju, stvarnost iza koje neće biti druge. Međutim "Eshaton je buduće u sadašnjem. Ono što ima doći i što je već ispunjeno. Jer Krist je uvijek onaj koji je "već došao" ali i onaj "koji još ima doći". Znači, mi već živimo započeto Kraljevstvo—Eshaton, ali ne još ostvaren.

Redovnički život kao eshatološki znak

Redovnički se život ne bi potpuno shvatio ako ga se ne promatra u perspektivi eshatologije — Kraljevstva nebeskoga. Svojim određenim stilom života potiče ljudе na razmišljanje o stvarnostima koje izmiču ovom vremenu, a koje su po redovništvu već prisutne. Kao što Krist došavši da posvjedoči i objavi Oca, prenosi svoj poziv na apostole "bit ćete mi svjedoci", tako redovništvo u Crkvi nastavlja apostolsko poslanje svjedočeći Uskrslog Krista. Dakle, redovnici su djelotvorni znak Krista i svetosti Crkve ovome svijetu. Duh Sveti ne da da bi se Crkva uspavala i postala samo ljudska. On zaruše kad i gdje hoće, dijeleći pojedincima karizmu po kojoj predaju sebe Bogu kao dar u postizavanju savršene ljubavi. Primivši dar redovništva u svom načinu života potpune predanosti

Gospodinu, redovnici postaju oslobođeni od svega što bi ih dijelilo ili davalо veću vrijednost od Božjeg kraljevstva. Tu se očituje tzv. dimenzija i zadaća redovnika. Stoga je redovništvo **djelotvorni znak eshatološkog ili nebeskog izgleda kršćanske opstojnosti**, baš po zavjetima. Redovnički zavjeti već su po sebi eshatološka stvarnost, jer nas suočuju Kristu čistom, poslušnom, siromašnom i Kristu uvijek suvremenom.

REDOVNIČKI ŽIVOT KAO "NASTOJANJE OKO SAVRŠENE LJUBAVI" /PC 1/ I APOSTOLAT

Već je Toma Akvinski zapisao: "Upravo savršenstvo ljubavi jest zadaća redovničkog života."¹ Cijela se kršćanska tradicija slaže u tome da je zadaća redovničkog života savršenstvo ljubavi. To je također zadaća svih kršćana. V. poglavje dogmatske konstitucije o Crkvi Lumen Gentium govori o pozivu sviju na svetost u Crkvi, što zapravo znači poziv na savršenu ljubav. Prije negoli ukratko promotrimo, na koji je način redovnički apostolat povezan s nastojanjem oko savršene ljubavi, bit će potrebno barem letimično pogledati kako stoji stvar s pozivom svih kršćana na svetost i kakve su značajke redovničke pozvanosti na tu istu svetost.

I. NASTOJANJE OKO SAVRŠENE LJUBAVI

1. Zadaća svih kršćana

Već smo po sv. krštenju i sv. potvrdi svi pozvani na svetost. Ukratko rečeno, svetost ili savršenost jest bivstveno u darovanoj krepsti ljubavi. Od veličine ljubavi ovisi stupanj svetosti. U Božjem životu je savršeniji onaj koji posjeduje više nadnaravne ljubavi koja je usmjerenja na Boga i poradi Njega na bližnjega.

Svetost ili savršenost nije isključivo samo u ljubavi, premda je ljubav bivstveni i najvažniji dar svetosti. Potrebno je imati u vidu još i druge krepsti i uopće savršenost milosnog života te darove Duha Svetoga. Sve to ipak mora prožimati ljubav. Tu vrijede riječi sv. Pavla: "Kad bih ljudske i andeoske jezike govorio, a ljubavi ne bih imao, bio bih mjesto što jeći, ili cimbal što zveći. Kad bih imao dar proricanja i znao sve tajne i sve znanje; kad bih imao puninu vjere, tako da bih brda premještao, a ljubavi ne bih imao, bio bih ništa. Kad bih na hranu siromasima razdao sve svoje imanje, kad bih tijelo svoje predao da se saže, a ljubavi ne bih imao, ništa mi koristilo ne bi" /1 Kor 13, 1–3/.

Ljubav je kraljica svih krepsti, jer nas neposredno združuje s Bogom, koji je ljubav: Bog je ljubav, i tko ostaje u ljubavi, ostaje u Bogu i Bog u njemu" /1 Iv 4, 16/. Zato je razumljivo da je bivstvo svetosti upravo u ljubavi. Između ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu je tjesna veza. Snažno ju je naglasio apostol Ivan u svojoj Prvoj poslanici: "Ako netko tvrdi: 'Ljubim Boga', a mrzi svoga brata, lažac je; jer tko ne ljubi svoga brata koga vidi, ne može ljubiti Boga

¹ 2/2 q. 186 a. 2.

koga ne vidi” /1 Iv 4,20–21/. O tjesnoj povezanosti ljubavi prema Bogu i ljubavlju prema bližnjemu svjedoči i Kristov odgovor učitelju zakona na njegovo pitanje: Koja je najveća zapovijed u zakonu? ”On mu odgovori: ’Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom pameti svojom! To je najveća i prva zapovijed. Druga je toj jednaka: Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe! O tim dvjema zapovijedima ovisi sav Zakon i Proroci” /Mt 22, 37–40/.

Ljubav prema Bogu i prema bližnjemu je samo jedna krepost jer se u konačnici uvijek odnosi na Boga. Boga ljubimo zbog beskonačne savršenosti Njega samoga, stvari pak, ukoliko su odsjev Božje savršenosti. Dakle, ljubimo ih zbog Boga. Najljepši i najsavršeniji odsjev Božje savršenosti među bićima na zemlji je čovjek, zato mu priliči među stvorenjima posebna ljubav. Boga i bližnjega ljubimo snagom iste težnje, zato ne možemo ljubiti Boga a da u isto vrijeme ne ljubimo takoder bližnjega. Kad raste ljubav prema Bogu, raste također i ljubav prema bližnjemu.

II. vatikanski koncil je na više mjesta snažno naglasio da su svi kršćani pozvani da se bore za svetost i na taj način za savršenu ljubav. Tom pitanju je posvećeno cijelo peto poglavje dogmatske konstitucije o Crkvi.² Tu je između ostalog rečeno da su svi u Crkvi pozvani na svetost, bilo da pripadaju hijerarhiji, bilo da ona njima upravlja, prema riječima Apostola: ”Ovo je Božja volja, vaše posvećenje” /I I Sol 4,3: usp. Ef 1,4/ (C 39). Dalje govori Koncil: ”Svima je dakle jasno da su svi vjernici bilo kojeg staleža i stepena, pozvani na potpuni kršćanski život i na savršenu ljubav” (C 32,2).

2. Posebna zadaća redovnika i redovničkih zajednica

Dogmatska konstitucija o Crkvi ima odmah nakon 5. poglavlja koje govori o pozivu svih kršćana na svetost u Crkvi, cijelo 6. poglavje posvećeno redovnicima. Već je time rečeno da su redovnici na poseban način povezani s nastojanjem oko svetosti.

Kada Koncil naučava da su u Crkvi svi pozvani na svetost kaže: ”Na svoj poseban način očituje se svetost u vršenju savjeta koji se obično zovu evandeoski. To vršenje savjeta koje provode mnogi kršćani poticajem Duha Svetoga, bilo privatno u kojoj ustanovi ili staležu odobrenom od Crke, donosi u svijetu i mora donijeti sjajno svjedočanstvo i primjer te svetosti” (C 39). Malo dalje Koncil kaže da ”svetosti Crkve na osobit način pogoduju mnogi savjeti koje Gospodin u Evandelju predlaže svojim učenicima da ih vrše (C 42,3). To posebno vrijedi za tri klasična savjeta. Celibat je prema naučavanju Koncila znak ljubavi i potiče na ljubav te poseban izvor duhovne plodnosti u svijetu. S redovničkim siromaštvom i poslušnošću redovnici stupaju bliže Gospodnjem poništenju te su mu na savršeniji način slični u njegovoj poslušnosti (usp. C 42, 3–4).

Redovničko zavjetovanje evandeoskih savjeta je posebno posvećenje Bogu koje se temelji na krsnom posvećenju te ga dalje razvija. Život po zavjetima je,

² Dobar komentar, koji vodi računa o raznim drugim komentarima, ima o. Bonaventura Duda, Svetost – poziv svih kršćana, v: BS 48 (1979) 188–206.

među ostalim, izraz i sredstvo svetosti. Redovnički život nije samo znak i sredstvo svetosti ljudi, nego također svetosti Božje i njegova kraljevstva.

Savjeti prema naučavanju Koncila "dragovoljno prihvaćeni po osobnom zvanju svakoga, ne malo pomažu očišćenju srca i duhovnoj slobodi, neprestano potiču žar ljubavi i, kako je dokazao primjer tolikih svetih utemeljitelja, imaju snagu da više osposobe kršćanina za djevičanski i siromašni život, što ga je sebi odabrao Krist Gospodin i koji je prigrlila Njegova Majka Djevica" (C 46 2.).

Treba ipak reći da Koncil ne navodi izričito, da je ispunjavanje tako označenih savjeta bolji put za postizavanje savršenosti, premda je ta misao na više mjeseta uključivo izražena. Tako se kaže da se po evandeoskim savjetima "posebno unapreduje ljubav prema Bogu i bližnjemu" (C 45, 1). Zavjetovanjem evandeoskih savjeta redovnik se u Crkvi želi oslobođiti zapreka koje bi ga mogle udaljiti od žara ljubavi i od savršenog božanskog štovanja i potpunije se posvećuje službi" (44, 1). Međutim Koncil ne naučava da je redovnički stalež "stalež savršenosti" (status perfectionis), kako su mnogi govorili prije Koncila, premda se u Konstituciji o sv. bogoslužju, koja je vremenski prva odluka II. vatikanskog koncila, taj izraz još upotrebljava (B 98; 101, 2).

Koncil u odluci o suvremenoj obnovi redovničkog života kaže da se kod redovništva radi o "nastojanju oko savršene ljubavi po evandeoskim savjetima" (R 1,1). Zavjeti redovnike sjedinjuju s Bogom: "Redovnički život je prije svega određen za to da njegovi članovi slijede Krista te se zavjetovanjem evandeoskih savjeta s Bogom sjedine" (R2e). Snažno naglašavanje nasljedovanja Krista kao vrhovnog načela redovničkog života (usp. R 2a) je novina, koja mnogo znači za obnovu redovništva.

Za kontemplativne ustanove je posebno rečeno da rasvjetljuju bogatim plodovima svetosti narod Božji, primjerom ga potiču i otajstvenom apostolskom plodnošću promiču njegov porast. Tako su oni ures Crkve i izvor nebeskih mjesti" (R7).

Izvršavanje evandeoskih savjeta potvrđeno zavjetima je, dakle, prema nauku Koncila među ostalim privilegirano sredstvo svetosti. Razumije se da ta tvrdnja vrijedi samo za one koje na takav život zove Duh Sveti.

Što se tiče odnosa između poziva sviju na savršenost, te poziva nekih po evandeoskim savjetima, poznati teolog Karl Rahner kaže, da ima svaki kršćanin mogućnost i zadaću težiti za savršenošću, koja je samo jedna. Izvan nje nema nikakve druge, iako se ljubav može ostvarivati na razne načine. Savršenstvo kršćanskog bića je nešto jedinstvenoga, u svakoj osobi drugačije. Mramo reći da su neki pozvani na tješnje suradivanje s Bogom te tako na veću ili manju savršenost. Svatko je pozvan od Boga na svoju vlastitu savršenost, koja nije u svim slučajevima ista. Brak za one koji su u njoj pozvani ne samo da je dozvoljen nego je sredstvo spasenja. Brak i život u svijetu su za većinu ljudi "bolje sredstvo" za postizavanje savršenosti koju Bog od njih očekuje. Za većinu život u celibatu nije bolji od života u braku. Sve je ovisno od toga kako Bog koga zove. Za one koji su pozvani na život po evandeoskim savjetima, taj je put za njih "bolje sredstvo" za postizavanje svetosti, za koju su dužni boriti se po zapovijedi ljubavi. Zato je samo relativna tvrdnja da su evandeoski savjeti bolje sredstvo za postignuće savršenosti. Samo odricanje od bračne ljubavi još nije jamstvo veće ljubavi prema Bogu. Također medusobna ljubav u braku može vrlo učinkovito voditi

k ljubavi prema Bogu.³

Treba imati u vidu također sv. Pavla koji u 1. poslanici Korinćanima kaže: "Neka svatko živi onako kako mu je Gospodin dodijelio, kako ga je Bog pozvao!" (1 Kor 7,17). "Htio bih da budete bez briga. Neoženjeni se brine za Gospodnje; kako će ugoditi Gospodinu. A oženjeni se brine za svjetsko; kako će ugoditi ženi, te postaje razdijeljen. I neodata žena i djevica se brine za Gospodnje; da bude sveta tijelom i dušom. A udata se brine za svjetsko; kako će ugoditi mužu" (1 Kor 7,32–34). Ne želimo na temelju tih riječi zapostaviti brak. Sveti Pavao govori iz iskustva zbog snažne usmjerenošt na drugi Kristov dolazak. Time nije rečeno da je u svim primjerima tako. Nećemo gledati samo na to kamo koga Bog zove, već i na to kako su pojedinci tom pozivu Božjem vjerni.

Rahner kaže da onaj koji spozna da ga Bog zove na put evandeoskih savjeta, taj put nije za njega samo savjetodavan već moralni zahtjev.⁴ U tom smislu se više ne bi radilo samo o savjetu već o zapovijedi. Osim toga za sve kršćane vrijedi da se moraju držati duha evandeoskih savjeta u smislu Govora na gori. Radi se samo o duhu, a ne i o pravnom izvanjskom načinu, kakav imaju redovi.⁵

Kad govorimo o tome, da je nastojanje oko savršene ljubavi putem evandeoskih savjeta na poseban način dužnost redovnika, time ne želimo reći da su pojedini redovnici svetiji od pojedinih laika. Vjerojatno mnoga majka koja živi usred svijeta obiteljskim životom, u svetosti premašuje svoga sina ili kćer koji polovično žive svoj redovnički život. Danas na poseban način nije dobro da se u nečemu stavljamo pred druge. Također Isusove riječi nam govore kakvo bi trebalo biti naše mišljenje i ponašanje: "Naprotiv, tko bi želio biti najveći medu vama, neka bude vaš poslužnik! A tko bi želio biti prvi medu vama, neka bude rob svima, jer Sin Čovječji nije došao da mu služe, nego da on služi i da dadne život svoj kao otkup mjesto svih!" (Mk 10,43–45).

II. APOSTOLSKA ŠIRINA REDOVNIČKOG ŽIVOTA

Riječ "apostolat", "apostolski" može imati šire ili uže značenje. Ovdje ju upotrebljavamo u širem značenju: radi se o bilo kakvoj posrednoj ili neposrednoj spasiteljskoj djelatnosti, koju vrše članovi redovničkih zajednica ili zajednica kao cjelina. Promotrit ćemo najprije apostolsku širinu redovničkog života na razini "biti", zatim na razini "djelovanja."

1. *Na razini biti*

a/ *Opća utemeljenost*

Vidjeli smo da je cilj redovničkog života nastojanje oko savršene ljubavi pu-

³ Usp. K. Rahner, Théologie de la vie religieuse, v: Les religieux aujourd' hui et demain Paris 1964, 60–70; cijela rasprava, koja je zajedno sa drugim raspravama, s kojima je izišla u istoj knjizi, veoma utjecala na koncilске tekstove, nalazi se na 53–92. str. Originalni njemački tekst: Über die evangelischen Räte, v: GEist und Leben 37 / 1964 / 17–37.

⁴ Usp. K. Rahner, n. dj., 68.

⁵ Usp. K. Rahner, n. dj., 67.

tem evandeoskih savjeta. Ako ljubimo Boga kao Oca svih ljudi, nužno ljubimo također njegovu djecu, sinove i kćeri, koji su naša braća i sestre. Prednost imaju njihove duhovne potrebe. To je područje apostolata. Tko zaista ljubi nebeskog Oca, ne može mu biti svejedno kako je s njegovom djecom. Tko ljubi Isusa Krista nastojat će svim silama da njegova Krv ne bude ni za koga uzalud prolivena. Tko gori od ljubavi prema Duhu Svetomu, trudit će se da svi ljudi postanu njegovi dostojni hramovi. Nastojanje oko ljubavi, taj najveći Božji dar, već je nastojanje oko apostolata. Već i prije negoli redovnici vrše kakav apostolat, već djeluju apostolski. Već time što su dobri redovnici pomažu Kristu u spasavanju svijeta. Čim više budu sveti pojedini redovnici, tim više će biti uspješan apostolat Crkve. To još više vrijedi za redovničku zajednicu kao cjelinu. Čim više budu obnovljen po smjernicama II. vatikanskog koncila i kasnijih smjernica crkvenog učiteljstva u poslušnosti Duhu Svetomu, tim će biti više spasenjski djelotvorne.

To uvjerenje iznose i koncilski zaključci, posebno u vezi sa životom po zavjetima evandeoskih savjeta: Djevičanstvo ili celibat "je Crkva uvijek držala u osobitoj časti kao znak i poticaj ljubavi i posebno vrelo duhovne plodnosti u svijetu" (C 42,3).

Za kontemplativne ustanove, za koje mnogi misle da nemaju veze s apostolatom, piše da "rasvjetljuju narod Božji bogatim plodovima svetosti, primjerom ga potiču i otajstvenom apostolskom plodnošću promiču njegov porast. Tako su oni ures Crkve i izvor nebeskih milosti" (R 7).

Redovništvo, "iako ne spada na hijerarhijsko uredenje Crkve, ipak trajno spada na njezin život i svetost" (C 44,4). Prispodoba sv. Pavla o Crkvi kao otajstvenom Kristovom tijelu pomaže nam da na redovnike gledamo kao na udove toga tijela. Upravo tako moramo gledati na pojedine redovničke ustanove u Crkvi kao na posebne udove Crkve. "Ako pati jedan ud, s njim pate svi. Ako se jednome udu iskazuje čast, s njim se raduju svi udovi." (1 Kor 12,26). Tu Pavlovu nauku bismo mogli proširiti: "Ako je jedan redovnik ili jedna redovnička zajednica sveta, zajedno s njim i s njom svetija je i Crkva." Svaki živi organizam mora rasti i obnavljati se, inače je osuđen na propast. Rast i obnavljanje u jednom dijelu organizma oživljujuće djeluje na cijeli organizam. Ono što se događa u redovničkim ustanovama, koje spadaju u Crkvu i Crkva su, odjekuje u cijeloj Crkvi.

b/ Redovništvo kao učinkovit znak

U apostolsku širinu redovničkog života na razini "biti" spada također činjenica da je redovništvo spasenjski znak. Upravo taj vid teolozi danas jako naglašavaju.⁶ Kao učinkovit znak, sakramenat u širem smislu riječi, imaju redovničke zajednice vrlo veliku apostolsku vrijednost. Mogli bismo skoro razviti teologiju redovništva kao sakramentalnog znaka u ovisnosti od Krista kao prasakramenta te njegove Crkve kao sveopćeg sakramenta spasenja.

1. Redovništvo je učinkovi znak svetosti Crkve. Ako su redovničke zajednice prožete aktivnom ljubavlju prema Bogu i medusobnom ljubavlju, naviještaju da je Crkva već sveta i teži prema tome da postane savršeno općinstvo svetih.

⁶ Usp. J.M.R. Tillard, *I religiosi nel cuore della Chiesa*, Brescia 1968 S. REgli, *Das Ordensleben als Zeichen in der Kirche der Genewart*, Freiburg 1970.

Drugi vatikanski koncil naučava da redovnički život po evandeoskim savjetima "može i mora privlačiti sve članove Crkve da revno ispunjaju dužnosti kršćanskog zvanja" (C 44,3). Redovnik zavjetom čistoće poziva sve kršćane na čist život, koji je, naravno, za supružnike drugačiji nego li za neoženjene; po zavjetu siromaštva navješćuje da se kršćanin ne smije dati zasužnjiti standardom i uopće dobrima ovoga svijeta te ih postaviti na mjesto Boga; zavjetom poslušnosti poziva sve kršćane da žive u poslušnosti volji Božjoj. Život po zavjetima evandeoskih savjeta ima veliko značenje za apostolsku obuhvatnost Crkve prije svega kao učinkovit spasenjski znak i svjedočanstvo.

2. Redovnici svojim životom isповijedaju i moraju isповijedati da **posvuda Bogu pripada prvo mjesto**. Sve je, i mora biti, povezano s njim. Zato u životu Crkve vertikala zauzima prvo mjesto, pa tek za njom horizontala dobiva pravu vrijednost. Danas, kad mnogi riječju i životom naviještaju da je Bog mrtav, ne svjedoče redovnici samo da Bog živi već govore da je on prvi i zadnji temelj sve му. Redovnički život je vrlo očito isповijedanje vjere u Boga. On je poziv čovječanstvu da pri opravdanom naglašavanju zemaljskih vrednota, pri sve bržem razvoju znanosti i tehnike ne zaboravi na najvažnije. Po tome redovništvo, vrlo učinkovito apostolski djeluje i služi čovječanstvu, koje se nalazi u stalnoj opanosti da se izgubi u čistoj horizontali. Redovničke ustanove su morale ili će još morati napustiti različita izvanska djela, koja su preuzeli drugi ljudi, vjernici ili nevjernici. Možda nam to izgleda kao šteta. To dokazuje da nismo nenadomjestivi. Ali nitko nas neće nadomjestiti u svjedočenju za Boga, koje upravo u redovničkom životu postaje intenzivnije negoli kod drugih kršćana. Svijet će više trebati Boga i onih koji ga svjedoče, također redovnika koji će živjeti u apsolutnoj usmjerenoći prema Bogu,

Nekadašnji katalonski opat na Montserratu zamolio je biskupa iz mjesta Arras u Sjevernoj Francuskoj da mu napiše što Crkva očekuje od monaha. Biskup Huyghe, koji je svojim interventima utjecao na koncilski govor o redovništvu, odgovorio je opatu: "Od onih koji kažu da žele živjeti kao monasi, Crkva očekuje ovo. Neka budu zaista ljudi Duha, koji su se odrekli svega ostaloga te žele tako savršenije i isključivo živjeti kršćansko otajstvo... Vjernici, koji dodu u samostan, ne očekuju da u njemu nadu druga, bolnicu, primjerno gospodarstvo, cvjetajuću industriju, glazbeni konzervatorij; očekuju da nadu u njemu mjesto gdje je sve usmjereno k susretu s Bogom... Sam po sebi život u samostanu ne isključuje ni jedno ni drugo od svega što sam nabrojao. Nijedna od navedenih stvari ne smije biti glavni i isključivi cilj samostana."⁷

3. Redovništvo je **učinkovit znak Božje ljubavi** prema ljudima. Očeva ljubav prema ljudima najviše se pokazala u Kristu. "Bog je tako ljubio svijet da je dao svoga jedinorodenoga Sina da ne pogine ni jedan koji u nj vjeruje, već da ima život vječni" (Iv 3, 16).

Mi kršćani moramo Kristovu ljubav proslijediti među ljudima. Sveti Ivan nas uči: "Po tomu smo spoznali ljubav što je On za nas dao svoj život. Tako i mi moramo dati svoj život za svoju braću" (1 Iv 3, 16). Za nas redovnike, koji smo odlučili da ćemo kršćanski poziv uzeti k srcu sa svom ozbiljnošću te smo tu svoju odluku zapečatili posebnim posvećenjem Bogu po zavjetima, to vrijedi na poseban način. Svojom ljubavlju moramo ljudu današnjeg vremena zapanjiti i tako

⁷ Družina 1969, br. 25, str. 5.

im dokazati da je Bog ljubav. Među ljudima moramo biti sakramenat Kristove ljubavi, kao što je Krist bio sakramenat Očeve ljubavi. Krist ljubi čovječanstvo po našoj ljubavi. Redovnički zavjeti imaju također zadaću da nas oslobole za ljubav.

Redovničko svjedočenje je u prvom redu svjedočenje zajednice koja razotkriva Kristovu ljubav najprije po međusobnoj ljubavi: "Novu vam zapovijed dam: Ljubite jedan drugoga; kao što sam ja ljubio vas, ljubite i vi jedan drugoga. Ako imadnete ljubavi jedan prema drugom, po tom će svi upoznati da ste moji učenici" (Iv 13, 34–35).⁸

2. *Na razini djelovanja*

Ljubav vodi k djelovanju. Tko zaista ljubi Boga i poradi njega svoju braću i sestre, želi ih privesti k Bogu. Apostolat u šrem značenju riječi bivstveno spada redovničkom životu. Time nije rečeno, da kartuzijanci moraju poći poučavati vjeronauk i propovijedati misije. Apostolat se očituje na različite načine i u skladu s karizmom svakog reda.

Koncil veoma snažno podvlači dužnost apostolata za sve kršćane, ta izdao je o laičkom apostolatu poseban dekret. Dužnost apostolata proizlazi već iz primljenih sakramenata inicijacije, krsta i potvrde. Redovnički zavjeti ne ukidaju tu dužnost, već je naprotiv još naglašavaju. Oni redovnici koji su primili također svećeničko posvećenje, imaju u sebi još jedan novi temelj koji ih obvezuje na apostolsko djelovanje.

Drugi vatikanski koncil je govorio o redovništvu u vezi s Crkvom. Poglavlje o redovnicima uvršteno je čak u Dogmatsku konstituciju o Crkvi. Redovništvo je označio prije svega kao služenje Crkvi. S odlukom o suvremenoj obnovi redovničkog života želi postići obnovu s ciljem da "izvanredna vrijednost toga života, posvećenog zavjetovanjem savjeta, i njegova nužna uloga u suvremenom svjetu bude na još veću korist Crkve" (R 4, 1). Redovnički život je život za Crkvu i time za apostolat, budući da je Crkva prema naučavanju Koncila "opći sakramenat spasenja" (C 48,2). U taj sakramenat su uključene također redovničke ustanove, premda ne spadaju u hijerarhijsku već u karizmatičku strukturu Crkve. Po iskrenom redovničkom životu rasvjjetava se život krštenja, potvrde i euharistije, kod onih koji su primili također svećeničko posvećenje to posvećenje dobiva posebnu karizmatičku obojenost.

U povijesti su na redovnički život i apostolat mnogo puta gledali kao na suprotnosti, kao da je apostolat prepreka redovničkom životu. Najvjerojatnije je za nekoga to i bio, ali ta prepreka nije izvirala iz bivstva stvari, već iz ljudske nedostatnosti. Sigurno bi bio vrlo naopak pretjeran aktivizam koji bi želio istisnuti molitvu ili je svesti na minimum. Jednako tako bi bilo naopako kad bi se premašo zauzimali za apostolat, svakako u skladu sa svojom redovničkom karizmom.

Između molitve i izvanjskog apostolskog djelovanja jest i mora postojati

8 Uzeto od Antona Nadrah, Redovništvo kot karizma v službi Cerkve, v. BV 36 (1976), 351–352.

tijesna povezanost. Oboje jest i mora biti služenje Bogu i bližnjemu. Oboje jesu i moraju biti suprotna i medusobno tuda područja. Molitva mora utjecati na apostolat, mora biti apostolska. Prisjetimo se molitvenog bogoslužja ili euharistij-ske žrtve, koji su naša svagdanja hrana. Koliko li je samo u obredima i čitanjima apostolskih poticaja! Liturgija je izvor milosti koje su potrebne za apostolsko djelovanje. Prema koncilskom naučavanju euharistijska žrtva je "izvor i vrhunac svega kršćanskog života" (C 11,1). Molitva zaziva milost na apostolsko nastojanje. Apostolsko nastojanje i djelovanje može biti za redovnike najbolji poticaj i najbolja hrana za molitvu. Takoder, apostolat čuva redovnikov duhovni život. Apostolsko djelovanje kao takvo posvećuje redovnika. Tko bi zanemario na poseban način molitvu, ubrzo bi nazadovao i u apostolskoj gorljivosti. Onaj koji se trudi svim žarom kako bi svi ljudi uzljubili Krista, osjeća svoju nemoć i zato želi od Boga izmoliti rosu milosti odozgor. Značajno je da u molitvi i u apostolskom djelovanju tražimo samo Boga i njegovu volju, inače smo u opasnosti da upadnemo u duhovni egoizam.

Treba poštivati načelo jedinstvenosti između molitve i apostolata, bolje rečeno: jedinstvenosti redovničkog života, ako želimo da ne dode do medusobnih napetosti i stranputica. To načelo jedinstvenosti možemo izraziti na tri načina: traženje Boga, sjedinjenje s Kristom, predavanje služenju Crkvi. Kod nekih redovnika dolazi više do izražaja jedan vid, kod drugih pak drugi. Načelo jedinstvenosti redovničkog života nije dakle niti u molitvi niti u apostolatu, nego je iznad obadvoga. Onaj koji bude tražio samo Boga, koji se bude sjedinio s Kristom i koji bude sa svom predanošću služio njegovoj zaručnici Crkvi, taj će znati naći pravi sklad između duhovnog života i apostolata.⁹ U molitvi će imati pred sobom Boga, Krista i Crkvu. Na taj će način to troje biti pokretačka snaga njegovog apostolskog nastojanja.

Ne za jednoga redovnika (bolesnik, oslabio od starosti) bit će njegov apostolat prije svega apostolat križa. Takav redovnik zajedno sa sv. Pavlom u svom tijelu dopunjuje "što nedostaje Kristovim mukama – za Tijelo njegovo, koje je Crkva" (Kol 1, 24). Za neke redovnike i redovničke zajednice (prije svega kontemplativne) apostolat će biti prije svega apostolat molitve i odricanja. Svi poznamo sv. Tereziju od Dj. Isusa, koja je zaštitnica misija premda je cijeli svoj redovnički život proživjela u klauzuri iza samostanskih zidina.

Mnoge redovničke ustanove se izričito posvećuju apostolatu u užem smislu riječi. Koncil lijepo govori o njima: "U tim ustanovama apostolska i dobrotvorna djelatnost spada na samu narav redovničkog života, jer im je to njihovo sveto služenje i djelo ljubavi povjerila sama Crkva, da ga u njezinu ime izvršju. Stoga treba da cijelokupni redovnički život članova bude prožet apostolskim duhom, a sva apostolska djelatnost oblikovana redovničkim duhom" (R 8, 2). Ako riječ "apostolat" shvaćamo u širem smislu riječi, onda možemo zadnji koncilski odjek primijeniti takoder i na kontemplativne utanove.

Redovnici su već po svojoj karizmi specijalisti za razna područja apostolata. Redovničke ustanove obično naglašavaju poseban vid Evandelja i u njihovim se pravilima, posebno novijim, nalazi zacrtana njihova posebna svrha. Naslijeduju što je moguće više jedan vid Isusova života. Sve redovničke ustanove zajedno

⁹ Usp. K. Barbarić, Redovnici danas, Zagreb, 1973, 76–88.

očituju više ili manje cijeli Isusov život, od onoga skrovitog života u Nazaretu, sati i noći proživiljeni u molitvi i samoći, pa do javnog djelovanja kad je išao od mjesta do mjesta, učio ljudе i za njih se spasiteljski zauzimao, pa do časa kad je za njih umro na križu i konačno ustao od mrtvih. Prema koncilskom nauku "redovnici predstavljaju Kristа dok razmatra na gori, ili navješćuje Božje Kraljevstvo mnoštvu, ili dok ozdravlja bolesne i ranjene, ili obraća na bolji život grješnike, ili dok blagoslovlja djecu i čini dobro svima, uvijek slušajući volju Oca koji ga je poslao" (C 46, 1).

ZAKLJUČAK

Redovničke ustanove su karizmatičke pa su zbog toga pored ljudskog djela još više djelo Duha Svetoga na duhovnu korist svega Božjeg naroda. Jednako tako je djelo Duha Svetoga spasenjsko nastojanje cijele Crkve. Duh Sveti želi da se svi čim više otvore njegovom stvoriteljskom djelovanju te bi tako pomogli u cjelini ispuniti spasiteljski Božji plan za ovo naše vrijeme. Za tu otvorenost uzor nam je Djevica Marija. Samo tako će u nama i po nama za cijeli svijet velike stvari "učiniti onaj koji je moćan i čije je ime sveto" (Lk 1, 49).

Kratice: R – Perfectae caritatis
C – Lumen gentium
B – Sacrosanctum Concilium

Pitanja za rad po skupinama

1. Kako oživjeti nastojanje za trajno duhovno obnavljanje naših redovničkih zajednica?
2. Na koji način redovničke ustanove kod nas spasiteljski djeluju već samim tim što nastoje "oko savršene ljubavi putem evanđeoskih savjeta"?
3. Obnova ustanova u duhu vlastite karizme (posebne apostolske djelatnosti) i konkretnе potrebe apostolata kod nas.
4. Da li daju naše redovničke zajednice odgovor na današnje apostolske potrebe Crkve kod nas?
5. Što napraviti da redovničke ustanove postanu učinkovitiji znak milosti te tako doprinesu da Crkva postane u još većoj mjeri "opći sakramenat spaseњa" (C 48, 2)?
6. Kako rješavati napetosti koje nastaju između unutarnjih redovničkih dužnosti (npr. redovita molitva) i izvanjskog apostolata?
7. Mislimo li da smo nepotrebni i beskorisni s obzirom da djela koja mi činimo mogu vršiti također laici (osim svećeničkih)?

DISKUSIJA

PRVI DAN

Jedno pitanje upućeno ocu Rupčiću, da nasljedovanje Isusa Krista nije dovoljno osvijetljeno u njegovom predavanju, pa da li on to smatra da je tako ili možda misli da je on dovoljno to osvijetlio?

O. Rupčić: Mislim da to bolje zna onaj koji kaže da nije dovoljno to iskazano. A ja bih volio to čuti, a onda bih rekao svoje.

— Pošto se nitko ne javlja, ja bih ipak rekao, gledano prostorno, na to je utrošeno barem i izričito tri stranice, a na ostalo sve tri stranice. Tako da bi to odgovaralo po prilici naslovu — redovnički život nasljedovanja Isusa Krista, a ono drugo apostolat. — Nasljedovanje, rekao sam, obično se krivo shvaća. Naime, nedovoljno se razumije ta riječ. Nasljedovanje Isusa Krista znači poći od Njegova života koji nam je dao tako, da On u nama mora s našom voljom razvijati se, rasti. Mi smo dužni otklanjati sve što nas smeta, da On u nama bude veći, dublji, bogatiji. To je jedan vid naše aktivnosti povezan sa slobodnom čovjekovom voljom, a drugi je poduzimati sve moguće da on stvarno u nama procvjeta. Tome nema kraja, taj zadatak neće nikada biti dovoljno dovršen, no on će biti trajna naša obaveza, a cilj je — obući se u Isusa Krista, onako po prilici kako kaže sv. Pavao: "Ne živim više ja, nego u meni živi Krist". Eto, takav je naš život u nama, Krist u nama djeluje, jednostavno traži, zahtijeva snagom svog života da se mi ponašamo onako kako se On ponašao u svom životu, tako da moramo biti slobodni evandeoskom slobodom. Tu nije bilo nikakvih aluzija konkretnih na ovo ili na ono, to nije stvar samo jednog redovnika jednog mjeseca. Eto to sam ja mislio a drugo je sve domišljenje, pričinjanje. Hvala.

Vlč. I. Matijević: O. Rupčić je neke stvari zašiljio, ne na štetu nikoga, nego da mi kao redovnici i redovnice vidimo gdje se nalazimo u ovoj našoj hrv. ili slov. Crkvi. Mislim, da svu znamo, na svojim ledima osjećamo što je to. Vidite, problem je stavljen, apostolski vidovi red. života. Svako traži svoje mjesto pod kapom nebeskom, suncem, pa i mi pod ovim hrv. suncem tražimo, a ja ne znam i postavljam pitanje, osim nas redovniku i redovnica, tko shvaća naše zvanje? Ne mislim na naše roditelje, nego na pr. konkretnu našu Crkvu, koliko shvaća nase zavjete. Redovnik, redovnica kako se poima. Vidite na pitanje naših družbi, jer smo recimo konkretno pod Sv. Stolicom. Susretnem ljudu, konkretno neke vanjske svećenike, i vi ih možda susretnete, i oni kažu, to je glupost, to treba ukinuti. A i naši zavjeti. Koliko nas shvaća, da su nam zavjeti kao troje verige. Da ne ispadne da smo mi redovnici samo kao krpa za prašinu. Ovdje ima prašine, čekaj da obrišem, a kad obrišem prašinu, pa neka ta krpa ide tam, drugi puta će je tražiti.

Mlaj ka Fides: Ja se ne bih mogla složiti sa interventom patra koji je maločas govorio. Govorim to u ime redovnica. Jer ipak imam jedno iskustvo kroz ovih 10 godina i nailazim na veliko razumijevanje i naših biskupa i naših župnika. Oni i te kako cijene naše redov. zavjete i ne ulaze toliko u ono što na njih ne spada. Oni očekuju od redovnica jedno ozbiljno zalaganje baš na apostolskom području. Ali nas je problem da nemamo još dovoljno zrelih članova koji bi se mogli potpuno dati na to. Naša je zato briga da naš apostolat bude inventivan, da ne bude zaustavljen i nitko nas u tom neće priječiti da djelujemo. Samo sam toliko htjela reći.

O. Rupčić: Bojim se da brkamo apostolat i pozrtvovnost. Obično se misli kad se govori o pozrtvovnostima, sestre, one se žrtvuju u bolnicama, one se žrtvuju u staračkim domovima, njih svatko traži i tako redom. I sad kažemo da apostolski djeluju. Ja kažem da to ne mora biti uopće apostolat. Molim vas, treba biti realan. U tim bolnicama gdje rade naše sestre ima također drugih ljudi i kršćana koji se isto tako žrtvuju, što više ima ih koji ne vjeruju u Boga. Mi moramo jednostavno propovijedati Isusa Krista. Mi moramo kod ljudi izazivati određena pitanja, moramo kod ljudi zainteresirati sreća za Isusa Krista, naći priliku da im o Njemu govorimo, pokušati da oni u Njemu nađu Spasitelja. A po toj našoj današnjoj pozrtvovnosti to ja ne vidim da je to tako. Moramo se vratiti izvorima Kristova života u nama.

P. Anton Nadrah: Ne znam da li bi se sestre složile s tim, da napustite bolnice! Možda to tako ne bi nitko ni smio shvaćati, da bi napustile bolnice jer to možda nije apostolski rad i da bi otišle sve u katehizaciju ili slično. Držim da je i apostolat dovoljno naglašen, ali treba tu imati u vidu onu karizmu koju ima svaka ustanova. Ako je ustavnitelj htio da rade neke u bolnici, ja mislim da ne bi bilo dobro nešto drugo raditi. Ja sam u svojem predavanju možda nešto drukčije to kazao tako da jedno je na razini biti a drugo je na razini djelovati. Ja mislim da možda i ona sestra koja je u bolnici u svakom bolesniku vidi Krista i Njemu služi, da makar ništa ne kaže bolesniku riječima, učini možda isto toliko dobra koliko učini neki svećenik koji ispovijeda, koji misi i tako dalje. I da zbog toga ne bi trebalo da to zamjenjujemo. Treba i jedno i drugo. Važno je tu što Bog traži od nas, ne samo što ljudi traže, ako je Božja volja (samo to treba znati, tražiti Božju volju) i mislim da ne bi onda trebalo ostaviti sve ovo, rad u kuhinji itd., i krpja je potrebna. Treba gledati na srž Evandelja – služenje. Sve ima vrijednost, ako je izvršeno ljubavlju. Ako nema ljubavi, onda ništa ne vrijedi. Mislim da to znamo svi.

S. Ines Kezić: Meni se nameće jedno pitanje obzirom na apostolat ili apostolijev ambijent redovnica koje rade u bolnicama ili staračkim domovima. Da li je to jedan ambijent privilegirani jer tu mogu susresti odnosno možemo preko svojih sestara susresti ljude koje na drugi način ne bismo mogli susresti. One koje mi možemo susresti u tzv. našim pobožnim ambijentima. Da li je to susret s ljudima širokih društvenih slojeva ili je to, ne znam, nešto drugo. Da li ti ljudi doživljavaju sestruru koja radi kao jedan apostolski trenutak, kao jedno pitanje smisla njihovoga života, kao jedan izazov ili možda je susreću kao radnicu, kao i sve druge, koja je pozrtvovna. Ja bih tu postavljala pitanje kvalitete naše apostolske prisutnosti.

P. Sabin Rumenjak: Dobivam dojam da se mi redovnici u Crkvi današnjice vladamo kao oni radnici koje vinogradar još nije najmio za ovu vrstu apostolata. Drugo, vrlo je važan dojam barem među redovnicima–svećenicima kada se nađu zajedno s braćom dijecezanskim prezbiterima da se radi kao o nekom preotimanju posla. Kao da se mi trgamo da im preotmemo posao, a oni kao da se brane da ne izgube ono što im je baštinom dano. Pokušavamo nekako i dalje u upornosti inzistirati na toj borbenosti i govoriti kako i mi imamo na nešto pravo. Raspoljela i preraspoljela posla možda bi bila prema svakom novom momentu koji se događa. Jer maksimalni učinak apostolata moguće je tek tada očekivati, ako su sve snage unutar te zajednice pravilno raspoljeljene. Ne možemo reći da je premalo posla, jer Gospodin nas uvjerava da je žetve stvarno toliko mnogo, a poslanika uvjek premalo, a priznajmo da kod nas vlada mentalitet, kako je pod našim podnebljem radnika ipak previše, barem što se tiče svećenika–redovnika.

P. Bono Šagi: Malo će se osvrnuti na pitanja koja sam ja video iz ovog našeg razgovora. Jedan je pater postavio pitanje: "Da li nas naše mjesne Crkve trebaju kao redovnike i koliko oni drže do naših zavjeta, tj. do toga što smo mi redovnici, koliko im je do toga stalo?" To mi se pitanje čini da je upućeno jednako tako i nama, koliko je nama samima stalo do toga da smo redovnici. Tu je pitanje identiteta. Kad bismo mi sasvim jasno vidjeli sebe kao redovnike sa svojom specifičnošću u Crkvi, sa svojom kompetentnošću u apostolatu Crkve, kad bismo mi sami jasno vidjeli svoju apostolsku svrhu u Crkvi, onda bismo vjerojatno pronašli nacin da u Crkvi to postane svjestito i onima drugima. To je jedno pitanje na koje mi se čini da bi trebalo dati u ovom skupu kakav – takav odgovor. To je ono što bi trebalo iznutra, iz naših zajednica izaći kao odgovor. A drugo je sada pitanje koje se nameće kada je riječ o pravim oblicima apostolata, odnosno radnim zadacima. Mi uglavnom imamo ovdje kod nas institucionalni pastoral, koji je sav sveden oa odredene strukture, ponajviše župe, i čini nam se da je to sve, i svaka redovnička najednica ima stanovite svoje stečene pozicije u tome. To se prvenstveno odnosi na muške redove. To mi branimo i tu je nekako odgovor onome da mi jedni drugima zavidimo ako nekome bolje ide i kad nekomu u nečem dobro ide, onda to svi hoće, svi idu na isto područje i tako se opet sudašamo. To je faktičan problem koji se može riješiti opet vraćajući se na vlastiti identitet, ako shvatimo koja je naša vlastita apostolska svrha. Lakše je sestrama. Zato sestre kažu da nemaju problema. A da li su sestre sujesne svoje apostolske svrhe? Da li one u Crkvu donose nešto novo, nešto svježe? Nedostaje svijest da su redovnici potrebni. Obnova redovnika gledana s naše red. strane proživljava stanovitu muku nesnaženja, ne znamo zapravo što bismo mogli raditi? Borimo se za stečene pozicije i krivimo druge, tražimo krivca, a ovi drugi brane svoju vlast. Trebali bi u Crkvi izmijeniti cijelu svijest u tom smislu da bi shvatili kako su potrebni karizmatici, da ih se ne plašimo i da onda planirajući, programirajući apostolat nademo mjesta za ovo. Biskupi nama kažu: Pa vi se svi borite samo za župe! Pitam ja: a što nam vi drugo nudite? Oni nam ništa ne nude, jer gledajući programe što su ih neke biskupije pokušale načiniti, unutar istih za redovnike nema mjesta. Obično se kaže svećenici–redovnici i tu je naše mjesto nedefinirano. Kad se kaže svećenici i redovnici doda se i redovnice ali nam neko adekvatno mjesto u programima nitko nije pronašao. S druge strane provincijalima i provincijalkama postavljam isto pitanje: a što mi nudamo, tj. kakve inicijative imamo, tj. da li smo s nekim inicijativama određeni donekle?. Čini mi se da sam ukazao na neke goruće probleme koje moramo u povjerenju svi, cijela Crkva, rješavati. Takva slična pitanja je Sv. Kongregacija za redovnike i svjetovne institute bila uputila svim nacionalnim konferencijama redovničkim i redovnicima o našoj prisutnosti u društvu i u apostolatu. Mi smo to preveli i obradivali donekle, a naša Konferencija je to poslala i Biskupskoj konferenciji, ali posebnih reakcija nije bilo.

O. Pero Sabolić: Da li je stvarno važno da drugi shvate našu karizmu ili je pitanje u tom hoće li doživjeti naše služenje? Drugo pitanje koje bi trebalo pojasniti jest u tom što to znači služiti? "Kto je među vama najveći neka bude sluga svima". Kroz odgovore i pitanja ja sam osobno dobjao dojam kao da se daže vrijednost nekim od karizama više negoli drugima. Imamo li pravo bilo čiju karizmu ocjeniti? Nije li služenje u tom da bude raspoloživ?

O. Ljudevit Rupčić: Moramo jedanput dobiti svijest zajedništva. Onda tek možemo govoriti o zajedničkim problemima, uspjesima. Svijest da smo jedno. A ne možemo doći do toga, što se tako malo poznajemo.

P. Karlo Kaić: Divna je sloboda koju nam Gospodin daje da izrazimo sebe. Ja sam iz one grupe koja smatra da p. Rupčić nije odgovorio naslovu i onom što mu se dalo u zadatak. Mislim da njegovo predavanje vrvi nedorečenim stvarima

i konfuznim tvrdnjama, dosta proizvoljnim terminima koji bi vjerojatno bili razumljiviji da su došli iza predavanja p. Antonia. Jer p. Anton je uveo šta bi to bio apostolat; on je išao čak u neke vrste. P. Rupčić bi kao profesor svakako trebao da protumači pojmove. Ja bih p. Rupčića upitao da li je on svjestan da iz njegovog prvog djela uopće ne možemo znati što su to redovnici. Ne vidi se to, da je redovništvo ukorijenjeno u Kristu, apostolima i prvoj Crkvi. Što se tiče zapadne crkvene tradicije koja je u mentalitetu p. Rupčića feudalistička, ja protestiram jer iz te zapadne tradicije izašao je i sv. Franjo koji nije feudalistički. On upotrebljava pojmove tako da ih uopće ne definira i skorišlava Redovnički tjedan da svoj egzistencijalni problem iznese pred jedno slušateljstvo koje nije kompetentno njega slijediti a kamoli shvatiti šta je on htio ovdje. Isto tako čudim se jednom profesoru za katedrom koji kaže da su one stvari koje je Vatikanski sabor htio postići sve mrtvo slovo. Dakle strahoviti pesimizam, ja bih mu napisao lično moju sažalnicu zbog njegove borbe eventualno s biskupom. "Ali da je sve ono što Crkva traži i ono sve što je iza Vatikanskoga", ja njega sada citiram, "medutim, sve je to još samo mrtvo slovo". Dakle jedan vrišteći pesimizam i mi ga razumijemo iz njegove pozicije, a ja vjerujem da mu majka Terezija može biti primjer da postoji pjesma rada bez ograničavanja i da postoje takoder redovnici koji su neobično slobodni i nisu nevezani na župe i vrlo će ih rado dati biskupima ako ih oni hoće. Jer je stvarno sporedno šta oni misle, osobito za franjevca predavača. Sporedno je da li mene netko pravedno ili nepravedno ocjenjuje, važno je što Bog mene gleda. U tom smislu ja mislim da bi on mogao meni odgovoriti kako on shvaća redovništvo, da li je papa redovnik? Drugo pitanje, to ograničavanje redov. apostolata od Crkve, da on to malo protumači; ja sam video da biskupi upravo mole, traže, nude župe. Malo me čudi i p. Šagi koji ovdje operira sa biskupima na ovakav način pred jednim skupom koji nije zato ovdje pozvan.

P. Lj. Rupčić: Ja se ne čudim ovim primjedbama. One su upravo vezane za njegovu osobu, a i za situaciju u njegovoj vlastitoj kući. Da je znao napraviti red u svojoj vlastitoj kući onda bi mogao ovdje nama nešto pomoći. Da je sv. Franjo nikao iz zapadne tradicije to nije točno. Sveti je Franjo bio protiv te tradicije; tek je četvrta Regula potvrđena sa žalošću sv. Franje. I p. Karlo kao provincial bi to morao znati. Drugo, ovdje je bila samo tvrdnja i ni jedna nije dokazivana. Ne smatram se ovom skupu dužnim više o tome govoriti, jer sam dosta rekao. A isto ne stoji, da sam ja kazao sve se odnosi na onu tvrdnju pred tim, a ne na sve u Crkvi. I p. Karlo ako misli da je tim ovdje dokazao vjernost; oprosti, Karlo, ja sam 5 godina za ovu Crkvu bio u zatvoru, a ti nisi ni jednoga dana.

P. B. Šagi: Mislim da sam dužan dati objašnjenje. Meni je drago da je mene p. Karlo upozorio na ovo i ja nikako nisam želio da bi se moje riječi shvatile kao jedan možebitni napad na naše biskupe, više nego na nas same. Zato bih volio, da ste me dobro slušali. Ja sam govorio uvijek uključujući i nas. Ja mislim da se svijest cijele Crkve uključivo i nas redovnika mora u tom pravcu pokrenuti pa da postanemo svjesni vlastite karizme. Dok te svijesti ne bude, mi ćemo se uvijek ovako boriti, što bi svakako trebalo izbjegći.

X. Y.: Ja sam želio napomenuti slijedeće. Mi smo danas govorili o red. karizmi. Glavna karizma kršćanstva je karizma ljubavi. To onda ne bi trebali zaboraviti, ni mi, ni biskupi, ni svećenici. Govorilo se još o slobodi, odnosno neslobodi, o ograničavanju raznih struktura naših redovničkih karizmi i u svemu tome mi nalazimo probleme. Bili su oni jučer, bit će i sutra, ali ovdje bi mi upravo trebali ono svoje bitno, važno, dobro za naše kršćanstvo, za našu Crkvu istaknuti i živjeti. Možemo se možda nekada posvaditi, ali opet bi se trebali posvaditi u ljubavi, a mi se svadamo obično u mržnji. To nije kršćanski. Jedni bismo

druge trebali slušati. A to se često ne događa, jer nismo obraćeni iako nosimo razne haljine i razne titule. I onda o promjeni svijesti uopće našega apostolata isto tako bi se trebalo povesti računa, jer živjeti u ovome vremenu kao jedan znak jest i zadatak i obveza i naša dužnost. I upravo o kvalitetnoj promjeni našeg red. djelovanja, ja mislim, trebali bismo svi bez razlike razmišljati, jer bez toga nema obnove. Neće nam je donijeti ni novi zakoni, ni novi prostori za nove slobode, ako mi u to nismo uvjereni i nismo sposobni i spremni mijenjati sebe. Znači, počnimo od sebe, konkretno od naših zajednica, onda će se vidjeti da mi jesmo jedan znak, onda će se na nas upirati prstom, zbog toga što smo dobri, a ne zbog toga što smo zli. Zbog toga što smo pomirljivi, a ne zbog toga što se želimo svadati i dokazivati svoja prava. Jedni i drugi, ja mislim, trebali bismo o tome voditi računa jer ovako nećemo daleko stići. Jer završit ćemo u neslozi, a umirati u takvim situacijama baš se ne isplati, jer sud je ipak pred nama. Hvala lijepta.

Don Zef Gaši: Ako nastavimo ovako kako smo počeli stječe se dojam da se nalazimo na stadionu u Maksimiru a ne u dvorani na Šalati jer ovo šutiranje popraćeno sa aplauzima na ovakav način ipak mislim da ne spada ovdje. Mi smo ljudi ozbiljni, zreli svijet; došli smo iz različitih krajeva naše zemlje i izvan naše zemlje da raspravljamo o ozbiljnim stvarima, o mogućnosti apostolata naše Crkve, našega zvanja i mislim da osobne stvari ovdje ipak ne dolaze u obzir. Meni je žao da je prvi dan ovoga skupa, ovoga Redovničkog tjedna poprimio već na početku, odmah u nastupu, odmah iza pozdrava polemičan karakter s prvim predavanjem. Bilo bi mi drago kada bismo se svladali svi i okrenuli nekim drugim pravcem i ostavili po stranu sve ono što ne možemo mi ovdje riješiti. Stvar koja je problematična tiče se jedne manjine, a ovdje ima, kako vidite, redovnika i redovnica svih mogućih družbi. Osim toga p. Šagi je rekao malo prije da je u tim stvarima sestrara lakše. A vidimo da su ovdje pred nama sestre većina, a njih se to ne tiče pa nemaju što reći, pa se nemojmo natezati oko stvari koje ne spadaju ovdje. Meni bi osobno bilo jako drago kada bi ovaj tjedan u slijedeća 2–3 dana poprimio karakter naslijedovanja Isusa Krista – po zavjetima. Pokušajmo pronaći sami sebe i svoje svjedočenje, jer nas samo to može osposobiti za neki apostolat koji moramo vršiti. Hvala!

O. Jakov Mamić: Meni se čini da bi bilo pametno pokušati čuti druge. I svako klasificiranje po mom mišljenju i izricanje nekih tvrdnji kao što može biti i ova koju ja sada izričem, recimo: To je problem lokalne Crkve, to nije pitanje sveopće Crkve, tu ima važnijih problema, mislim nije na mjestu. Mi smo braća i sestre, redovnici i redovnice, mi smo dar Crkvi. Ako mi između sebe ne možemo čuti tjeskobu brata, tjeskobu jednog uđa, i ako ne možemo barem šutjeti i moliti, onda tu nešto u našim međuodnosima ne štim, onda mi se čini, nismo kadri čuti istinu drugoga, a istina drugoga je uvijek ona koju čovjek govori, bila ona prava ili kriva; to je njegova istina. To je s obzirom na atmosferu koja mi se čini zrela. Ja bih jednu primjedbu stavio obzirom na postavku uopće redov. života u predavanjima. Meni se čini, da se previše naglašava naš angažman: mi naslijedimo, mi slijedimo, mi činimo, međutim mi nismo drugo, ako vjerujemo, da je Crkva produžetak Kristova života, djela spasenja i svega drugoga, nego dar ovom narodu, ovoj Crkvi i da smo na neki način dar, ništa drugo. Meni se čini, ako se tako postavi stvar, da se mijenja čitava pozicija, da se treba onda pitati, koju ulogu konkretno ima ovaj dar u ovom momentu, u ovoj Crkvi i u ovom narodu.

S. Ljubomira: Rekla bih onu crticu iz života sv. Franje s bratom Leonom. Eto mislim reći, da prof. Rupčić nije u srcu mislio onako, kako je rekao, ali se bojim utjecaja njegovih riječi, jer kad bismo stvarno bile jednakе svim ženama koje rade u bolnicama i kad ne bismo postigle nešto više, nešto što Gospodin zaista od nas traži, onda bismo promašile svoj cilj. A spomenut ću jedan nevažni

elemenat koji može dokazati da nismo ono što su i vanjske žene u bolnici. Naša plača ne ide nama, nego ide u našu zajednicu. Svaki onaj koji je bio u bolnici može vidjeti da su redovnice potrebne u bolnici, da bi trebalo što više sestara u bolnici među svijetom, da bi mogle biti eshatološki znak. Ja mislim da samom svojom pojавom jedna redovnica propovijeda. Ne mora puno govoriti, mi možemo svjedočiti svojim životom, svojim radom, svojom pažnjom prema bolesniku u njegovoj nevolji, u njegovoj patnji.

O. N. Rupčić: *Ja nisam to rekao. Ja sam tražio, a to je nešto novo, da treba onaj posao koji se radi pokazivati ljudima da mi vjerujemo u Boga. Zašto mi to tako radimo? Zašto mi to tako žrtvujemo? Tražim samo osmišljenje u smislu apostolata!*

S. Hosana: *Kad sam došla pred 50 god. u samostan pitala me časna Majka: "Kćerce, zašto si ti ovamo došla?" "Zato da ljubim Boga i da radim za spas duša". Dakle od prvi dana imam te apostolske vidove pred sobom. Na razne su me dužnosti poglavari stavili, nikad nisam zatajila. Bogu hvala! Nastojala sam da bih svima pružila smiješak i po tri puta sam pročitala onu dragu knjižicu sv. Ivana Boska "Smiješak". Vidjela sam zadnje godine, prvo što sam bolesnik, da taj smiješak puno doprinosi. Koja god dode gospoda, majka kojeg djeteta, ja joj ga pružim, dočekam, itd. I mislim kroz cijeli život svoj, tu je lijepih 50 godina, nastojala sam si na neki način prisavljati onaj dragi kantik našega velikog apostola naroda, Pavla, koji je rekao: "Ljubav sve podnosi, ljubav sve prašta, ljubav ne zavidi, ljubav se ne hvasta itd, itd." Mislim da bi danas ovaj kantik ljubavi ovdje jako dobro došao. I nastojat ću da budem koliko najviše mogu i dalje apostol i s toga gledišta radit ću da budu što bolje apostolski vidovi zahvaćeni u svakoj našoj redovnici. A sebi ću moliti da me Bog zahvatiti i bolešću i bilo čim što hoće dalje samo da bude što bolji apostolat u Crkvi i što bolji apostol.*

Don Niko Šošić: *Salezijanac s don Boskovim smiješkom. Prvo što je meni upalo u oči kada sam ovamo ušao bio je ovaj veliki natpis. Čestitam onima koji su ga stavili. Iz tog naslova vidimo, barem ja vidim i sada tri stvari. Apostolski vidovi redov. života i ono danas, čini mi se i duboko je to moje uvjerenje da smo se mi zaustavili na onom trećem, danas, to jest na situaciji. Apostolski vidovi, ja bih to zamijenio riječju poslanje, red. život i posvećenje. Možda bi se izbjegli mnogi nesporazumi da je stvar tako postavljena. Zapravo, ovdje imamo stručnjake ne da im postavljamo kojekakva škakljiva pitanja i da ih vodimo na tanak led, da im kasnije predbacimo ovo ili ono, da ih hvalimo, nego, da im pokušamo postavljati pitanja, da nam objasne, kakva je to veza između poslanja i posvećenja, jer ja sam posvećen kao fratar, ali moje je poslanje drugačije. Dakle, to su ti apostolski vidovi. Stoga bi dobro bilo dok imamo ove stručnjake ovdje, mjesto da se zanimamo nekim škakljivim stvarima što ne spada ovdje, trebali bismo pristupiti ovom našem skupu radosnije, veselije, barem je to bio utisak grupe koju animiram. Većina su došli prvi put, i eto sretni su da se mogu naći u jednoj velikoj grupi, da mogu osjetiti drugima poteškoće, upoznati se i mislim da bi to trebao biti zapravo refren ovoga cijelogra našeg skupa a ne smao pojedinih grupa. Hvala.*

O. Marinko Zadro: *Ja ću biti kratak. S. Blanka se postavila između oca Antuna i oca Ljudevita. Ja ne znam kako se ona osjeća ali ako imamo u vidu onaj eshatološki znak o kojem je ona govorila, onda ja mislim, da se ne bi trebala dobro osjećati. I taj znak svi smo mi dobro zaboravili čitavo ovo vrijeme. Mene najviše smeta u ovim raspravama, što se iza svega toga ipak krije jedan vlastiti interes. Nevjerovati najprije nije lako, vjerovati još teže. I mi svoj red. život, ja mislim tako, možemo čime god hoćete opravdavati, ali ako ga ne opravdavamo tim eshatološkim znakom, ne možemo ga nikako opravdati. Možemo ga oprav-*

dati jedino, da je on efikasniji nekako za ovo društvo ali opet svedeno na ono što mene briga što sam ja efikasan, kao što je jedna sestra rekla: "Što me briga ako ja taj novac, taj dinar moram dati svom starješini." Zato taj eshatološki znak morao bi biti mnogo prisutniji među nama. Znak koji će nas uvjek voditi naprijed, u tom smislu da ono što je o. Ljudevit stalno naglašavao, pa ne bojati se novih stvari. Moramo pronalaziti nove stvari. Ako ostanemo ovakvi kakvi jesmo, badava je nama, idemo nazad. Uveriti se trebamo u nešto i u tom mijenjanju imati povjerenja, imati hrabrosti. Hrabrosti u tom smislu, da zajednice u kojima živimo znamo cijeniti. Znamo cijeniti njihov osobni red, život i ako pokušavaju nešto dobro, pokušati ih barem razumjeti i ako nećemo Božjeg duha raspirivati, nemojmo ga barem gasiti ondje gdje puše.

S. Blanka Vrdoljak: *Sestra koja radi u bolnici da li se ona razlikuje od one do nje. Sestra je rekla da plača ne ide direktno njoj. To je već unaprijed riješen problem; sestra je već s tim i računala na koncu. Drugo, ona je strpljivija ako će ostati 10–15 minuta duže. Moramo razumjeti onu gospodu koja radi s nama, s kakvim je ona sve problemima došla, možda je cijelu noć bdjela nad djetetom, možda je tu posrijedi i razvod ili bilo što drugo. Zato ne možemo tražiti da ona i ja jednako radimo, jednako od sebe dajemo. Drugo, naša plača, sada to mislim i na apostolat zajednice kao takve, da to mora biti vidljivo, šta je vidljivo od materijalnih, a duhovna su itekako vruća pitanja. Šta od materijalnih prihoda, koji zajednica primi, koliko ona svjedoči jer mi smo izabrali jednostavniji stil života, moja uniforma, ja se svaki dan ne modiram, ja ne idem na izlete. A gledajmo naš stol, što sam prije podne rekla u grupi, naš stol i stol naših susjeda u cemu se razlikuje, čiji je bolji, naš stan i njihov u čemu se razlikuje, šta mi svjedočimo vidljivo? Koliki je doprinos naše zajednice da mogu reći, evo ovo dajem drugome od svog slobodnog vremena jer imam 8 sati. Istina to su molitve, neke red. dužnosti, ali uza sve to da li smo u savjeti opravdani, da ne bismo mogli činiti više. Gdje je naš suvišak ljubavi na koji smo pozvani po zavjetima? Zato mislim da bismo ipak još uvjek trebali snažnije svjedočiti. Da smo još uvjek možda lagani plamen koji tek tinja i zato su nam možda ove sestre Majke Terezije koje dolaze, koje zauzimaju sasvim drugi stil života itekako eshatološki znak.*

O. Sabin Rumenjak: *Čuli smo već uvjeravanje iz života da smješak može biti apostolat kao i dvorba bolesnika, kao i katehizacija i tko zna koji sve to vidovi apostolata. Ne znam je li baš sve to tako jasno. Što zapravo može postati apostolat, što sve. Kada to sve postaje apostolat? Mislim da nam se ta konkretna pitanja nameću. A mene malo smeta ono što piše "apostolski vidovi red. života danas" jer me taj naslov odvodi upravo jednom suprotnom smislu, naime izgleda nisu svi vidovi red. života apostolat, a ne bi li to oni upravo trebali biti. Jer ako je istina da je red. život evandeoski po svojoj biti, i po svom intenzitetu, onda bi on sav trebao biti, a ne samo parcijalno, sav bi trebao biti apostolski. Mislim da, možda je to i vidljivo iz jednog karizmatika, nemojte mi zamjeriti što spominjem, to je moj duh, otac sv. Franjo. Iz njega je to vidljivo, jer Crkva ga naziva "Vir totus apostolicus et evangelicus". Ja bih se usudio slobodom Franjinom reći, posve apostolski upravo stoga, što je po svemu bio i evandeoski. U slučaju da ne usvojimo ovu koncepciju koja mi se čini da bi ipak bila izvornija onoj evandeoskoj u Djelima Apostolskim, onda humanistički, socijalni vidovi našeg života jer ne bi bili obojeni apostolatom unose tu neki dualizam ili višeslojnost života, a time to više nije jedan život. Čini mi se ipak da bismo trebali krenuti u smislu objedinjavanja svog života posvema, a objediti ga može samo evandeoska forma života. Ako je takva u nama, onda sve što evandeoski čovjek čini moralno bi biti apostolsko.*

RAD U SKUPINAMA

PRVI DAN

1. skupina – *Voditelj: s. Judita Čovo
Zapisničar: s. Angelina Samardžija
9 sudionika*

Nakon molitve i predstavljanja pokušali smo naći temu razgovora.

Jedan od prijedloga je: U čemu je ustvari kod nas problem, da li u vrsti apostolata, da li u shvaćanju apostolata, da li u shvaćanju smisla redovničkog života?

Iznesena su različita shvaćanja i poteškoće:

Problem je i u pojedincu i u zajednici. Zajednica teško prihvata pojedinka i njegove inicijative. Pojedinac se ne može naći i osjeća se frustriranim što ne može ostvariti svoje ideje. Osjeća zajednicu i strukture kao kočnicu.

Možda je ipak problem u tome što nismo dorasli za apostolat.

Neki od nas doživljavaju sadašnju situaciju traženja vrlo mučno. "Toliko nas je u Crkvi i nitko ne nalazi pravi put, često lutamo", izjavila je jedna sestra.

Možda ipak nije problem u vrstama apostolata i raznih angažiranja, nego više u tom kako shvaćamo bit apostolata. Tek toliko koliko živimo svoje redovničko poslanje, koliko stvarno živimo povezani s osobom Isusa Krista, toliko i djelujemo. Nekada su razna angažiranja i zavaravanja. Ako ne svjedočimo svojim životom, ne djelujemo apostolski.

Razmišljajući o svom putu, upozorila je jedna sestra da bi nam uvijek put trebao biti Krist, a ljubav naše djelovanje. U životnoj praksi to nije uvijek lako pogoditi, ali zato treba uvijek iznova tražiti ono bolje.

Kod družbi koje imaju kraću ili dulju povijest osjeća se nanos i opterećenje dugog hoda iako je na početku kod svih bilo životorno svjedočenje.

Današnju situaciju neke osjećaju kao izlaženje piletu iz jajeta – naime na pomolu su novi vidici, samo još uvijek nije jasno što je bolje u konkretnostima života.

2. skupina – *Voditelj: s. Bogoljuba Cifrek
Zapisničar: s. Irena Olujević
18 sudionika*

Odmah na početku uočili smo potrebu usmjeriti naš razgovor na slijedeće: Kako u konkretnoj situaciji uprisutniti Kristu današnjem čovjeku s posebnim osvrtom na osobu koja uprisutnjuje, dakle na nas – redovnike i redovnice. Tko sam ja? Kako darom koji mi je dan mogu svjedočiti? Evo naših mišljenja o tome:

Mi redovnici moramo biti osobe Kristom zahvaćene, Kristom prožete. To ne postizemo odjednom (osim ako se radi o izvanrednim slučajevima), nego postupno. U toj postupnosti važna komponenta je naše osobno obraćenje. Ljudi smo. U nama postoji zlo od kojeg se uvijek treba odvraćati. Dalja važna stvar je radost u svom zvanju. Ljudi s kojima u apostolatu dolazim u kontakt moraju na meni vidjeti da svoje zvanje živim radosno, da sam u njemu sretan.

U vezi s ovim iznesena su različita interesantna iskustva koja su upotpunila ova mišljenja.

3. skupina – *Voditelj: s. Miroslava Crlenković
Zapisničar: s. Mira Jelušić
17 sudionika, od kojih 1 redovnik*

Započeli smo s pjesmom i upoznavanjem.

U osvrtu na predavanja zaustavili smo se na temi: Žena–redovnica u Crkvi, njezino mjesto u apostolatu. Redovnica još uvek nije dosta iskorištena prema mogućnostima i potrebama pastoralu u Crkvi (to ne možemo uzeti generalno). Uocili smo važnost apostolata primjerom i to:

1. apostolat u svijetu (vanjski)
2. apostolat u redovničkim zajednicama (nutarnji)

Tu su iskršli mnogi primjeri iz prakse gdje se vidi blagodat prisutnosti sestrice u svijetu koja dovodi do vidnih obraćenja, čak i ozdravljenja.

Stavljen je naglasak na nutarnji apostolat. Apostolat treba biti utemeljen na naravi i rastu Kristova života u nama.

Uvjet plodnosti apostolata: Biti obraćen, zahvaćen Kristom, da bismo postali istinski ešatološki znak.

4. skupina – *Voditelj: s. Gizela Subotičanec
Zapisničar: o. Leonard Oreč
17 sudionika, od kojih 8 redovnika*

Nakon duljeg traženja teme razgovora zaustavili smo se na preduvjetu svakog apostolskog djelovanja: trajnom izgradivanju čovjeka i kršćanina u sebi, koji će, ugraden u redovničku zajednicu svim što ima, biti raspoloživ za Kraljevstvo Božje u onom dijelu svijeta i na onom radnom mjestu na koje ga Providnost poslaje. Iz punine osobnog kršćanskog života i života u zajednici, što je za redovnički apostolat uvek bitno, žarić će apostolsko djelovanje u Crkvi i svijetu.

5. skupina – *Voditelj: s. Blanka Turkalj
Zapisničar: s. Danijela Vincetić
18 sudionika, od kojih 5 redovnika*

Nakon kratke šutnje i duljeg upoznavanja ostalo nam je vrlo malo vremena za temu.

Skupina nije uspjela pronaći temu razgovora ali su neka pitanja iskrasnula kao npr.:

- *Kako tražiti svoja prava, služiti i biti ešatološki znak?*

Mi smo pozvani da propovijedamo ali različiti su oblici propovijedanja i mišljenje je da nas često strukture tu smetaju i što nisu ti različiti načini propovijedanja osvijetljeni s teološke strane.

6. skupina – *Voditelj: o. Benedikt Vujica
Zapisničar: s. Božena Duvnjak
19 sudionika, od kojih 4 redovnika*

U rad smo se uveli pjesmom i upoznavanjem. Predloženo je više tema:

*– *Kako i na koji način predstaviti Krista vjeroučenicima – kao redovnik ili redovnica?**

- *U čemu smo najviše zakazali?*

*– *Odgoj za odgovorne i slobodne osobe, a ne odgajati samo prema direktivama odozgo.**

*– *Položaj redovnice u Crkvi danas obzirom na apostolat. Koje je naše mjesto?**

– Neiskoristenost redovnika i redovnice na razini mjesne Crkve (župne i u samoj redovničkoj kući).

– Nerazvijenost svijesti naše prisutnosti i uloge u apostolatu: sve redovničke osobe imaju apostolski zadatok, a ne samo one koje su direktno uključene u evangelizaciju.

– Kvalitete ili oznake apostola danas

Opredjelili smo se za prvu i zadnju točku. Aktualni vjerski odgoj djece i mlađeži postavlja nas pred pitanje kvalitete katehete, načina naše katehizacije i koristenja dostupnih sredstava. Uočili smo svoju veliku odgovornost. Naglašeno je da smo pali na ispit u pogledu mlađeži.

Suvremeni apostolat treba, prije svega razviti ljudske kvalitete i uvijek pokazati ljudski pristup. Jako je važan ambijent u kojem kateheti živi. Iskrena i zdrava vedrina ponijeta iz skladne redovničke zajednice doprinosi uspjehu na satu kateheze.

Molitva i otvorenost Duhu Svetomu prva su sredstva za upoznavanje i usmjerjenje našeg apostolata.

Na kraju je istaknuto, da sestre u radu po bolnicama trebaju biti što bolje teološki informirane radi zahtjevnosti sredine u kojoj djeluju.

7. skupina – *Voditelj: s. Mariangela Žigrić*

Zapisničar: s. Aurelija Miličić

16 sudionika, od kojih 5 redovnika

Nakon trenutka sabranosti pred Bogom i upoznavanja dogovorili smo se o temi rada. Pokušali smo odgovoriti na prvo pitanje s. Blanke: "Koliko smo eschatološki znak svojoj sestri, svom bratu, kojeg mi je jedan te isti Duh dodijelio za međusobno podržavanje, nošenje i svjedočenje?"

Možda je lakše Evandelje reprezentirati drugima negoli onima s kojima živimo. Koliko sami živimo, toliko smo znak. Ne naglašavati da smo stalež savršenstva. Kod nas se neprestano treba dogadati ulaženje Krista u naš život. Naš redovnički radikalizam bi trebao biti nači se u Kristu. Svi članovi redovničke zajednice daju svoj doprinos u apostolatu bez obzira koju dužnost vrše. Postavili smo sebi pitanje da li naše zajednice vide apostolsku vrijednost u osobnoj metaniji.

Življenje Evandelja moguće je u svim okolnostima; ipak treba imati u vidu da se strukture ne smiju petrificirati, nego ih učiniti prikladnim kako se članovi ne bi osjećali skučeni.

Ali, najglavnije je da se u nama mora nešto dogoditi da budemo prikladni za apostolat.

8. skupina – *Voditelj: don Niko Šošić*

Zapisničar: s. Katica Majdandžić

17 sudionika, od kojih 3 redovnika

Nakon upoznavanja razgovor se vodio oko tri teme:

1. Smisao Redovničkog tjedna:

- produbljivanje smisla redovništva
- približiti se međusobno
- iznositi karizme sakupljenih članova i tako se međusobno obogaćivati
- skupovi su i kao znanstvena podloga proučavanja raznih vidova redovničkog života
- cilj RT nisu predavanja, već zajednički sastanci, rad u skupinama i prenošenje iskustava,

Razlozi dolaska

- više od polovice članova sudjeluje prvi put na RT
- tema - apostolat - privukla je većinu članova
- radost susreta i zajednička suradnja.

2. Osrvt na predavanje dr Ljudevit Rupčića

- predavanje je bilo temeljito, otvoreno, konkretno i znalački obradeno
- u drugom dijelu predavanja primjećuje se odjek teške situacije na području BiH.

Dugo smo se držali na pojavama feudalizma i feudalnom mentalitetu u redovničkim zajednicama. i Zaključili smo:

- feudalnih odnosa u redovništvu ima, treba ih izbaciti, osloboditi se tih primjesa
- mentalitet koji prožima strukture je problematičan, a ne samo hijerarhija kao takova
- čovjek je stvoren na sliku Božju; sve ostalo je nadogradnja
- čovjeka treba spasiti; današnji čovjek nije tako loš; ipak nešto nije u redu; možda je to neka nutarnja nesloboda.

Pojave feudalizma u zajednici

- rješavanje problema dekretom, komadom papira, bez razgovora
- zapovijedi ili zabrane bez obrazloženja
- u našoj formaciji premalo je stavljen naglasak na autentičnost: Tko smo mi?
- zaboravlja se stupnjevanje: osobe-kršćani-redovnici
- dimenzija crkvenosti nije dovoljno prisutna u našoj formaciji: Tko je to Crkva?
- međuodnosi: svi trebamo znati čitati svoja prava i dužnosti i tada prava i dužnosti.

3. Samu temu "apostolat" samo smo dataknuli:

- često sputavanje, nema slobode afirmiranja; treba dati slobodu djelovanja onima kod kojih se vidi apostolska karizma;
- stariji bi trebali dati svoje iskustvo, a mlađi svoju šagu, elan; potrebno je svakako i zajedničko povjerenje;
- osobni interesi ne bi smjeli biti prisutni u apostolatu;
- apostolat mora pratiti radost;
- neuspjeha podnositi u vjeri;
- često se dogada da ne živimo radosno svoj poziv, udio u Crkvi. Prisutan je val pesimizma i zato nismo znak da živimo nešto lijepo, radosno. Kao da nismo našli svoje mjesto u Crkvi! Vremenski smo preokupirani. Radimo, radimo... a zašto je ipak ovako kako jest? Možda postoji neki nutarnji razlog? Neka svatko odgovori sam sebi.

9. skupina – Voditelj: s. Pija Marc

Zapisničar: Andelko Jozic

15 sudionika, od kojih 5 redovnika

Rad u skupini počeo je kratkom molitvom u šutnji i upoznavanjem. Pošto smo se predstavili vidjeli smo da nas ima iz svih krajeva od Slovenije pa do Makedonije i Crne Gore. Pristupili smo biranju teme. Prihvatali smo ovu temu: Kakvog Isusa u življrenom zajedništvu možemo ponuditi i predstaviti ovome svjetu danas? Istaknuto je da redovništvo treba rješavati iznutra. Naglašeno je tako-

der da današnji svijet osjeća veću potrebu za redovnicima nego za svjetovnim klerom. Ta izjava je ponukala tvrdnju da je najveća kriza redovništva danas što svijet ne osjeća potrebu za onakvim redovništvom kakvo se živi. Kao primjer za to su zvanja koja sami roditelji priječe. Naglašeno je da današnje redovništvo može doprinijeti ovome svijetu samo iskrenim življenjem zajedništva. Postavljeno je i pitanje: Da li je redovništvo kao takvo dovoljno aktivno?

Rad smo završili s mišlu da svaki na svome poslu može svijetu svjedočiti Krista. To smo poželjeli i jedan drugome.

10. skupina – Voditelj: s. Ines Kezić

Zapisničar: fra Grgo Lončar

16 sudionika, od kojih 3 redovnika

Najprije smo se predstavili jedni drugima.

U prvom dijelu diskusije kratko smo se osvrnuli na predavanj, a zatim smo prešli na iznošenje svojih mišljenja o našem konkretnom redovničkom životu: "Po čemu smo mi to i to? Po čemu smo mi svojstveni članovi Crkve? Što za nas znači naša karizma redovništva?"

Diskusija je bila uglavnom orijentirana na konkretno životno naslijedovanje Krista. Uočene su poteškoće s obzirom na ostvarivanje zahtjeva osnivača. Vremena su se promijenila, a i društvo. Crkva i redovništvo stavili su neke strukture koje su postale zakonske ograde za razne moguće vidove redovničkog djelovanja danas.

Napomenuto je da su Evandelje i Konstitucije svakako najznačajniji izvor našeg redovničkog življenja.

Znakovitost našeg redovničkog življenja nam treba biti poticaj u našem apostolatu svakog dana. Tu svijest o životu s Kristom, u suradnji s njime, o našoj "produženoj Kristovoj ruci" trebamo stalno činiti znakovitom našem vremenu. Plodove ne bismo trebali odmah očekivati, jer su oni povezani s dobrim i ustrajnim radom.

11. skupina – Voditelj: o. Franjo Pšeničnjak, DI

Zapisničar: S. Benita Antolović, ASC

16 sudionika, od kojih 2 redovnika

Zadržali smo se na sljedećim točkama:

Odgoj za apostolat i suradnju

– odgoj traje čitav život

– treba se znati pravilno postaviti u pojedinim situacijama. Redovnike treba unutar zajednica povremeno osvješćivati i pokazati veći smisao djelovanja u svjetlu redovničkog idealja.

– potrebno je također upoznati ih s problemima koje će susresti u apostolatu, a tiće se njihovog osobnog duhovnog života.

Shvaćanje apostolata u užem i širem smislu:

– Svaki je posao častan i svaki je apostolat. Netko je naglasio da ne osjeća ograničavanje u apostolatu, nego naprotiv ima dojam da se ne koristi sav prostor i mogućnosti djelovanja.

Žena u apostolatu

Konstatirali smo da se suradnja sa svećenicima redovnicima lakše ostvaruje /premda svi ne dijele to mišljenje/.

Treba svjetovne svećenike u sjemeništu više upoznati sa smisлом i zahtjevima redovničkog života, kako u apostolatu ne bi dolazilo do poteškoća. Naglaši-

li smo da se apostolat sestara /ženski/ skladno popunja s apostolatom svećenika.

To nije konkurenčija, nego dopunjavanje.

12. skupina – Voditelj: o. Miroslav Modrić

Zapisničar: s. Katarina Maglica

16 sudionika, od kojih 1 redovnik

U našoj skupini smo se osvrnuli na predavanje dr. Ljudevita Rupčića i nismo se složili sa mišljenjem da su sestre potisnute iz apostolata. Jer rad u apostolatu ne može uvijek biti neposredan. Postoje mnogi, a najčešće su to sestre koje djeluju u apostolatu, ali posredno. Za jedno javno apostolsko djelovanje (propovijedanje, katehizacija, odgajanje...) potrebna je i bolja i solidnija spremna.

Ali ni jedan član redovničkih zajednica ne može reći da na neki način ne može djelovati apostolski: kontakti sa ljudima, slučajni ili predviđeni, lijepa riječ, dobar primjer – sve je to propovijedanje bez puno riječi.

Druga uporišna točka našeg razgovora bila je: – Redovnici su svjedoci slobode ostvarene u sebi.

Život treba prihvati onakav kakav jest i odatle započeti, ići od konkretnosti, a ne od teorije.

Za apostolat je sposoban samo kompletan, cjelovit čovjek, dakle čovjek koji ima Duha Božjega, ali koji je sposoban razumjeti i duh svoga vremena.

Složili smo se s mišljenjem da je život apostolat, a ne služba. Nije pitanje što tko radi, već kako radi. Mi kao redovničke zajednice trebali bismo nastojati oko toga da kao zajednica apostolski djelujemo, a ne da se pojedinci kao pojedinci ističu. Svi bi trebali pomagati jedni drugima, radovati se uspjehu bilo kojeg člana i pomoći mu da prebrodi krize kad do njih dode.

Osnovno je: prihvati zajednicu u koju ulazimo, suživjeti se sa njenim potrebama i pokušati ih zajednički rješavati. Nije uvijek moguće svima udovoljiti, jer je previše dužnosti, a premalo članova. Tu su često izvori nezadovoljstva u našim zajednicama.

DRUGI DAN

REDOVNIČKI APOSTOLAT KROZ POVIJEST CRKVE U NAS

Već sam naslov ovog koreferata pokazuje veoma jasno da je tema o kojoj kanimo govoriti veoma opširna i složena.¹ Htjeti u ovom vremenu, koje je predviđeno za ovaj koreferat, reći sve o redovničkom apostolatu kroz povijest Crkve u nas, nemoguće je. Svjestan te činjenice pokušat ću ne zadržavati se na pojedinstima, na datumima i konkretnim osobama, nego, koliko je to moguće, naglasiti glavne ideje i odlučujuće činjenice iz povijesti redovništva u nas i njihovog apostolskog djelovanja.

Uvjeren sam u valjanost tvrdnje da se poviješću bavimo ne samo zato da spoznamo i shvatimo što se događalo u prošlosti, nego i za to da se oslobodamo prošlosti ondje gdje nas je ona opteretila, te da upoznamo što nam je činiti u sadašnjosti i napokon da brižljivo i obazrivo pripremamo budućnost.²

Smatram uputnim odmah na početku pobliže odrediti pojmove "redovnički" i "apostolat" kako bismo lakše mogli izbjegići moguće nesporazume. Pod pojmom "redovnici i redovnički" podrazumijevamo slobodna udruženja vjernika sa ciljem da pod vodstvom Crkve ostvaruju i izgrađuju Crkvu jednim radikalnijim i intenzivnijim načinom života po Evandelju tako što nasljeđuju Krista prihvaćanjem posebnih evandeoskih savjeta.

To je zajedničko svim redovničkim institutima, ali treba naglasiti da svaki pojedini redovnički institut ima i nešto posebnoga, nečeg vlastitoga, budući da je iznikao u jednoj konkretnoj situaciji sa svrhom da na konkretni i zadovoljavajući način odgovori i doskoči potrebama Crkve i društva svog vremena. Zbog toga bi se moglo primijetiti da nije dovoljno niti moguće s punim pravom govoriti o redovničkom apostolatu općenito, nego o apostolatu pojedinog instituta, jer svaki institut daje i svoje posebno obilježje svojim apostolskim djelatnostima, budući da je svaki prožet i nadahnjivan jednom posebnom karizmom. To bi bilo itekako poželjno i potrebno ali bi za to trebalo daleko više vremena. Ipak, imajući u vidu činjenicu da svi redovnički instituti, unatoč raznovrsnim strukturama i različitim oblicima života, imaju u svojoj biti jednu zajedničku težnju za punijim opsluživanjem Evangelijskog i nasljedovanjem Krista Gospodina, što je primarni cilj svakog redovničkog instituta koji ima za posljedicu apostolat³.

¹ U ovom koreferatu donosimo kratak prikaz redovničkog apostolata kroz povijest Crkve na hrvatskom jezičnom području.

² A. v. HARNACK, *Erforschtes und Erlebtes*, Giessen 1923, 172.

³ Usp. PC 8: "U tim ustanovama apostolska i dobrotvorna djelatnost spada na samu narav redovničkog života, jer im je to njihovo sveto služenje i djelo ljubavi povjerila sama Crkva, da ga u njezino ime izvršuju. Stoga treba da cijelokupni redovnički život članova bude

moguće je govoriti i o redovničkom apostolatu općenito.

Pod pojmom "apostolat" uključene su najrazličitije djelatnosti koje imaju za cilj spas i napredak ljudskih i kršćanskih vrednota, dakle, svako nastojanje i djelatnost da se spasi i izgradi potpuni čovjek. Zbog toga je skoro nemoguće nabrojiti sve moguće oblike apostolata jer možemo reći da gdje god postoji čovjek potreban spasenja, gdje god postoje ljudske i kršćanske vrednote koje treba braniti i unapredrevati, gdje god postoji bijeda koju treba olakšati, Crkva se preko svojih članova mora osjetiti pozvanom i odgovornom za djelovanje. Ona se i "rodila zato da šireći posvuda na zemlji kraljevstvo Kristovo na slavu Boga Oca, sve ljude učini dionicima spasonosnog otkupljenja, i da se po njima sav svijet doista upravi ka Kristu. Svaka djelatnost mističnog Tijela usmjerena prema tom cilju zove se apostolat, koji Crkva vrši svim svojim udovima, dakako na različine načine; kršćanski je naime poziv po svojoj prirodi također poziv na apostolat"⁴

To na poseban način vrijedi za redovnike. Štaviše, njihov život je bitno život apostolata jer svojim životom oni same sebe još dublje i snažnije od ostalih kršćana ugrađuju u otajstvo Crkve i upravo po toj svojoj životnoj ucjepljenosti u Krista i u Crkvu redovnici nisu samo pozvani na apostolat, već je i sam način njihova života apostolat.

REDOVNIČKI APOSTOLAT U NAS

Gоворити о повјести Цркве и о њезином спаситељском djelovanju nije moguće a da se ujedno ne говори i o povijesti redovništva i o njegovu udjelu u zbivanjima crkvene stvarnosti.

Potrebno je istaknuti već na početku da to na poseban način vrijedi za našu crkvenu povijest – usuđujem se reći i za našu crkvenu sadašnjost i budućnost – jer sudbina Crkve u nas kroz stoljeća, kao možda ni u jednoj drugoj zemlji, usko i životno je povezana i protkana stvarnošću redovništva.

Zajedno s kršćanstvom k nama dolaze i redovnici i što se kršćanska vjera u nas više širila to su i redovnici postajali sve brojniji i jači. I nije pretjerano reći da je upravo redovništvo svojom prisutnošću, svojom djelatnosti i svetošću života jačalo, širilo i sačuvalo vjeru u našem narodu i tako dalo i odlučujući pečat i općim međuljudskim odnosima u nas.

Premda se naša narodna i crkvena povijest ne može ni zamisliti bez redovništva, ipak moramo priznati da na našem domovinskom prostoru nije osnovan ni jedan od u nas postojećih redova izuzev nekoliko družbi sestara (SS. Franjevke od bezgrješne – Šibenik; SS Franjevke Bezgrješnog Začeća – Dubrovnik; Kćeri Milosrda III. reda sv. Franje – Korčula, Služavke Malog Isusa – Sarajevo i SS. Presvetog Srca Isusova). No, svi kod nas postojeći redovi i družbe poprimili su svoje karakteristike i posebnosti uvjetovane našom crkvenom, društvenom i po-

prožet apostolskim duhom, a sva apostolska djelatnost oblikovana redovničkim duhom. Zato da članovi u prvom redu odgovore svom pozivu – to jest da nasljeđuju Krista i služe same Kristu u njegovim udovima – njihova apotolska djelatnost treba da proizlazi iz intimnog jedinstva s njim. Odатle raste i ljubav prema Bogu i bližnjemu".

⁴ AA 2

vijesnom situacijom.

Složenost teme pruža mogućnost da joj se pristupi na najrazličitije načine.⁵ Odlučio sam o redovničkom apostolatu u nas govoriti kronološki, slijedeći opći tok narodne i crkvene povijesti.

Od razdoblja hrvatskih knezova do dolaska prosačkih redova

Treba odmah napomenuti da je u našim krajevima bilo monaha i pustinjaka već od samih početaka širenja kršćanstva kod nas. Imamo nekih dokumenata koji nam svjedoče da je monaški život u našim krajevima bio uveden veoma rano i da je bio prilično raširen, napose u Dalmaciji.⁶ Unatoč toga ne možemo ništa konkretnije ustvrditi o njihovom apostolskom djelovanju.

Dobro je poznata uloga koju su imali slavenski apostoli, sveta braća Ćiril i Metodije i njihovi učenici, za razvoj kršćanstva i kulture u našim krajevima. I oni su bili redovnici.

Redovnici k nama dolaze sa Zapada, uglavnom iz Italije. Kao prvi pojavljuju se benediktinci. Najstariji benediktinski samostan u našim krajevima za kojeg imamo sigurno historijski svjedočanstvo jest zadužbina kneza Trpimira u Rižnicima (ispod Klisa) iz polovice IX. stoljeća.⁷ Ipak, tek iza reforme iz Clunya (XI. stoljeće), benediktinci kod nas – kao uostalom i u cijeloj Evropi – doživljavaju svoj preporod i puni procvat.

Njihova uloga i važnost u životu naše Crkve i našega naroda itekako je važna. Oni obnašaju i najrazličitije službe na kneževskim i kraljevskim dvorima i tako daju obilježe i kulturnom i političkom životu našeg naroda. Što se tiče direktnog ili aktivnog apostolata ne možemo mnogo ustvrditi ali smijemo i možemo pretpostaviti da su svojom prisutnošću i svojim svjedočenjem utvrđivali i širili kršćansku vjeru u narodu i tako odigrali važnu ulogu u kristijanizaciji našeg naroda. I kod nas su bili upravo benediktinci oni koji su dali i društvu potrebne kulturne i socijalne ustanove: škole, prihvatišta i hospicije. Osobitu aktivnost razvili su na karitativnom području: siromasi, hodočasnici i putnici bili su njihova posebna briga. Zbog toga su po svim samostanima postojala prihvatišta, bolnice i vrtovi s ljekovitim biljem.⁸

Svoje služenje Crkvi ostvarivali su i konkretnizirali i širenjem pismenosti, tako da možemo reći da su počeci kulture i hrvatske književnosti usko povezani

⁵ Tako bi se moglo istraživati redovnički apostolat u pojedinim pokrajinama našeg domovinskog prostora jer su potrebe i uvjeti u pojedinim pokrajinama bili različiti. Isto tako moglo bi se obraditi i pojedine oblike redovničkog apostolata kroz povijest naše Crkve. Treba odati priznanje činjenici da se u posljednje vrijeme sve više istražuje i piše o redovnicima kod nas.

⁶ Usp. I. OSTOJIĆ, Benediktinci u Hrvatskoj, 3 sv., Split 1963–1965, sv. 1., 71–79.

⁷ Godine 852. knez Trpimir gradi prvi hrvatski benediktinski samostan i opravdava ovaj svoj čin na našoj najstarijoj povelji. Usp. F. RAČKI, Documenta historiae croaticae periodum antiquam illustrantia, sv. I., Zagreb 1877, 3

⁸ Usp. I. OSTOJIĆ, Benediktinci u Hrvatskoj, sv. 1., 149. Već tada oni liječe bolesnike i dijele im ljekovito bilje bez ikakve nadoknade. Zanimljivo je spomenuti da je samostan sv. Marije na Hvaru služio kao mjesto kamo su odlazile delegacije zavadenih dalmatinskih građeva na izmirenje.

s benediktincima. Uz katedralne škole, njihove samostanske škole bile su jedine u Hrvatskoj. Dali su svoj doprinos i glagoljskoj liturgiji i književnosti uopće. Oni su izmijenili i okruglo glagoljsko pismo uуглato koje je postalo tipično za Hrvatsku.

Koncem XII. stoljeća dolaze k nama i cisterciti koji na poseban način šire pobožnost prema Majci Božjoj. Unatoč svoje odijeljenosti od svijeta sudjeluju i u aktivnom životu Crkve posebno kao borci protiv katarskog krivovjerja. Zanimljivo je spomenuti da su cisterciti onaj ogranač benediktinskoga reda koji se u ostalom svijetu nije izričito posvećivao zdravstvenoj službi, a kod nas se baš na tom području istakao, vjerojatno zbog toga što su zdravstvene prilike bile loše pa ih je trebalo unaprijediti.

Uz njih je još jedan ogranač benediktinskoga reda, Kamaldoljani, tokom XI. i početkom XII stoljeća bio jedan od značajnih faktora u razvoju crkvene i s njom tada usko povezane državne i narodne stvarnosti u našim krajevima.⁹

Razdoblje od 1200 do 1500-te godine

Preobrazbom društvenih prilika u XII stoljeću benediktinci sve više i više slabe. Njihova stabilitas loci, koja je odgovarala feudalnom društvu ne uspijeva više zadovoljiti novo građansko društvo koje se budi. Uz to se tada javljaju i prosjački redovi koji se upravo zbog svoje pokretljivosti šire velikom brzinom po cijelom ondašnjem svijetu. Svojim novim nastupom, marljivim radom, blizinom narodnim slojevima, strogim siromaštvo svidjeli su se narodu i privukli sebi najveći dio onih koji su bili skloni redovničkom životu. U dubokim gibanjima i društveno-religioznim promjenama osjetila se upravo potreba u narodu za jednim direktnijim kontaktom s redovnicima, s nečim novim što bi izlazilo iz okvira i struktura ondašnjeg monaškog načina života. I samo društvo postalo je mnogo pokretljivije i to je zahtijevalo i jednu određenu pokretljivost apostolata koji je svojstven prosjačkim redovima. U ovako nastaloj situaciji rađa se i duboka težnja jednog dijela vjernika za življenjem i ostvarenjem čistog evandeoskog idealja.

Zbog svog izvornog evandeoskog nadahnuća i pokretljivosti svojih članova, prosjački redovi duboko se ucjepljuju u komunalni sistem i prilagoduju se religioznim zahtjevima i težnjama uzgibanog društva. Tako oni postaju providenijalni odgovor ovim zahtjevima i težnjama vjernika i društva. S prosjačkim redovima propovijedanje Evangelja postaje osnovna značajka redovničkog života, a za dominikance i glavna svrha. Tako se rađa i afirmira novi tip redovništva u kojem aktivni, vanjski apostolat postaje bitni elemenat.

Crkva i društvo u Hrvatskoj u visokom srednjem vijeku spremno su prihvatali dominikance i franjevce.¹⁰ U tom razdoblju Hrvatska je živjela u po-

⁹ Usp. I. OSTOJIĆ, Kamaldoljani u Hrvatskoj, u Bogoslovска smotra 33 (1963), 126 – 137.

¹⁰ Zanimljivo je spomenuti da u našim krajevima poslije pojave prosjačkih redova nije osnovana ni jedna nova muška opatija benediktinskog reda. Ipak, benediktinci su bili među prvima koji su izlazili u susret novim redovima i tako i kod nas ostvarivali ono veliko prijateljstvo koje je postojalo između njih i ovih prosjačkih redova. Usp. I. OSTOJIĆ, Dodiri

litičkoj zajednici s Ugarskom, zadržavši ipak svoju državnu posebnost i određenu slobodu i neovisnost u društvenom životu. Možemo reći da su vjersko-crkvene prilike u krajevima koje su tada nastavali Hrvati bile manje više identične s onima u ostaloj Evropi. Upravo zbog toga su prosjački redovi veoma lako i brzo pronašli svoje mjesto i plodno područje svog apostolskog rada u našim krajevima.

Složenost problema u vjerskom životu prisiljavala je crkvene ljude da ih primaju s povjerenjem i nadom i da im povjeravaju najrazličitije apostolske djelatnosti i zadaće. Sama činjenica da su se tako brzo proširili i učvrstili u našim krajevima dopušta zaključiti da su oni i odgovorili očekivanjima i težnjama Crkve i društva.

Zbog tadašnjih nesredjenih vjerskih i crkvenih prilika u banovini Bosni, franjevci su upravo tamo našli područje svoga rada. U svom apostolskom djelovanju posebno su njegovali vjernost franjevačkom načinu života jer su shvatili da samo životom po Franjinom idealu mogu poduprijeti i učiniti vjerodstojnim i plodnim svoj apostolat. U takvim prilikama izrastao je i izvorni lik franjevca—ujaka koji im je dao posebnu vitalnost po kojoj su jedino oni mogli preživjeti tursku invaziju i uspješno joj odolijevati. Dijelili su sudbinu običnog puka ne samo što se duhovnog života tiče, nego u svemu. Oni su dušobrižnici, ali i zaštitnici od napastovanja nesavjesnih turskih činovnika; oni su isповjednici, ali i branitelji ljudskih prava kršćanskog življa pred vezirskim vlastima, a često i pred samim sultandom. Bili su i crkveni i svjetovni vode i učitelji.

Da što bolje odgovore potrebama ondašnjeg trenutka, morali su već od početka učiti i liječništvo, jer su kuge i razne zarazne bolesti tada nemilosrdno harale. Svoja iskustva i saznanja na tom području sabiru i objavljaju u poznatim ljekarušama (Šimićeva i Markovićeva su posebno poznate).

Što se, dakle, apostolata tiče, možemo reći da su se bavili svim i svačim, onako kako su to konkretnе prilike i potrebe nalagale i zahtijevale.

Njihova prisutnost osjetila se i u drugim krajevima gdje upravljaju velikim brojem župa dok ih 1754. nije zamijenio svjetovni kler.

Franjevci konventualci, prožeti duhom sv. Franje, u svemu su dijelili sudbinu svoga naroda ističući se posebno kao misionari, socijalni radnici, propovijednici i priredivači i izdavači hrvatskih liturgijskih knjiga.¹¹ Mnogi od njih obnašali su i biskupske službe.

Franjevci trećoreci od samih svojih početaka postaju omiljeni u narodu. Služe se starhorvatskom liturgijom tako da su dobili i naziv "religiosi illirici"

jizmedu benediktinske i franjevačke ustanove u Hrvatskoj, u Crkva u svijetu XIII (1966) br.37 1, 39-40. i I. OSTOJIĆ, Susreti izmedu benediktinskog i dominikanskog reda u Hrvatskoj, u Bogoslovска smotra 36 (1966) (703–711).

¹¹ Redovnici su već od početka bili kod nas oni koji su se posvećivali priređivanju i izdržavanju liturgijskih knjiga. Što se tiče liturgijskih knjiga na narodnom jeziku, napose valja istaknuti benediktince i franjevice-trećorece. I franjevci—konventualci zaslužni su na tom polju. Tako je hrvatski evanđelistar priredio fra Bernardin Splićanin, a glagoljski misal izdao je 1528. god. fra Pavao iz Modruša. Usp. M. REŠETAR, Primorski lekcionari XV. vijeka, u Rad JAZU, knjiga CXXXIV, 80–160, 81. J. VAJS, Najstariji hrvatskoglagogoljski misal, Zagreb 1948, 49–50. M. OREB, Zasluznji članovi hrvatske provincije sv. Jeronima franjevaca konventualaca od njezina postanka do naših dana, Split 1973; F. SANJEK, Redovništvo u Hrvatskoj, u Za bolje svjedočenje (Zbornik radova prvog redovničkog tjedna), Zagreb 1974, 61–100, 71–73.

ili "de littera slava". Posebno su aktivni u apostolatu u primorskim gradovima i među pukom na selu. Ujedno su obnašali i teške službe kapelana pojedinih zatvora, mletačkih galija i lazareta u kojima su i sami dvorili kužne bolesnike.

Uz bok franjevaca stope i dominikanci koji k nama dolaze veoma rano, skoro odmah po svom osnutku i veoma brzo se šire u našim krajevima zbog istih razloga kao i franjevcii. Dolaze k nama kao propovjednici i kao promicatelji znanosti i upravo na tom području stiču ogromne zasluge za našu Crkvu i naš narod uopće.

U naše krajeve dominikanci dolaze u vrijeme kada iz Bosne prijete i nadiru krive nauke. Nažalost, u svom apostolatu i u svom nastojanju bili su ometani postupcima hrvatsko-ugarskih kraljeva koji su imali i druge planove, a ne samo vjerske, tako da braća dominikanci nisu uspjeli postići sve ono što su mogli i željeli. Veliku apostolsku aktivnost razvio je u Hrvatskoj zagrebački nadbiskup, dominikanac, bl. Augustin Kažotić koji je početkom XIV. stoljeća neumorno, zajedno sa svojom subraćom, propovijedao riječ Božju i mirio zavadene stranke. Osim toga podizao je i škole.¹²

Po svrsi svoga reda dominikanci su na poseban način obvezani na studij: "Svećenici reda, s obzirom na svoj poziv, strogo su dužni da kroz cijeli život ustraju u studiju."¹³ Zato, gdje god dominikanci dolaze, otvaraju i samostanske škole koje su javnog kraktera, otvorene i onima koji nisu namjeravali prihvatići redovnički način života.¹⁴

Zbog ovog nastojanja oko studija i znanosti nije nikakvo čudo da su se mnogi dominikanci proslavili na znanstvenom polju i postali slavni diljem Evrope.¹⁵

U ovom razdoblju veoma su aktivni i djelotvorni i pavlini koji k nama dolaze skoro u isto vrijeme kad i prosjački redovi. Istoču se znanstvenim radom i osnivanjem vrlo izglednih škola. U našim krajevima prihvaćaju se i svih ostalih apostolskih djelatnosti, onako kako to konkretna situacija i zahtjevi vremena nalažu: pastoralna djelatnost, školstvo, karitativne djelatnosti, hijerarhijske službe i sl.¹⁶

Uz njih treba spomenuti i viteške redove koji su stekli velike zasluge u našem

12 Usp. F. ŠANJEK, Dominikanci u našim krajevima. Kratak osvrt na pojavu i apostolsko-kulturnu djelatnost dominikanaca među Hrvatima, u Bogoslovka smotra 36 (1966) 712–726, 721.

13 Constitutiones Ord. Praed., br. 690, Romae 1954.

14 Usp. F. ŠANJEK, Dominikanci u našim krajevima, 722. A. ZANINOVIĆ, Pogled na apostolsko-znanstveni rad Dominikanaca u hrvatskim zemljama, u Bogoslovka smotra 8 (1971) 262–285, 275.

15 Usp. A. ZANINOVIĆ, Pogled, 276–283. Spomenut ćemo samo najpoznatije. Ivan Stojković Dubrovčanin, Jakov Splićanin, Vinko Gučetić, Albert Glirić, Juraj Križanić, Petar Gučetić.

16 Usp. F. Šanjek, Redovništvo u Hrvatskoj, 85–88; I. K. TKALČIĆ, O stanju više nastave u Hrvatskoj prije i osobito za Pavlinah, u Rad JAZU, knjiga XCIII, Zagreb 1888, 78–104; Hrvatski pavlini i školstvo, Danica, Zagreb 1951, 47–50, Znanost i književnost naših pavlina, Danica 1953, 80–84.

narodu: templari¹⁷ i ivanovci.¹⁸ Ovi posljednji dolaze k nama 1184, kada im ninski biskup Matija daje samostan sv. Petra na Bojištu. Tu uz samostan osnivaju i hospicij za bolesnike i siromahe tako da se može smatrati da je to bio prvi javni hospicij u Hrvatskoj.¹⁹ I jedni i drugi odigrali su veoma važnu ulogu u crkvenom, društvenom i političkom životu sredovječne Hrvatske.

Uz redovnike u ovom razdoblju veoma su aktivne i redovnice. I već od tog vremena prisutnost redovnica u zbivanjima naše crkvene i narodne povijesti veoma je zapažena. I one su dale svoj odlučujući pečat vjerskom i društvenom životu kod nas.

Benediktinke dolaze k nama već u XI. stoljeću, u razdoblju kada je vjerski i redovnički zanos zahvatio cijelu Evropu.²⁰ Od XII. stoljeća i one, kao i benediktinci, slabe i neki njihovi samostani prelaze u franjevačku i dominikansku opservanciju.²¹ Počevši od njih pa sve do sredine prošlog stoljeća što god je u nas bilo ženskih škola mahom su u rukama redovnica.

Iza njih, koncem XIII. stoljeća, dolaze k nama i klarise. Premda kontemplativne naravi, i one se aktivno uključuju u život Crkve i društva. Posebno se revne u udgoju ženske mladeži za koju otvaraju škole i internate.²³

Brizi za žensku mladež posvećuju se kod nas i dominikanke, redovnice III. reda sv. Dominika, koje k nama dolaze već 1324. i prve su u velikom nizu redovnica aktivnog apostolata.²⁴

Razdoblje od 1550. do 1800.

Ovo je uistinu veoma teško razdoblje naše nacionalne povijesti i posve je razumljivo da je to ostavilo vidne tragove i na vjerske prilike i našu crkvenu povijest.

To je razdoblje ratova s Turcima i međusobnih ratova za vlast. To je i vrijeme protestantizma, posttridentske obnove, prosvjetiteljstva i jozefinizma.

Unatoč svih ovih nedaća i mnogovrsnih unutarnjih kriza u pojedinim redov-

17 Templari dolaze k nama vjerovatno 1138. Usp. J. KOLANOVIĆ, Vrana i templari, u Povijest Vrane, Zadar 1971, 211.

18 Nakon ukidanja reda templara 1312. godine, njihovi posjedi prelaze u ruke ivanovača koji k nama dolaze koncem XII stoljeća.

19 Usp. I. OSTOJIĆ, Benediktinci u Hrvatskoj, sv. II, 236; E. PERIČIĆ, Vranski priori Ivan od Paližne i Petar Berislavić, u Povijest Vrane, Zadar 1971, 241..

20 Usp. I. OSTOJIĆ, Benediktinci u Hrvatskoj, sv. I, 123–125.

21 Usp. I. OSTOJIĆ, Benediktinci u Hrvatskoj, sv. I, 127; I. OSTOJIĆ, Dodiri između benediktinske i franjevačke ustanove u Hrvatskoj, 40–48; I. OSTOJIĆ, Susret između benediktinskog i dominikanskog reda u Hrvatskoj, 704–710.

22 Usp. I. OSTOJIĆ, Benediktinci u Hrvatskoj, sv. I, 147–150.

23 Usp. S. MARIJA OD PRESVETOG SRCA, Red Klariša – Split i Zagreb, u Franjo medu Hrvatima, Zagreb 1976, 177–178; F. ŠANJEK, Redovništvo u Hrvatskoj, 91; B. PANDŽIĆ, Le Clarisse nel mondo slavo-magiaro, u S. Chiara d' Assisi. Studi e cronaca del VII centenario, Perugia 1954.

24 Već prije njih, sredinom XIII stoljeća, dolaze k nama redovnice sv. Dominika kontemplativne naravi. Usp. F. ŠANJEK, Redovništvo u Hrvatskoj, 92.

ničkim institutima, redovnici kod nas ostaju i nadalje veliki protagonisti društvenog, kulturnog i nadasve vjerskog i crkvenog života.

Ovakva politička situacija i pogotovo rušilački pohodi Turaka onemogućavaju su normalan razvoj i punu djelatnost redovničkih zajednica. To, uz neke druge probleme i teškoće, dovodi do snažnih kriza redovništva. Benediktinci nikako da prebrode svoje teškoće unatoč nekih pokušaja.²⁵ Dominikanci u Dalmaciji od prijašnjih 70 samostana i 2000 redovnika 1583 imaju samo 13 samostana i 100 redovnika. Neki redovi posve nestaju.²⁶ Pavlini i franjevci uspijevaju odolijetati, premda su i oni prisiljeni tražiti novi životni prostor.

Pavlini organiziraju u Lepoglavi novi kulturni centar gdje 1503. otvaraju prvu javnu gimnaziju u Hrvatskoj koja će u XVII. stoljeću prerasti u prvu visoku školu s pravom podijeljivanja naslova iz filozofskih (1656) i teoloških (1683) znanosti. I ostale dvije njihove škole, u Križevcima i Senju, spadaju među najplodnije i najkvalitetnije u cijeloj Hrvatskoj. Ističu se na poseban način u obrani hrvatske kulture protiv germanskog protestantizma i germanskog duha uopće. Neumorni su i do kraja velikodušni prema svima koji trpe.²⁷

U Bosni i Hercegovini franjevci ostaju sami, bez redovite hijerarhije. Žive s narodom i slijede ga kamo ga god osmanlije raspršiše i ostaju jedine vjerske i narodne vode. U svojim rukama imaju sve: vjerski, kulturni i politički život kršćanskog življa.²⁸ Oni se aktivno uključuju i u potridentsku obnovu, poglavito djelima katoličke nabožne književnosti i tako pronalaze nov način služenja Crkvi.²⁹

U tom su im obilno pomagali franjevci kapucini i isusovci koji k nama dolaze veoma rano, već 1559, ali tek početkom XVII stoljeća osnivaju prve kuće.³⁰ Prožeti duhom tridentske obnove, isusovci nastoje obnoviti kod nas cijekupni vjerski život i sva svoja nastojanja usmjeruju na organizaciju i razvoj srednjeg i visokog školstva. Njima je povjeren i odgoj svećeničkog podmladka. Već 1607. osnivaju u napuštenom dominikanskom samostanu sv. Katarine u Zagrebu prvu zagrebačku gimnaziju. Nekoliko godina kasnije (1622) osnivaju i "Akademiju" kojoj car Leopold i Hrvatski sabor priznaju sveučilišna prava. U sklopu svojih škola osnivaju i vode i đačka kazališta.³¹

Isusovci su dali ogroman doprinos razvoju znanosti i kulture kod nas. Bartol Kašić piše (1604) prvu hrvatsku gramatiku i priređuje hrvatski prijevod rim-

25 Usp. I. OSTOJIĆ, Benediktinci u Hrvatskoj, sv. I., 85–92.

26 Usp. Đ. KOKŠA, Croazia, u Dizionario degli istituti di perfezione, sv. III, Roma 1976, 273–294, 279.

27 Usp. F. ŠANJEK, Redovništvo u Hrvatskoj, 86, nota 123.

28 Usp. F.E. HOŠKO, Franjevačko služenje poslanju Crkve među Hrvatima, u Služba Božja XVII (1977) 24–39, 30–31; ISTI, Pastoralno djelovanje franjevaca provincije sv. Ladislava na području zagrebačke biskupije u vremenu potridentinske obnove, u Bogoslovka smotra 46 (1976) 437–474.

29 Usp. J. JELENIĆ, Kultura i bosanski franjevci, sv. I., Sarajevo 1912, 222–256.

30 Usp. F. ŠANJEK, Redovništvo u Hrvatskoj, 88.

31 Usp. ISTI, Redovništvo u Hrvatskoj, 89; M. VANINO, Isusovci i hrvatski narod, I., 261–288.

skog obrednika.³² Ruđer Bošković proslavio je svoju zajednicu i cijeli naš hrvatski narod svojim zapažanjima i znanstvenim istraživanjima u astronomiji, matematici, fizici, a pisao je i filozofska djela.³³

Uz ovu školsku i znanstvenu djelatnost ne smijemo zaboraviti da su isusovci bili i neumorni propovjednici, obljeni i uspješni pučki misionari. Misionarili su i izvan Hrvatske.³⁴

Kapucini dolaze k nama početkom XVII stoljeća. Zračili su svojom pokorničkom ozbiljnošću i jednostavnosću. Blizu su narodu i posvećuju se karitativnom radu po bolnicama i zatvorima. Traženi su kao vrsni propovjednici koji, gdje god dolaze, unapređuju sakralni život vjernika i štovanje Majke Božje. Osobite zasluge imaju u širenju pučkih pobožnosti.³⁵

Na našem domovinskom prostoru niče 1673. godine prva družba franjevačkog nadahnuća, ss. franjevke od Bezgrešne. Od svojih početaka usko i životno je povezana s narodom i ističe se brigom za bolesnike.³⁶

Uz njih u ovom razdoblju treba svakako spomenuti i sestre uršulinke koje k nama dolaze 1703., i iste godine osnivaju u Varaždinu dječji vrtić i srednju školu. Posvećuju se odgoju i školovanju ženske mladeži i brizi za bolesnike.

Ogromnu štetu nanio je crkvenom i vjerskom životu kod nas jozefinizam koji je nastojao sve podrediti interesima centralističkog državnog vodstva. Zagledano s prosvojiteljstvom redovnicima je zadao težak udarac. Već Marija Terezija započinje s nekim ograničenjima koja pogadaju redovničke ustanove, kao zabrana osnivanja novih samostana i zabrana stupanja u samostan prije navršene 24. godine života. Josip II. 1782. izdaje zakon o raspuštanju svih samostana koji su za dobro države bez koristi. Tim zakonom oduzima redovnicima oko 700 samostana. Ukida kontemplativne redove, redovnike podvrgava jurisdikciji biskupa, dokida valjanost svih redovničkih zakona i propisa koji nisu u skladu s novim državnim reformnim zakonima. Svećenike i redovnike želi učiniti državnim službenicima a pastoralno djelovanje smatra promicanjem općeljudskog morala uz minimalno osiguranje vjerskog znanja.

Sve je to dobro uzdrmalo redovnike i uvjetovalo njihov pastoralni rad, a posljedice su se osjećale do polovice XIX stoljeća. Skoro svi redovnici prihvatali su jozefistički stil crkvenog života i oblike jozefističkog crkvenog djelovanja. Mnogi rade u javnim pučkim i srednjim školama, obavljaju vjeroučiteljsku službu, dok samo mali broj obavlja pastoralne poslove u užem smislu riječi. Ova situacija zahtjevat će kasnije mnoge pokušaje reformi i traženja novih oblika apostolata.

³² Usp. M. VANINO, Teologija u Hrvata, u *Croatia Sacra* 20–21 1943, 200–241, 214.

³³ O zaslužnim članovima ove družbe, usp. M. VANONO, Isusovci i hrvatski narod.

³⁴ Usp. F. ŠANJEK, Redovništvo u Hrvatskoj, 89.

³⁵ Usp. Z. TENŠEK, Provincija bl. Leopolda Bogdana Mandića franjevaca kapucina-Zagreb, u Franjo među Hrvatima, 169–173.

³⁶ Usp. M. MIHALJ, Družba ss. franjevki od Bezgrješne, u Franjo među Hrvatima, 178–180.

Razdoblje od 1800. do 1945.

U povijesti Evrope francuska revolucija, koja se kod nas ostvarila u jozefinizmu, označuje prijelomni događaj koji je uvjetovao temeljite primjene u društvenom, političkom, kulturnom i vjerskom životu. Sve ovo zahtijeva i jedan novi oblik apostolata.

Dok prva polovica XIX stoljeća nije baš plodna što se tiče redovničkog apostolata, u drugoj polovici osjeća se već vidan napredak, pogotovo iza konkordata /1855/ kojim su ukinuta ograničenja što se tiče redovničkog života.³⁷

Ipak pravi preporod i obnova nastaje kod nas prije svega zahvaljujući družbama sestara koje naši biskupi zbog potreba i konkretnih zahtjeva vjerskog i društvenog života pozivaju izvana. Kao prve dolaze sestre milosrdnice (1948) na poziv zagrebačkog biskupa Haulika.³⁸ One se na poseban način ističu djelotvornom ljubavlju prema bližnjemu njegom bolesnika i obukom školske djece i mlađeži. U Zagrebu već od prve godine svoga dolaska vode djevojačku školu i otvaraju nedjeljnu školu za siromašne djevojke koje nisu imale prilike sticati osnovnu naobrazbu. Kao nešto novo za naše krajeve uvode nedjeljnu vjeronaučnu pouku koja tada nije postojala ni u jednoj zagrebačkoj crkvi. Grade i bolnicu, a od 1855., vode i kaznionice u Zagrebu a kasnije i u Lepoglavi. Ovakvom ucjepljenosti u narod, brigom i blizinom najsironašnjim narodnim slojevima ova družba uskoro postaje najbrojnija kod nas.

Slično njima i sestre sv. Križa koje k nama dolaze na poziv biskupa Strossmayera 1866. posvećuju se najrazličitijim djelima kršćanske ljubavi, napose neži bolesnika.

1879. godine dolaze k nama i klanjateljice predragocjene krvi Kristove³⁹ koje imaju za svrhu njegu bolesnika i odgoj djece i mlađeži. Veoma brzo se šire tako da je za četvrt stoljeća osnovano oko deset kuća sa središtem u "Nazaretu" kod Banjaluke.⁴⁰

Početkom ovog stoljeća dolaze k nama iz Slovenije i školske sestre sa zadatkom apostolata u službi Crkve i bližnjega, a imaju kao poseban cilj odgoj i izobrazbu ženske mlađeži. No, one kao i sve druge družbe spremno i velikodušno prihvajaјu, kad god to potrebe nalažu, i svaki drugi oblik apostolata.⁴¹ Veoma su aktivne i svojom jednostavnosću prisutne u narodu tako da su se veoma brzo proširile u našim krajevima, napose u onima gdje su na jedan snažniji način prisutni i franjevcici.

Da odgovori konkretnim zahtjevima i potrebama svoje nadbiskupije, nadbiskup Stadler osniva 1890. godine i družbu Služavki Malog Isusa koja svoju brigu posvećuje djeci i starcima. Aktivne su i u župskom apostolatu.

³⁷ Usp. J. BUTORAC – A. IVANDIJA, *Povijest katoličke Crkve među Hrvatima, Zagreb 1973, 225.*

³⁸ Usp. Kratka povijest Družbe sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskoga u Zagrebu, Zagreb 1935; A. BABIĆ, *Milosrdnice u Hrvatskoj, Zagreb 1973.*

³⁹ Usp. 100 godina života i rada sestara Klanjateljica Krvi Kristove provincije Zagreb, Banjaluka – Zagreb, 1979, 25.

⁴⁰ Navedeno djelo, 37.

⁴¹ Usp. B. N. PALAC, *Školske sestre trećega reda sv. Franje u Hercegovini, Mostar 1975.*

Na našem domovinskom prostoru niču još dvije družbe sestara: sestre Presvetog Srca Isusova (1898) s ciljem odgoja siromašne ženske mlađeži i družba sestara Bezgr. Začeća III. reda sv. Franje koja nastaje (1925) reorganizacijom franjevačkih trećoredica kojima je još u XVI. stoljeću bilo povjereno svetište uz dubrovačko groblje Danče. I one se posvećuju dvorbi bolesnika i odgoju djece.

Možemo reći da se u XIX. stoljeću prisutnost redovnika i njihova djelatnost nisu osjetili tako snažno kao u drugim razdobljima naše crkvene i nacionalne povijesti. No, već koncem prošlog stoljeća i pogotovo početkom ovog stoljeća osjeća se jedna velika živost i broj redovnika u svim zajednicama raste. Osobito su aktivni isusovci i kapucini, koji pod vodstvom fra Bernardina Škrivanića osnivaju u Rijeci svoju izdavačku kuću (Kuća dobre štampe) koja će odigrati veliku ulogu za hrvatski katolički pokret.⁴² Isusovci otvaraju 1902. svoju crkvu u Zagrebu koja odmah postaje važan centar vjerskog i kulturnog života u ovom gradu.

Razdoblje od 1918. do 1945.

Novonastala jugoslavenska država i nove prilike koje su tim događajem nastale zahtijevala je i određene promjene u organizaciji i strukturama apostolata redovničkih zajednica. Uglavnom sve redovničke zajednice⁴³ postaju veoma aktivne na raznim područjima: pastoralnom, odgojnem, izdavačkom i karitativenom. Isusovci razvijaju snažnu izdavačku djelatnost; 1920. osnivaju i vlastitu tiskaru, a aktivni su i u drugim oblicima apostolata kao što su pučke misije i propagiranje marijanskih kongregacija. 1930. osnivaju prvu kuću za duhovne vježbe na Jordanovcu, a od 1937. vode i zagrebačko nadbiskupsko sjemenište. 1918. dolaze k nama i prvi salezijanci, a već 1922. povjeren im je i nadbiskupski konvikt u Zagrebu.

Ovo je vrijeme kada su redovnici osobito aktivni u apostolatu dobre štampe. Nizom znanstvenih publikacija zauzima se apologetski stav prema liberalnim misliocima i propagatorima braneći tako kršćanske vrednote i stavove.⁴⁴

U to vrijeme na našem domovinskom tlu niču još jedna ženska družba sestara – kćeri milosrda III. reda sv. Franje koju osniva Marija Petković iz Blata na Korčuli sa svrhom da se sestre žrtvuju za svoje bližnje odgajanjem siročadi, školovanjem djece, osobito ženske, njegovanjem bolesnih i nemoćnih te pomaganjem u pastoralnom i misijskom radu.⁴⁵

⁴² Usp. Z. TENŠEK, Provincija..., 172–173.

⁴³ U ovom koreferatu nije bilo moguće nabrojati sve naše redovničke zajednice jer bi oduzelo mnogo vremena i prostora. Spominjali smo one koje su ostavile jačih tragova. To ipak ne znači da se može zanemariti doprinos i svih ostalih. Za pregled naših redovničkih zajednica usp. F. ŠANJEK, Redovništvo u Hrvatskoj.

⁴⁴ Usp. F. ŠANJEK, Redovništvo u Hrvatskoj, 90; F. E. HOŠKO, Franjevačko služenje, 38.

⁴⁵ Usp. A. MATANIĆ, U znaku ljubavi, Zagreb 1976.

ZAKLJUČAK

Ovo bi trebao biti samo jedan letimični pogled na apostolsko djelovanje redovništva kod nas. U ovako kratkom vremenu nije bilo moguće sve ni spomenuti a pogotovo ne nabrojati i obraditi sve oblike apostolata kojim su se bavili redovnici kroz dugu i mukotrpu povijest našeg naroda i naše Crkve. Uvjereni smo da bi bilo neispravno svako pretjerivanje u isticanju kulturnog, religioznog i socijalnog značenja redovništva u Hrvatskoj, ali se usudujemo ustvrditi da bi naša crkvena i nacionalna povijest bila daleko siromašnija bez ovog doprinosa redovničkih zajednica.

I na kraju da spomenemo da su se mnogi redovnici u svom apostolskom djelovanju i služenju Crkvi i bližnjemu i posvetili. Dosta je spomenuti činjenicu da je od osam kanoniziranih Hrvata čak sedam pripadalo redovničkim zajednicama.⁴⁶

⁴⁶ Usp. K. JURIŠIĆ, Katalog hrvatskih Božjih ugodnika, u Sveti Nikola Tavelić, prvi hrvatski svetac (monografija), Zagreb 1971, 204–217.

APOSTOLSKЕ ИНИЦИЈАТИВЕ REDOVNIŠTVA U NAS KROZ POSLJEDNJA TRI DESETLJEĆA

Redovnici imaju svoj specifičan položaj u Crkvi. Po zavjetima se odriču svega poradi Krista i onda, u skladu s tim, pozvani su da se u svemu i na svaki način zauzmu za ono što je njegovo, Kristovo. Apostolska revnost redovnika izvire iz tjesnog sjedinjenja s Bogom po molitvi te ih ta revnost snažno potiče da se "suradnjom uključe u djelo otkupljenja i da šire Kraljevstvo Božje".¹

Crkva poziva redovnike da svojini životom i djelovanjem što bolje "prikazuje Krista i vjernicima i nevjernicima, Krista dok ili razmatra na gori, ili navješćuje Božje Kraljevstvo mnoštvu, ili dok ozdravlja bolesne i ranjene ili obraća na bojni život grješnike ili dok blagosivlje djecu i čini dobro svima."²

Djelovanje raznih redovničkih družbi i redova kod nas bilo je konkretni odgovor potrebama vremena. Redovnici su se trudili odgovoriti nadahnuću utemeljitelja poduzimajući u svom djelovanju razne inicijative koje im je nadahnjivala iskrena i velikodušna vjera.

Velika prekretnica 1945. godine

Naše redovništvo (kao uostalom i cijelo društvo) doživjelo je veliku prekretnicu 1945. godine. Odjednom se našlo suočeno gotovo s pitanjem opstanka izgubivši ulogu koju je vršilo u društvu. Lišeno dobrim dijelom materijalne osnovice svog života, s većim gubicima obzirom na broj svojih članova, naše se redovništvo našlo "bez štapa i torbe", na putu, ne znajući u "koji grad bi išli da ih prime". Za redovnike je ovo vrijeme značilo: povući se i djelovati u okviru sakristije, lišiti se nastupa i istupa utjecaja na društveni život što je prije bilo svojevrstan način evangelizacije društva.

Što se tiće redovnica, nova situacija izmijenila je svjedočku vrijednost njihova rada. Gotovo sve naše redovnice imale su kao svoje područje djelovanja: prosvjetu, zdravstvu i karitas. Međutim ono što je prije rata bilo djelo milosrda i odgovor na neku vapijuću društvenu potrebu, sada je nacionalizirala i podruštovila država. Jednostavno rečeno: redovnice su se kod nas našle tehnički nadmašene, finansijski nemoćne, lišene vlastite, do tada uspješne svjedočanske vrijednosti. Moralo je tada doći do temeljite preorientacije u djelovanju, do pri-

1 PC 5

2 LG 46

lagodbe redovničkog života novim uvjetima. Mora se reći da je naše redovništvo tada pokazalo priličnu otpornu snagu i dosta vitalnosti. Ne samo da je "preživjelo" nego je tražilo načina da se ucijepi u život Crkve i naroda tamo posvuda "gdje to traži dobro duša, tamo gdje ima bilo koje nesreće, bilo koje žalosti, bilo koje tjeskobe..."³

Općenito o našem redovništvu u poratnom vremenu

Ako se baci jedan pogled unatrag tridesetak godina da bi se stekao uvid u apostolsko djelovanje našeg redovništva, moglo bi se ukratko reći ovo:

a) **Vrijeme do 60-ih godina** bilo je uglavnom doba snalaženja i borbe da se preživi, održi i snade. Ne treba zaboraviti da je ne malo redovničkih zajednica upravo prvih 10–ak godina nakon rata preživljavalo prave drame u svakom pogledu. No i kroz to vrijeme radilo se sve što se moglo a nisu čekana bolja vremena skrštenih ruku. Svjedoče o tom mnogi koji su svoju apostolsku revnost platili životom.

b) **Vrijeme između 60-ih i 70-ih godina** obilježeno je kod nas brojčanim porastom redovničkih zajednica i novim inicijativama u apostolatu. Kušalo se odgovoriti i potrebama Crkve i vremena u skladu s impulsima koje je životu Crkve dao II. vatkanski sabor. Tada su se nekako snažno osjetila i previranja izražena u nesigurnosti da se izide iz starih okvira i u strahu da se prihvati nešto od novog neprovjerenog.

c) **Zadnjih desetak godina** kod nas je označeno boljim međusobnim poznavanjem redovničkih zajednica, poduzimanjem nekih inicijativa na međuprovincijskoj razini unutar pojedinih redova i družbi i na razini našega redovništva uopće (npr. osnovana je KVRPJ, UVRPJ, Konferencija provincijala OFM, savjetovanje za odgojitelje i odgojiteljice, redovnički ljetni itd.).

Kušat ćemo sada napraviti malo uvida u barem neke apostolske inicijative našega redovništva u ova zadnja tri desetljeća.

INICIJATIVE U ŽUPNOM APOSTOLATU

Velika većina redovničkih svećenika angažirana je u župnom apostolatu. Prema podacima s početka 1977. oko 43% naših redovnika svećenika djeluju kao kapelani i župnici.⁴ Prisutnost redovnika na župama kod nas je uvjetovana i pastoralno i povjesno. U skladu je i sa željom Sabora za što većim uključivanjem redovničkih svećenika u apostolat. Prilično velik broj redovnika djeluje u samostanskim crkvama i njihova pastoralna djelatnost je u stvari župničkog tipa izuzevši dijeljenje nekih sakramenata.⁵

U župnom apostolatu nakon rata bilo je više inicijativa koje su isle za tim

³ Ivan XXIII redovnicima, srpnja 1962., Effatha 2/1969.

⁴ Štokalo G., Naši redovnici '77, str. 33–34.

⁵ Hoško E., Stanje i perspektive nežupničkog pastoralnog djelovanja redovnika i redovnica u našoj Crkvi dana, str. 2.

da omoguće i poboljšaju ovaj oblik apostolata iako ne možemo reći da je danas način kako se vrši taj apostolat primjeran potrebama sadanjeg trenutka i da se uklapa u suvremena gibanja i promjene u društvu. Jedna od značajnijih poslijeratnih inicijativa bila je i briga oko izgradnje prostora za vjernička okupljanja: crkvi, kapela, vjeronaučnih dvorana itd. U okviru župnog apostolata počelo se s pripremanjem djece na sakramente, poukama za zaručnike itd. Od polovice 60-ih godina (a možda i ranije) mnoge muške redovničke zajednice osnivaju svoja "Pastoralna vijeća", "Vijeća za apostolat", "Provincijska tajništva apostolata" itd. s nakanom da se što bolje organizira u prvom redu župni pastoral, a onda da se promiču i ostali vidovi apostolata koji zajednica vrši.⁶ Na razini provincija organiziraju se pastoralni tečajevi i tjedni bilo samo za mlade svećenike, bilo za sve članove zajednice, odnosno za sve pastoralne djelatnike. Teme takvih skupova su goruci problemi koje nameće praksa. Formiraju se negdje radne grupe za katehizaciju (OFM – Zagreb) da bi ispitali probleme i teškoće katehiziranja itd.⁷ Neki kao npr. hrvatski kapucini u župnom apostolatu prelaze na pastORIZACIJU manjih grupa: bračnih parova, uvode biblijske kružoke, sastanke s roditeljima, održavaju različita predavanja za teološku naobrazbu itd.

Čini se da je još snažno shvaćanje koje upravo u župnom apostolatu gleda šansu prvoga reda. Uvjetovano je to i nekim realnim činjenicama: dugim, čak stoljetnim iskustvom u tom djelovanju i situacijom kad se materijalno uzdržavanje redovničke zajednice najlakše osigurava prihvaćanjem župa.⁸ Ipak, zadnjih godina sve više je tendencija i pokušaja koji idu za tim da se potraži mjesto djelovanja i u izvanžupnim vidovima apostolata. Na nekim područjima postignuti su i stanoviti uspjesi kako ćemo kasnije vidjeti.

Redovnice u župnom apostolatu

Redovnice se uključuju u župni apostolat nakon rata najprije pod vidom briže za župna domaćinstva, a kasnije sve više uključivanjem u direktnе pastoralne službe, osobito nakon 1960. godine. Ovih zadnjih 5 godina stagnira broj redovnica uključenih u vodenje domaćinstava.⁹ Od 74% naših redovnica o kojima imam podatke u ovim poslovima angažirano ih je 13% kao i prije 5 godina. U direktne pastoralne službe uključeno ih je 14,4% od 74%. Kod nekih ženskih zajednica koje su se nakon rata posebno orijentirale katehizaciji djece i omladine ovaj postotak je znatno veći. Za hrvatske i slovenske uršuljinke iznosi oko 36%, Sestre naše Gospe 30%, Euharistinke (Gevgeliјa) 46%, Kćeri milosrda (Blato) 24,3%, Kćeri Božje ljubavi 21,6%, Službenice Bezgrešne Marije (istočno-slavenske).

⁶ Provincijsko tajništvo apostolata franjevačke provincije sv. Jeronima obuhvaća brižu za: župski apostolat, pučke misije i propovijedanje, apostolat tiska, turizam, ekumenizam.

⁷ Obavijesti hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda, br. 10/1971.

⁸ Mislim da je vrlo karakteristično jedno mišljenje koje se odnosi na župni apostolat, a dobila sam ga kao odgovor na pitanje: u kojim vidovima apostolata bi se mogla i trebala angažirati vaša zajednica?: "...vidimo svoju najbolju šansu i mogućnost u župnom apostolatu... bez veze s narodom (a to je isključivo preko župničkog apostolata moguće) nema podmlatka, nema kruha svakidašnjeg pa prema tome ni života. A gdje nema života nema ni apostolata."

⁹ O tome vidi: Hoško E., cit. dj. str. 1. i 8.

venskog obreda) 21,9% itd. Kod ostalih redovničkih zajednica taj procenat je između 10 i 15% od ukupnog broja članova. Međutim, redovnice kod nas angažirale su se u mnogim vidovima izvanžupnog apostolata i u ponekim vidovima pokazale dosta domišljatosti i snalažljivosti.

INICIJATIVE REDOVNIŠTVA U IZVANŽUPSKIM OBЛИCIMA APOSTOLATA

Apostolat ekonomске emigracije

Briga za iseljenike i one koji su privremeno izvan domovine nije nova obzrom na apostolat redovnika. Još prije prvog svjetskog rata za brojnim hrvatskim i slovenskim iseljenicima "odselili" su slovenski i hrvatski redovnici, najprije franjevci, Školske sestre franjevke i drugi.¹⁰ Zadnjih dvadesetak godina naša ekonomска emigracija posebno je brojna u zapadnoevropskim zemljama. Napose su postali zabrinjavajući razmjeri hrvatske ekonomске emigracije od 60-ih godina pa dalje. Prije nego je Kongregacija za biskupe izdala "Uputu o pastoralnoj brizi za migrante" (Instructio de pastorali migratorum cura, 1969.) i prije nego što je naša BKJ osnovala "Vijeće biskupske konferencije za hrvatsku migraciju" (1969),¹¹ pojedine redovničke zajednice slale su svoje članove među naše radnike na privremenom radu u inozemstvu. U nekim zajednicama kao npr. u provinciji hercegovačkih franjevaca na provincijalnom kapitulu 1967. izrađen je plan pastoralne brige za radnike u inozemstvu iz župa kojima upravlja provincija. Počelo se s pisanjem prigodnih pisama (Božić, Uskrs), zatim su župnici išli po radilištima zapadne Evrope, okupljali svoje župljane po barakama, a prigodom njihovih dolazaka kući za njih su u župi organizirali dočeke, priredivali duhovne obnove, trodnevnice itd. Valja također spomenuti ovdje da je svima onima koji su išli na takve pastoralne pohode među naše radnike, bilo zabranjeno skupljati i primati bilo kakve novčane priloge.¹² U hercegovačkoj franjevačkoj provinciji osnovana je 1969. i "Komisija za radnike u inozemstvu" s ciljem da prati, istražuje probleme i urgira brigu za radnike u inozemstvu.

Moguće da je i u drugim zajednicama bilo ovakvih ili sličnih inicijativa.

Broj redovnika angažiranih u pastvi naših radnika porastao je posebno u ovih zadnjih 10-tak godina. Redovnici danas vode 82 postaje za naše radnike.¹³ U najnovije vrijeme u ovaj apostolat uključuju se i redovnice. Međutim njih je još uvijek malo u odnosu na broj redovnica angažiranih u raznim djelatnostima za strance (1,2% za naše radnike, a 4% za strance od 74% ispitivanih). Velik broj redovnica otiašao je potražiti posla u inozemstvu između 60-ih i 70-ih godina. Mnogo ih mora ostati i danas tamo da bi mogle osigurati materijalne potrebe zajednice u domovini i potrebe apostolskog angažiranja. Redovništvo koje pečal-

¹⁰ Slovenski franjevci imaju svoju kustodiju u SAD od 1912., hercegovački franjevci komesarijat /kasnije kustodiju od 1926/. Kasnije je franjevačka provincija sv. Jeronima osnovala svoju kustodiju u Argentini itd.

¹¹ Crkva u novoj seobi naroda, str. 166.

¹² Mir i dobro, br. 7 i 5, 1969., Kršćanski puk i franjevci u Hercegovini, str. 20.

¹³ Štokalo G., cit. dj. str. 38.

bari kao i narod iz kojeg je poniklo govoriti da je ostalo narodno, blisko onima koji nisu "klasa".

Apostolat u misijama ("ad gentes")

Ovaj apostolat kod nas još nije planiran niti organiziran makar ovih posljednjih godina sve redovničke zajednice u nas imaju po kojeg člana u misijama. Radi se uglavnom o entuzijastima, a ne toliko o potrebi naše Crkve da se uključi u misijsko poslanje opće Crkve. Prema podacima od 31. 12. 1977. svih naših redovnika svećenika i braće, u misijama bilo je 49, a od toga iz slovenskih redovničkih zajednica 29.¹⁴ Redovnica je još manje u misijama. Od 5324 naše redovnice za koje imam podatke, samo ih je 16 u misijama, a od toga čak njih 10 su slovenske uršulinke i Kćeri Marije Pomoćnice.

Od inicijativa meni poznatih na ovom području vrijedno je spomenuti onu Školskih sestara franjevki splitske provincije koje su otvorile jednu misijsku postaju u Zairu (Luhwinja) sa tri sestre. K njima odlazi još jedna grupa sestara koja se već priprema u Parizu za odlazak u Zair.

Apostolat u turizmu

Turizam se ističe nedvojbeno među značajnim društvenim pojavama u svijetu. Crkva, svjesna mnogih teškoća koje taj "znak vremena" unosi u dušobrižništvo¹⁵ očekuje od redovnika velik udio u pastorizaciji turizma koja je sastavni dio cijelokupnog pastoralata. Čini se da gotovo i nema redovnika koji bi se posvećivali prvenstveno ovom vidu apostolata, osim prigodno. Ipak redovnici posebno oni koji imaju svoje kuće u izrazito turističkoj zoni, potrudili su se da osiguraju u svojim crkvama bogoslužje na jezicima kojima govore turisti, a isto tako i isповijed. Mnoge redovničke crkve u turističkim mjestima posjeduju djela kršćanske umjetnosti visoke vrijednosti. Redovnici su učinili dosta da budu sačuvana i na prikidan način stavljenia na uvid turistima. To sve doprinosi "dragocjenom obogaćenju čovjeka"¹⁶ suvremenog nomada. Neke redovničke zajednice imaju u okviru samostana uredene muzejske zbirke koje turisti ne zaobilaze. Samo franjevačka provincija sv. Jeronima ima desetak takvih zbirki. Redovnici su u njima i vodiči. Ponegdje kao npr. u crkvi sv. Eufemije u Rovinju kuća sestara uršulinki daje vodiče za domaće i strane turiste. Kad je riječ o zbirkama, možemo posebno spomenuti najatraktivniju od njih i kod nas jedinstvenu, malakološku zбирку u Makarskoj u franjevačkom samostanu. Ona je rijedak primjer koji govoriti i potiče na promicanje jedne od vrednota turizma: susreta s prirodom i ljepotom koja je "raznoliko razasuta u stvorenjima kao zajedničko nasljeđe svega ljudskog roda".¹⁷ Neki samostani služe kao pansioni i mogu biti mjesta srdačnih ljudskih susreta. Prije nekoliko godina u franjevačkoj provinciji

¹⁴ Redovnici u Jugoslaviji 1977., Tajništvo BKJ, Ured za pastoralno-sociološka istraživanja.

¹⁵ Opći direktorij za dušobrižništvo turizma, 2.

¹⁶ Isto, br. 11; 25

¹⁷ Isto, br. 10

sv. Jeronima raspravljalo se dosta baš o tome, da se samostanima koji nisu pastoralna središta dadne pansionarska svrha. Samostani u manjim mjestima čak su u prednosti pred onima u velikim mjestima. Provincijska komisija za preorijentaciju apostolata smatrala je da bi se provincija trebala puno više zauzeti u apostolatu turizma dajući mu prednost pred nekim drugim vidovima apostolata.¹⁸

Religiozni turizam

Crkva također potiče na promicanje religioznog turizma,¹⁹ tj. hodočašća (danas većinom "vozočašća"). Redovnici su kod nas upravitelji mnogih svetišta u koja se za određene blagdane slijevaju tisuće ljudi (Široki Brijeg, Trsat, Podmilače - sv. Ivo, Sinj...). Odavno već redovnici promiču ovaj oblik apostolata ne samo brigom za uređivanje svetišta i prostora oko njih nužnog za prihvaćanje većeg broja ljudi nego na razne načine: trodnevnicama, devetnicama, raznim susretima da religiozni turizam ne ostane samo turizam nego da bude svjedočenje vjere. Na ovom planu redovnici imaju velike mogućnosti ekipnog rada.

Redovnici su dali ne mali doprinos organiziranju velikih nacionalnih hodočašća prilikom kanonizacija naših redovnika (Mandića i Tavelića). Zadnjih nekoliko godina redovnici organiziraju i posebna hodočašća mladih kao npr. franjevci konventualci u Taize, hercegovački franjevci na Široki Brijeg. Pokornička hodočašća na Široki Brijeg postaju sve masovnija. Ovogodišnje je okupilo 7000 mladića i djevojaka, mahom srednjoškolaca i studenata koji školske praznike provode kod kuće, a studiraju širom zemlje. Što se tiče redovnica, poznato mi je nastojanje sestara uršulinki oko promicanja hodočašća Gospa brze pomoći u Slavonskom Brodu. Vjerljivo ima još dosta inicijativa na ovom planu, pojedinačnih i onih koje poduzimaju pojedine zajednice. Nije mi poznato da li u apostolatu turizma ima nekih inicijativa koje bi npr. isle za tim da se što bolje izgradi kršćanski narod koji prima turiste u svoju sredinu, da se izgrade katolici zaposleni u raznim granama turističke privrede i tome slično. Jer, turisti, ti ljudi u pokretu zahvaćaju i te kako svojim utjecajima one kojima dolaze. Tko bi mogao reći da su naši redovnici i Crkva naša općenito, iscrpili sve mogućnosti u pogledu apostolata u turizmu?

INICIJATIVE REDOVNIKA I SREDSTVA JAVNOG PRIOPĆAVANJA

Apostolat znanosti i tiska

Zauzetošću redovnika kod nas živi teološko istraživanje, informiranje, a isto tako širim slojevima vjernika dostupno je popularno štivo kršćanskog nadahnuća. Dosta redovničkih zajednica pokrenulo je svoje časopise, znanstvene zbornike, biblioteke ("Kačić", "Nova et vetera", "Obnovljeni život", biblioteke "Oko tri ujutro", "Symposion" itd.). Apostolat znanosti vezan je dobrim djelom za redovničke visoke teološke škole. Redovnici nastavnici u tim školama

¹⁸ Vjesnik franjevačke provincije sv. Jeronima, br. 1/1971.

¹⁹ Opći direktorij turizma, br. 24

ujedno su urednici i suradnici časopisa i izdanja vlastite zajednice, ali i onih kojima su izdavači drugi (npr. KS, Knjževno društvo sv. Čirila i Metoda, Glas Koncila...)²⁰ Tisak, osobito onaj za širu potrošnju rasvjetava se između 60-ih i 70-ih godina. Tada se pojавilo u nas 18 različitih listova i revija kojima su većinom izdavači redovnici, a nekima glavni urednici dok su izdavači drugi (npr. Svesci, Svjedočenje, Effatha...). Neposredno nakon rata nije bilo općenito većih mogućnosti za izdavanje ni časopisa ni knjiga. Zato je sve ono što je pokrenuto imalo značajnu ulogu. Od onog što su pokrenuli redovnici neposredno nakon rata možemo spomenuti pučki kalendar "Dobri pastir" i znanstveni zbornik istog imena koje su počeli izdavati bosanski franjevci i izdaju ih do sada. Posebno je ovaj pučki kalendar odigrao značajnu ulogu među kršćanskim pukom u Bosni i Hercegovini. Od izdanja za puk možemo još spomenuti molitvenike kao "Molitvenik fra Andela Nuića, Biserje sv. Ante, Serafsko cvijeće... Izdavano je i nešto knjiga, uglavnom ciklostilom do 60-ih godina. Početkom 60-ih godina isusovci su kod nas pokrenuli izdavanje knjiga "Iz života". Redovnici su inicirali i izdavanje pastoralno-liturgijskih izdanja. Sjetimo se samo "Bogoslužja", misala i breviara za narod te "Misala" za sve dane u godini, zatim časopisa "Služba Božja" u izdanju franjevačke teologije u Makarskoj. Ove su inicijative išle za tim da se udovolji hitnim pastoralno-liturgijskim potrebama naše Crkve.²¹ Za informiranje širokih vjerničkih slojeva o zbivanjima u Crkvi, posebno za vrijeme Sabora, redovnici su pokrenuli i Glas Koncila 1962.

Takoder ne možemo zaobići niti inicijative i ulogu redovnika u izdavanju knjiga i priručnika na katehetskom polju počešći od inicijativa pojedinaca kao što je bio pok. Stanko Weissgerber preko inicijativa u PAKSU kojima su glavni nosioci redovnici pa do Salezijanskog katehetskog centra koji upravo u ovo vrijeme između ostalog izdaje časopis "Katehezu".

Redovnice su manje angažirane u apostolatu tiska. Valja spomenuti na tom području ipak doprinos nekih naših zajednica. Sestre naše Gospe (Zagreb) doprinijele su na svoj način apostolatu tiska tako što su dvadesetak godina u svojoj tiskari ciklostilom umnožavali knjige, prijevode, župne listove, predavanja itd. Klarise u Splitu pokrenule su biblioteku asketsko-mističnih djela Symposion u kojoj su neke knjige prvi put objavljene na hrvatskom jeziku. Kad govorimo o tisku ne treba zaboraviti ni inicijative naših redovnika u inozemstvu, posebno u prekoceanskim zemljama. Na žalost nije nam pobliže moguće imati uvida u tu djelatnost naših redovnika izvan domovine.

Iako bi se o kvaliteti svega onoga što izdaju redovnici moglo govoriti posebno kao i o svršishodnosti pojedinih publikacija koje se ne razlikuju ni tematikom ni čitalačkom publikom, bez sumnje je da tisak i formira i informira. U našim uvjetima ima još veći apostolski značaj jer su druga sredstva javnog priopćavanja kao radio, televizija nedostupni.

Vjerski film, audio-vizuelna pomagala, glazba...

Redovnici su kod nas pioniri vjerskog filma, posredovanja audiovizuelnih po-

²⁰ HOŠKO E., Stanje i perspektive..., str. 4.

²¹ Vjesnik franjevačke provincije presv. Otkupitelja, br. 1/1972.

magala bez kojih se suvremeni pastoral ne da zamisliti. Inicijative su potekle od pojedinaca kao npr. na području vjerskog filma (fra Miroslav Hlevnjak) ili onaj pokušaj sa "Znacima Svetla" koje se već utrнуло, ili inicijative poduzima redovnička ustanova kao npr. salezijanci.

Redovnici su poduzeli takoder i neke inicijative na području duhovne glazbe. Jedno vrijeme nicali su vokalno instrumentalni sastavi pojedinih redovničkih zajednica (Jukić – OFM Sarajevo, Milovan – OFM Makarska, Kristofori – Isusovci, Prijatelji – OFM Zagreb itd.). Neki su se afirmirali čak i u inozemstvu (Prijatelji). Redovnice su dale takoder svoj doprinos njegovanju glazbe. Sjetimo se samo Colegium-a pro musica sacra kojem su voditeljice.

Apostolat obitelji

Apostolatu obitelji shvaćenom šire kao predbračni, bračni i obiteljski apostolat poklanja se sve više pažnje i u našoj Crkvi. Redovnici, u prvom redu isusovići, učinili su značajne napore za promicanje obiteljskog apostolata. Osnivali su Obiteljski institut, organiziraju obiteljske ljetne škole. Zadnje tri četiri godine kao novost u apostolatu obitelji uvedeni su tzv. bračni vikendi (marriage encounter). Danas u vodenju tih bračnih vikenda sudjeluju i drugi svećenici, redovnički i dijecezanski. Od ženskih redovničkih zajednica organiziranje se posvećuju ovom apostolatu hrvatske uršulinke. U zajednici je osformljena "Ekipa naše Gospe" za promicanje svetosti bračnog života i zaštitu života nerođene djece.

Ostali redovnici i redovnice koje nisam spomenula pokušavaju takoder ponešto u obiteljskom apostolatu, bilo u okviru župnog apostolata ili kako drugačije.

Apostolat mladih i odraslih

Naši redovnici su odavno zauzeti u apostolatu mladih, najprije kroz vjeronauk za srednjoškolce i studente, a onda i na drugi način. Koliko god ovaj apostolat u naš^o bio u čorsokaku, čini se da su redovnici i redovnice u stalnom traženju načina kako se približiti tom dijelu naroda Božjeg s kojim računa i naša Crkva. Čini se da su franjevci među prvima započeli sa studentskim vjeronomurom, na Kaptolu i u Ljubljani, tamo negdje oko 1955. godine.²² Bilo je nekih pokušaja rada s mladima putem biblijskih kružoka i tome slično. Slovenski franjevci danas vode kružoke za duhovno produbljivanje laika, izdaju predavanja za intelektualce u dosta visokoj nakladi (prosječno oko 7250 primjeraka), imaju kateheze za radničku omladinu itd.²³ Svojevremeno su franjevci zagrebačke provincije bili pokrenuli s mladima i za mlade "Kairos" koji je trebao postati tribina dijaloga, zajedničke suodgovornosti (1967). I danas redovnici vode više skupina mlađih koje izdaju svoje listove (npr. "MI" u župi franjevaca konventualaca itd.). U apostolatu mladih značajno mjesto pripada salezijancima. Zadnjih desetak godina vode ministrantske susrete za Zagreb; organiziraju koloniju za dječake u vidu duhovnih vježbi, trodnevnu, zajedničkog ferija itd.

²² Poročila, br. 7/1971.

²³ Isto, br. 7/1971.

U najnovije vrijeme vrše se stanoviti napor da se oživi jedan oblik rada s laicima. Radi se o nastojanju da se osvremeniji Treći red ili Franjevačka zajednica u svijetu. Tom bi trebalo doprinijeti i pokretanje časopisa "Srećanj" u Sloveniji i u Hrvatskoj "Brata Franje" koji su glasila franjevačkih zajednica u svijetu. Salezijanci su također obnovili rad sa svojim suradnicima i svoje bivše učenike okupljaju u savez.

Ženske redovničke zajednice poduzele su također neke inicijative u ovom apostolatu: organiziraju duhovne vježbe i obnove za djevojke, razne susrete i po više puta kroz godinu, posebno ako imaju u tu svrhu izdvojene kuće. Neke kušaju raditi sa ženama i majkama (Klanjateljice predragocjene krvi Isusove, Kćeri milosrda – Blato, Franjevke Brezmadežne). U apostolatu mlađih posebno su zauzete Kćeri Marije Pomoćnice u Sloveniji. One dobivaju podmladak iz redova onih djevojaka koje prolaze kroz njihovu kuću u duhovnim vježbama i susretima. Ove sestre organiziraju duhovne vježbe za intelektualke²⁴ dok slovenske uršulinke priređuju duhovne vježbe za laičke katehistice. Svakako da ima još vrijednih inicijativa u apostolatu mlađih i odraslih. Možemo ih ovdje čuti kasnije.

Inicijative u još nekim vidovima apostolata

Na širokom području apostolskog djelovanja postoje vidovi apostolata u kojima se sa inicijativama nije otišlo daleko, ali se ipak nešto pokrenulo. Spomenimo samo neke:

a/ **Apostolat redovica i duhovnih vježbi** bio je i trebao bi biti važno područje brige redovničkih svećenika. Veoma je mali broj redovnika koji se bave prvenstveno ovim apostolatom. Pogotovo se ne može govoriti o nekoj specijalizaciji za nj. Od redovničkih inicijativa na ovom području valja spomenuti inicijativu isusovaca s Odjelom za kršćanski nazor i Odjelom za trajnu formaciju redovnica otvorenim prošle godine. Još poneki redovnici (lazaristi, karmelićani, slovenski franjevci...) imaju po nekoliko svojih članova koji se posvećuju u prvom redu apostolatu redovnica i duhovnih vježbi. Inače, najviše ih se bavi ovim apostolatom uz još nešto drugo ili kad imaju vremena. Neke redovničke zajednice posvetile su svoje kuće namjeni: održavanju duhovnih vježbi (isusovci – Opatija), molitvenih susreta (cisterciti – Stična), bračnih vikenda (OFM – Split, Poljud) ili pak različitim susretima i skupovima (franjevci TOR – Odra).

b/ **Apostolat pučkih misija** danas nije u cijeni u kojoj je bio i vrši se još uvijek na uhodani, našem vremenu neprimjereni način. Hrvatski kapucini počeli su poklanjati značajniju pažnju ovom apostolatu zadnjih godina. Uvode ekipno vođenje pučkih misija nudeći sadržaje na način prihvatljiv današnjim vjernicima. U cijelom zamišljaju misija ulogu ima župnik kojeg se nastoji afirmirati kao predvodnika zajednice.²⁵

Inače, malen je broj redovnika zauzet u specijaliziranim vidovima apostolata. Ipak zadnjih 5 godina se malo povećao. Od 78,5% redovničkih svećenika

²⁴ Kćeri Marije Pomoćnice se kroz svoju formaciju i spremaju upravo za rad s mlađima. Jedno vrijeme formacije provode obavezno u Torinu.

²⁵ Vjesnik hrvatske kapucinske provincije bl. Leopoloda, br. 3/1975.

1974. njih 5,28% bavilo se specijaliziranim apostolatom²⁶ a danas od 78% redovničkih svećenika tim apostolatom zauzeto ih je 8,2%. Čini se da su u ovom pogledu slovenski redovnici u prednosti.

NEKI VIDOVI APOSTOLATA SVOJSTVENOG REDOVNICIMA

Rad s predškolskom djecom

Gotovo sve naše ženske redovničke zajednice bavile su se prije rata i odgojem djece predškolskog uzrasta. Nakon rata, izgledalo je da je zauvijek otpao ovaj oblik djelovanja naših redovnica. Budući da društveno staranje o djeci ni do danas nije proporcionalno potrebama, pred mnoge obitelji, posebno one u većim gradovima, postavlja se sve teži problem: kamo s djecom u vrijeme dok oba roditelja rade. Kao odgovor na tu potrebu, mnoge redovničke zajednice počele su pod kraj 60-ih godina otvarati vrtiće i, istovremeno, stručno ospozobljavati sestre za taj posao. Ovaj oblik djelovanja pokazuje se veoma potrebnim i redovnice smatraju da bi mu trebale posvetiti još više pažnje, čak u situaciji u kojoj državni zakon svaki čas može stati na put svakoj inicijativi na ovom području. Prema podacima koje imam za 74% naših redovnica, njih nešto više od stotinjak ili 2% posvećuje se ovom apostolatu u 50-ak vrtića.²⁷ Zanimljivo je spomenuti da i naše benediktinke na Hvaru već desetak godina imaju jaslice i prihvataju djecu ugostiteljskih radnika, mahom stranaca.

Apostolat bolesnika²⁸, staraca i osamljenih

Ovom apostolatu kod nas Crkva ne posvećuje dovoljno pažnje u smislu nekih organiziranih akcija pa su zato inicijative ženskih redovničkih zajednica na tom planu to značajnije. U apostolatu bolesnika kod nas prednjače Marijine sestre čudotvorne medalje danas podijeljene u hrvatsku i slovensku provinciju. Osim što ih velik broj radi u zdravstvu u državnim ustanovama (32,9%), ova zajednica se posvećuje posebno njezi bolesnika po kućama i stanovima, brizi za osamljene starce i druge patnike.²⁹ Osamljeni i starci koji su napušteni znak su našeg vremena i svaki dan ih je više ne samo u gradovima nego i u selima. Osim ovoga sestre ove zajednice sudjeluju u raznim susretima za invalide, a jedna se posvećuje retardiranoj djeci i priprema ih na sakramente.

I druge redovničke zajednice posvećuju se ovom apostolatu na različite načine. Neke imaju za taj apostolat izdvojeno po nekoliko sestara u zajednici, druge u svakoj svojoj kući imaju po jednu sestru barem, koja se brine za bolesni-

26 HOŠKO E., Stanje i perspektive... str. 1–5.

27 Broj bi bio veći. Naime nemam podatke za Karmeličanke Božanskog Srca Isusova kojima je ovo polje rada primarno čak u najvišim uvjetima. U nekim zajednicama ovom apostolatu posvećuje se znatno veći broj sestara: Šibenske franjevke 9,2%, Kćeri milosrđa (Blato) 8,2%, Dominikanke 8,5%, Službenice milosrđa (ancelle) 9,7%, Vasilijanke (Osijek) 9,6%, Euharistinke 15,3%...itd.

28 Ovdje ne mislim na brigu za bolesnike i starce u državnim zdravstvenim ustanovama gdje redovnice rade pod istim uvjetima kao i civilne osobe.

29 Unija, br. 4/1974.

ke u dotičnom mjestu. Neke se uključuju u ovaj apostolat povremeno – kad imaju osoblja. Redovnice osjećaju da bi se više trebale posvetiti ovom apostolatu, posebno po župama gdje su inače prisutne, ali opterećene mnogim drugim poslovima.

I redovnici su ponešto učinili i čine u ovom apostolatu. Jedno vrijeme su uredivali list za bolesnike "Betaniju". U Sloveniji lazaristi izdaju i uređuju također list za bolesnike "Prijatelj". Redovnici pripremaju također i emisije za bolesnike na radio Vatikanu, isповједnici su više naših bolnica, obično onih na području njihove župe itd. Međutim ostaje puno toga što bi još trebalo učiniti i poduzeti.

VLASTITOSTI POJEDINIH INSTITUTA I INICIJATIVE U APOSTOLATU

Poslije rata mnogi naši instituti izgubili su mogućnost sebi vlastitog djelovanja. S jedne strane, to im je pomoglo da svoju djelatnost lakše prilagode potrebljama Crkve u izmijenjenim okolnostima, a s druge strane stavilo ih je u situaciju da se snalaze kako znaju i umiju – počevši od traženja načina da osiguraju materijalnu egzistenciju pa dalje. Nakon vremena kakvog – takvog snalaženja, naročito ovih zadnjih desetak godina dolazi do izražaja tendencija da se unese malo reda u prilagođavanje koje je nakon rata nastupilo naglo i odvijalo se stihjski. Gotovo sve zajednice kušaju ovih posljednjih godina na svojim kapitulima pronaći "svoje" apostolsko lice nastojeći istovremeno odgovoriti stvarnim potrebama naše Crkve i biti vjerni izvornom nadahnuću utemeljitelja.

U mnogim zajednicama raspravljalо se o orientaciji i preorientaciji apostolskog djelovanja. Pravljeni su kritički osvrти na apostolat kroz određeno vrijeme. Primjera radi navest će samo neke. Franjevačka provincija sv. Jeronima formirala je i provincijsku komisiju za preorientaciju apostolata koja je ispitivala između ostalog mogućnosti izvanžupnog apostolata, posebno apostolata u turizmu.³⁰ Isto tako je i franjevačka provincija presv. Otkupitelja pravila osrvt na svoj apostolat uočavajući propuste vezane uz zahtjev za suvremeniji apostolat. Među propustima (koji nisu samo njihovi!) ističu se ovi: zanemarena je specijalizacija za pojedine vidove apostolata (npr. katehete za studente) jer jednotavno "za to nitko nije zadužen"; nije bilo pokušaja ekipnog rada iako za nj postoje mogućnosti; zatajilo se u organiziranju III. reda itd.³¹ Hrvatski kapucini su u više navrata na nivou provincije ispitivali mogućnosti svoga apostolata. Tako su npr. na pastoralnom sastanku provincije 1975. godine kao glavnu temu imali "Valorizacija i mogućnosti vanžupske pastoralne djelatnosti",³² a na drugom pastoralnom sastanku 1977. pravili su "Kritičku analizu rada provincije u 10 pokoncijskih godina".³³ U provinciji dominikanaca na poticaj vrhovnog poglavara osniva se "Komisija za apostolat rječi".³⁴

³⁰ Vjesnik franjevačke provincije sv. Jeronima, br. 1/1971.

³¹ Vjesnik franjevačke provincije presvetog Otkupitelja, br. 2/1972.

³² Vjesnik hrvatske kapucinske provincije bl. Leopolda, br. 3/1975.

³³ Isto, br. 5/1977.

³⁴ Vjesnik hrvatske dominikanske provincije, br. 36/1976.

U ženskim redovničkim zajednicama je nešto slično. Ima nekih diferencijacija među družbama obzirom na, recimo tako, glavni apostolat koji vrše. Tako su Sestre ursulinke i Sestre naše Gospe dobrim dijelom uspjele svoj odgojni rad iz razdoblja prije rata prenijeti na odgoj djece i mladeži putem katehizacije ili drugačije. U one koje imaju neki svoj specifikum u praksi spadaju i Marijine sestre kojima je glavno područje apostolata – briga za bolesnike i nemoćne i ostavljenе. Njih nema ni 2% u direktnim pastoralnim službama vezanim za župni apostolat.

Temeljiti pretres svog apostolskog djelovanja pravile su i Školske sestre frajnevke na zasjedanju Plenarnog vijeća družbe krajem prošle godine. Provincija Školskih sestara u Hercegovini imala je kao glavnu temu ovogodišnjeg izvanrednog provincijskog kapitula: Naš apostolat u svjetlu Konstitucija i potreba Crkve. Kapitul je donio neke zaključke koji se odnose na djelovanje sestara u župnom apostolatu, među našim radnicima u inozemstvu itd.

Vjerojatno i u zajednicama koje nisam spomenula ima sličnih inicijativa kao u naprijed navedenim.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Sve u svemu uzevši ne bi se reklo da mirujemo i da se ne mičemo s mrtve točke. Međutim bilo bi pogrešno steći mišljenje da smo zaista zauzeti i da se zauzimamo preveć u apostolatu. Ovo što je rečeno o inicijativama može ostaviti dojam samohvale jer se govorilo o onom što se učinilo ili kuša činiti. Područje apostolata i apostolske mogućnosti puno su šire i raznovrsnije od ovoga što je rečeno. I mi imamo zaista šansi malo ili nikako iskorištenih. Dobro bi bilo zapitati se npr. o ovom:

- gdje su nam stale inicijative obzirom na ekipni rad?
- Što biva s inicijativama pojedinaca? Koliko zajednica smatra svojom stvarju da stoji iza njih?
- Što možemo reći o inicijativama koje se odnose na suradnju pojedinih instituta ili provincija istog instituta?
- Koliko smo inicijativni kad se treba upustiti u malo rizika da se pode neuhodanim putem?
- Gdje nam je pokretljivost koju su nam udahnuli utemeljitelji?

Istini za volju, dosta je toga što zavisi dobrim dijelom baš od nas samih, ali i onog što ne zavisi od nas a što može i te kako kočiti ili poticati inicijative. Na pojedine mjesne i nacionalne Crkve odnosno na one koji Crkvu vode i predvode spada uskladivanje sveukupne apostolske djelatnosti.³⁵ U njoj redovnici imaju svoje mjesto i "nezamjenjivu ulogu" kao "svjedoci Kristove ljubavi", kako reče jednom Papa Pavao VI.³⁶ i kako je više puta i na više načina napisano. Čini mi se da bi bilo veoma dobro ovdje čuti i ukazati na neke momente kojima su oni koji predvode i vode našu Crkvu stimulirali i potakli inicijative redovnika kod nas pokazujući da ih Crkva treba, da na njih računa. Ili pak, što je učinjeno na razi-

³⁵ Cristus dominus, 35

³⁶ Govor pape Pavla VI vrhovnim poglavarima u Rimu 25.5. 1973.

ni onih što Crkvu vode a što je pomoglo uklapanju redovnica u apostolat Crkve, u jednu stvarnost "koja nije samo muška"?³⁷ Odgovori na ova pitanja pomogli bi nam da bolje odvagnemo i svoju odgovornost i svoje šanse, a kod mnogih redovnika ublažili osjećaj da su prepušteni sami sebi kao "čardak ni na nebu ni na zemlji" ili čak da su oni koji "smetaju" zato što bi htjeli ovo ili ono i što čine ovako ili onako.

Osobito bi bilo zanimljivo čuti nešto i o inicijativama redovnika koje su bile osjećene jer su smatrane možda preuranjenima.

Smatram da ova pitanja ne izlaze iz konteksta ovoga predavanja jer nema apostolata redovnika mimo ili izvan apostolata cijele Crkve i inicijativa koje ona u apostolatu pokreće.

Redovnicima je pak stalo da svjedoče svojim životom i radom, pred vjernicima i nevjernicima, da su ljudi nade, rod otkupljenih, zauzeti za otkupljenje drugih da bi i oni imali radost i nadu.

LITERATURA

- CRKVA REDOVNICIMA, /priredio Hadrijan Borak/ dokumenti o redovništvu, Zagreb 1974.
- CRKVA U NOVOJ SEOBI NARODA, /više autora/, KS, Zagreb 1974.
- DOKUMENTI II. VATIKANSKOG SABORA, KS, Zagreb 1972.
- EVANGELIZACIJA SUVREMENIH SELILACA, /više autora/, KS, Zagreb 1974.
- HOŠKO E., Redovnici i redovnice u misijskom poslanju Crkve u nas, /ciklostilom/, 1973.
- HOŠKO E., Stanje i perspektive nežupničkog pastoralnog djelovanja redovnika i redovnica u našoj Crkvi danas, /ciklostilom/, 1974.
- KRŠČANSKI PUK I FRANJEVCI U HERCEGOVINI, /šematizam/, Provincijalat hercegovačkih franjevaca, Mostar 1977.
- OPĆI DIREKTORIJ ZA DUŠOBRIŽNIŠTVO TURIZMA, /KS, Zagreb, 1969.
- REDOVNICI U MJESNOJ CRKVI, zbornik radova IV redovničkog tjedna, Zagreb 1976.
- REDOVNICE I REDOVNIČKE PRIPRAVNICE U GODINI 1977., Tajništvo BKJ, Ured za pastoralno-sociološka istraživanja, Zagreb 1978.
- REDOVNICI U JUGOSLAVIJI 1977., Tajništvo BKJ, Ured za pastoralno-sociološka istraživanja, Zagreb 1978.
- ŠEMATIZAM KATOLIČKE CRKVE U JUGOSLAVIJI, Zagreb 1975.
- ŠTOKALO G., Naši redovnici 1977., panoramično – statistični pregled Zagreb 1977.

³⁷ Agagianian, kard. Ne postaju li naše redovnice zastarjele?, Effatha br. 2/1969.

Periodika:

- EFFATHA, bilten za redovnice, 1968–1974.
- MIR I DOBRO, glasilo hercegovačkih franjevaca, 1964–1979.
- OBAVIJESTI HRVATSKE FRANJEVAČKE PROVINCIJE SV. ĆIRILA I METODA, 1971; 1974–1979.
- PONOĆILA SLOVENSKE FRANČIŠKANSKE PROVINCIJE SV. KRIŽA, 1953–1960; 1969–1979.
- UNIJA, glasilo UVRPJ, 1974.
- VJESNIK FRANJEVAČKE PROVINCIJE SV. JERONIMA, 1952–1979.
- VJESNIK FRANJEVAČKE PROVINCIJE PRESV. OTKUPITELJA, 1951–1979.
- VJESNIK FRANJEVACA TREĆOREDACA, 1977–1978.
- VJESNIK HRVATSKE DOMINIKANSKE PROVINCIJE, 1971, 1975–1978.
- VJESNIK HRVATSKE KAPUCINSKE PROVINCIJE BL. LEOPOLDA MANDIĆA, 1973–1979.
- VIJESTI VIJEĆA VIŠIH REDOVNIČKIH POGLAVARA 1973–1979.

DISKUSIJA

DRUGI DAN

X, Y: *Da li redovnici moraju biti svaštari?*

P. Vukoja: *Ostat ćemo svaštari dokle god ne budemo posvetili više pažnje pastoralnoj formaciji redovnika, pogotovo redovnica i čini mi se da bi bilo poželjno, a rekao bih skoro i pravedno, da i sama Crkva barem sufinancira ovu formaciju, jer često puta red. zajednice nisu sposobne same to učiniti. Upravo da nekako osiguraju svoj materijalni opstanak, redovnice su prisiljene ići u pečalbu, kako bi osigurale svojim sestrama ovdje u mirovini dostojan život. Dakle, vidimo, premda mi redovnici imamo zavjet siromaštva, da i materijalna opskrbljenošć pastoralnih djelatnika ima udjela i na ovu programatizaciju pastoralu. Jer u Evandelju čitamo, radnik ima pravo na svoju plaću. Dokle god se tu ne bude našao jedan pravedniji ključ i nagradivanja za rad, biti će teško da se otkinemo od toga da izabiremo one poslove i one vidove apostolata koji će nam biti unesniji. I čini mi se da bismo isto tako morali biti puno aktivniji, puno povjerljiviji prema vodstvu Duha Svetoga i znati otkrivati i nove oblike pastoralnog djelovanja i pastoralnih službi. Ima već pokušaja i na Zapadu, a možda bi se i kod nas neke od tih moglo pokušati, jer već se tuže na manjak župnika i drugo. Znademo da su neke mjesne crkve tomu već doskočile uvođenjem pastoralnih pomoćnika, referenata, koji uistinu rade na vjerskom izgradivanju zajednice, vjeronauci, održavanju pouka, pripravljanju bogoslužja, vode Službu Riječi i drugo. Kod nas u zadnje vrijeme ima jako puno redovnica koje su završile institute a neke i teologiju i čini mi se da bi se i njima moglo podijeliti i povjeriti i ovakove uloge. Da nekako izbjegnemo opasnost da i nadalje ostanemo svaštari, potrebna je prije svega koordinacija. Jer kroz povijest smo vidjeli da je red. apostolat i apostolat svjetovnog klera bio više nekako paralelan. Naglašavam potrebu suradnje.*

P. Hadrijan Borak: *U vezi predavanja p. Vukoje, vidjeli ste, on je izabrao jedan prihvatljiv način. Toj temi se može pristupiti i na drukčiji način. Ali i u toj formi, kako je on pristupio temi, mogao je, možda, i bilo bi za nas informativnije, da je dodao neke stvari, makar izbjegao neka nabranjanja. Neke stvari koje bi bolje izrazile izgradivanje Crkve, jer to je svrha našeg apostolata. Dobar dio naše propovjedničke literature je dosao iz redovničkih domova. Svaka naša družba, i mušku i ženska mogla bi imati svoj martirologij. Mi franjevcima imamo. U Americi postoji isto martirologij dominikanki. I ženske družbe bi mogle imati isto, bilo bi to dulja ili kraća povijest svake sestre. Možda je predavaču izbjeglo, kada je govorio o redovnicama, onda je spomenuo benediktinke, cistercitske. Ali je zaboravio jednu vrstu redovnica. To su picoke, beginje redovnice, bez zavjeta, koje su živjele od rada, milostinje, djelovale su karitativno za bolesnike, bijedne, pomagale, kao što vi moderne redovnice radite. Kod nas ih je bilo mnogo, već od kraja XIV st. U XVIII st. u Dalmaciji ih je vrlo mnogo. To je što se tiče p. Vukoje. A sada za s. Nataliju. Ona je to vrlo lijepo spremila samo čini mi se da nije spomenula da vrlo mnogo naših redov. rade po bolnicama, i tamo vrše vrlo važan apostolat.*

P. Vukoja: *Zahvaljujem od srca p. Hadrijanu. Vjerujem da će mi ove primjedbe pomoći pri konačnoj pripremi članka za zbornik. Ova tema je tako opširna da je nemoguće dati svemu dovoljno pažnje. Htio sam naglasiti da ja nisam povjesničar i zato je dobro da na mnoge stvari upozore oni koji na tomu rade. Ja sam upravo namjerno isključio bratovštine, jer to bi me odvelo daleko,*

jer za njih ne možemo reći da su bile u pravom smislu koludrice ili sestre. Jer to je bio polulaički pokret, da tako kažemo. Toliko sam imao.

S. Natalija: Čini mi se, da sam spomenula apostolat bolesnika, staraca i osamljenih u posebnom naslovu. Istina nisam napravila razliku, odnosno, nisam baš rekla na koje bolesnike mislim, i spominjala sam posebno neke redovničke zajednice kao Marijine sestre od čudotvorne medaljice, za njegu bolesnika. Istina je da sam govorila više o privatnoj njezi bolesnika, o bolesnicima koje tražimo izvan državnih ustanova, bilo da se radi o bolnicama, bilo da se radi o staračkim domovima. Bolnice posebno i izričito nisam spominjala zato što je o radu u bolnicama i staračkim domovima bilo riječi dosta jučer a i što smatram da danas ima drugi značaj rad u bolnicama, nego što je to bilo prije rata. Danas sestre u bolnicama rade pod istim uvjetima i na isti način kao i civilne osobe. A o tom koliko će njihov rad biti apostolsko svjedočenje zavisi od njih samih, jer koliko će znati iznaci tajnu svoje požrtvovnosti i svog zalaganja. To je ona kvaliteta o kojoj je govorila s. Ines jučer.

O.J. Mamić: Što se tiče povijesti i a današnjice čini mi se da je dosta ljudi koji bi htjeli vršiti zvanje molitelja. Ja smatram da molitva nije problem isključivo redovnika, redovnica i svećenika. Mislim da u našoj novijoj povijesti naročito u zadnjih 5–6 godina, postoji i jedan vidni pokušaj traženja molitvenih oblika, molitvenih načina. Molitva je temeljna. Novi molitveni oblici su veoma potrebnii interesantni za današnje vrijeme. U vezi s tim spomenuo bih baš jedan pokušaj koji možda nije poznat javnosti, a koji je interesantan, recimo Čapljinu, gdje je dan franjevac okuplja velik broj ljudi na meditaciju i smatram da je to dobro reći ovdje na ovom skupu.

P. N. Vukoja: Čini mi se da je trebalo naglasiti molitveni život redovnika i redovnica jer upravo molitva je odigrala važnu ulogu u izgradivanju Crkve. Svjedočanstvo tome nam je povjerenje ljudi koji pristupaju redovnicima i redovnicama da se mole za njih. Ja vjerujem dakle da su ljudi ipak osjetili i posljedice odnosno doprinos izgradivanju njih samih, Crkve u ovoj redovničkoj molitvi. Samo toliko.

P. Janez Turk, salezijanac: Jednu misao uz drugo predavanje. Sinoć je bila izrečena jedna misao, da se mi u Crkvi poneki puta ponašamo tako kao da ima i redovnika i svećenika, i previše. Međutim ako pogledamo u Crkvu danas uvjerava nas situacija sama da su istiniti Kristove riječi "Žetva je velika a radnika ima malo." I papa Ivan Pavao II. često puta pa i u pismu što ga je uputio svećenicima za Veliki četvrtak nekako zaklinje nas da progovorimo o tom životnom problemu Crkve. I danas uz drugo predavanje bilo je spomenuto, uz nabranje raznih vidovala apostolata redovnikâ, možda apostolat za duhovna zvanja. I mislim da bismo svi mi morali nekako voditi brigu o tome, ako želimo da Crkva ima sutra svećenika da produžimo život našim red. zajednicama, da bi možda i ovaj skup u apelu pape Ivana Pavla II. nekako mogao naći svoj odaziv.

Franjo Pranjić: Što se tiče zvanja izreći ću dosta oštare riječi. Mi mnoge i čestite ljudi dovedemo u svoje zajednice, da bismo ih učinili sinovima mržnje i sinovima podjele, a to je danas u našim redovima jako prisutno. Htio sam vam reći da ja imam jedno osobito iskustvo. Hvala Bogu, zdrav sam 95% i tako zdrav ja godinu dana nisam ni propovijedao, ni ispovijedao, nisam ni vjerou nauka imao. A fakultet sam završio i zaređen jesam. Stekao sam iskustvo za ovu godinu dana, da nas davao puno varu s našim poslom. Mi imamo osjećaj da se opravdavamo po poslu svom, a to je velika davolska laž. Mi se opravdavamo samo po vjeri u Isusa Krista. Zato bi bilo veoma plodonosno i zanimljivo i veliko da je nama oteti sav naš posao iz ruku, onako kako je nekako bilo slično našim očevima osnivači-

ma na početku. I tu čovjek uistinu zrije. Jer tada se čovjek počinje oslanjati na Boga svoga i tražiti ga i danju i noću. I cijeli život postaje okrenut prema njemu. I tada Bog sebi gradi apostole. Jer nije svaki apostol. Apostol je onaj koga Bog šalje. A ne može Bog svaku šeprtljetinu slati ako se vidi da jedan istinito traži nešto. Treballo bi biti kuraža u našim redovima da se pusti čovjeka, pa neka zaore Bog po njemu, ne on sam, jer ako se sam osloni na se, nestat će ga i bolje da ga nestane. Jer ako je Bog s njime, onda će učiniti po Bogu velike stvari. Jer jedan s Bogom može učiniti više nego mi ovdje zajedno sami po sebi. Oprostite.

P. Karlo Kaić – franjevac: *Ako se nalazi netko ovdje iz glazbenog instituta sa povijesnim iskustvom možda bi nam mogao nešto reći o glazbenoj baštini u redov. zajednicama.*

P. Nikola Vukoja: *P. Milanović je napisao članak o tome u Zborniku I. red. tjedna: Doprinos redovnika glazbi u Hrvatskoj. Ako bi tko imao nadopuniti oca Milanovića može. I još da ja nadodam. O onom što je franjevački svijet napravio na tom području isto je pisano dosta i objavljeno u Zborniku: Doprinos franjevačkih zajednica kulturi Hrvata.*

S. Beata: *Cijelo jutro slušamo hvale o red. i redovnicama. Nitko nije iznio negativnu stranu redovnika, što nije učinjeno da svak svoj apostolat što bolje ostvari. I koliko radimo na tom da sve osobe u samostanu kulturno izgradimo, da one mogu izgradivati druge, a na što smo pozvani.*

P. Hadrijan: *Ja bih htio reći nešto o radu po grupama. Pretpostavlja se da svi poznaju koncilске i postkoncilске dokumente. Postavlja se pitanje zašto nije uopće dotaknuta jedna osnovna ideja Koncila – tj. redovnik posvećena osoba. I baš to posvećenje s apostolatom. Mislim da bi ta tema, redovnički život kao posvećenje, bila veoma dobra za jedan takav skup.*

P. Bono Šagi: *Meni se čini da bi trebalo prije svega tražiti vrijednost red. života u apostolskom smislu, to znači da bismo se prije svega moralili baviti našim red. ustanovama i njihovom karizmom. Vrijednost nas samih. Jer to je tek neka unutrašnja snaga koja nas može nadahnuti da budemo plodonosniji u apostolatu. Kad je riječ o apostolatu kao o nečemu stvarno praktičnom, dakle, nečem što se stvarno čini, onda nam fali dobro postavljanje samog pojma. Tako da onda nema solidne i dobre sistematizacije, pa se onda još uvjek nešto može dodavati. Ima u nedogled mnogo raznih vrsta apostolata. Zato mislim da svi dosadašnji razgovori i diskusije o našem redovničkom apostolatu trpe manjak što se nitko nije potrudio da teoretski definira o čemu govori i da postoje neka pravila. Da li ono što radimo izvire iz našeg stvarnog života. Mi moramo dati neki novi zamah, nove impulse koje bismo trebali u sebi pronaći.*

P. Grafenauer – isusovac: *Meni se čini da je u tim predavanjima nedostajalo jednog apostolskog vidika koji je dosta bitan redovnicima u Crkvi, a po kojem nakon Koncila svi više manje razgovaramo, o zajedničkom traženju volje Božje. Naime, svijet sav danas ide prema zajednici, pa mi se čini da bismo mi redovnici morali danas na to mnogo paziti i da je to možda jedan dosta bitan nedostatak.*

Fra Petar Runje: *Imam jedan opći dojam da sva predavanja nisu koordinirana. Čini mi se da u mnogim naših pothvatima upravo ovako radimo. Za ilustraciju navest će samo jedan dosadašnji primjer. Ova sjednica koja se dogada u Havani ove dane, nesvrstanih, već 3. mjeseca, razni diplomati na njoj rade, pripremaju dokumente, tako da su prošlu subotu dokumenti bili konačno osformljeni. Znalo se što se hoće, a sadašnja situacija u hali što se događa, to je više manje nadopunjivanje, a često puta i prepucavanje. Da li iza cijele ove naše diskusije, našega rada, imamo jedan postavljeni cilj? Da li smo formirali jedno tijelo*

koje će nas sutra pitati da li smo te naše zadatke ispunili? Predložio bih konkretno. Za svaki ovakav sastanak da se voditelji ovih skupova udostojte svoja predavanja dati jedan drugome, i da voditelji prouče problematiku, i da vode problematiku. Jer bez ovakvoga rada, mislim, da možemo i slijedeći Tjedan nanovo početi s ovakvim diskusijama i da čemo na kraju reći pa lijepo je bilo, vidjeli smo se i popričali smo. Ovo je jedna negativna primjedba, ali bih volio da nas vodi pozitivno.

Stjepan Bolkovac: Ja mislim da smo ovaj Tjedan pripremali godinu dana, dakle tri puta više od Havane, međutim, problemi su mnogo drugaciji. Jer meni se čini da ovdje kod nas želi vladati prava nesvrstanost. Što znači da želimo ovdje doživjeti što želimo postizati u svom red. životu. Što se tiče pripremanja, bilo je puno rada. Tema koja je usvojena lani u XI. mjesecu, dana je u II. mjesecu na diskusiju. Sastala se pedagoška komisija, Unije i Konferencije i zajedno su proradili temu, donijeli je pred provincijale i provincijalke, koji su jednakom takom uvidjeli da ne postoji jedna vodeća linija. Sastala se po drugi puta komisija: Hoško, Fuček, Borak, Bono i Duda. Tako da je tek ovaj drugi put usvojen. Meni se čini, ako dobro pratite program od početka do kraja, da ćete tijekom predavanja naći nit koja nas ovdje treba voditi. Jer je jučerašnji dan bio problem identiteta. Današnji dan problem je naše povijesne ostvarenosti, a sutrašnji dan iznijet će problem naše situacijske ostvarenosti. Prema tome zahvaćeno je sve ono bitno. Još jedna činjenica koja nas je, mislim, iznenadila. Pitanje broja sudionika. Zašto je ovaj Tjedan najmanje brojan? Za razliku od prošlog Tjedna gdje je bilo 630 sudionika, danas sam ja nabrojio 280 ujutro. Dakle prepolovljeno. Činjenica je da iz nekih brojnijih provincija nemamo niti jednoga predstavnika. Htio bih vas pozvati sve da zajedničkim mentalitetom prerastemo ovakove poteškoće. Mnoge provincijalke su mi rekле da su dale sestrara na volju, da se same prijave. Međutim odjeka nema.

Prateći slične skupove u inozemstvu, došao sam do zaključka da ih iste muke muče jer upravo iste takove teme obraduju. Zanimljivo je da su se oni zaustavili više na rubnim situacijama svoga društva i da su kao redovnici pokušali upravo na tim rubnim situacijama vidjeti te svoje nove mogućnosti. Da li kod nas postoje takove rubne situacije bilo društva, bilo Crkve, gdje mi kao redovnici možemo sigurno naći svoje mjesto? Jeden primjer. Problem pijanca sve je veći problem u jednom društvu koje sve više diže standard i koje je sve više materijalističko. Pitanje je tada, da li mi uvidamo jednu takvu rubnu situaciju? U Đakovačkim Selcima župnik je osnovao u svojoj župi klub antialkoholičara. Da li bismo i mi redovnici mogli nešto slično poduzeti? Problem drogiranih.

RAD U SKUPINAMA

DRUGI DAN

1. skupina – *Voditelj: s. Judita Čovo
Zapisničar: s. Angelina Samardžija
12 sudionica*

Usredotočili smo se na temu koja slijedi iz predavanja s. Rafaele: Uloga zajednice u apostolatu.

Vrlo je važno uočiti ulogu pojedinca, ali i ulogu zajednice.

Neki misle da strukture nekada ometaju pojedinca u provodenju njegovih inicijativa. S druge strane ima i drugih pojava – naime pojedinci ne odmjere svoje sposobnosti i ne uoče svoje ograničenosti pa krenu u apostolat kome nisu dorasli te ponekada i ne djeluju apostolski. Dakle, važno je izgradivati zajedništvo i inicijative zajedno preispitivati. Tu imaju važnu ulogu kućni ili drugi kapituli. Iznesena su i iskustva o tome.

Još se raspravljalo i o drugim elementima zdravog realizma u zajednici. Potrebna je otvorenost za nove vidike, ali i dobro poznavanje svoje karizme. Bilo bi bolje potruditi se oko kvalitete našeg apostolata, onoga što već činimo, a ne samo tražiti nove vidove. Sestre su zatim iznijele razna iskustva, a nekada i bolesti.

Svi smo uočili da se zajedništvo treba izgradivati svim raspoloživim sredstvima, jer to je proces uraštavanja i uskladivanja. Sredstva za to su: dnevna euharistija, zajedničke molitve, spontane molitve, duhovne obnove, kapituli itd.

Nakon toga smo se osvrnuli na rad Tjedna. S radom su uglavnom svi zadovoljni, osim što žale da je sudionika prilično malo. Sudionici su također zadovoljni i s radom i animiranjem u skupini.

2. skupina – *Voditelj: s. Bogoljuba Cifrek
Zapisničar: s. Irena Olujević
14 sudionika*

Na početku smo se ukratko osvrnuli na jučrašnji rad kojim smo uglavnom bili zadovoljni.

Zatim smo se opredjelili za novu temu, koja glasi: Kako mi kao redovničke zajednice ostvarujemo svoj apostolat?

Da bismo korisno o ovom razgovarali uočili smo potrebu upoznati specifičnost instituta kojem svaki od nas pripada. Kad smo tako upoznali jedni druge, razgovor se nastavio iznošenjem iskustava i načina kako pojedini svoju svrhu, svoj glavni apostolat vrše na konkretnim terenima.

U razgovoru smo došli do spoznaje da u našem apostolatu važnu ulogu ima zajednica u kojoj živimo. U toj zajednici svaki njen član mora osobno sresti Boga, Boga koji ljubi, a to znači prasta, zaboravlja, sa svakim računa itd. Zajednica koja tako iznutra živi nužno je apostolska u konkretnoj sredini.

Nismo ostali samo na tom vidu apostolata zajednice, nego i na aktivnom djelovanju njenih pojedinih članova koje ona podupire molitvom i proživljenim zajedništvom.

U razmjeni osobnih iskustava čuli smo za jedan, inače prepotreban, oblik apostolata s obiteljima. Sestre koje su u svojoj zajednici doživjele Boga nisu mogle ne ponijeti ga onima s kojima rade i to u obliku molitve na temelju sv. Pis-

ma. Neki to prakticiraju organizirajući molitvene sastanke u obiteljima do kojih dolaze najčešće preko djece i mlađih.

*3. skupina – Voditelj: s. Miroslava Crljenković
Zapisničar: s. Mira Jelušić
11 sudionika*

Prodložena tema koju smo prihvatili bila je: Koliko danas svaka zajednica ostvaruje duh utemeljitelja s obzirom na apostolat? Da li je specifična–izvorna karizma pojedinih kongregacija utjelovljena u ovom vremenu?

Iz četiri zastupljene zajednice sestre su se osvrnule na svoja konkretna ostvarenja apostolske djelatnosti.

Današnje vrijeme diktiralo je modifikaciju duha utemeljitelja čitajući znakove vremena.

Stavljen je naglasak na zaljubljenost u Krista i njegov život, a pitanje metode je drugotno.

Zajednice novijeg datuma /sestre karmeličanke Božanskog srca/ žadržale su izvorni apostolski duh utemeljitelja. One se od svog početka sve do danas bave odgojem djece i posjetom bolesnika po kućama. Nisu u radnom odnosu jer to im pravilo isključuje.

Različiti oblici apostolata koje danas kao znakove vremena treba čitati tek su kod pojedinaca na pomolu, a osjećamo da zajednice još nisu ponešene potrebama današnje Crkve, današnjeg apostolata, kao npr.:

- apostolat radnika*
- apostolat mladeži /naročito one koja je prepustena ulici, drogi, prostituciji/.*

Da li bismo mi mogli nešto više učiniti i osposobiti ljudi i za taj apostolat?

Rad u skupini odvijao se vrlo živahno i spontano, upravo smo se optimale za riječ.

*4. skupina – Voditelj: s. Gizela Subotičanec
Zapisničar: o. Leonard Oreč
12 sudionika, od kojih 6 redovnika*

I ne tražeći temu, danas smo počeli razgovor o uvjetima učinkovitosti našeg apostolata. Nekoliko misli dominiralo je u našim razmišljanjima:

Kao polazište našeg apostolata označena je naša posvećenost Bogu. Trebalo bi stoga što više osvjetljivati, produbljivati i uprisutnjivati dimenziju naše Bogu posvećenosti.

Dimenzija zajedništva čini nas drugaćijima od svih drugih vrsta apostolskih djelatnika. Ža produbljivanje zajedništva važan je zajednički dogovor, međusobno prihvatanje i razumijevanje, rasподjela rada prema primljenim karizmama, podrška zajednice u naporima pojedinca. Mi često i živimo i radimo u zajednici jedni pokraj drugih, mimo drugih, pa i protiv drugih umjesto da živimo i radimo jedni s drugima i za druge. Uz govor o zajedništvu osoba govorilo se i o zajedništvu u ideji.

Za uspješnost apostolata naglašena je i potreba teološke naobrazbe sestara. Pohvaljeno je nastojanje Unije viših redovničkih poglavara i pojedinih zajednica oko pruzanja opće teološke formacije sestara.

Spomenuta je i važnost osobne inicijative u pronalaženju oblika i područja apostolata.

Postoji osjećaj manje vrijednosti kod nekih sestara koje rade kućne poslove

i to se ocjenjuje kao zapreka apostolata. Međutim postoji i svjedočanstvo o osmišljenom radu u domaćinstvu.

Naglašena je važnost roditeljskog odgoja u životu redovničkih osoba. Dotaknuta je i važnost uloge odgojitelja i zajednice.

Apostolska nastojanja redovničkih zajednica trebala bi imati svoj izvor u euharistijskom zajedništvu, gdje se učimo biti zajedno, s Jednim i onda djelovati za jednoga /maloga čovjeka/ u kojem opet susrećemo Krista.

Postavljeno je pitanje predavaču: Je li nužno da redovnici danas budu svaštari?

5. skupina – Voditelj: s. Blanka Turkalj

Zapisničar: Anselmo Stulić

14 sudionika

Naša grupa se zaustavila na jučerašnjim predavanjima. Osnovna misao: Da li se svako redovničko djelovanje može nazvati apostolatom?

Borimo se da dobijemo što sigurnije mjesto u apostolatu Crkve. Pri tome često nemamo u vidu da je apostolat služenje, a već Prva Crkva, koja nam je u tome uzor, bila je obdarena različitim vidovima služenja kroz koje je djelovalo jedan te isti duh. Zato moje prvo pravo unutar Crkve jest služenje na što smo posebno pozvani po zavjetu posluha.

Postoji vidljivi i nevidljivi način služenja. U našim zajednicama pojedinac ne preuzima sam na sebe odgovornosti unutar Crkve, već zajednica, koja mu ih zatim povjerava. I zato i onaj koji ne obavlja vidljivi i istaknuti način apostolata, uključen je u apostolat toga pojedinca kao i u apostolat uopće, jer vrijednost nije u tome što radim nego kakav sam u tom poslu, odnosno da li smo kroz svoj apostolat ostvarili Kristov život u sebi /jer postoje i oni koji cijeli život vidljivo apostolski djeluju ali ostaju nezadovoljni i nesretni/.

Apostolat, naime, započinjemo i doživljavamo u sebi, i problem mog djelovanja nisu ljudi izvan mene, nego ja sam u sebi.

Naš apostolat ne započinje uvijek propovijedanjem o Kristu već je često njegov temelj otkrivanje vrednote čovjeka i poštivanje ljudske osobnosti što često nedostaje i u našim medusobnim odnosima.

U našem apostolatu ne nedostaju ideje (ima ih i na pretek) ali se bojimo posljedica svojih pothvata i zato brzo odustajemo od tih karizmatičkih zanosa. Možda je razlog i u tome što zajednica ne stoji iza takvih.

6. skupina – Voditelj: o. Benedikt Vujica

Zapisničar: s. Božena Duvnjak

14 sudionika

Analizirala se tema započeta prethodnog dana: Kako predstaviti Krista vjeronaučnicima i kvalitetu apostola danas.

Istaknuta je važnost voditelja u katehizaciji. Kao jedan od načina spomenuti su bračni susreti – vikendi, te osobni kontakti kateheti s roditeljima. Naglašeno je da se ne bi smjeli propustiti naši zajednički apostolski pokreti s ovom godinom našeg velikog zavjeta (obiteljska molitva, kriz u svaku kuću itd.).

Upozorenje na problem – način kako okupiti i zadržati djecu na vjeronauku.

Rečeno je između ostalog i to da su suvremena tehnička sredstva komuniciranja neiskorištena u evangelizaciji. Osim toga više članova skupine primjetilo je da su kateheti priručnici neprikladni.

Neki su članovi napomenuli da su isto tako važni vidovi apostolata poučavajući.

vanje na satovima (instrukcije), zatim rad u staračkim domovima, bolnicama. I sestra drugih zaduženja može katehistici biti od velike pomoći posvećujući mlađe dio svoga slobodnog vremena. Navedeno je više načina.

Nedovoljna organizacija katehiziranja mladih po župama počesto je vezana uz nemar pojedinaca.

S tim u vezi rečeno je da katehete moraju naći vremena i za prijateljevanje s vjeroučenicima kako bi oni osjetili da ih se voli i da se na njih računa, te se time i udovolji njihovo težnji za samodokazivanjem. Isto tako rečeno je da je kreativan rad na vjeronauku veoma važan.

Nadalje, čule su se pritužbe na različit vjeronaučni program u župama istoga mjesta, grada, biskupije. Prizeljkuje se jedinstven vjeronaučni program mjesta, te veća zastupljenost ekipnog rada.

Postavljeno je pitanje da li smo mi, naše kuće, dnevni red, dovoljno priagodljivi potrebama apostolata.

Istaknuta je prednost prikazivanja Krista pozitivnom a ne negativnom metodom.

Takoder je važno da župnici prate svoje vjeroučenike i u vremenu studija, te ih uključe po gradovima u daljnju vjersku formaciju.

7. skupina – Voditelj: s. Mariangela Žigrić

Zapisničar: s. Aurelija Miličić

Prikaz panorame redovničkog života kroz povijest, upoznao nas je s činjenicom da je svaka redovnička zajednica upoznala svoju specifičnost u pravo vrijeme.

Da li mi danas znademo svoj? Čime i na koji način se mi danas potvrđujemo? Budući da je došlo do devalvacije vrijednosti zavjeta, potrebno je budenje svijesti u Crkvi da su zavjeti jedna vrednota. Sami redovnici trebaju za to dati najveći doprinos živeći radikalno svoje zavjete. Naši susreti s ljudima su često snažan poticaj na takvo istinsko življenje. Mi sestre dobivamo veća priznanja radi karitativnog rada. Da li ih uvijek i zasluzujemo? Svećenički pastoral je možda još dosta jozefinistički. Treba se odreći činovničke službe i dominacije.

Iako je Evandelje temelj svima ipak svaka redovnička zajednica treba imati u vidu svoju specifičnost. Potrebna su i nova nadahnuća za sadašnji trenutak, a glavni pokretač treba biti ljubav. Potrebno je računati sa aktivnim faktorima svakog pojedinog člana, a ne samo čuvati ustaneove, "stare slave djedovinu". Muški redovi su više opterećeni povijesku. Bez obzira na vanjske faktore uvijek će biti posla. Ako nismo dovoljno angažirani u pitanju je nedostatak ljubavi. Premalo zapažamo znakove vremena.

8. skupina – Voditelj: don Niko Šošić

Zapisničar: s. Katica Majdandžić

15 sudionika, od kojih 4 redovnika

Odlučili smo se raspravljati o pitanju: Koje aspekte crkvenosti živimo i svjedočimo?

Razgovarali smo o apostolatu molitve. Koliko mi svjedočimo da trebamo Boga? Molitva nam pomaže da neprestano osluškujemo Boga, sebe i druge. Tako se kroz molitvu postiže i osobna izgradnja a oslobađamo se i egoizma toliko pogubnog za apostolat. Kontemplativni redovi, iako prvenstveno ljudi molitve i kontemplacije, čine puno dobra jer su otvoreni prema ljudima.

Mi smo dužni svjedočiti kao zajednica, a ne samo kao pojedinci. Trebamo znati što je naša karizma i to raditi, otvoreni potrebama vremena. Često se do-

biva dojam da mi kao zajednica nemamo potrebu mijenjati aspekte djelovanja. A ima područja koja ne pripadaju nikome: problem droge, alkoholizma, apostolata obitelji, radništva.

Potrebno je preispitati izvornu, temeljnu motivaciju: u početku smo se brišuli oko napuštenih, nezbrinutih, oko sirotinje. A danas?

Nota egzistencije previše je naglašena. Mora se priznati da ima družbi koje se briju oko bolesnih, napuštenih. Pomažu i tješe. Ipak, u većini slučajeva naglašeno je više imati nego biti. Izgubljen je smisao za rizik. Nitko ništa ne želi raditi na nesigurnom terenu. A trebali bismo imati jedan ozbiljan ispit savjesti nad socijalnim stanjem.

9. skupina – *Voditelj: s. Pija Marc*

Zapisničar: Andelko Jozić

10 sudionika, od kojih 4 redovnika

Sastanak smo započeli tako da je svatko od prisutnih izrekao po jednu spontanu molitvu.

Predložena je tema: Zašto u našim zajednicama dolazi do nesporazuma i trzavica?

Slijedila su razna mišljenja:

– svemu je razlog farizejština i neiskrenost pred poglavarima a i ostalima u zajednici

– na sestru se gleda kao na radnika a ne kao na osobu

– drugačije se gleda na sestre u domaćinstvu, a drugačije na one koje rade u državnoj službi.

Trzavice su i na župama između sestara i svećenika zbog međusobnog nerazumijevanja i sebičnosti.

Zapaža se da sestre bježe iz direktnog apostolata /katehizacije/, jer tu moraju sve raditi i žele biti medicinske sestre jer će tu imati određeno radno vrijeme.

Nesporazumi dolaze i zbog toga što poglavari sadašnji podmladak orientiraju jedne prema domaćinstvu, druge prema nekom drugom zanimanju. Naglašeno je da bi sami poglavari trebali uvidjeti i otkriti potrebu svakog svog člana i pomoći mu da se potpuno ostvari.

Potrebno je mijenjati dosadašnji mentalitet.

Dogodi se da oni koji ne žive najautentičnije imaju bolja mesta i položaje. U zajednicama dolazi do nesporazuma i zbog toga što se premalo moli.

Glavnim uzrokom nesporazuma se smatra i neinformiranost i nepoznavanje.

Dane su i primjedbe na Tjedan:

– premali broj redovnika - neizainteresiranost da se mijenjamo

– na Tjedan se jedno raspravlja i odlučuje, a ništa se u zajednicama kasnije ne poduzima.

Trebali bismo pronaći način kako bi rad Tjedna kasnije bio prisutan u našem životu.

10. skupina – *Voditelj: s. Ines Kezić*

Zapisničar: fra Grgo Lončar

14 sudionika, od kojih 3 redovnika

Rad smo počeli pjesmom "Mir, pravi mir".

Na temelju predavanja o. Nikole Vukoje željeli smo se postaviti u odnos prema našim redovničkim počecima, utemeljiteljima. Spomenuto je da se družbe i

redovi uglavnom drže duha osnivača. Neki poslovi su ostavljeni, neki su opet uzeći kao novi i prihvaćeni su kao nešto vlastito.

Govoreći o konkretnom apostolskom djelovanju rečeno je da postoji jedan antagonizam između redovnica i svećenika /redovnika i dijecezanskih svećenika/. A bitno je koliko tko uvjerljivo obavlja svoju službu.

Od bitnog je značenja nutarnja izgradnja onih koji djeluju u apostolatu na raznim mjestima. Odnos između duhovnosti i aktivnosti bi trebao biti što stvarniji i životniji.

Spomenuto je i nošenje ili nenošenje redovničkog odjela. Za jedne redovničko odijelo ima smisla, a za druge opet nema smisla u svakoj prilici.

Treballi bismo biti prisutniji kao redovničke zajednice kako bismo ne samo davali nego i primili uzvraćena djela ljubavi drugih.

11. skupina – Voditelj: o. Franjo Pšeničnjak

Zapisničar: s. Benita Antolović

14 sudionika

Na početku smo se osvrnuli na jučerašnju diskusiju u plenumu. Istaknuli smo vrijednost apostolskog djelovanja bez direktnog propovijedanja riječju. Kvaliteta naše prisutnosti sastoji se u motivima koji nas vode, a oni su nevidljivi motivi vjere. Samim tim što smo tu potičemo ljudi na razmišljanje i oni traže odgovor, bilo da nas, bilo da ih sami dokuče.

U vezi s predavanjem o. N. Vukoje prešli smo na upoznavanje apostolskog rada družba iz kojih su članovi naše skupine. Predstavnici različitih družba su iznijeli kratku povijest osnutka i razvoja apostolata. Osvrćemo se samo na one koje predavač, zbog kratkoće vremena, nije mogao spomenuti.

Sestre službenice milosrda. Utemeljene su u sjevernoj Italiji /Brescia/. Utemeljila ih je sv. Marija Krucifiksa s glavnim ciljem dvorenja bolesnika i odgoja mlađeži. K nama su došle u Dubrovnik na poziv biskupa Jedrilinića. Danas rade u bolnicama, dječjim vrtićima i župama.

Klanjateljice Krvi Kristove. Utemeljila ih je bl. Maria De Mattias u Italiji /Acuto/ 1834. godine. Prva svrha je bila odgoj mlađeži, duhovne vježbe za majke i djevojke. U našu zemlju dolaze 1879. god u Banju Luku na molbu o. Franje Pfanera, trapiste. Do II. svjetskog rata rade u školama, a danas se bave župskim apostolatom i rade u bolnicama. Već nekoliko godina prakticiraju duh. vježbe za majke i djevojke.

Marijine sestre od čudotvorne medaljice. Osnovane su 1878. god. u Sloveniji od s. Leopoldine Brandis. Glavna svrha im je njega bolesnika po kućama. Danas rade i u bonicama i na župama:

Rad u skupini smo završili anketom koju nam je voditelj podijelio. Prema anketi radna atmosfera u skupini je bila dobra.

12. skupina – Voditelj: fra Miroslav Modrić

Zapisničar: s. Katarina Maglica

16 sudionika

Rad smo započeli osvrtom na predavanje o. Nikole Vukoje. Izvukli smo jednu od osnovnih misli: Redovi i družbe koje su uspjele i održale se na našem tlu znale su uočiti potrebe i zahtjeve svoga vremena i odgovoriti im.

Pokušali smo nešto reći i o karizmama svojih redova i o apostolskim djelatnostima. Pitali smo se da li bi naši utemeljitelji danas bili zadovoljni našim djelovanjem?

Nije bitno, a nekad nije ni moguće, zadržati glavne djelatnosti kojima smo se bavili u počecima /npr. škole, internati i sl./. Potrebno je snaći se u novim prilikama, iuče zajednica propada. Treba mijenjati vidove i načine rada, a cilj ostaje isti.

Primjećuje se da je financijska baza često puta stimulans našeg djelovanja: trebali bismo biti spremniji na veći rizik uz potrebnu razboritost u tom smislu.

Drugi problem kojim smo se bavili: Kako prihvati članove zajednice koji smatraju da su sposobni i da su pozvani na posebni oblik apostolata? Da li ih pustiti da se iskažu ili im to onemogućiti? Složili smo se da poglavari i ostali članovi zajednice trebaju imati za to razumijevanja. To obično ide teško, jer je dozrijevanje u posebnim karizmama skopčano sa žrtvama. U svakom slučaju u zajednici mora vladati puno povjerenje među članovima. Jedino tako će se moći ostvariti pojedinci sa svim svojim darovima i inicijativama. Ali, povjerenje treba zaslužiti, a ne samo zahtjevati od drugih.

U razgovoru smo dotakli i pojam redovničke osobe kao eshatološkog znaka. Redovnička osoba svojim životom, a ne samo svojom pojmom, mora biti znak.

13. skupina – Voditelj: Vinko Škafar

Zapisničar: Radogost Grafenauer

16 sudionika, od kojih 7 redovnika

Nakon kratke molitve smo se upoznali. Zatim smo pogledali kakav su utjecaj imali redovnici u slovenskoj povijesti.

Kršćanstvo su u Sloveniju donijeli ugavnom benediktinci. Od njih je ostala do danas samo grana cistercita sa samostanom u Stični. Na teritoriju gdje ima danas pedesetak župa pastoralno su radili cisterciti iz Stične.

Stična je imala i kulturno značenje. Stički je rukopis /iz 15. stoljeća/ jedan od najstarijih slovenskih kulturnih spomenika. Mnogi su i stariji slovenski umjetnici odande. Stična je mnogo značila i u ekonomskom pogledu razvitka Slovenije. Izdavala je i revije. Bila je u središtu liturgijskog pokreta /prijevod slovenskog misala Turnšek itd./. Svoju ulogu je odigrala u vrijeme reformacije. Danas taj samostan opet postaje nekakvo duhovno središte osobito za mlade.

U Sloveniju su došli i augustinci. Među njima osobito je poznat pisac Marko Pohlin.

Poslije došli su sinovi sv. Franje i počeli uvoditi razne pučke pobožnosti. Širili su štovanje Majke Božje, osobito Marijino Bezgrešno začeće. Kada se ta grana donekle umorila, došli su opet sinovi sv. Franje drugog ogranka sa sv. Ivanom Kapistranom na čelu i dali tome radu nov polet.

Za vrijeme reformacije redovništvo je u Sloveniji jako opalo. Mnogi su se redovnici kao i svjetovni svećenici poženili. Tada su došli kapucini i isusovci. Bez njih bi jedva biskup Hren uspio spasiti Sloveniju iz ruku protestantizma. Kapucini su se posvetili osobito puku, a isusovci inteligenciji. Kapucinski su se samostani jako umnožili. U to vrijeme bila su u Sloveniji oko 33 kapucinska samostana.

Isusovci su radili osobito oko prosvjećivanja. Dugo su imali u svojim rukama sve srednje i visoke škole u Sloveniji. Odande su se regрутirali i kandidati za svjetovni kler i za kapucine, a i sva inteligencija.

I janzenizam je zadao kršćanstvu teške rane. Tada su procujetali franjevcii preuzezeli augustinske samostane.

Godine 1879. došli su lazaristi. Pozvao ih je biskup Slomšek. Bili su uglavnom diljem cijele Slovenije pučki misionari. Budili su i misijsku svijest Slovenaca. Lazaristi su osobito odlazili u Kinu. Tamo je već prije na glasu svetos-

ti umro isusovac Janez Mesar. Isusovci su odlazili u Indiju, Afriku, a osim toga i drugi redovnici tako da danas ima gotovo na svim kontinentima slovenskih misionara. Redovnici uglavnom vode danas brigu oko slovenskih iseljenika npr. u Argentini, Kanadi, Australiji. Odatle lazarišti i danas dobivaju nešto svoga podmlatka.

Stična je dala nov polet i nekim cistercitskim samostanima u tudini, npr. u Španjolskoj i u Tirolu.

*Salezijanci su došli u Sloveniju na Rakovnik g. 1901. Osnivali su gimnaziju. Radili su i u Celju, Ravnama, Veržeju. U svom su se odgoju držali poznatog načela: *Bolje sprječiti nego liječiti. Za vrijeme rata svuda su jako pogodeni i protjerani. Braća su ih Hrvati otvorenih ruku primili i tako sačuvали što se tada moglo sačuvati. Nakon rata vratili su se kući i sada za Sloveniju mnogo znaće osobito u katehetskom pogledu. Rade i po župama. Vode sjemenište u Želimlju. Mnogo rade i oko sredstava za vjeronauk.**

Redovnice:

Milosrdnice sv. Vinka došle su na poziv biskupa Slomšeka da porade oko siromaha, starih ljudi, bolesnika. Od 1850. do 1949. one su jedine sestre u Sloveniji, koje rade u bolnici. Osim redovnika i redovnica nitko nije na tom području ništa radio. Brinule su se i za napuštenu mladež, nahoćad, za pučkoškolsku naobrazbu djevojaka i dječaka. Imale su u svojim rukama bohice u Ljubljani, Celju, Mariboru, Ptuju, Brežicama, Novom mestu. A g. 1948. na sam Dan žena protjerali su ih odasvud, iz svih bolница. Mogle su ostati jedino ako bi se skinule, a to znači, ako bi se odrekle svoga redovničkog poziva i svake veze s redovničkim poglavarama. Tada su mnoge sestre otišle u Beograd i u Makedoniju. A kakve su posljedice tog udara za zvanja može se tek naslućivati. Milosrdnice su mnogo radile i oko unapredivanja kućanskih poslova. Vodile su tečajeve kuhanja, šivanja i sl. Izradivale su i crkveno ruho.

Školske sestre. Slovenske školske sestre iz Maribora osnovane su na pobudu biskupa Slomšeka, premda tek nakon njegove smrti 1864.

Prve su 4 sestre došle iz Eggenberga kraj Graza. Osamostalile su se i osnovalile slovensku granu najprije za školstvo, za internat, za siromašne djevojke i za šivanje.

Kongregacija se širila najprije u Mariboru i osnovala osnovnu, gradansku školu, školu za učiteljice, za dječje vrtiće, za kućanske poslove. Izradivale su i crkveno ruho.

Škole su i internate osnovale i u Celju, u Repnjama, Vodicama, u Ljubljani. Osnovale su i utočišta za siromašnu radničku djecu u Koloniji, Melju i Mariboru.

Jedna od glavnih briga bilo je školstvo za domaćinstvo koje je bilo u Sloveniji isključivo u rukama školskih sestara. Odande odlazile su sestre osnovati i samostane u drugim djelovima Jugoslavije iz kojih su se kasnije razvile samostalne provincije: Tomaj /danas Trst/, Split, Mostar, a nakon rata još i u Sarajevu. Krajem 19. stoljeća otišle su sestre i u sjevernu Ameriku i tamo osnovale provinciju. Kasnije nakon prvog svjetskog rata otišle su i u Afriku, Argentinu, odakle su se proširile u Uruguay i u Paraguay.

Za vrijeme rata otišle su u Srbiju i tamo su se prihvatile rada u bolnicama. Sada je teško jer ima sve manje naraštaja.

Godine 1870. došle su u Sloveniju sestre Naše Gospe, kako bi se brinule oko siromašnih mlađih djevojaka. Omogućavale su im školovanje. Vodile su građanske i trgovačke škole, škole za gluhotonjeme, a i dječje vrtiće. Nakon rata dale su se na katehizaciju.

Kćeri Marije Pomoćnice došle su g. 1936. Nakon lijepa rada potjerali su ih i sve im nacionalizirali. Otada su do 1959. godine ostale bez naraštaja. Istom su te godine mogle otvoriti novicijat u Lovranu, a 1969. u Bledu. Sada lijepo rade i imaju razmijerno lijep naraštaj.

U Sloveniji su još sestre sv. križa, uršulinke, križničke sestre, franjevke od Bezgrešne, franjevke misionarke, karmelićanke i klarise.

Redovnice su mnogo značile za ekonomsko dizanje Slovenije. Gdje su radile, upućivale bi žene i djevojke u kućanske poslove. Razlike su svugdje očite.

14. skupina – Voditelj: s. Ancila Bubalo

Zapisničar: s. Vendelina Brašnić

17 sudionika, od kojih 1 redovnik

Rad smo započeli pjesmom.

Tema razgovora: Što mi danas trebamo činiti za ostvarivanje što uspješnijeg apostolata, poučeni i nadahnuti svojom poviješću?

Nametnuto nam se pitanje, koliko su naše zajednice spremne prihvati nove službe i koliko su pojedinci u zajednici spremni za apostolat uopće?

Istaknuto je, kao glavni problem, pomanjkanje oduševljenja i spremnosti za pojedine službe apostolata /bilo stare bilo nove oblike/. Slozili smo se misljnjem da unutar zajednice treba stvoriti snage za apostolat. Preduvjet plodnog apostolata je dobro zajedništvo, a dobro organiziran rad u apostolatu pomaže stvaranju istinskog zajedništva. Često je nedostatak svijesti pripadnosti Crkvi i njenom poslanju i to je razlog slabog oduševljenja za apostolat.

Treba imati smisla za stvaranje novih mogućnosti, otvaranje novih puteva u apostolskom djelovanju.

Često se brzo povlačimo jer nemamo dovoljno smisla za rizik.

Analizirajući postojeće stanje, spotakli smo se o neke probleme župnog apostolata sestara:

– Teško je ostvarivati zajedništvo na župi, zbog malog broja sestara /po dvije/ i zbog prezaposlenosti;

– Preusko je područje djelovanja sestara na župi; premalo su u župi angažirane u apostolskom djelovanju;

– Nameće se pitanje: Da li su svećenici spremni i sposobni prihvati sestre kao suradnike ili ih žele prvenstveno i isključivo kao poslugu?

Nametnuto nam se još jedno pitanje koje nije vezano uz ovu temu: Zašto na ovom Tjednu ima tako malo sudionika i zašto nema više poglavara?

Rad je završen pjevanjem Gospodnje molitve.

TREĆI DAN

ZNAČENJE SUVREMENE ZAHTJEVNOSTI EVANGELIZACIJE ZA REDOVNIČKI APOSTOLAT

U Rimu 1974. godine auktoriteti Crkve studirali su jednu od važnih tema za budućnost kršćanstva: "O evangelizaciji u suvremenom svijetu."

Tu su se tražili razlozi i uzroci odbacivanja kršćanske nauke od ljudi našeg vremena. Pokušavala su se naći sredstva kako bi se ponovno plodnosno navijestilo svima, od najslabijih do najmudrijih, Evandelje spasenja. Svečana Kristova zapovijed: "Idite po cijelom svijetu, propovijedajte Kadosnu Vjest svakom stvorenju..." (Mk 16,15; usp. Mt 28,19) uvijek je bila u kršćanskoj svijesti kao jedan bitni poziv.

Propovijedanje apostola, svjedočanstvo prvih kršćanskih zajednica i, kroz stoljeća, misionarski dinamizam u različitim formama, očituje permanentnu volju Crkve da odgovori na taj važan zahtjev. Tako se evangelizacija očituje kao zahtjev sine qua non kršćanske egzistencije.

Ova Sinoda je imala zaslugu da donese na vidjelo dana većinu problema koje je evangelizacija istaknula u svijetu našeg vremena. Iz tog slijede vrlo ozbiljna pitanja. Ona je mogla otkriti intelektualne ili misionarske sigurnosti, jer je svjedočila o tajnoj naravi i nadnaravnoj vitalnosti na području evangelizacije. Povijest tog dogadaja i tekst dokumenta ostavlja osjećaj posebne angažiranosti u avanturi Evandelja pod dahom Duha, koji zauzima prvo mjesto u procesu evangelizacije.

Dokumenat "O evangelizaciji u suvremenom svijetu" u 6. poglavljtu o blagovjesnicima ističe posebnu važnost i ulogu redovništva u apostolskom djelovanju.

Sad ćemo se osvrnuti na evangelizaciju pred aktualnim pitanjima i kompleksnu situaciju, a kasnije ćemo pokušati izreći koje je mjesto i uloga redovništva na tom planu.

EVANGELIZACIJA PRED AKTUALNIM PITANJIMA

Velika je razlika između jasnoće principa i njihove primjene. Brojna pitanja i duboka iskušenja sputavala su misionarsku aktivnost Crkve. A ni danas toga nije oslobođena. Koliko pastoralne toliko i doktirnalne poteškoće dolaze u prvi plan. Evangelizacija je ipak tajna. Narav onoga što se ostvaruje – obraćenje ili odbijanje – izmiče kontroli apostola. Odluka da li vjerovati ili ne konačno pripada drugome, i čini se da se mnogi zatvaraju ili povlače pred zahtjevima Evandelja. I druge su poteškoće praktične naravi: većina ljudi nije nikada imala, a niti danas

ima konkretnu mogućnost da se suoči s Evandeljem (usp. misijska područja). Misionarska vjernost neumorno je tražila putove da bi se što bolje ispunilo ovo mistično djelovanje.

Osim ovih poteškoća postoje i druge koje ometaju dinamizam same evangelizacije. One proizlaze iz različitih teoloških i pastoralnih stavova i mišljenja te iz misionarske aktivnosti posebno na planu konkurenkcije (usp. ekumenizam u misijskim zemljama). Odатle proizlaze napetosti i konflikti koji se posebno očituju kod onih koji su uzeli ozbiljno zahtjev evandeoskog svjedočenja. Svakako u jednoj široj analizi dovoljno je spomenuti samo neke koji otkrivaju opću situaciju iz koje proizlaze pitanja o evangelizaciji. Ona se pojavljuju različito već prema tome iz kojeg se kuta promatralju, a iz njih se također naziru različite perspektive s još detaljnijim pitanjima.

Samo jedan letimičan pogled preko horizonta vodi nas da se zaustavimo na tri različita kuta promatranja stvarnosti. Oni nam dopuštaju, čini se, jedan opći i dovoljno kompletan pogled na situaciju. Dakle radi se o teorijama i njihovim metodološkim izborima.

Jedna "Klasična" polemika uvijek je stavljala u opoziciju one koji cijene "obraćenje duša" kao cilj koji proizlazi iz evangelizacije, i onih koji ne cijene taj nedohvatljiv cilj, već pojavu "sađenja, ukorjenjenja" jedne posebne Crkve.

Pod drugim formama i pod drugim imenima rasprava se produžila sve do nas: kad se npr. pastoral osoba suprostavlja pastoralu sredine ili "rađanju Crkve". Jedna se može lako razdovoljiti jednom preokupacijom Crkve koja već dugo datira; dok se druga manje zaokuplja osobnim slučajevima te se posebno poziva na dogadaj Crkve, u kolektivnim stvarnostima gdje je ona bila odsutna.

TEORIJA EVANGELIZACIJE

Teorije o evangelizaciji dijele se prema dvjema velikim perspektivama koje je lako uočiti na općem planu gdje se pokazuju različita raskršća.

– Za jedne, evangelizacija se bitno sastoji u obraćenju čovjeka Isusu Kristu i njegovoj poruci koja je eksplisitno priznata i označena na jednom karizmatičkom navještaju. Ovdje prvo mjesto zauzima navještaj Riječi kao govor koji je sposoban dotaknuti čovjeka u dubini njegove savjesti i ova Riječ nudi istinu o izvoru i smislu života, te poziva onoga koji je sluša na potpunu angažiranost. Svećenici si postavljaju pitanje: "Što moram reći?", dok se vjernici često pitaju: "Što treba vjerovati ili misliti danas?", i to odgovara jednom šutljivom rješenju (a katkada i proklamiranim) u prilog jedne takve koncepcije evangelizacije. Brojna ponašanja ističu ovu orientaciju. To je slučaj što se zbiva u katehetskom gibanju. Tako neki oplakuju zanemarenost katekizma pitanja—odgovori koji je prikazivao "cijelu nauku".

Na istom se planu očituje želja traženja i preciziranja "sadržaja" vjere, želja koja se često naglašava u težnji da se pojasni "credo" ili koja se izražava tražeći od egzegeze dokumente s istinitim "depozitom" vjere. Još radikalnije, ova želja će težiti da većinu pastoralnih problema svede na traženje jednog novog jezika (čak univerzalnog) vjere. U ovom su slučaju tradicionalne formulacije ocjenjene kao stare i neprilagodene. Obnova izraza i tekstova je, dakle, zahtijevala da istina Evandelja bude prikladno prikazana u jeziku ljudi našeg vremena. Tako novi

liturgijski prijevodi ili prikazivanja i teološki rječnik mogli bi katkada biti shvaćeni kao glavne nade i najsigurniji instrumenti evangelizacije. I još treba nadodati da će predominacija rečene i pisane Riječi u evangelizaciji znatno favorizirati ulogu Institucije u kolektivnoj strukturi kontrole i unapređenja apostolskih i misionarskih pothvata. Ova se uloga postavlja kada je potrebno garantirati autentičnost riječi i istina koje ona naviješta, kao i bdjeti nad privatnim interpretacijama (usp. određeni teolozi i grupe u Crkvi).

– Za druge perspektiva je sasvim različita. Kršćansko obraćenje manje se nalazi u dogmatskom uvjerenju nego u etičkoj ili političkoj angažiranosti u službi drugih. Odluka, dakle, može praktično postati suprotna prvašnjoj koja je ocijenjena kao reakcionarna i strana oslobođiteljskim borbama čovjeka.

U stvari "sada" i najprije "u životu" vjera se izgrađuje, a ne u prosvjetljenoj svijesti preko evanđeoske nauke i prianjanja uz transcendentalne vrednote.

Iz tog proizlazi obična i karakteristična preokupacija tradicionalnog pastora, tj. najprije kateheza i liturgijska sakramentalna služba, služenje. U tom kontekstu sigurno se rađaju radikalna pitanja o funkciji i institucionalnoj ulozi kršćanina, svećenika i Crkve.

Kontestacija Crkve, njezina "lica", njenih funkcija i čak njenih najelementarnijih struktura (od učiteljstva do sakramenata) prati također, obično, planove jedne evangelizacije koja se želi uliti u tijek ljudskog života. To je neizbjegljivo i toliko je tjesan odnos koji ujedinjuje s jedne strane akciju i njezina sredstva i, s druge strane, institucionalne ili osobne modele koji je ostvaruju. Kriza službenika (Što ćemo raditi? Čemu svećenik?) koja se vrlo brzo prenosi na krizu identiteta (Što je kršćanin? Što je Crkva? Svećenik "zašto?"). Sigurno duh vremena nosi, postavlja i učvršćuje sve do kraja ova različita pitanja. Ipak, bez obzira na pozadinu pitanja, ona stavljuju bez prestanka u pitanje bitnu preokupaciju: koja je narav evangelizacije? Što se od nje može upoznati? U što nas to angažira ili koji je to tip angažiranosti?

– Drugi opet trasiraju treći put. Oni se temelje na uvjerenju da Duh Sveti može intervenirati efikasno u evangelizaciji. Ova se perspektiva suprostavlja, ili se barem razlikuje od prijašnjih što ova ovdje stavlja u prvi plan snagu riječi ili akcije samog Duha Svetoga. Ovdje je naprotiv primat priznat Božjem djelu. On intervenira u srcu čovjeka bez posebne potrebe da se uteče kvalificiranoj aktivnosti, bilo vidljivoj ili nevidljivoj meditaciji ili misionarima. On ih "predusreće", čak u krajnosti potpuno se od njih ogradije.

METODE EVANGELIZACIJE

Kad se radi o metodama onda je to riječ o primjeni teorije na djelo. I ovdje ima dosta poteškoća, razilaženja i mnogovrsnih antagonizama. Sada se radi o konkretnom terenu gdje se opažaju određena ponašanja poduzetih akcija. Sporazumijevanje i napor dijaloga (usp. Msgr. Levebre...), konflikti i suočenja, ne pokazuju uvijek ulazak igre stavova i doktrinalnih rješenja koja to prepostavljaju. Često razgovor ostaje na jednom drugom nivou, više fenomenološkom. Osim toga, posebno interveniraju ljudske komponente (psiho-afektivne, sociološke, političke...) i snažno se ukrštavaju.

Bojazan, a katkada i strah da se suoči nesigurnosti jedne kulturološke situacije favorizira i povećaje još više poteškoće, koje prouzrokuju potrebu npr. da se osline na solidno strukturirane pozicije. Katkada iz toga proizlazi osnivanje pastoralnog i doktrinalnog feudalizma koji odbacuje rizik kontestacije i dolazi u iskušenje da se ukruti, fosilizira:

– Neke će "škole" hvaliti i prakticirati tako odredene mjere intervencije gdje će odluka, jaki argumenti vrlo snažno vršiti pritisak na individualnu savjest ili na mentalitet grupe koju se želi uvjeriti, "evangelizirati". Tradicionalni prozelitizam gdje je govor (ili kateheza, ili pisanje, ili čak institucionalni odnosi) vrlo vješto organiziran preko jedne studirane apologetike koja će otvoriti (ili čak primorati) duhove i srca u prihvaćanju vjere. U tom kontekstu ne smije se zaboraviti da će vjera naići, u stvarnoj vlasti i u jednoj konkretnoj akciji, na moć uvjerenja koji je pod jakim utjecajem nad kolektivnim dimenzijama koje su već dugo bile zaboravljene.

– S druge pak strane, na svim doktrinalnim poljima će se aplaudirati za dobrostanstvo osoba upozoravajući na veličinu ljudske slobode i na čašćenje Boga. S jedne strane naglašava se npr. zahtjev da se pusti diskreciji kršćana njihov izbor s obzirom na njihove vremenske stavove, na poseban način političke, s druge strane nasuprot, isti argumenat za slobodu bit će posebno naglašen, ali ovaj put pozivajući se na pravo da uzme svoja odstojanja naspram učiteljske vlasti, njenih dogmatskih i moralnih propozicija, pa čak njenih crkvenih i sakramentalnih institucija.

INTERVENCIJA HUMANISTIČKIH ZNANOSTI

Sumnje koje ometaju misionarski dinamizam dolaze i rađaju se, bilo u teoriji ili praksi, od humanističkih znanosti. One u stvari otkrivaju do sada nepoznate funkcionalne mehanizme. One demistificiraju uvjerenja i stavove koji su se smatrali najuzvišenijima. One uvijek proširuju dalje i dublje područje njihovih rigoroznih analiza. Iz tog slijedi jedno obnovljeno otkriće čovjeka i jedno čišćenje, ali koje može biti spasiteljsko za vjeru i njeno djelovanje. To ne ide bez opasnosti zbog čega se ne zna ili ne može cijeniti stvaran doprinos tih pravih revolucija.

Posebno je pogoden socio-kulturni kontekst čija se kriza očituje na općem planu. Zarazni utjecaji propagiraju krizu u svim pravcima. Pitanja o evangelizaciji bez sumnje primaju kontra-udarce bilo da su pozitivni ili negativni. Brojni tužni primjeri stavljaju nam pred oči ljude teško izmučene, prevarene ili izudarene koji odlaze jer više ne mogu i to često pod dojmom da su izgubili svjetlo koje im je omogućavalo da traže svoj put.

U tom kontekstu u oredenim sredinama poziva se na određenu biskupsku riječ. Ali te proklamacije su često ocijenjene da su dosta rijetke i da su izrečene s dosta straha. Također se okreće protiv struktura želeći da se sruše i pojave nove koje će služiti životu i njenim slobodama. Zatim Institucija, gubljenje ili odbacivanje auktoriteta i vlasti postaje sve vidljivije i opipljivije.

Dosta često nemogućnost (ili strah) da se nadiju konkretnе poteškoće "na terenu" poziva se na pojednostavljenje ili impresiju da je to zlo vremena i odgovornosti koje toliko pritišće i povećava tjeskobu. Pitanja kao: "Evangelizi-

rati osobe ili mentalitete?" (ili "sredine", ili čak "strukture") katkada su se vrlo neumjesno postavljala, sve dotle dok ne bi postali izgovor za bijeg iz konkretnih zahtjeva misije.

Konačno, optimisti vide u trenutnoj konfuziji šanse i klice jedne nove budućnosti. Pesimisti zvone na uzbunu i hvataju se beznadno za tragove prošlosti ili odlaze drugdje tražiti putove spasenja (usp. prodor i radanje novih sekci...).

Kroz to vrijeme svijet, koji je čak i uznemiren, slijedi, nastavlja svojim putanjama; pokazujući se prividno indiferentan toj Crkvi koja zanosi i udaljuje se, rascjepana svojim vlastitim olujama.

PUTOVI TRAŽENJA

Zadatak ni malo lagan. Situacija je za analizu dosta kompleksna. Odgovorni (laici ili svećenici) nasuprot tim poteškoćama, svojim poteškoćama, često su tražili i reagirali angažirajući se u raznim aktivnostima. Na tom planu pojavljuju se dva stava koji angažiraju istraživanje i specifično pastoralno ponašanje.

— **Prvi stav** proizlazi iz brige za razjašnjenjem glavnih doktrinalnih točaka koje su danas stavljene u pitanje. Drugi vat. koncil kad je zaključio svoje radove, pozivajući se na komentare, favorizirao je tu želju, taj prvi stav. Radilo se dakle o prezentaciji teologije Crkve, njenih sastavnih dijelova i njenih ciljeva koji su pomladili primljene, prihvatecne ideje, te učinili uvjerljivijim napore koji su učinjeni s obzirom na problem budućnosti vjere i misije u svijetu koji je u preoblikovanju. Koncilska je teologija primljena sa zanosom, ali ista pitanja koja su se ponavljala pokazuju kao da je taj posao učinjen, da je pao u zaborav. Možda je želja bila previše da se osigura u planu definitivnih formulacija jednog "sadržaja" vjere da se živi i prenosi, što ne ide baš skladno s objektom vjere koja, izbjegavajući svaki dogmatizam, odgovara samoj tajni Boga i njegove volje nad čovjekom.

Jedan drugi razlog rasvjetljuje poteškoće koje se odnose na taj prvi stav, gore iznešen. Teološka pitanja, pa i ona od Koncila, ne podudaraju se s pitanjima ljudi ovoga vremena. Više se radi o "svijetu" nego o nauci vjere koja mu je ponudena. Osjećaj biti od ovoga svijeta, osobno i u Crkvi, i zadržati temeljno sva iskušenja i pitanja, rada novim preokupacijama. Ti fenomeni su shvaćeni kao "destruktivni" i naglašavaju s druge strane proces: smanjenje zvanja, povećanje broja napuštanja svećeništva, kriza povjerenja u Učiteljstvo itd...). Pod tim vidom u "Crkvi" kao i u "svijetu" ozbiljna kriza postavlja u pitanje primljeni moral, posebno na seksualnom planu i vjernosti u braku. Nekoliko primjera iz jedne ankete objavljene u Francuskoj, ilustracije radi, pokazat će nam ozbiljnost situacije i zahtjev za bržim i dubljim analizama i odlukama. "Gledajući ono što se oko mene događa, toliko seoskih obitelji koliko i radničkih, pitam se nije li tako mnogo osoba otišlo iz kršćanske vjere, jer su našli jednu nenadmašivu kontradikciju između tjelesne stvarnosti njihovog svakidašnjeg života, i ono što ih se je učilo ili ono što su razumjeli od vjere o tom subjektu (radi se o odgovornom očinstvu i majčinstvu i kontracepcijskim sredstvima). Nije li kršćanska vjera dakle za samo mali broj praktikanata, ili za zajednicu svih ljudi?" (Resultats de l' enquete de "clair foyer" 1974, p. 5). "Klerici, sa svojim načinom shvaćanja grijeha u braku, odgovorni su mnogim nesporazumima i rastavama. Bolje bi bilo,

umjesto imati svece na nebu, možda, imati već ljude na zemlji?" (Isto, p. 21). "Čini mi se da nitko ne može zanijekati drame tolikih savjesti u obitelji. Ali čini se da su brojnije obitelji koje pate nego one koje su našle ravnotežu u braku. I ovi tjeskobni pozivi Crkvi, već poslije dugo vremena, trebali bi biti saslušani" (Isto, p. 22). "Ako Crkva ništa ne revidira, ona će izgubiti buduće generacije, kao što je na drugom području, izgubila radnički svijet jer je prekasno vidjela socijalne probleme" (Isto, str. 20).

Radi svega toga, prvi stav gubi teren. Dok na planu profanih i pedagoških preokupacija humanističke znanosti sve više nalaze put koji je primjenljiv.

– Tako se rada **drugi** stav koji tretira probleme tipa relacije i antropologije, koji naglašava važnost stvarnosti: ljudske, kulturne, socijalne, političke; na taj se način sve više mesta ostavlja intervenciji induktivne metode. Dakle važno je živjeti u srcu svijeta, polazeći od apostolskih iskustava koja su zajednička, koja su "na zemlji", da bi otkrili najprije antropološka a zatim doktrinalna pitanja, koja nisu samo uključena, umješana, već i tiho rješavaju misionarsko ponašanje.

Zna se da metoda bilo koja nikad nije posve bezazlena. Ona predstavlja jedan objekt za studij. Ona pridonosi jednom planu akcije, i ona na neki način informira neki sadržaj. Radi se dakle da se stave u akciju karakteristični kriteriji jednog istraživanja da bi se plodonosno tretirala pastoralna i doktrinalna pitanja koja proizlaze s iskustvenog područja evangelizacije. U tom istraživanju karakteristični kriterij treba odgovoriti na dva glavna zahtjeva: prvi se odnosi na pitanje znanja gdje i kako ga primjeniti; drugi se odnosi na njihovo korištenje i stavljanje u djelo.

GLAVNI FAKTORI U PROCESU EVANGELIZACIJE I NJIHOVI ODNOŠI

Ova dva gore spomenuta kriterija doći će do izražaja u recima koji slijede. Ipak ću se ograničiti samo na pojedine faktore, što ne znači da su drugi manje važni, koji značajno utječu na uspješnost ili neuspješnost apostolskog djelovanja.

Kad se govori o evangelizaciji u prvi plan dolaze oni kojim se po prvi put navješta Radosna vijest spasenja, a zatim oni koji su jednom čuli Božju Riječ, ali su se zbog raznoraznih razloga udaljili od tog Izvora. Dakle, radi se o raznim tipovima ateista, kao i onih koji ne vjeruju više, a nekad su vjerovali. Ne smiju se izgubiti iz vida ni marginalna područja (drogirani, alkoholičari, psiho-fizičko nerazvijeni itd...).

Evangelizacija označuje jednu akciju koja u igru stavlja tri konstitutivna pola koji se artikuliraju i isprepliću u organsku povezanost jednog orginalnog iskustva.

- Evandelje kao događaj i kao specifična poruka;
- Onaj koji prima od ove Veselih vijesti, posebno ukoliko to pozitivno prima;
- Blagovjesnici koji nose i pružaju ovo Evandelje onima koji ga primaju.

Sva tri ova vida su, a posebno 2. i 3. (onaj koji prima i onaj koji navješću-

je), kao osobe na isti način u odnosu prema Evandelju. U svakom čovjeku ova Riječ treba postati tijelom. Gdje bi bilo Evandelje bez svjedočanstva onih koji ga primaju, bez vjernika?

Ako Evandelje kao specifična poruka izgubi svoje stvarno značenje da bi uzelo drugo, različito, evangelizacija ne bi ništa bila nego posuđeno ime jer bi se radilo o sasvim drugim stvarima. I na taj bi način iz evanđeoske poruke nastale težnje prema ideologiji, jednom političkom ili moralnom programu, što bi lišilo evangelizaciju njenih pravih i izvornih perspektiva, i bacilo je prema akcijama jedne druge naravi: jedne "politicizacije", propagandi jedne etike ili jedne ideologije.

Bez Evandelja nema evangelizacije. Odsutnost Radosne vijesti ipso facto bi prouzročilo nestajanje same označke glasnika (jer nema ništa prenijeti) i onoga koji prima poruku (jer nema ništa primiti).

Ako bi slušanje ili primanje poruke sa strane "potrošača" bilo djelomično ili fragmentarno i to u tom smislu kada bi se Evandelje primalo deformirano, u svom sadržaju i u svom smislu, više ne bi bilo evangelizacije. Rezultat: našli bi se pred propozicijama jedne različite poruke od one evanđeoske.

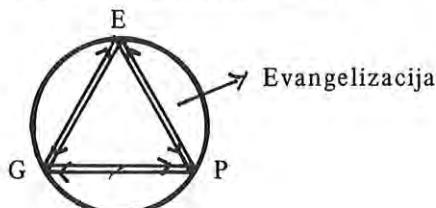
Konačno, funkcija glasnika također intervenira neposredno u evangelizaciji. Poruka dobro identificirana i korektno respektirana, s jedne strane, i "potrošač" raspoloživ da je primi, s druge strane, nije dovoljno da se dogodi komunikacija poruke. Prisutnost i uloga glasnika čini se da je kao posredništvo neophodno potrebna. Ali i on u svojoj funkciji i službi treba respektirati i Evandelje i "potrošača". Ako ih on modifcira, upadamo u prijašnju situaciju kao i ona prva dva faktora.

Evangelizacija kao subjekt studija vrlo je široka, jer se odnosi na ono što je najtemeljnije u kršćanskem iskustvu. Zato ona i izbliza dotiče posebno probleme identiteta i kršćanskog života. Kad se govori o evangelizaciji najprije se dotiče Objave, zatim Kristologije i Ekleziologije. Ovdje su također važna pitanja o čovjeku, i u tom planu ne smije se zanemariti doprinos humanističkih znanosti, antropologije i povijesti. Taj posao zahtijeva i jednu interdisciplinarnu intervenciju s obzirom na svoju narav, ali to ovdje samo spominjemo zbog svoje važnosti.

Kršćanski poziv je po svojoj naravi poziv na apostolat. Vjera koja ne bi počivala i živjela na način apostolskog svjedočanstva, tj. koja bi se očitovala izvan preokupacije evangelizacije, odmah bi se našla izvan svoje naravi.

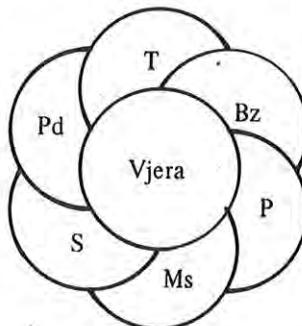
Sad ćemo se poslužiti shemama koje će nam zornije iznijeti gore navedenu problematiku i pokazati funkcionalnost faktora koji utječu na proces evangelizacije.

Prva shema donosi nam tri bitna pola evangelizacije i njihovu međuvisnost (relacije): Evandelje (E), Glasnik (G), Primalac (P).

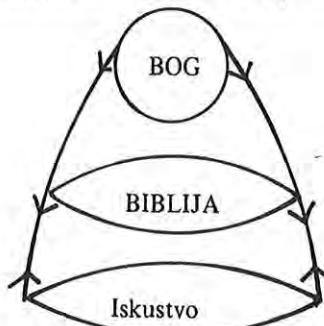

Druga nam shema ilustrira problematiku koja nastaje i ostaje čak i poslije kvalitativnih odnosa između tri bitna pola evangelizacije, tj. Evandelja – Glasnika – Primaoca.

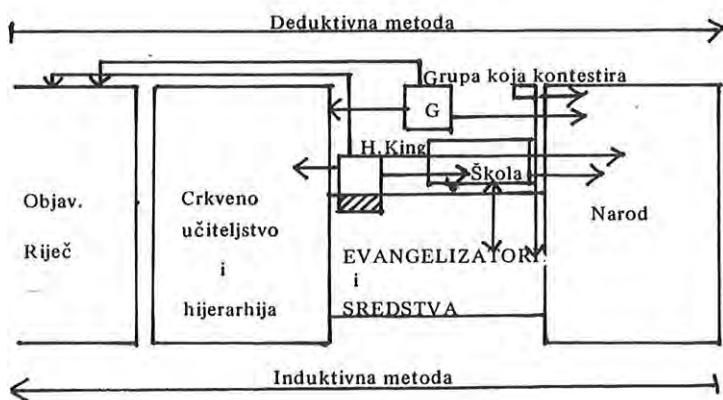
Dakle, radi se o iskustvu osobne vjere i sredstvima koja daju svoj obol na tom planu. Ovdje ćemo nabrojiti samo neka sredstva, odnosno neke sadržaje kao sredstva u evangelizaciji, a nećemo zbog ograničenog prostora i vremena analizirati i pokazati u čemu je specifičnost tog doprinosa.. Spominjemo samo: Teologiju (T), Bibliju i biblijske znanosti (Bz), Patristiku (P), Sociologiju (S), Pedagogiju (Pd), Mas media (Ms).

Treća nam shema pokazuje funkcionalnost induktivne metode i specifičnost osobnog doživljaja vjere kojega niko ne može kontrolirati jer se dogada unutar osobe na relaciji BOG – JA. Svaki pojedinac, pa i zajednica, doživljava bilo naravnu ili nadnaravnu stvarnost na sebi svojstven i neponovljiv način.

Četvrta shema nam predočuje mjesto i ulogu evangelizatora u procesu evangelizacije. Osim toga pokazuje nam tipove odnosa i razne utjecaje bilo da su oni iznutra (hijerarhijsko-institucionalno uređene Crkve, gdje u prvi plan dolazi moć kontrole i kriteriji autentičnosti evanđeoske poruke), bilo izvana (razni utjecaji: osoba, grupa, pokret...). Također možemo još vidjeti kakovu perspektivu pruža deduktivna, odnosno induktivna metoda.

Peta shema nam rasvjetljuje problematiku koja se pojavljuje u novoj perspektivi dijaloga s civilizacijama, gdje se rada problem odnosa: vjera – kultura, odnosno vjera – kulture (Usp. misionarska problematika u Kini).

U pluralizmu mišljenja i stavova gdje u prvi plan dolazi dijalog i ekumenizam, potrebno je nadići naslijedeni dualizam. II. vatikanski koncil je na tom planu pružio ogroman doprinos. Da bi se dijalog i ekumenizam ostvarivao potrebno je da se svi, a ne samo oni koji su тамо, vratimo k Evandjelju kao zajedničkom izvoru i kriteriju Istine. Opasno je uzeti Evandjelje kao sredstvo za obranu stečenih pozicija i mišljenja.

MJESTO I ULOGA REDOVNIŠTVA U EVANGELIZACIJI

U dokumentu "O evangelizaciji u suvremenom svijetu" istaknuto je da redovnici u svom posvećenom životu nalaze naročito sredstvo za uspješnu evangelizaciju (EN, str. 62).

Međutim, isto je tako naglašeno da redovnički apostolat zavisi o hijerarhiji, ali nije rečeno na koji način i u kojoj mjeri.

Kontemplativne redovničke zajednice svojim životom i zavjetima svjedoče Evandjelje Isusa iz Nazareta i na taj su način apostoli, dok druge redovničke zajednice koje djeluju neposredno u apostolatu, posebno u misijama, pružaju ne

mali doprinos u evangelizaciji sveopće Crkve.

U čemu se sastoji specifičnost redovničkog apostolata danas, posebno kod nas?

1971. godine ispitivao sam neke redovničke zajednice o njihovom specifičnom djelovanju. Rezultati: od samog osnutka svaka od tih redovničkih zajednica imala je specifično područje djelovanja, ali s vremenom ta specifičnost se gubila i radilo se sve što je bilo moguće i potrebno. Tako su se redovničke zajednice mogle razlikovati međusobno samo po odijelu, a ne i po naravi aktivnosti koju su obavljali. Između ostalog, postoje dva bitna razloga zašto je do toga došlo. Najprije s jedne strane društveno-politička situacija ograničila je područje djelovanja redovničkih zajednica, i s druge strane ekonomski faktor je modifirao specifičnost apostolskog djelovanja.

I danas je prisutan problem uključivanja redovničkih zajednica u lokalnu Crkvu. Da li ostati vjeran vlastitoj karizmi ili ostati otvoren novim potrebama?

Nije dosta nastaviti utrtim putevima. Treba izmisliti, stvarati nove forme prisutnosti, stvarati inicijative. Treba znati gdje se nalaze siromašni, mali, oni koji su na rubovima društva. Znati pronaći nove putove.

Da bi redovničke zajednice konkretno našle svoju "novu prisutnost", zahtjeva se revizija i verifikacija njihovih djela i aktivnosti. I sam papa Pavao VI obraćajući se redovnicima naglasio je potrebu za obnovom njihovog života da bi se obnovila Crkva i svijet. "Danas se postavlja jedno vruće pitanje: kako učiniti da evandeoska poruka uđe u civilizacije masa? Kako djelovati u razinama na kojima se stvara jedna nova kultura, u koju se nastanjuje jedan novi tip čovjeka, koji vjeruje da mu više nije potrebno otkupljenje? Budući da smo svi pozvani na kontemplaciju tajne spasenja, vi razumijete koji ozbiljan napor proizlazi iz vaših egzistencija od tolikih pitanja, i koji poticaj za vaš apostolski zanos! Dragi redovnici i redovnice, prema načinima koje Božji poziv zahtijeva od vaših duhovnih Obitelji, vi trebate slijediti otvorenim očima potrebe ljudi, njihovih problema, njihovih istraživanja, svjedočeći među njima, molitvom i akcijom, efikasnost Radosne vijesti ljubavi, pravde i mira.

Težnja čovječanstva k jednom bratskijem životu, na razini osoba i nacija, prije svega zahtijeva transformaciju običaja, mentaliteta i savjesti. Jedna takva misija, koja je zajednička čitavom narodu Božjem, ona je vaša na poseban način. Kako je izvršiti ako nedostaje tek (ukus) za absolutnim, koji je plod jednog sigurnog iskustva Boga? To vrijedi naglasiti kao autentičnu obnovu redovničkog života koja je od kapitalne važnosti za samu obnovu Crkve i svijeta." (Unione dei superiori generali XIX riunione, L'impegno dei religiosi per la promozione umana, villa Cavalletti, 24 – 27 maggio 1978.).

Čini se, da su dvije stvari potrebne da bi se redovničke zajednice sensibilizirale za aktualna pitanja:

- potrebno je jedno konkretno poznavanje ovoga svijeta i njegova razvoja. Iskustva trebaju biti nužna na taj način da mogu odgovoriti na konkretna pitanja. Treba upoznati narav djelovanja svoje redovničke zajednice i sredinu gdje ona djeluje.
- Potrebno je jedno sigurno zajedništvo sa svjetom. Traži se i želi jedna prisutnost koja svjedoči, koja daje jednu poruku, koja čini Crkvu uvjerljivu.

jom.

Ipak za naše prilike u kojima živimo i djelujemo, barem za danas, mislim da je manje iluzorno dati veću prednost već postojećim područjima apostolskog djelovanja nego traženju novih puteva. Smatram da je potrebno posebno naglasiti neka privilegirana područja apostolata kao npr. priprema za krštenje, priprema za vjenčanje, sprovodi itd., gdje bi se jednim ozbiljnijim pristupom i višom kvalitetom mogli postići zavidni rezultati.

Evangelje kao izvor i snaga redovničkog života i djelovanja neprestano upozorava na opasnost da se redovništvo odreče svoje specifične karizme u Crkvi. Ta proročka karizma može doći u iskušenje ako se dozvoli da netko sa strane želi definirati koje mjesto i ulogu redovništvo ima u Crkvi.

Takov pristup može pospješiti osjećaj manje vrijednosti, tip drugorazrednog građanina i stvaranje podstanarskog mentaliteta unutar Crkve.

Svi smo pozvani, a na poseban način mi redovnici, živjeti i propovijedati Evangelje Isusa iz Nazareta, a ne nekakvo osakaćeno ili okljaštreno Evangelje.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Duh Sveti nastavlja djelovati u Crkvi, ali "On puše gdje hoće", djeluje kad želi, ostavljajući ljude često na njihovim putovima i u teškim situacijama. Kad je Krist rekao Petru: "Sve što svežeš na zemlji bit će svezano i na nebū. Dat ћu ti ključeve kraljevstva nebeskog", nije mu obećao, njemu samom ili njegovim nasljednicima, potpunu pomoć u svim prilikama niti absolutnu svjetlost o onom što će trebati odrediti, donijeti odluku. Postoji jedno jasno iskušenje teških problema, posebno onaj o Obrezanju. I pod utjecajem Pavla, koji je, dakle, predstavljao svijest stranaca, pogana (Gentiles), morao je odbaciti svoju prvotnu odluku, odluku koja bi bila vrijedna žaljenja za razvoj kršćanstva.

Iako je ova zapovijed o obrezanju, koja je dana na precizan način Abrahamu, ocu živih, kao znak saveza s njim i s njegovim nasljednicima, činilo se da je to određeno svim vjernicima do svršetka svijeta. I za to vrijeme Petar pada pred nužnošću da vodi Bogu jedan novi narod.

Sada kada ljudi misle sve više i traže svoja rješenja, neovisno o civilnom i religioznom auktoritetu, nisu samo hijerarhijski šefovi oni koji mogu stvarati jedan moral za naše vrijeme. Glas čitavog naroda treba čuti da bi se napravile nove norme, jer se u bazi vodi računa o pravim problemima. Trebalo bi uspostaviti dijalog od baze prema gore i od gore prema bazi." (L' evangelisation du monde contemporain, "Clair Foyer", 1974.).

LITERATURA

— BERNARD HÄRING, Morale ed evangelizzazione del mondo di oggi, ed. Paoline 1974.

— RESULTATS DE L' ENQUETE "CLAIRES FOYER" FIDEOR, BELLE-

vue, France.

- L' EVANGELISATION DU MONDE CONTEMPORAIN, FIDEOR, Bellevue, 1974.
- RAZNI AUTORI, Evangelizacija suvremenih selilaca, KS, Zagreb, 1974.
- PAPA PAVAO VI, O evangelizaciji u suvremenom svijetu, Zagreb, 1976.
- EVANGELIZACIJA U NAŠEM PROSTORU I VREMENU, Zbornik radova, KS, Zagreb, 1977.
- UNIONE DEI SUPERIORI GENERALI XIX RIUNIONE, L' IMPEGNO DEI RELIGIOSI PER LO SVILUPPO UMANO, Villa Cavalletti, 1978.
- A. M. HENRY, La force de l' evangile, ed. Mamme, Paris, 1976.

Osim toga koristio sam privatna skripta što su ih studenti I.S.P.C. sastavili pod kontrolom profesora u Parizu.

NEKA PITANJA ZA DISKUSIJU

Donosimo samo neka pitanja koja smatramo da će biti od opće koristi i važnosti za zajedničku diskusiju.

1. "Suvremeni čovjek radije sluša svjedoke negoli učitelje – ili ako sluša učitelje sluša ih zato što su svjedoci" (EN 34). Koliko je to istinito?
2. Što moramo reći kad evangeliziramo?
3. Što treba vjerovati i misliti danas?
4. Treba li evangelizirati osobu ili mentalitet, sredinu ili kulturu?
5. Je li naša Crkva, posebno redov. zajednica sposobna i spremna navijestiti Evandelje onima koji ne vjeruju ili koji su daleko od Crkve?
6. Kako izmisliti, otkriti nove oblike prisutnosti i stvarati nove inicijative tamo gdje su siromašni?
7. Kolika je uloga Duha Svetoga u evangelizaciji?
8. Što i kako naviještati Evandelje onima koji su na rubovima društva kod nas?
9. S obzirom na moral pitamo se nije li kršćanska vjera samo za mali broj praktikanata ili za zajednicu svih ljudi?
10. Sv. Otac je rekao: "Kidanje između Evandelja i kulture bez sumnje je drama naše epohe" (EN 20). Potreba dijaloga s civilizacijama... Odnos vjera – kulture, kakav?
11. Ako redovnička svetost nije ugrađena u ljudsku situaciju, može li ona biti dovoljno svjedočanstvo drugima?
12. Može li se govoriti o specifičnosti redov. apostolata tamo gdje to ovisi o rdinariju? (a gdje to ne ovisi?).
13. Koje mjesto i ulogu imaju redovnici–redovnice kod nas i njihove zajednice u općoj i lokalnoj Crkvi s obzirom na evangelizaciju?
14. Koliko poznajem misiju svoje redov. zajednice i ono područje na kojem djelujem i živim (s obzirom na grad i selo...)?
15. Kakvu i koliku solidarnost na planu apostolata razvijamo među nama i

kršćanskim zajednicama?

16. Uloga žene u Crkvi, posebno uloga i važnost redovnica na našem terenu u našoj Crkvi. Koliko je prisutna i gdje?

17. Dok se traži suradnja između biskupa i redovnika—redovnica, što je s Narodom Božjim koji je također Crkva?

POZIV NA "PRILAGOĐENU OBNOVU" REDOVNIČKIH ZAJEDNICA I APOSTOLAT

UVOD

Tema koju ćemo obradivati sadrži opširnu i osjetljivu problematiku. Pitanje prilagođenja redovničkih zajednica s obzirom na apostolat je dugo sazrijevala prije negoli se o tomu raspravljalo na Koncilu. Zahtjev, izražen u Koncilskim dokumentima, prouzrokovao je gibanja u redovničkim zajednicama.

Sad smo već u drugom desetljeću od Koncila. U tom je vremenu bilo učinjeno mnogo pokusa i prošlo se kroz kojekakva iskustva. Mnogo staroga je odbačeno, ali još uvijek nije i nastalo mnogo novoga, prokušanoga. Još uvijek više ili manje tražimo, posmatramo, pri tome se smirujemo i zorimo za svoje poslanje.

Dogadanja su, dakle, živa, s njima smo u dodiru svaki dan. Zato neće biti u tom pogledu moguće izreći nešto novoga. Naprotiv ćemo to samo zgušnuti u sistematičan pregled.

POZIV NA OBNOVU

Zašto obnova? Ne zato što je redovništvo u stanju propadanja. Nego zato jer su nastala nova vremena koja postavljaju nove zadatke, traže **dublji unutarnji život i nove putove u apostolatu**. Redovničke ustanove su već same osjetile tu potrebu i započele su s pripravom za obnovu. Koncilska odluka o suvremenoj obnovi redovničkog života ne ide u potankosti, daje samo opća načela o unutarnjem i vanjskom prilagođivanju. Vrhovno načelo suvremene obnove jest nasljeđovanje Krista, kako nas uči Evandelje. Pri tome neka svaka ustanova čuva ute-meljiteljev duh i svoj vlastiti karakter. U apostolatu neka budemo svi potpunoma u službi Crkve. Za to svoje poslanje potrebno je temeljito se ospособiti duhovnom, tehničkom i znanstvenom izobrazbom. Između redovničkog života i apostolata ne bi trebalo biti suprotnosti. Apostolski duh bi trebao prožimati cjelokupni redovnički život, a redovnički duh bi trebao oblikovati cjelokupno redovničko djelovanje. Osobno posvećenje i posvećenje drugih nisu dva zadatka, već samo jedan.

ZNAČENJE PRILAGOĐENE OBNOVE

Ni jedan sloj u Crkvi nije tako zatečen potrebom prilagođivanja kao što je to upravo redovništvo, budući da je živjelo odvojeno od svijeta i vremena. Pri-

toj obnovi se ne ide toliko za modernizacijom "fasade niti za uklanjanjem nerazumljivih običaja i navika u zajedničkom životu. **Ponovno treba raspoznati svoje bivstvo**, u potpunosti ga doživjeti, smjestiti u naše vrijeme i u njemu živjeti. Takva postignuta prilagodba postala bi osočina svih članova zajednice. Reforma, naime, ne bi vodila k utvrđivanju novih propisa, koji su uvijek u opasnosti da dođu u raskorak s vremenom, koje neprestano ide naprijed. U pravilo treba unijeti duh neprestanog prilagodivanja. Taj duh preplavljuje cijelu Crkvu u vremenu njezina zemaljskog putovanja. Zato se tu ne ide za modom, već za oblikovanjem i sudoživljavanjem s cijelom Crkvom.

Crkva dolazi do nove svijesti o sebi i svojem bivstvu te obnavlja s tim u vezi svoje odnose prema vani. Redovi moraju sagledati svoje temelje i svoj razvoj. Pogled na Crkvu, koja želi s Koncilom postići veću samosvijest, pomoći će naći pravo mjerilo što da zajednica zadrži, a što mora odbaciti.

Više nego li ikada prije Crkva se priznaje grešnom. Premda je redovništvo prije svega namijenjeno posvećenju Crkve, neka se ipak redovi osjećaju članovi putujuće Crkve i Crkve grešnika. Kao i sva Crkva tako i redovništvo dužno je da se neprestano obnavlja. Redovi doživljavaju svoje uključenje u Božji narod, otkuda zapravo mora poteći obnova. Preuredenje pravila nije nikako cilj, već samo sredstvo za postizavanje cilja, kako bi se u zajednicama potaknuo život. Koncil je dao poticaje da se svaka zajednica ponovno nade i zaživi u prvotnom duhu kao nanovo ustanovljena. Redovničke zajednice koje ne budu našle puta do takvog novog rođenja, ostat će pri starom unatoč prilagođenim pravilima i prekrojenoj odjeći. Neka se ne uplaše posla koji zahtijeva to samousavršavanje; na taj bi način dali svoj udio u rastu Crkve.

MISLI VODILJE PRILAGOĐENE OBNOVE

1. Uhvatiti ravnotežu između karizme i prava, duha i institucije. Redovi nastaju djelovanjem Duha Svetoga, koji puše gdje hoće. Tako dobiva Crkva nove poticaje, ideale, pomoć u stiscu. Redovi spadaju u karizmatičke darove Duha Svetoga, njihov nastanak i razvoj. Duh su htjeli sačuvati i osigurati već sami utemeljitelji, a poslije slijedeće generacije. Ideali su bili ugradeni u ustanove, nastala su pravila i stvorile su se navike, jednom riječju: markirani put. Svakako, institucija je potrebna, premda pretjerani juridizam prije gasi duh, nego li ga čuva. Zato je i nastao zahtjev za povratkom Evandelju, kako bi se konkretan život usporedio sa Svetim pismom i Pravila uskladila s prvotnom karizmom.

2. Podržati raznolikost, ne kalupiti po jednom kalupu. Zbog straha pred razdjeljenosću u pojedinim su razdobljima nastala stroga, općevažeća pravila. U najvećoj mjeri je prevladavala shema, zato je Koncil zahtijevao da se potakne prvotni utemeljiteljev duh te da se naglasi čudesna raznolikost i posebnost karizmi pojedinih zajednica kako bi bilo očito da je Crkva sposobna za svako dobročinstvo. To je posebno važno za apostolske redove. Kako, dakle, shema ne bi ometala razvoj, zato opomena za prilagodivanjem već postojećih zajednica. Život, molitva, način rada moraju služiti tjelesnim i duševnim uvjetima današnjeg čovjeka, zahtjevima kulture, socijalne i ekonomске sredine.

3. Pozvani s drugima i za druge. U Crkvi se tokom vremena stvorilo mišljenje kako je redovništvo jedini put savršenosti. Još su na Konciliu mnogi mislili da je

redovništvo moguće utemeljiti jedino na taj način. Konačno je bila otvorena nova perspektiva; svetost ne možemo dijeliti od cjeline i umjetno stvarati mesta savršenosti. Budući da je redovništvo poseban dar Crkvi i za Crkvu, zato je nužno. Ima pak svoju posebnost koju Bog želi. Za psihologiju redovništva mnogo je bolje da ne živi od osjećaja izabranja, već da je svjesno svoje dužnosti služenja na putu evandeoskih savjeta. Redovništvo ima karizmu služenja, i u tome je također opravданje njegova postojanja. Mjerilo savršenosti je jasno osvijetljeno: Zapovijed ljubavi! Kršćani u svijetu i samostanima pozvani su da tu svetost svaki dan na svoj način ostvaruju.

4. Ugrađenost u Crkvu, ne izolacija od cjeline. Koncil ne daje novih definicija, već samo nove naglaske. Njegova posebnost je upravo u tome da sve promatra s aspekta cjeline.

Redovnički život je već previše zahvatila psihologija posebnoga, što je pro-uzrokovalo da se pravilo predpostavi Svetom pismu, posebna pobožnost sakramentima, redovnička zajednica narodu Božjem, itd. Koncil naglašava posebnost redovničkog života i želi da se razvije u punini. Ujedno želi produbiti svijest cjeline i za cjelinu. Ta svijest je bila prisutna u prvom monaštvu. Put redovnika – kršćana sastoji se upravo u tome da zajedno s drugim vjernicima ide putem vjere, usanja i ljubavi, pa da dosljedno slijedi Krista po evandeoskim savjetima i tako postane učinkovit Kristov svjedok za sve.

Liturgijski i sakramentalni život, koji je dan svima, treba imati u redovničkoj zajednici takvo mjesto, kako bi svi spoznali, gdje je izvor života.

Euharistijski kruh i Božja riječ, koji su, naime, svima dostupni, trebaju biti u redovničkoj zajednici u središtu, da se tako vjernicima snažno predočuje budući život u kraljevstvu Božjem. Svi su dužni Boga ljubiti; redovnici pak svojim naslijedovanjem Krista dokazuju da je Bog dostojan svake ljubavi.

Zajednički temelj Crkve daje redovništvu puninu i plodnost. Redovničke ustanove treba da se brinu da dođe do izražaja njihov posebni karakter. Nije potrebno previše se brinuti za to. Ta ionako je jedan duh koji sve povejava, koji rado varira, pa i obnavlja ako je to potrebno za cijelo – Crkvu.

Redovničke zajednice neće obnoviti teorije, već duh evandeoskih savjeta. Od razumijevanja toga duha je ovisan naš **ulaz u "danasa"**, koji Koncil naziva prilagođenje. Jedno nam pri tom mora biti jasno: **Kristov križ nije moguće prilagoditi svijetu.**

REDOVNIČKE USTANOVE I APOSTOLAT

Obnova je bila zamišljena vrlo široko i zahtijevala je cjelokupnu raznolikost redovništva, kakve nije bilo nigdje drugdje u Crkvi. Riječ je bila o svima: kontemplativnim redovima i ustanovama posvećenim apostolatu, svećeničkih, laičkih i ženskih redova u gotovo nepreglednom broju. Svakoj ustanovi je bilo prepričeno da nađe svoj put prilagođenja.

Nas će u daljoj razradi zanimati prije svega "ustanove posvećene apostolatu". U PC nalazimo doslovno: "U tim ustanovama apostolska i dobrotvorna djelatnost spada na samu narav redovničkog života, jer im je to njihovo sveto služenje i djelo ljubavi povjerila sama Crkva, da ga u njezino ime izvršuju. Stoga treba

da cjelokupni redovnički život članova bude prožet apostolskim duhom, a sva apostolska djelatnost oblikovana redovničkim duhom. Zato da članovi u prvom redu odgovore svom pozivu — to jest da nasljeđuju Krista i služe samome Kristu u njegovim udovima — njihova apostolska djelatnost treba da proizlazi iz intimnog jedinstva s njim. Odатле raste i ljubav prema Bogu i bližnjemu” (PC 8b).

Ako gledamo na redovničke ustanove u cjelini, slobodno možemo reći da ne postoji način apostolata ili djelo milosrda a da već ne postoji među različitim narodima i u misijama. Neki redovi imaju posebne zavjete za određene posebno teške i naporne službe (npr. briga za zatvorenike, neizlječive bolesti, zaražene itd.).

Do sada su već sve ustanove prilagodile svoja pravila i običaje potrebama apostolata. Otpalo je mnogo zastarjelih običaja i nerazumljivih navika. Time ipak nije rečeno da su nova pravila već posvuda i posve prešla u život. Mentalitet se mijenja polagano.

Prilagođenu obnovu potiču i usmjeravaju suvremena redovnička udruženja, kao Unije viših redovničkih poglavara, da se odvija jedinstveno. Redovnički dani to područje šire, razni formativni tečajevi utiru put koncilskoj misaonosti.

Preuređene konstitucije uglavnom pogodeno očituju ravnotežu između osobnog posvećenja i apostolata, nakon što su bile uskladene s evandeoskim i koncilskim dokumentima. Svaka redovnička ustanova, na svoj način apostolska, mora imati pozitivan stav prema apostolatu.

Najsnažniji poticaj na apostolat je primjer Krista, Vječne Riječi, koja proizlazi od Oca i u vremenu je bila poslana na svijet za spasenje ljudskoga roda. U tom dogadaju očituje se narav apostolata u najblještavijem svjetlu. Poziv na apostolat proizlazi neposredno iz Evandelja, iz nasljedovanja Krista koji nije ništa zanemario što bi moglo poslužiti našem spasenju. Tu misao razvija Papina okružnica ”Redemptor hominis”. Za kršćanina apostolat je zahtjev ljubavi. Nije toliko dužnost, zadužbina, koliko tendencija, zahtjev Božjeg života u čovjeku. Poziv kršćanina je ujedno poziv na apostolat, toliko više za redovnika i redovničku zajednicu, koji bi zapravo trebali predstavljati koncentrirane duhovne snage, žarište apostolata; zajednicu ljudi koji žive za druge, žive u svijetu ali nisu od svijeta.

REDOVNIČKA ZAJEDNICA I APOSTOLAT

Što se očekuje od suvremene redovničke zajednice? Misli se na konkretnu zajednicu koja pripada određenoj provinciji, a ta pak kongregaciji, redu. Apostol se u današnjem svijetu ne osjeća dobro ako je osamljen. Zato je redovnička zajednica i život u njoj dragocjena potreba; zajednica braće ili sestara, koje povezuje nadnaravna vjera, ne krvne veze. Od takve zajednice se prije svega očekuje, da je **evandeoska**, prožeta evandeoskim duhom, u kojoj članovi ne odstupaju od evandeoskih savjeta, što se očituje u međusobnom odnosu i odnosu prema drugima.

U redovničkoj zajednici treba obnoviti pojam **bratstva** tj. sestrinstva. Taj pojam je posebno značajan za Franju Asiškoga, kod kojega se očituje smisao za univerzalno bratstvo, koje se proteže na sve stvorene. Sjećajući se u testamentu

prve braće, govori: "Kad je Gospodinu bilo po volji, dao mi je braću..." Silno je bio radostan da ga Gospodin nije ostavio samoga, da mu je dao drugove, prijatelje. Također drugi utemeljitelji željeli su ustanoviti zajednice po primjeru na prvu Crkvu. Članove zovu braćom po duhu i vjeri. Pripadnost Kristu vodi prema uvijek većoj unutarnjoj povezanosti. Tu su i prirodni uvjeti koji zbljužuju, premda nisu na prvom mjestu. To što prije svega povezuje sigurno je poziv i želja da se ustanovi zajednica po evandeoskom idealu. Bog je onaj koji braći daje novu braću i sestrama nove sestre, a svima zajedno daruje zajedništvo. Neke vlastitosti koje moraju resiti apostolsku zajednicu:

– *duh zdravog realizma*, koji se očituje u tome da se zajednica vedro suočuje s novim prilikama, pravilno prosuduje ljudi i događaje, stvarateljski i kritički prima novine, opire se formalizmu i u svim zgodama traži i vrši volju Božju.

– *zdrav i međusobni odnosi*, gdje u zajednici žive zreli ljudi i stvaraju uvjete da se svako zvanje može razviti u karakterističnu osobnost. Infantilizam samo ometa vjernost u zvanju. Potrebno je postići toliku zrelost i samostalnost da redovnika apostola ili sestruru, koja se bavi apostolatom, ne uzdrma utjecaj svake suprotne teorije s kojima se budu susretali.

– *velikodušnost, oduševljenje za ideale koje se živi*. Ako se želimo obnoviti u prvotnom žaru, onda se trebamo čuvati svake malogradanštine, banalnosti, želje za zadovoljavanjem vlastitih interesa, jer te stvari gase malo po malo početno oduševljenje. Ne smijemo se također prepustiti životu stare slave, ili se pak predati malodušnosti, jer se polagano pređe u polovičnost.

– *učestvovanje u apostolatu*. Ako zajednica izbjegava apostolske zadatke, zajednički život gubi svoj sok. Svaka zajednica ima svoju dužnost rada za apostolat. Ipak ne smije ući u pretjeranu aktivnost, koja bi onemogućila zajednički život. Povezanost između zajedničkog života i apostolata je jedna od najljepših crta koje rese posvećene osobe.

– *slavljenje Boga. Redovnička zajednica* je zajednica osoba koje su se pridružile Kristu za Božju slavu i dobro Crkve. Povezanost s Bogom je za njih izvor života. Kad bi mislili da zbog zaposlenosti nemaju vremena za molitvu, to bi značilo da ne razumiju više svoje poslanje u sekulariziranom svijetu. Kad ne bi svaki dan iznova proživiljavali svoje odnose prema Bogu, malo po malo bi se također bratstvo ili sestrinstvo raspalo.

– *dovoljno snažna svijest poslanja*, znači da zajednica zna zašto živi i postoji. Svaki član pridonosi svoje darove, zajednica ih prima, usmjeruje i dijeli.

– *smisao za sudjelovanje i suodgovornost*, kad zna svatko pravilno pojmovati slobodu i primati na sebe odgovorne zadaće.

– *otvorenost*. Zajednica se mora odgajati u širini, ne smije se ograničiti samo na svoj uski krug. Međusobna ljubav mora se protegnuti na cijelu ustanovu, na Crkvu i na svijet. Svi članovi neka znaju za potrebe Crkve u svijetu, u neposrednom ambijentu; neka upoznaju ideje mladeži i iskustva starijih što potpomaže veću osobnu zrelost i sprečava opasnost da se zajednica vrti u krugu svojih malih i sitnih potreba. Sve će to znati prevladati s dozom humora.

U PRILAGOĐENOJ ZAJEDNICI SU NAGLAŠENA ; PRIJE SVEGA TRI MOMENTA

— **Slavljenje euharistije**, koja je sakramenat pomirenja i jedinstva. Tu se Bog susreće u ljudima, ljudi s Bogom i ljudi međusobno. Tako se, unatoč različitosti, stalno obnavlja jedinstvo i vjernost u zvanju.

— **Sastanci**, koji imaju za cilj permanentnu formaciju, stalnu reviziju života i koji posporješuju sudjelovanje. Ispočetka svagdje nailaze na poteškoće. Demokratizacija zajednice ima svoju cijenu. Prava otvorenost ne dozvoljava besmislenih razgovora, niti silovitosti, već zahtijeva odvažno prevladavanje vlastite oholosti i egoizma, u svrhu postizanja poštivanja, razumijevanja i dobrohotnosti prema drugima.

Mogućnost dijaloga. Pored euharistije, liturgije, sastanaka i studijskih dana, duhovnih vježbi i raznih svetkovana, koje povezuju zajednicu, potreban je također dijalog koji se temelji na međusobnom poštivanju. Da bratska ili sestrinska ljubav ne ostane samo etiketa, potrebno je troje: međusobno poznavanje, međusobno darivanje, i međusobna ljubav. Cilj zajednice nije uživati u ugodaju, već je potrebno stvarati u njoj ozračje mira i veselja koje pomaže prevladati konflikte i tjeskobe.

MOGUĆNOSTI I ISKUSTVA

Prilagodivanje samih zajednica iznutra i preuzimanje novih apostolskih zadataka nije nimalo laka stvar. Uvijek postoji raskorak između ideje i njene realizacije. To zahtijeva strpljiv rad i vrijeme. Pri tome uočavamo i osjećamo svoje granice: nedostatak podmlatka, osjećaj nemoći i nezrelosti, da bi se nastupilo tamo gdje su najveće potrebe. Tamo gdje bismo rado radili, često nemamo mogućnosti iz različitih razloga.

Uključenje u mjesnu Crkvu ne ide tako brzo i glatko kako bismo željeli. Zato mnogi o nama imaju ovakav osjećaj: redovništvo izgleda kao neki kolektivni egoizam, samostan - republika za sebe; previše su zauzeti radom oko samih sebe; prihvataju samo bolja mjesta i bolji posao; nema ih ondje gdje su najpotrebniji.

Samoosvješćivanje zahtjeva svoje: rad i vrijeme. Usporedno s traženjem novoga mora ići i proces produbljivanja. Čim dalje želimo stići, čim više napredovati, tim dublje se moramo usidriti. Imamo već neka iskustva: mnogi mladi apostol je klonuo, zalutao jer je vjerojatno bio poslan prerano, premalo utvrđen, prepušten samom sebi. S čistim zapostavljanjem staroga moguće je zapasti u sekularizaciju. U produbljenje vlastite redovničke svijesti spada konačno i odričanje da ne želimo važiti u prvom redu kao cjelina i sigurna radna snaga.

ZAKLJUČAK

Papa Ivan Pavao II. u svojim govorima svećenicima i redovnicima s toprom riječju potiče na apostolsko djelovanje, na odvažno svjedočenje životom po evandeoskim savjetima i upozorava na bivstvo: povezanost s Kristom. Prilagođe-

na obnova je sigurno zadatak koji nećemo postići sami, već jedino snagom Duha Svetoga koji je započeo gibanje i koji će ga nastaviti.

L I T E R A T U R A:

- ODLOK O SODOBNI OBNOVI REDOVNIŠKEGA ŽIVLJENJA (Perfectae caritatis).
- L.J. SUENENS: Redovnice in apostolat, KS, Zagreb, 1969.
- A. GRILLMEIER SJ: Erägungen zum Dekret über die zeitgemässe Erneuerung des Ordenslebens, Geist und Leben, Echter–Verlag Würzburg (1966) 2.
- G. RAMBALDI: I ministeri, Vita consacrata, ed. Ancora, Milano (1976.) 10.
- S. DI FIORES e T. GOFFI: Nuovo dizionario di spiritualità, ed. Paoline, Roma 1979.

REDOVNIČKI APOSTOLAT U DOKUMENTU KONGREGACIJE ZA BISKUPE I KONGREGACIJE ZA REDOVNIKE I SVJETOVNE INSTITUTE "KRITERIJI"

Povjerena mi je bila zadaća govoriti o redovničkom apostolatu u dokumentu "Kriteriji", koji su izdali Kongregacija za biskupe i Kongregacija za redovnike i svjetovne institute. Vjerojatno, iza dosadašnjih predavanja o apostolatu u redovničkom životu u ovom referatu neće biti moguće izreći nešto bitno novoga. Predavanje će, najvjerojatnije, preuzeti i potvrditi spoznanja i zaključke dosadašnjih predavanja. Možda će ipak tu i tamo upozoriti također na posebne aspekte i naglaske.

UVOD

Za bolje razumijevanje predavanja neka mi bude dopušteno u uvodu napomenuti tri stvari:

1/ Rimski dokumenat ne govori prije svega o redovničkom apostolatu, već o odnosima biskupa i redovnika. Premda se razmjerno često spominje i apostolat, bilo izravno ili neizravno, to je uvijek pod vidom odnosa između hijerarhije i redovnika to jest pod vidom poslanja opće Crkve. Zato ne možemo očekivati od dokumenta odgovor na pitanje, u čemu je specifična posebnost redovničkog apostolata, i još manje jasno nekakav iscrpni nauk o redovničkom apostolatu. Dokumenat, dakle, nije nekakva "magna charta" o redovničkom apostolatu.

2/ Dokumenat ne daje nikakvu posebnu teološku definiciju i ne razlučuje posebno hijerarhijski, redovnički i laički apostolat, kao ni apostolat u užem, širem i općem smislu riječi. Obično ima pred očima apostolat cijele Crkve kao naroda Božjega koji nastavlja Kristovo poslanje. Nekakav opći opis apostolata cijele Crkve daje dokumenat pod naslovom: "Izabrani da svjedoče i da naviještaju Evandelje". "Svi udovi Crkve, pastiri, laici i redovnici, dionici su isto tako svaki na svoj vlastiti način, sakramentalne naravi Crkve; isto tako svaki, prema svojoj zadaći, mora biti znak i sredstvo i jedinstva s Bogom i spasenja svijeta. Doista, svima je upućen dvojak poziv: a) poziv na svetost: "Svi su u Crkvi pozani na svetost, bilo da pripadaju hijerarhiji, bilo da ona njima upravlja" (LG 39); b) poziv na apostolat: čitavu Crkvu "potiče Duh Sveti da surađuje kako bi se stvario Božji naum"/4/.

3/ U predavanju se držim isključivo vjerničkog izražavanja dokumenta, bez svih drugih teoloških, pastoralnih, crkveno-pravnih ili drugačijih komentara.

Bez sumnje bi uzimanje u obzir literature, koja je bila objavljena po izlasku dokumenta, poznavanje konkretnih prilika, što ih dokumenat ima prije svega pred očima, te poznavanje nastojanja dokumenta i raznih promjena koje su bile prihváćene ili odbačene, osvijetlilo u mnogočemu također redovnički apostolat kako ga shvaća dokumenat. Nažalost, to mi nije bilo dostupno i poznato, zato se moram ograničiti na sam dokumenat.

Predavanje se sastoji od četiri dijela:

1. Oznake redovničkog apostolata
2. Oblici i načini redovničkog apostolata
3. Uvjeti i sredstva redovničkog apostolata
4. Neka posebna pitanja

I. OZNAKE REDOVNIČKOG APOSTOLATA

Ako je apostolat bitna zadaća u poslanju cijelog Božjega naroda, samo po sebi se razumije, da je on također bitni sastavni dio redovničkog života. "Jedno je poslanje Božjega naroda i ono je na neki način srce svega eklezijalnog misterija" /15/.

Ako svatko postaje apostol time što postaje kršćanin, te ako je apostolat bitna dužnost hoda za Kristom i sakramentalnog života za svakog kršćanina, to toliko više vrijedi za redovnike. Tu se radi prije svega o bitnom apostolatu života i svjedočenja životom pred bilo kakvim posebnim apostolskim djelovanjem. Biti pozvan na redovnički život znači biti pozvan na apostolat. Bez apostolata nema redovničkog života.

Za redovnike, pak, dokumenat posebno naglašava nadnaravno i duhovno značenje apostolata. Već je, naime, za apostolat cijele Crkve rečeno da, "Onaj, dakle, elemenat na kojem se temelji originalnost te stvarnosti jest sama prisutnost Duha Svetoga. On je pravi život i snaga Božjeg naroda i saveza njegova zajedništva, on je snaga njegova poslanja, izvor njegovih mnogovrsnih darova, veza njegova čudnovatog jedinstva, svjetlo i ljepota njegove stvaralačke sposobnosti, žar njegove ljubavi" /1/. "Prvenstvo života u Duhu" /4/ je temelj redovničkog apostolata. Ako je redovnički poziv poseban dar za Crkvu, te ako se njegova bit sastoji u naslijedovanju Krista javnim zavjetovanjem evandeoskih savjeta čistoće, siromaštva i poslušnosti, onda je upravo naslijedovanje Krista osnovni oblik apostolata" /10/. Stoga je razumljivo da dokumenat u ovo vrijeme obnove apostolata zahtijeva da "posebnu važnost treba dati kontemplaciji Boga, razmatranju o njegovom planu spasenja te zapažanju znakova vremena u svjetlu Evanđelja" /16/. Nema redovničkog apostolata bez molitve. "A redovnici, ukoliko su pozvani da budu neki stručnjaci u molitvi, "neka iznad svega ljube i traže Božga i u svim životnim okolnostima neka njeguju život s Bogom sakriven. Odatle izvire i dobiva poticaj ljubav prema bližnjemu" /16/. Mogli bismo dodati: Iz tjesne povezanosti s Kristom izvire sav redovnički apostolat. Kad dokumenat nabraja neke kriterije za pravilnu organizaciju pastoralnog djelovanja, na prvom mjestu traži od biskupa da dadnu povlašteno mjesto unutarnjoj sabranosti i molitvenom životu. Narav apostolskog djelovanja "traži da se redovnici, u skladu s vlastitim značajkama, temeljito obnavljaju i marljivo posvećuju molitvi" /23a/. Na drugom mjestu kaže: "Brižljivim nastojanjem treba promicati razne

pokušaje koji su prikladni da unapređuju kontemplativni život, jer njemu u poslanju Crkve pripada zasebno mjesto, "ma koliko bila velika potreba aktivnog apostolata" /23b/. Prvenstvo duhovnosti svega redovničkog apostolata iz obnove povezanosti s Bogom u molitvi i kontemplaciji je, dakle, jedna od bitnih oznaka, što ih naglašava dokumenat.

U čemu je sadržaj redovničkog apostolata? Ako je "redovnički život jedan poseban oblik sudjelovanja u sakramentalnoj naravi Božjeg naroda" kao što to kaže dokumenat /10/, onda također redovnički apostolat sadrži sve one darove, koji sačinjavaju otajstvo i djelovanje Crkve. Dokumenat izričito spominje molitvu, naviještanje, razne oblike dakonije, te duhovna i tjelesna djela milosrda kao svjedočenje za Krista /10/. Gledom na zemlje i na prilike gdje djeluju redovničke zajednice dolaze u obzir tradicionalna područja pastoralnog djelovanja, koja treba obnoviti ali i traženje novih oblika /19/. "U obnovi pastoralne prakse podanašnjenja apostolske djelatnosti treba ozbiljno imati na umu duboke prevrate koji su nastali u današnjem svijetu..., pribaviti nove apostolske suradnike, da se mogu suprotstavljati teškoćama koje niču u granicama dijeceze. Ali to nastojanje da apostolska prisutnost bude obnovljena nikako ne smije dovesti do toga da se više ne uzima u obzir još uvijek aktualna vrijednost drugih oblika apostolata, koji pripadaju tradiciji, kao što su: škola, misije, zdušna prisutnost u bolnicama, društvene usluge, itd.; svi ti tradicionalni oblici moraju biti bez odgadanja marljivo i prikladno podanašnjeni prema orientativnim odredbama Koncila i u skladu s potrebama vremena" /40/.

Što se tiče prednosti, dokumenat naglašava: "U ovo naše vrijeme od redovnika se napose traži ona ista karizmatička izbornost, puna života i domišljata u svojim otkrićima, kojom su se tako odlikovali utemeljitelji, pa da se bolje i marljivije bace u apostolsko djelovanje Crkve među onima koji danas uistinu čine većinu čovječanstva i koji su miljenici Gospodnjii, mali i siromašni" /23f/. Svaka redovnička zajednica neka čuva i razvija svoj poseban stil posvećenja i apostolata te "svoj identitet da se izbjegne opasnost neke nedovoljne određenosti zbog koje bi redovnici bili uključeni u život Crkve na neki nejasan i neodređen način, bez obzira na poseban stil djelovanja koji proizlazi iz nazovi instituta" /11/.

Bio redovnički apostolat takav ili drugačiji, uvijek su odlučujući određeni kriteriji po kojima je moguće i potrebno provjeravati njegovu autentičnost. Ti kriteriji su: vjernost Gospodinu, prijemljivost za poticaje njegova Duha, osjetljivost na prilike i znakove vremena, spremnost uključiti se u Crkvu i približiti se hijerarhiji, smjelost u poticajima i ustrajnost u žrtvovanju, poniznost u podnošenju protivljenja i povezanost između karizme i križa" /12/.

U dokumentu je snažno naglašena crkvenost redovničkog apostolata, njegova uključenost u hijerarhijsku, sveopću i mjesnu Crkvu i služenje Crkvi. Taj naglasak je moguće pravo razjasniti i rastumačiti jedino u vezi s tematikom i značenjem, te namjenom cijelokupnog dokumenta. Kada dokument u 3. poglavljiju govori o redovničkom životu u crkvenom općinstvu, kaže: "Svaki je institut za Crkvu pa je njegov zadatak da Crkvu obogaćuje svojim karakteristikama, svojim posebnim duhom i specifičnim poslanjem. Neka, dakle, redovnici gaje obnovljenu eklezijalnu svijest, neka pruže svoje djelovanje za izgradivanje Tijela Kristova, ustrajni u vjernosti Pravilu i poslušni vlastitim poglavarima /14b/. Obzirom

da je poslanje Crkve sveopće, takav mora biti također i redovnički apostolat. Biskupi i redovnički poglavari moraju poštivati tu širinu apostolske svijesti te pospješivati konkretnе inicijative koje ju potkrepljuju /23c/. Također i izuzetost (egzempcija) koju papa daje različitim redovničkim ustanovama, na korist je Crkve. Stoga izuzeti redovnički instituti, vjerni svojoj vlastitoj fisionomiji i svojoj funkciji, moraju prije svega gajiti posebnu pravrženost papi i biskupima, nastojeći da stvarno i s puno dobre volje svoju slobodu i apostolsku revnost stavljaju na raspolaganje u skladu s redovničkom poslušnošću. Isto tako će svjesno i revno nastojati da u dijecezanskoj obitelji ostvare i očituju specifično svjedočanstvo i osebujno poslanje svoga instituta. Konačno, stalno će oživljavati mudru snalažljivost i poduzetnost u apostolatu koje su značajne za njihovo posvećenje” /22/.

Crkvenost redovničkog apostolata mora doći do izražaja u mjesnoj Crkvi. "Partikularna Crkva je onaj povijesni prostor u kojem se neko zvanje realno izrazuje i ostvaruje svoj apostolski zadatak; u njoj se, u granicama neke određene kulture, Evanđelje propovijeda i prihvata" /23d/. Budući da se svaka pojedina Crkva obogaćuje s valjanim ljudskim elementima koji su svojstveni geniju i naruvi pojedinog naroda, biskupi moraju prvenstveno razlučiti mjesne kulturne vrednote i njihovo značenje za život svoje Crkve. Također i redovnici "makar pripadali institutu pojedinog prava, moraju se stvarno osjećati dionicima dijecezanske obitelji /usp. CD 34/, pa s time prihvati zadatak da se nastoje tome prilagoditi... Neka tako odgajaju kandidate svojih Družbi da uistinu žive prema zah-tjevima izvorne mjesne kulture" /18/. Sve redovničke zajednice neka već od novicijata tako formiraju redovnice i redovnike "da posjeduju puniju svijest i brigu za partikularnu Crkvu, ali da uz to upadno jačaju vjernost svome posebnom pozivu /30a/. Za apostolsko djelovanje redovnika dokumenat potiče: "Biskup kao pastir dijeceze i redovnički poglavari, jer su odgovorni za svoj institut, neka promiču sudjelovanje redovnika i redovnica u životu partikularne Crkve i neka nastoje da upoznaju crkvene smjernice i odredbe" /35/. Redovnički poglavari neka se zauzmu da "budu konkretno informirani o sadašnjem stanju pastoralnog djelovanja i o apostolskom programu koji je izrađen za dijecezu u kojoj moraju pružiti svoju suradnju" /47/. Dvostruka napetost u okviru redovničkog apostolata: vjernost vlastitom poslanju i uključenje u hijerarhijsku Crkvu na jednoj strani, univerzalnost i uzimanje u obzir partikularne mjesne Crkve na drugoj strani, postavlja pitanje kako te polove pravilno ujediniti i skladno rješavati. Dokument naglašava da je nuždan temelj za pravilno rješavanje" u nepromjenjivu poštivanju i postojanom čuvanju vrednota jedinstva" /23e/, koje se sastoji u različitosti darova i karizmi te u različitosti službi i zadatka u međusobnom upotpunjavanju /2/.

Jedinstvo u različitosti i međusobno sudjelovanje između biskupa i redovnika su posebno potrebni u pastoralnom zauzimanju za pospješivanje zvanja. Dokumenat izričito naglašava da se taj "pastoralni zadatak sastoji u složnom djelovanju kršćanske zajednice za sva zvanja da tako Crkva raste u punini Duha" /39/.

U radu za zvanja potrebno je imati na brizi da se svatko odazove svom vlastitom pozivu u potpunoj slobodi. Pod vodstvom biskupa treba razborito uskladiti mnogobrojne poticaje, kako obzirom na dužnosti roditelja i odgojitelja, svećenika i redovnika, tako i svih onih koji djeluju na pastoralnom polju. Nikakva konkurenčija ili pridobivanje zvanja za jednu zajednicu na štetu druge, za redov-

ničku zajednicu na štetu biskupije ili obrnuto, nego složno sudjelovanje sviju za zajedničko dobro Crkve – jest zajednička dužnost. "A taj zadatak mora biti izvršen zajedno, složno i s potpunim zalaganjem sviju", opominje dokumenat kako biskupe tako i redovničke poglavare /39/.

Kao zadnju oznaku redovničkog apostolata želim spomenuti i specifični apostolat redovnica. Dokumenat kaže da je na širokom crkvenom pastoralnom području novo i vrlo značajno mjesto povjerenog ženama /49/. "Vjerne svome zvanju i u skladu sa svojom specifičnom ženskom naravi redovnice će u dogovoru na konkretnе zahtjeve Crkve i svijeta tražiti i iznijeti nove apostolske oblike služenja" /49/. Dokumenat traži od biskupa da zajedno sa svojim sudionicima na pastoralnom području i redovničkim poglavarima rade na tome kako bi apostolsko služenje redovnica bilo poznati, kako bi se produbljivalo i razvijalo. Neka imaju u vidu ne samo broj redovnica, koji po čitavom svijetu prelazi jedan milion, što znači da na svakih 250 katoličkih žena dolazi po jedna sestra /uvod/, nego još više njihovo značenje za život Crkve. "Zato neka brižno nastoje da što prije bude u praksi provedeno načelo njihovog jačeg sudjelovanja u životu Crkve, da Božjem narodu ne bude uskraćena specijalna pomoć koju mogu samo one pružiti. Ali uvijek treba paziti na to da se redovnice zasluzeno cijene i pravo vrednuju, više poradi specifičnog svjedočenja koje one daju kao žene Bogu posvećene nego radi korisnih usluga koje one velikodušno vrše" /50/. U vezi s današnjim raspravama o mjestu i ulozi žene u Crkvi ima još svoje posebno značenje to pozitivno naglašavanje apostolata redovnica.

II. NAČIN I OBLICI REDOVNIČKOG APOSTOLATA

Ono što govori dokumenat o načinima i oblicima redovničkog apostolata vrijedi, naime, za svaki apostolat. Značajni naglasci se ne odnose toliko na sadržajnu posebnost redovničkog apostolata, već se odnose, u skladu s tematikom i namjenom dokumenta, prije svega na ovisnost redovničkog apostolata od hijerarhijske Crkve i na sudjelovanje s biskupima i biskupijskim svećenicima. Konkretno značenje, dalekosežnost i aktualnost tih naglasaka je bez sumnje jako ovisno od posebnih mjesnih prilika i od odnosa između biskupa i redovnika u raznim zemljama. Naglasci u načinu i oblicima redovničkog apostolata kao bivstveno sastavnog dijela poslanja cijele Crkve su prije svega ovi:

1/ *1/ Uzajamnost i organska povezanost*, koja proizlazi iz otajstva Crkve kao Božjeg naroda s različitim udovima, službama i karizmatičkim darovima: "Oni elementi po kojima se pojedini udovi među sobom razlikuju - darovi, službe, zadaci - u stvari se uzajamno popunjavaju te su praktički usmjereni prema jednom zajedništvu i poslanju toga jednog Tijela. Stoga sama činjenica da u Crkvi postoje pastiri, laici i redovnici, ne unosi nejednakost u zajedničko dostojanstvo udova, nego više izražava uzglobljenost sastavka i funkcija jednog živog organizma" /2/. Zato mora svaki ud naroda, pa imao on bilo koju službu, "stupiti u zajedništvo s drugima: Razlike u Božjem narodu, odnosile se one na darove ili dužnosti, međusobno se upotpunjaju i skladno usmjeruju" /9b/.

2/ *Različitost u jedinstvu i jedinstvo u različitosti*. Dokumenat na raznim mjestima naglašava i spaja oboje. Jedinstvo jest jedinstvo izvora, poslanja i cilja apostolata, a različitost se odnosi ne samo na različitost službi, darova, vlastitih

oblika pojedinih redovničkih ustanova u vjernosti svom osnivaču i namjeni, već i na različitost mjesnih Crkava, kulturnih prilika naroda i pokrajina, potreba i zadaća te stvarnoga položaja. Imati u vidu te različitosti zahtjeva ponekad teške prilagodbe, posebno u ustanovama koje djeluju apostolski na međunarodnom području /17/.

3/ Nužna prilagodba pri uzimanju u obzir konkretnih prilika i velikih promjena. Taj zahtjev dokumenat snažno i često naglašava. Suvremen društveni razvoj i kulturne promjene, u stvari, ne mogu hitno zahvatiti narav Crkve i njeno poslanje, ali zahvaćaju mnoge ljudske čimbenike i oblike te zahtijevaju promjene i prilagodbe /3,17/. "Duboki prevrati, porast ljudskih vrednota i mnoge potrebe današnjeg svijeta /usp. GS 43–43/ stalno sve jače zahtijevaju da treba s jedne strane obnoviti mnoge tradicionalne pastoralne djelatnosti, a s druge strane potražiti nove oblike apostolske prisutnosti" /19/. Redovnički poglavari neka svom brižljivošću nastoje da njihova braća i sestre ostanu vjerni svome zvanju. Neka promiču korisna prilagođivanja kulturnim, socijalnim i ekonomskim prilikama... Kulturna podanašnjenja i stručni studiji braće neka se odnose na predmete koji su u vezi sa specifičnim pozivom instituta, da odgovaraju zahtjevima apostolske svrhe same redovničke obitelji u skladu s potrebama Crkve" /26/. Dokumenat upozorava da u obnovi pastoralne prakse i podanašnjenja apostolske djelatnosti treba ozbiljno imati na umu duboke prevrate koji su nastali u današnjem svijetu /usp. GS 43; 44/. I zbog toga je potrebno katkada pristupiti rješavanju i vrlo teških stanja, osobito "zbog hitnih potreba duša i nestasice klera" /40/.

4/ Odvažnost za nove oblike. Za dokumenat je značajno da jako naglašava ne samo obnovu i prilagodbu novim prilikama već i odvažnost za traženje novih oblika apostolata. Stanje u svijetu, u tradicionalnom katoličkom kao i misijskim zemljama, "sve jače zahtijeva da treba tražiti nove oblike apostolske prisutnosti. U takvim okolnostima silno se osjeća potreba osobite apostolske marljivosti i vještine da se, pod utjecajem Duha Svetoga koji je po samoj svojoj naravi stvaratelj – snalažljivo i hrabro pronađu nova eklezijalna iskustva. Karizmatičnoj naravi redovničkog života posebno i na izvanredan način odgovara plodna životnost u pronalaženju i u poduzetnosti" /19/. Papa Pavao VI. rekao je o redovnicima da su poduzetni i da je mnogo puta njihov apostolat oprečan izvornošću i genijalnošću koji izazivaju divljenje /19/. U traženju novih oblika dokumenat govori "o posebnoj poduzetnosti i perspektivnosti za budućnost", dok ponekad upozorava da budu ustrajno vjerni i svrsi i duhu instituta te potpuno poslušni i privrženi autoritetu hijerarhije" /34/. Upravo pri traženju novih oblika redovničkog života i zauzetosti dokumenat posebno naglašava povezanost s biskupima, o čemu će još biti govora. U vezi novih oblika želim napomenuti da dokumenat preporuča redovničkim, posebno kontemplativnim zajednicama, da ljudima našega vremena pruže prikladnu pomoći u molitvi i u duhovnom životu. Neka im također pruže priliku da mogu slobodno sudjelovati u njihovim bogoslužnim činima ne kršeći pri tom dužno poštovanje klauzure i propisa s njom u vezi /25/.

5/ Značenje osobnih karizmatičkih darova. U skladu s naukom II. vatikanskog koncila dokumenat podvlači značenje karizmi i osobnih darova u redovničkom apostolatu. Karizme imaju na jednoj strani veliko značenje, ali na drugoj strani postavljaju također prilično pitanje. Kako prepoznati istinske karizme, raz-

lučiti ih i pravilno upotrebljavati. Zato kad je u dokumentu govor o karizmama, očito je neko dvoumlje, to jest neka pridržanost u njihovom cjelokupnom pozitivnom vrednovanju. "Svaka autentična karizma nosi u sebi naboј izvorne i istinske novosti u duhovnom životu Crkve i posebne djetotvorne poduzetnosti, koja će u ambijentu možda biti nepodesna, pa će izazvati i teškoće, jer nije moguće uvijek i odmah raspoznati da li ona dolazi od Duha" /12/. Dokumenat priznaje da: "u pojedinim redovnicima sigurno ne manjkaju pojedini darovi koji, bez sumnje, toliko puta dolaze od Duha, a svrha im je da obogate, razviju, pomlade život instituta u sve većem povezivanju zajednice i davanju svjedočanstva za prisutnost obnove. Narav tih darova i prisutnost njihove upotrebe prosvuđuje zakoniti autoritet po tom koliko su u skladu sa zajedničkim idealom instituta i s potrebama Crkve" /12/. Posebnu opreznost i trijeznost zahtijeva utemeljenje novih redovničkih družbi. Za utemeljenje navodi dokumenat dosta kriterija po kojima treba prosuđivati prisutnost karizme kako bi zaista bila na korist Crkve (usp. 51).

6/ *Ovisnost od biskupa.* Budući da dokumenat govori u prvom redu o odnosima između biskupa i redovnika, razumljivo je, da kod redovničkog apostolata posebno naglašava ovisnost o biskupima. Već kod općinstva Božjega naroda rečeno je da je biskupstvo temelj za sve druge službe i da biskupi u hijerarhijskom općinstvu s rimskim biskupom čine biskupski kolegij i tako svi zajedno očituju i u Crkvi–sakramenu ostvaruju ulogu Krista–Glave /6/. Zato nitko nema prava obavljati učiteljsku, posvećujuću ili vodeću službu drugačije nego li u zajedništvu s njima (usp. 9). "Biskupska služba je stvarno direktno počelo pastoralnog dinamizma svega Božjega naroda (Uvod 6. poglavlje)." U vezi s pastoralnim djelovanjem redovnika Koncil izričito izjavljuje: "Svi izuzeti i neizuzeti redovnici podložni su vlasti mjesnih ordinarija u onome što se odnosi na izvršivanje bogoslovija, osvrćući se na raznolikost obreda: na dušobričništvo, na sveto propovjeđanje puku, na vjerski i moralni odgoj vjernika a napose djece; na katehetsku puku i liturgijsko obrazovanje; na dostojanstvo kleričkog staleža kao i na različita djela koja se odnose na vršenje svetog apostolata" /44/. Od biskupa dokumenat traži, da goji iskrene i familiarne odnose s redovničkim poglavarima, da brani posvećeni život, da promiče i nadahnjuje vjernost i autentičnost redovnika i da im pomogne da uđu, prema naravi svoga zvanja u zajedništvo i u blagovjesničku akciju njegove Crkve. Redovnicima pak preporuča da u biskupu ne gledaju samo pastira čitave dijeceze, nego i jamca svoje redovničke vjernosti vlastitom zvanju u vršenju svoga služenja u korist mjesne Crkve (usp. 52). Iz motuproprija Ecclesiae Sanctae preuzeto je upustvo: "Svi redovnici, i izuzeti dužni su držati se zakona, odluka i odredaba izdanih od mjesnog ordinarija koje se tiču različitih djela, u onome što se odnosi na vršenje apostolata, pastoralnog i socijalnog djelovanja, koje je propisao ili preporučio mjesni ordinarij" /53/. Također i za redovnički apostolat vrijedi riječ sv. Ignacija Antiohijskog: "Nihil sine episcopo – ništa bez biskupa."

7/ *Povezanost i suradnja s biskupijskim svećenicima.* Ta oznaka načina i oblika redovničkog apostolata samo je logična posljedica ovisnosti od biskupa. Dokumenat ponavlja riječi iz koncilske odluke o biskupskoj službi da redovnici također na poseban način spadaju u biskupski kler, daju hijerarhiji velliku pomoć i, u slobodnom porastu potreba apostolata mogu i moraju sve više pomagati. Posebno to vrijedi za redovnike svećenike koji mogu i moraju pomagati, da se

redovnici, kler i mjesni biskupi na području što više međusobno povežu i olakšaju uskladivanje (usp. 36). Također i za druge redovničke zajednice vrijedi da zajedno s biskupijskim klerom učvršćuju veze bratstva i suradnje, međusobno povjerenje, solidarnost i bratsku slogu. "To će, nema sumnje, jačati pravu svijest partikularne Crkve, a ujedno će sve poticati da radosno pružaju i traže usluge, da jačaju želju za suradnjom te da ljudsku i crkvenu zajednicu, u čiji su život uključeni, ljube kao domovinu svoga zvanja" /37/.

III. UVJETI I SREDSTVA REDOVNIČKOG APOSTOLATA

Razumljivo je da dokumenat govori o uvjetima i sredstvima redovničkog apostolata prije svega pod vidom odnosa između biskupa i redovnika, a ne toliko pod specifičnim vidom redovničkog života i poslanja. Neke upute su od općeg, druge od organizacijskog, druge pak, od pravnog značenja. Glavni zadaci, koje spominje dokumenat, su ovi:

1/ Odgoj za apostolat. Budući da je apostolat u ovom ili onom svom obliku dio redovničkog života i poslanja, spada također priprava na nega i odgoj za nj na svaku redovničku zajednicu. Dokumenat na poseban način napominje da treba posvetiti posebnu pažnju početnom i trajnom odgoju za apostolat u svim redovničkim ustanovama aktivnog života, u kojima apostolat predstavlja bitan zadatak redovničkog života /27/. U čemu se sastoji taj odgoj, kakvi su mu praktični oblici te koje nove putove i načine traži, o svemu tome dokumenat ne govori opširnije; spominje samo tečajeve, studij te posebno prikladne poruke za odgoj braće pomoćnika i redovnica /29/.

2/ Studij, te poznavanje prilika i potreba. Taj je vid jako naglašen. Dokumenat naglašava poznavanje koncilske nauke i papinskih dokumenata o biskupstvu, redovničkom životu i partikularnim Crkvama kao i o njihovim međusobnim odnosima te nabraja neke oblike zajedničke suradnje između biskupa, biskupijskih svećenika i redovnika /29/. Od viših redovničkih poglavara traži da brižno uvide apostolske potrebe biskupija, u kojima je njihova zajednica pozvana da djeluje /38,47/, te da imaju u vidu duboke promjene suvremenog svijeta /40/. U svrhu aktivnog života i apostolskog dinamizma mjesne Crkve neka se promiču uzajamna izmjena informacija i važnijih događaja među različitim ustanovama, međusobno poštovanje, izmjena pomoći, produbljivanje problema i međusobna izmjena iskustava /48/.

3/ Programiranje organizacija i koordinacija apostolata. Premda Crkva nije radna organizacija, ipak organizacija i koordinacija imaju veliko značenje, kad se radi o službama i zadaćama. Na taj će način cijekupno pastoralno djelovanje, koje potanko određuje za što se treba odlučiti i kakvoj apostolskoj djelatnosti treba dati prednost, biti usmjereno k istom cilju. Za to su potrebna različita istraživanja i organizmi. Dokumenat navodi da su za koordinaciju najmjerodavnija središta: Apostolska stolica, biskup i biskupska konferencija /20/. Vijeće viših i vrhovnih redovničkih poglavara, koja se po svojoj naravi i ovlasti razlikuju od biskupskih konferencija, neka svima pruže zajedničke usluge, bratske pobude i prijedloge za sudjelovanje s tim da se poštuje vlastita narav svake ustanove. "To će, bez sumnje, pružiti i valjanu pomoć uskladivanju, osobito ako se povremeno poduzme potrebna revizija operativnih statuta i anda sve ako se budu gajili uza-

jamni odnosi između biskupskih konferencija i vijeća viših redovničkih poglavara prema smjernicama koje daje Sveta stolica” /21/.

4/ Dijalog i provjera. Dokumenat naglašava prije svega dva uvjeta za redovnički apostolat u mjesnoj Crkvi: međusobni dijalog i kritička provjera dosadašnjih oblika i iskustava. Ta dva oblika nisu značajna samo za to da se izbjegnu samovolja i frustracije, opasne krize i pogrešni putevi, kako to dokumenat izričito navodi /42/, nego također za uspješno sudjelovanje u međusobnom povjerenju i savjetovanju. Zato je razumljivo da dokumenat u zaključku poziva na sve veći međusobni dijalog na raznim razinama koje treba još više razvijati. U takvom otkrivenom i dobrohotnom dijalužu između biskupa i redovnika i između različitih redovničkih zajednica moguće je učinjene pokuse objektivno ocjeniti i ispravno prosuditi te preusmjeriti /42/. U međusobnom dijalogu potrebno je rješavati također sporna pitanja, kao npr. ako neki redovnik želi izbjegći ispod vlasti svoga poglavara i uteći se pod vlast biskupa ili ako neki redovnik obavlja neko apostolsko djelo izvan ustanova svoje družbe /46/. Posebno značenje ima takav dijalog u slučaju kad se neka redovnička ustanova nađe u takvom položaju da se više ne može brinuti za neko djelo i nastavljati ga, barem ne u dosadašnjem obliku, posebno kad se radi o pomanjkanju osoblja /47/.

5/ Pravni propisi za uređivanje redovničkog apostolata. Za uređivanje apostolske djelatnosti, posebno one koje mjesni ordinarij povjeri redovnicima, donosi dokumenat pozivajući se na motuproprij Ecclesiae sanctae neke okvirne pravne smjernice, kako urediti tu pastoralnu djelatnost i s time povezana pitanja i kako postupiti kad je redovnik razriješen službe koja mu je bila povjerena /57,58/. Sadržajno ipak nije ođedeno ništa novoga i o tome ovdje ne treba dalje govoriti.

6/ Zajednički organi. Na kraju želim spomenuti još neke zajedničke organe i ustanove što ih dokumenat preporuča i koji su značajni za redovnički apostolat. Tu spadaju: svećeničko i pastoralno vijeće, čiji članovi neka budu također redovnici i redovnice /56/, mješovite komisije biskupa i viših poglavara /63/, komisija biskupske konferencije za redovnike /63/, sudjelovanje viših redovničkih poglavara ili njihovih delegata u različitim komisijama biskupske konferencije /64/, ustanova biskupskog vikara za redovnike /54/, udruženja redovnika i redovnica na biskupskoj razini /59/, vijeća ili konferencije viših redovničkih poglavara /61/ i na kraju različiti oblici sudjelovanja biskupijskih svećenika i redovnika na tečajevima, studijskim danima, sastancima i zborovima /65, 29, 30, 31/. Svi ti oblici imaju uvijek isto značenje i smisao: pospješivati i međusobno poznавanje, razumijevanje, povjerenje, povezanost i sudjelovanje u apostolskom radu cijele Crkve.

IV. NEKA POSEBNA PITANJA

U zadnjem dijelu želim ukratko spomenuti neka pitanja koja proizlaze iz rimskog dokumenta o redovničkom apostolatu. Vjerojatno su slična pitanja odredivali već prethodni referati. Ako ih tu spominjem upravo u vezi s rimskim dokumentom, tada ona imaju svrhu biti skroman poticaj za daljnje razmišljanje i diskusiju o redovničkom apostolatu.

1/ Prvo pitanje glasi: Kakav je odnos između općeg apostolata Crkve i spe-

cifičnog apostolata redovnika? Dokumenat proizlazi iz zajedničkog apostolata svih udova Crkve, snažno naglašava crkveno značenje redovničkog apostolata, uključenost toga apostolata u poslanje Crkve i sudjelovanje s biskupima i s biskupskim svećenicima. U čemu se dakle sastoji specifična posebnost redovničkog apostolata? Da li u posebnoj duhovnosti, većem intenzitetu ili posebnim metodama, ili koncentraciji na određenim područjima, ili posebnoj vjernosti utemeljitelju i povjesnoj tradiciji, ili većoj raspoloživosti za služenje u Crkvi, gdje se javljaju nove potrebe, ili u posebnoj dinamičnosti i pripremljenosti za nove oblike i pokušaje? Kakav utjecaj na redovnički apostolat ima danas povjesno iskustvo redovničkih zajednica, koje su tokom povijesti razvile posebne oblike apostolata, djelovanje na poseban način, ili na posebnim područjima, kao npr. benediktinci, franjevci, dominikanci, isusovci, salezijanci, karmelićanke, uršulinke, milosrdnice, Marijine sestre? Da li da se danas dade veća prednost specijalizacija i vjernosti tradiciji, ili pak prilagodbi novim potrebama i općem služenju mjesnoj Crkvi? Na kakav je način moguće pravilno rješavati pitanje posebnosti i prilagodenja redovničkog apostolata? Kakav utjecaj ima to pitanje na razvoj i budućnost redovničkih zajednica, posebno pak na pridobivanje podmlatka?

2/ Drugo pitanje glasi: Kakav odnos mora vladati između kontemplacije i akcije, između životnog načina naslijedovanja Krista u redovničkom životu i apostolskog djelovanja, između svjedočenja redovničkim životom kao takvim i organiziranog apostolskog djelovanja, između darova Duha Svetoga i ljudskih napora potpomognutih novim tehničkim sredstvima te sociološko-psihološkim grupno dinamičkim metoda. S tim u vezi postavlja se pitanje da li da red. zajednice pokušaju sačuvati i gojiti prije svega klasične oblike i načine apostolata, ili pak da se što više primijene i prilagode, ne samo u načinu rada, upotrebi metoda i sredstava, nego i u načinu života i prisutnosti među ljudima? Da li treba dati prednost duhovnosti, vjernosti pravilima i vjernom vršenju redovničkih propisa u svakom pogledu, ili je, naime, potrebno - barem trenutno - na račun svega toga ići novim putem apostolata i angažiranosti u redovničkom apostolatu? Gdje i kako pokazati radikalnost naslijedovanja Krista i apostolskog djelovanja: u odjeljenosti od svijeta i u posebnosti redovničkog života po redovničkoj čistoći, siromaštvu i poslušnosti, ili pak u služenju ljudima, živeći s njima, ne zanemarujući pri tom evandeoske savjete? Da li naglasiti vjernost i obnovu autentičnog klasičnog načina redovničkog života i apostolata, ili pak dinamizam i traženje novih načina, otvorenost novim poticajima Duha Svetoga i spremnost za nove, čak neuobičajene i smjele puteve? Kako i kada je moguće doći na čistac, koji je put pravilan te koji služi Božjoj volji i potrebama ljudi?

3/ Treće pitanje glasi: U kolikoj mjeri da redovničke zajednice same, bilo iz svoje tradicije i specifične duhovnosti, bilo iz novih vlastitih iskustava, određuju ili traže nove oblike apostolata, i koliko da se uče od drugih, bilo od biskupijskih svećenika ili od laika, bilo od modernih znanosti kao što su sociologija, psihologija, antropologija. U čemu se sastoji danas autentičnost redovničkog apostolata o kojoj se u dokumentu govori na više mjesta; u čemu je pravo prilagođivanje i obnova; u čemu vjernost vlastitom poslanju? Ako dokumenat naglašava sudjelovanje redovnika s biskupima i biskupskim svećenicima te nadležnost i odgovornost biskupa također za redovnike, na kakav način da to redovnici izraze i očituju svojim specifičnim apostolatom i odgovornošću? U kolikoj mjeri da redovnici budu osamostaljeni i da sačuvaju svoje vlastite oblike i ustanove, a

u kolikoj mjeri da se pomiješaju s drugima, također s laicima? Da li apostolat redovnika mora biti takav da ga je odmah moguće prepoznati kao npr. apostolat franjevaca, isusovaca, salezijanaca, ili koje druge redovničke zajednice ili pak neka njihove redovničko djelovanje bude takvo da prije svega služi sveopćoj Crkvi? Da li da razne redovničke zajednice nastoje širiti i držati se posebnih oblika duhovnosti, pučke pobožnosti i kršćanskog života iz svoje tradicije, ili pak neka bude odlučujuća opća kršćanska i crkvena duhovnost i pobožnost? Drugim riječima: što je od većega značenja, da se obavlja apostolat Crkve, ili pak da se dade vrijednost posebnim načinima redovničke zajednice? Načelni odgovori najverovatnije nisu teški, ali u praksi dolazi prilično često do nekakve konkurenkcije na raznim područjima. Da li da redovničke zajednice međusobom razdijele različita područja apostolata, npr. među mladima, među bolesnicima, u katehezi, u diakoniji, u teologiji, u znanosti, u pastoralu, u duhovnim vježbama, u molitvenom i meditacijskom životu, ili pak neka svi rade sve i neka se među sobom potpomažu i nadopunju u zajedničkom sudjelovanju?

4/ Četvrto pitanje glasi: Koja se područja u redovničkom apostolatu preveličaju u konkretnoj mjesnoj Crkvi? Da li su to mladi, radnici, obitelji, bolesnici, invalidi, ostarijeli, da li je to socijalno pitanje, teologija, znanost, eukumenizam, da li je to pomoć u redovitom dušobrižništvu kao propovijedanje, kateheza, misije, duhovne obnove, male skupine, nova gibanja, preuzimanje župa ili sudjelovanje u raznim crkvenim ustanovama, da li je to misijsko djelovanje, ili rad među iseljenicima, te radnicima na privremenom radu u inozemstvu? Tko da zacrtava i uskladjuje apostolsko djelovanje? Tko da ih dijeli i određuje im prednost? Dokumenat naglašava autoritet i nadležnost biskupa i zajedničko dogovaranje i sudjelovanje s redovnicima! Da li da redovničke zajednice postanu neka vrsta Crkve u Crkvi, ili pak neka se uklone iz mjesne Crkve i odu drugamo, gdje će ih radije prihvatići? Što je od većega značenja, služenje mjesnoj Crkvi ili sudjelovanje u svopćoj Crkvi?

5/ Zadnje pitanje glasi: Na koji način je moguće naći primjenu rimskog dokumenta, u vezi onoga što govori o redovničkom apostolatu, na konkretnе prilike u mjesnoj Crkvi imajući u vidu stvarni položaj kako biskupija tako i pojedinih redovničkih zajednica? Gdje dokumenat pruža čvrstu podlogu i korisne poticaje za takvu konkretnizaciju? Gdje je njegova pomoć od male koristi, i gdje se njegove smjernice, iz ovoga ili onoga razloga, uopće ne daju ostvariti? Samo po takvoj konkretnizaciji, koja ostaje, međutim, trajna zadaća za redovničke poglavare i biskupe, moguće je doći do zaista plodnih oblika sudjelovanja u apostolatu i poslanju opće Crkve.

DISKUSIJA

TREĆI DAN

Fra Mirko Buljac: *Postavljam pitanje gosp. Alojziju. Kakav je odnos viših redovničkih poglavara, vijeća u drugim zemljama Evrope?; a oču Boni Šagiju sada, a ako bude vremena, kakav je odnos između Vijeća viših starješina i BK u Jugoslaviji.*

G. Alojzij Šuštar: *Pitanje koje se meni postavlja glasi: Kakav je odnos između biskupa i viših redovničkih poglavara u drugim evropskim zemljama. Pitanje je, naravno, za mene previše zahtjevno, jer ne poznajem prilike u svim evropskim zemljama. Najpoznatije mi je u Švicarskoj gdje sam živio 27 godina, zatim u Njemačkoj, Francuskoj, Italiji, dok mi je u Španjolskoj, Portugalu i Poljskoj manje poznato. Posvuda se, posebno nakon Koncila kad se svuda počelo s obnovom u smislu Koncila, postavljalo pitanje: Kakvi bi trebali biti odnosi između redovnika i biskupa. Zato su po svim zemljama tražili zajedničke organe, bilo tako da su se redovnici medusobno povezivali, bilo pak da su biskupi zajedno sa svećenicima i redovnicima osnivali takve organe. U nekim zemljama, npr. Švicarskoj koja ima dosta redovnika, posebno benediktinaca, kapucina, franjevaca, ostvarila se vrlo lijepa suradnja. Odmah nakon Koncila imenovali su u okviru biskupske konferencije posebnog referenta za redovničke poslove i zatim su imali nekoliko susreta biskupi i viši redovnički poglavari. U početku je malo teže išlo u Francuskoj i Belgiji, ali nigdje nije došlo do težih sporova. Biskupi su u suglasnosti s redovničkim poglavarima tražili prikladna rješenja zajedničkih pitanja. Tu i tamo dolazilo je do napetosti između redovničkih i dijecezanskih svećenika, bilo radi pastorizacije, budući da je izbjijalo mišljenje kao da je pastorizacija zadaća isključivo dijecezanskih svećenika, dok bi se redovnički svećenici morali dati na posebnu pastorizaciju, a ne na redovitu pastorizaciju u smislu župnika i kapelana. Na drugoj strani nastalo je pitanje zvanja. To pitanje izvazalo je određeno neraspoloženje u Švicarskoj i Njemačkoj da naime redovnici traže uglavnom zvanja samo za sebe a ne rade zajedno s dijecezanskim svećenicima na tome da se općenito radi za duhovna, svećenička i misionarska zvanja. Djelomično se je to pitanje rasčistilo. Ako bih sada htio općenito ocijeniti te odnose, onda mogu reći da su odnosi bili uglavnom dobri i nigdje nije bilo većih problema i većih teškoća, a i one koji su nastajali, bilo je moguće rješavati zajedničkim razgovorom, što je posebno došlo do izraza na simpoziju evropskih biskupa, gdje su bili prisutni i predstavnici viših redovničkih poglavara. Izvanredno lijepo je bilo sudjelovanje na biskupskim sinodama, u pastoralnim i svećeničkim vijećima. Sve sinode: švicarska, njemačka, austrijska su redovnicima osigurali srazmjerno zastupstvo. Sva svećenička vijeća osiguravaju redovnicima srazmjerno zastupstvo. U svim pastoralnim vijećima zastupane su takoder i redovnice i to je stvar sama po sebi razumljiva.*

P. Šagi: *Ovo je, moram se unaprijed ograditi, jako teško pitanje za mene da bih ja mogao dobro i potpuno na njega odgovoriti, zato jer nema ni jednoga od naših biskupa ovđe prisutnih koji bi me ispravio ili dopunio. Ako bi se postavilo ovakvo pitanje: Kakav je odnos između KVRPJ kojoj sam ja bio predsjednik do sada i BK i kao dvaju tijela, da li tu neka institucionalna suradnja postoji, onda bismo mogli reći da ta suradnja faktički ne postoji osim u toliko koliko se izmjenjuju neke informacije; tako smo kroz neko vrijeme dobivali komunike za tisak i sl. Bilo je sa naše strane želje da bismo bili na neki način povezani, budući smo mi viši poglavari redovnicima-svećenicima. Imali smo na neki način*

odgovornosti i suodgovornosti za mnoge pastoralne stvari, mislili smo da bi bilo zgodno da budemo na neki način prisutni kod BK preko svojih delegata. To su biskupi uvijek odbijali ali to i u Evropi kod svih biskupske konferencije nije ostvareno. Kako ste čuli u predavanju preporuča se komisija, koja se sastoji od jednakog broja predstavnika VRP i jednakog broja biskupa te viših red. poglavara. Dakle tročlana je komisija. Ona je kod nas osnovana prije šest ili čak devet godina, ali uvijek je bilo poteškoća s njezinim funkcioniranjem, zato što s jedne strane BK ne vidi dovoljno njezinu potrebu, a s druge strane ni Konferencija VRP nije uvijek, ili bolje rečeno pojedine provincije ili poglavarji sami, nisu baš uvijek vidjeli njenu potrebu pa se pojavljivalo za nju malo pitanja. Ali ipak je na našim plenumima bilo uvijek govor o Mješovitoj komisiji. Mi smo uvijek na našim sastancima diskutirali da bi sporna pitanja trebalo rješavati ta komisija. Rekne se često da to ne spada na tu komisiju i da se nema što rješavati. Eto to su ti problemi. Ako se s druge strane pita, kakovi su odnosi između biskupa i redovnika, može se reći da su oni dobri i zadovoljavajući. Postoje sporovi koje se ne bi smjelo poopćivati, ali se nažalost često poopćuju. Što se tiče prisutnosti pojedinih redovnika u dijecezanskim tijelima, na pr. u Sloveniji nema problema. Mi smo već na našem plenarnom zasjedanju u proljeće obradivali temu odnosa na temelju "Notae direktivae". Održana su tri predavanja, među njima je i msgr. Šuštar držao predavanje nama provincialima. Zamolili smo i naše biskupe da bi, ako je to ikako moguće, upriličili jedan susret njih i nas, a i redovničkih poglavarica, da bi se taj dokumenat dobro upoznao, da vidimo sve probleme. Zasad još nije bilo vremena za to. Možda će se to vrijeme naći. Stvari se ipak kreću.

P. Jakov Mamić: *Što se vama čini kao prelatu i kao delegatu slovenskih biskupa u odnosima sa redovništvom, zbog čega najviše u našoj Crkvi ti odnosi ne štimaju.*

G. Alojzij Šuštar: *Samo jedno kratko pojašnjenje. Prelat ovde ne igra nikavu ulogu i ne znači ništa. Ovdje odgovaram kao biskupski svećenik i ukoliko imam zadaću da se brinem i zanimam za pitanja redovnika u Sloveniji. Pitanje je da li se postavljeno pitanje odnosi na opću Crkvu, ili možda na Crkvu u našoj zemlji ili pak konkretno na odnose u biskupiji u kojoj živim i za koju znam. Morao bih razmisliti da bih mogao nавesti one točke koje su zaista najznačajnije. Čini mi se bez posebnog razmišljanja i pregleda materijala da dolaze u obzir ove stvari: Kad je izšao ovaj dokument o odnosima između biskupa i redovnika, postavilo se pitanje da li je uopće bio potreban ovakav dokument. Utisak koji su imali neki biskupi bio je taj da su se redovnici i redovnice htjeli previse osamostaliti i odvojiti od mjesne Crkve, koja je pod biskupovim vodstvom. Na taj način bi htjeli, možda je to prejak izraz i nigdje nije bio upotrijebљen, biti Crkva u Crkvi, to jest da bi što samostalnije, bilo u načinu, bilo u tematici ili u organizaciji djelovali, ostvarujući vlastita područja, strukture i tako bili što samostalniji. To je bilo jedno od pitanja koja su nastajala i koja su stvorila poteškoće. Drugo pitanje je više teološkog značenja. Odredena izuzetost od propisa mjesnog biskupa što se tiče liturgijskih i pastoralnih inicijativa. A onda pojavljivala su se sasma konkretna pitanja poradi pojedinih redovnika koji su izašli iz redovničkih zajedica i prešli u dijec, kler ili gdje se radilo o nekom sudjelovanju gdje se nije moglo naći zajedničkih oblika. Teškoće su bile konkretno osobne, tako da je možda kod biskupa i došlo do mišljenja da s redovnicima imamo samo teškoće. To je donekle stvorilo nepovjerenje i zatrovalo odnose. Tu je također igralo i igra važnu ulogu krivo pojmovanje redovničke poslušnosti. To je samo nekoliko misli jer za jednu šиру panoramu trebalo bi više problem studirati.*

Y.X.: *Zanimalo bi me odgovor na pitanje koje je već sam predavač postavio. Da li je važniji apostolat Crkve ili zajednički život?*

G. Alojzij Šuštar: *Da li je moguće reći ovo je važnije ili ono je važnije ili bišmo morali odgovoriti: Oboje je važno, a zatim to rješavati u konkretnim slučajevima.*

Fra Grgo Lončar: *Prvo, koliko sam ja vidio, čuo, iskusio je to da nema jednog povjerenja između jednih i drugih. Obično mi želimo naglasiti mi smo nešto kao redovnici, svećenici svjetovni opet na drugoj strani nešto, biskupi su tu između nas. Oni imaju karižmu prosudivanja što je pravo, što je krivo, a onda i na jednoj i na drugoj i na trećoj razini dolazi do sukoba i nepovjerenja. I jedni i drugi i treći bi po mom mišljenju trebali slušati malo više glas Kristov sačuvan, zabilježen u sv. Pismu. Obično, mi se više, bar dosada, držimo kanonskih propisa. Drugo, problem naših odnosa bi se trebao rješavati u povjerenju, znači u ljubavi, u razgovoru, u dogovaranju. Koliko smo tu pronašli, to valjda svatko zna. Onda jednu stvar smo na neki način možda zapostavili, nismo je baš toliko naglašavali, iako možda često o njoj govorimo, a to je naše zajedništvo u molitvi, u zajedništvu s Bogom, pred onim, pred kojim smo mi odgovorni za ono što činimo i radimo. I zato ne bi trebali čitati jedni drugima lekcije, kakvi bi trebali biti, nego da malo poslušamo i taj Božji glas. Svatko ima nešto ispraviti. To toliko, a razmišljanje slijedi.*

G. Alojzij Šuštar: *Premda ovo što je bilo rečeno nije pitanje već odgovor, moram reći da se s tim potpunoma slazem i da su to izvanredno važni elementi.*

Marko Babić: *Ja bih imao jednu molbu. Ovdje imamo priliku vidjeti pred sobom delegata slovenskih biskupa u odnosu prema redovnicima. Ja bih zamolio msgra da bi prenio jednu želju ili molbu, nekih barem, da bi nekako došlo do razgovora između biskupa i redovničkih poglavara o pitanjima o kojima se ovdje čulo jer su to žučljivi problemi, jer govorimo da bi dobro bilo, da molitva bude lijek u tome, ali ako se ne sastanu onda sigurno neće zajedno ni moliti.*

Fra Grgo Lončar: *Mene bi zanimalo jedno objašnjenje, kad ste govorili o problemu prenošenja vjere, onda ste napravili onih nekoliko krugova i vjeru ste stavili u sredinu i rekli ste, da je vjera jedan problem i da taj problem jest stvarno vakuum. Samo nam je vjera nejasna pa bi ja želio da se to nekako pojASNi. Mi potječemo iz raznih teoloških škola, bar se tako može reći, što se tiče kateheza. Jedni daju prednost jednoj, drugi drugoj metodi, ali uspjesi bi se trebali bar vidjeti. Sigurno, da će drugačije o vjeri govoriti jedna majka svome djetetu iz života nego jedan svećenik biblijskim tekstom.*

P. Petar Milanović: *Mislim da je nemoguće naći jedno zajedničko rješenje za svu moguću problematiku na području koje je ogradieno društveno ekonomsko političkim faktorima, drugačije zahtjeva, drugačiji pristup, drugu metodu i drugi način i pitanje koliko čovjek ima prostora da primijeni određenu metodu. Osim toga ova shema je više teoretske naravi da bismo mogli na neki način stvar dovinuti, dotaknuti, ali ne primijeniti tu shemu u praksi, inače ćemo ubiti i sebe i ljude tom shemom. Tu shemu treba razbiti, uvidjeti korist jednog novog pogleda koji je važan, a možda ga nismo do sada vidjeli. Kažem, moramo dijeliti drugima ali oni koji dolaze s nama u kontakt koji su milioneri, što ti možeš podijeliti, koji imas jedne cipele i dvoje čarape. Budi ti kršćanin pa onome prodramj savjest da onaj dade ono što mu je suvišak. Treba prvi korak u ostvarenju onoga što bi trebalo, cilj koji je daleko tamо u vječnosti, treba napraviti, rekao bi slikovito, petogodišnji plan za ono što bi trebalo napraviti.*

Fra Bono Šagi: *Važno je zajedništvo u vjeri; to je nešto što se može lakše medusobno proživljavati, nekako je opipljivije. Pa kad je riječ o prenošenju vjere, odnosno evangelizaciji, onda je tu eklezijalnost vjere vrlo važna i to je ta egzistencijalnost koja nam u velikoj mjeri manjka. To da čovjek shvati, da stoji pred Bogom, to je strahoviti čin čovjekov do kojega nije uvijek lako doći, nekad*

se to doduše dogodi kao Pavlu, najedanput ali nije to uvijek. I zato je potreban ambijenat u kojemu su ljudi koji zajedno proživljavaju vjeru. Ima, i moraju se tražiti te komponente zajedništva koje izviru iz vjere. Ja mislim da upravo i naše redovničke zajednice imaju u tom vidu i stanovito poslanje u Crkvi što mogu svjedočiti da se iz vjere može živjeti, da se može ispunjenje života imati iz vjere. A naše zajednice bi se morale i truditi da pomognu onima koji do vjere žele doći, na tom putu obraćenja, da do obraćenja stvarno mogu doći. A tu je jako važan ambijenat. Ako tog ambijenta nema, nemamo kud uesti čovjeka, koji bi htio s Kristom se upoznati pobliže, i mi ga jednostavno nemamo kud uesti, nemamo mu što pokazati, čak sa strahom nekada i nekoga primamo.

P. J. Mamić: *Da li naša situacija bilo crkvena bilo redovnička unutar Crkve bilo društvena ima neke svoje specifičnosti koje bi postavljale neku zahtjevnost za današnju evangelizaciju u odnosu na naše redovništvo?*

Fra Petar Milanović: *Smatram da je u našem društvu Crkva kao takva stavljen u drugi položaj i daje joj se etiketa podstanarskog mentaliteta. Ako nam to drugi daju, mi to ne bismo smjeli prihvati, s jedne strane. S druge strane, za mene je vrlo važno liturgijsko područje, gdje se Bog konkretno spušta u sadašnju povijest. Liturgija je mjesto objave Boga. Prihvati ono što imam i na tom polju živjeti kršćansku vjeru.*

P. Radogost Grafenauer: *Bojim se da je to previše jednostavno rješenje. Traži se od nas svjedočenje života, a toga kod liturgije ne možeš tako pokazati, možeš donekle. Mi moramo ići u opasne situacije. Tko to ne radi, taj je svoj poziv zatajio i Isusa zatajio.*

O. Ivan Knafelje, isusovac: *Vratio bih se na pitanje koje je već danas bilo izrečeno. Naime, da li je važniji zajednički život ili apostolat? Taj je problem, vidim, osobito pod ovim vidikom. Danas je naša Crkva u našoj situaciji više stavljenja u priliku da bude misijska, odnosno to je nužnost. Čini mi se da zahtjev postoji, da svaki apostol ne može vršiti samo zadaču, ulogu navjestitelja, nego mora vršiti i ulogu okupljatelja, bilo da se radi o katehezi, bilo da se radi o okupljanju liturgijske zajednice, i u koliko mjeri to je ili nije spojivo s redovničkim životom. To je pitanje često pred nama otvoreno.*

S. Ines Kezić, ASC: *Ja ne znam da li ću odgovoriti na pitanje ili ga malo proširiti. Ja se pitam zašto se postavlja ovaj dualizam, zajednički život i apostolat. Naime, ako je zajedništvo, zajednički život već jedan apostolat, svjedočanstvo zajedničkog života ima svoju apostolsku dimenziju, onda je to pitanje o raznim vidovima apostolata, apostolat u zajednici, apostolat izvan zajednice, to je dakle vrednovanje dviju vrsta apostolata. Ako se ne može uskladiti zajednički život i nešto izvan zajednice, onda nije pitanje toga dvoga nego uskladivanja dviju vrsta apostolata. Mislim da je u tome pitanje i ako se tako to postavlja kao jednaku vrijednost, naime dva vida zajedničkog života, ja mislim da je lakše naći rješenje.*

O. Petar Milanović: *Naše postojeće zajednice imale su u početku svaka svoju specifičnu misiju. Danas se više razlikujemo po odjeći koju nosimo. Zašto! Danas radimo svi sve.*

S. Hosana: *Apostol biti, znači, širiti ljubav i druge za to odgajati, a to nije uvijek lako.*

X.Y.: *Molim vas da mi kažete što je sve apostolat. Da li samo kateheza ili sav rad?*

O. Petar Milanović: *Kateheza je jedan dio a apostolat je hodati, živjeti, raditi, dakle jedna akcija da ljudima s kojima živimo i samima sebi svjedočimo živu Božju riječ, Isusa.*

Fra Ivo Peran: *Upravo to što je sestra upitala, što je to apostolat to mi se čini vrlo važnim odgovoriti. Ja bih rekao, da se ništa ne može raditi a da to nije apostolat. Stoga mi se čini, da bi se mi dugo morali zadržati upravo na onom pitanju. Zašto se uopće taj problem postavlja. Najdivniji je apostolat onaj brat, i ona sestra u zajednici koja znade nositi križ, znade pregoriti, znade trpjeti, znade sebi nestati. To je najpotpuniji apostolat. Kamo god ona išla, ona će odnijeti toga Krista sobom.*

O. Radojko Karaman: *Problem sukobljavanja apostolata i zajedničkog života postoji, to je svima jasno, odgovor na to pitanje nije lako dati. Mislim da ga mi ovdje nismo baš uspjeli dati. Meni se čini čisto osobno, ako netko bježi iz zajednice, onda taj sigurno nije dobar redovnik, isto tako ako bježi od apostolata. Jedno i drugo se mora spojiti, ovisno o vlastitoj karizmi. Zato je važno da apostolat mora ipak ovisiti o vodstvu zajednice, o poglavaru, jer na koncu imamo i zavjet poslušnosti koji nas usmjerava i čuva, da ne živimo na svoj način, račun, kako sami želimo.*

RAD U SKUPINAMA

TREĆI DAN

1. skupina – *Voditelj: s. Judita Čovo
Zapisničar: Ante Stojić
16 sudionika, od kojih 1 redovnik*

Današnji rad smo usredotočili na pitanje br. 4 jučerašnjeg predavanja o. Antona Nadraha: "Da li naše redovničke zajednice daju odgovor na današnje potrebe Crkve kod nas?" Pitanje je bilo izazvano predavanjem fra N. Vukoje o apostolatu redovničkih zajednica koje su u svoje vrijeme cvale i nestale. Tražili smo uzroke nestanku. Osnovni je zahtjev za svaku redovničku zajednicu da dade odgovor na potrebu i znak vremena; u protivnom je doveden u pitanje njen opstanak.

No prije nego se konfrontiraju potrebe i zahtjevi vremena, nužno je da svaka zajednica preispita svoju nutarnju spremnost. To znači:

- treba preispitati vjernost izvornoj karizmi utežitelja
- učvrstiti molitveni duh zajednice koji je nenadomjestiva stvarnost njezina apostolata
- izgraditi zrele, odgovorne i uravnotežene osobe
- treba biti sposoban uz pomoć Duha odgonetnuti znakove vremena i svoje pravo mjesto.

S tim duhovnim bogatstvom treba poći u svijet sa sviješću da smo blagovjesnici Kristova Evangela.

Svijet kojemu smo poslani ima svoje zahtjeve na koje redovnici traju odgovoriti. Prilike se nudaju:

- radničke obitelji kojima treba izići u susret zauzetom brigom za djecu /jaslice, vrtići/
- odgoj školske omladine kroz katehizaciju
- mladima treba posvetiti maksimalnu pažnju /problemi maloljetničke delikvencije, droge, prostitucije i dr./
- treba pokušati ući u radničke hale i biti svjedok za strojem
- rad u bolnicama je uočen kao izvrsna prilika da se očituje prisutnost Kraljevstva Božjega
- bolesnici po stanovima, siromasi, starci i osamljeni
- rad s nomadima manje je poznat, ali već postojeće iskustvo jedne zajednice svjedoči da je to poželjan vid redovničkog apostolata.

U ovim i mnogim drugim apostolskim djelatnostima ukazalo se na potrebu suradnje s laicima.

Naše zajednice traže ali još uvijek ne daju adekvatan odgovor na potrebe suvremenog svijeta. Možda i stoga što bismo htjeli sve učiniti sami, a mogućnosti su nam ograničene. Odатle opasnosti da u radu tražimo vlastitu afirmaciju, a zapravo bježimo od sebe. Ili stoga što nam molitveni život nije proporcionalan s radom.

2. skupina – *Voditelj: s. Bogoljuba Cifrek*
Zapisničar: s. Irena Olujević
15 sudionika

Naš današnji razgovor kretao se kao i jučer – unutar zajednice u kojoj živimo, samo što smo se danas u radu usredotočile na slijedeće: Koliko nam naše konstitucije pomažu ili koče u apostolskom radu?

Ovako je postavljena tema, a mi smo se više zadržali na tome kako nas konstitucije i običaji često koče u radu.

Treba uvijek imati na umu da "slovo ubija a Duh oživljuje." Nismo tu da vršimo slovo nego ljubav. Međutim, kod nas je često obrnuto. Pred zajednicom i predpostavljenima opravdava nas samo vršenje slova. Kako to slovo zbog specijalnih vidova apostolata nije moguće obdržati, nismo uvijek opravdani /ukoliko je to uopće važno/. Često smo oni koji time pravimo nered, širimo nezadovoljstvo itd.

Zato je pravilo dnevnoga reda i djelovanja potrebno načiniti tako da bi svaki pojedini član zajednice, već prema djelatnosti i prilikama, mogao vršiti to pravilo, jer pravilo nije radi pravila.

Budući da je baš ta činjenica prisutna, dakle, da je pravilo radi pravila, pojedinac zapada u krizu. U takvim kriznim momentima ne treba klonuti. Treba izdržati. Kako? Važnu ulogu tu će odigrati i opet zajednica, odnosno, atmosfera priateljstva u zajednici.

Bog je taj koji nam pomaže riješiti naše krize, ali najčešće i gotovo uvijek to radi preko drugoga, moga brata ili sestre.

3. skupina – *Voditelj: s. Miroslava Crljenković*
Zapisničar: s. Mira Jelušić
14 sudionika

Rad smo počeli iznošenjem dojmova o predavanjima.

Način podavanja prvog predavanja djelovao je osvježavajuće.

Primjećeno je u diskusiji da apostolat bez molitve ostaje besplodan jer kroz nju razotkrivamo volju Božju.

Sredstva i pripomoć za evangelizaciju su sve suvremenija i brojnija, a crkve sve praznije. Negdje nešto ne stima. Prispodoba o izgubljenoj ovci "ostavlja 99, traži jednu", danas obratno. Ostavljamo 1, tražimo 99.

Kršćanske vrednote su prisutne i u onima koji se ne osjećaju kršćanima /anonimni kršćani/. Sudionici su to potkrijepili primjerima iz prakse. Prisutnost redovnika u bolnici, školi, uredu pobuduje na znatiželju u religioznom smislu.

Dotaknuli smo problem prenošenja vjere. Kako dovesti ljude od ljudskog iskustva do iskustva vjere?

Svi smo mi postali kršćani jer smo rođeni u kršćanskoj obitelji. Krštenjem smo se učlanili, što ne znači da smo se osobno opredjelili za Krista.

Takav mentalitet /formalno–kršćanski/ mi danas evangeliziramo. Cilj nam je dovesti ga do iskustva vjere.

To se ostvaruje ukazujući na povjerenje u Boga i živeći njegovu Riječ.

Veoma skladno su se dopunjavala znanja teoretičara i iskustva praktičara.

4. skupina – Voditelj: s. Gizela Subotičanec

Zapisničar: Stjepan Fridl

10 sudionika, od kojih 5 redovnika

Nakon spontane molitve izrazili smo zahvalnost predavačima što su nam dali pitanja za rad po skupinama.

Pročitavši ih razgovarali smo o prenošenju Radosne Vijesti Narodu Božjem. Da bi to svjedoče i naviještanje bilo što efikasnije, naš je zadatak, između ostalog i pronalaziti suradnike u evangelizaciji. Iskustva pokazuju da su mnogi kršćanski laici spremni preuzeti dobar dio odgovornosti u naviještanju Evandelja, a od nas očekuju poticaj i pomoć.

Sudionici su iznosili svoja osobna iskustva o osposobljavanju članova župne zajednice za aktivno življenje i prenošenje Evandelja, i to putem molitvenih skupina, vjerouauka mlađih i obiteljskih vikenda, brige za mladež, starce i bolesnike. Posebno je naglašeno kako su ti suradnici svojim osobnim svjedočenjem često izazov mnogima na radnom mjestu.

Čula se i primjedba da rad osposobljenih laika ne nailazi na dovoljno razumijevanje kod pojedinih voditelja župskih zajednica, kao i da se neke redovničke zajednice ne uključuju u apostolat župske zajednice u kojoj žive.

Spominjane su različite potrebe i mogućnosti pomaganja ljudima na rubu društva: alkoholičari, narkomani, homoseksualci...

Potrebni su nam ljudi stručno osposobljeni za ovaj vid apostolata, ali time nije nitko isključen da svojim razumijevanjem, molitvom itd. pridonese ovom apostolatu.

5. skupina – Voditelj: s. Blanka Turkalj

Zapisničar: Anselmo Stulić

10 sudionika

Započeli smo s pjesmom: Kakav prijatelj je Isus.

Naša se skupina zaustavila na pitanju za diskusiju o. Petra Milanovića: Da li je naša crkva, posebno redovnička zajednica sposobna i spremna navijestiti evanđelje onima koji ne vjeruju ili koji su daleko od Crkve.

Sudionici su iznosili svoja osobna iskustva što nam nije moguće iznijeti u ovom zapisniku. Članovi skupine su sigurno osjetili osobno obogaćenje.

Osnovno pitanje je: Da li ljudi koji ne vjeruju, stvarno ne vjeruju ili oni misle da ne vjeruju?

Potrebno je da mi osobno otkrijemo u tim ljudima naravnu sreću koja u njima već postoji, i s te razine započnemo uzdizanje prema nadnaravnoj sreći.

Treba otkriti čovjeku da je živio u Bogu i onda kada on to sam nije znao: po svojoj ljubavi, dobroti, plemenitosti i sl. Trebamo znati otkriti čovjeka samom sebi.

Nešto moramo učiniti da ljudi okuse vrednotu Krista i Crkve, a ne da promatraju Njegov vanjski lik ili fasadu Crkve.

U tome su nam nužne razmjene iskustava unutar naših redovničkih zajednica. Trebamo znati otkrivati i primati malene radošti naših uspjeha i tim iskustvima se međusobno obogaćivati.

6. skupina – *Voditelj: vlč. Mate Tomas
Zapisničar: s. Božena Duvnjak
13 sudionika*

Voditelj nas je uveo u rad spontanom molitvom.

Tema današnjeg rada: Objektivne i subjektivne zapreke u svjedočenju Krista. Ima li zapreka zbog kojih ne možemo biti onakvi kakve nas danas hoće Bog, Crkva, moja zajednica, narod? Postoje li neka sporedna zanimanja koja nam ometaju ono glavno?

1. Da li su poglavari složni da sestre više surađuju u apostolskom djelovanju ili im je više do toga da budu na točkama dnevnog reda?

Po samostanima ima i neiskorištenih snaga. Zašto se ne daju povjerenja? Povjerenje se uvijek uzvraca povjerenjem uz cijenu sebedarja. Važna je raspodjela rada. Raspodjela mora biti pravilna, pravedna i prava.

2. Važno je u formaciji po našim zajednicama neprestano naglašavati radosno svjedočenje. Za istinsko svjedočenje Krista najprije treba postaviti na svoje mjesto meduljudske odnose: Najprije ljudi, a onda redovnici. Razlog opadanja zvanja najčešće su neljudski odnosi.

3. Kako svjedočiti Krista anonimnim kršćanima?

Budući da je jasno da imamo anonimnih ateista i anonimnih kršćana morali bismo se naći – djelovati na svim područjima ljudske djelatnosti. To je budućnost redovničkog apostolata.

Na koji način svjedočiti bolesnicima, drogiranim, napuštenima? Gladnom je suvišno govoriti samo o kruhu.

Svjedočiti za Krista i oduševiti za njega ne može onaj koji nije na čistu sam sa sobom.

Budućnost Crkve jest u osobnom i zajedničkom svjedočenju Evandelja.

Kao zaključak postavljeno je pitanje na koje trebamo odgovoriti sami sebi: Što ja činim da bih više svjedočio, da bi i moja zajednica više svjedočila?

7. skupina – *Voditelj: s. Mariangela Žigrić
Zapisničar: s. Aurelija Miličić
11 sudionika, od kojih 4 redovnika*

Pregledali smo ponuđena pitanja s. Rafaele i zaustavili smo se kod 2. i 9.

S obzirom na prednost malih ili velikih zajednica, došli smo do zaključka da u izvjesnoj mjeri i jedne i druge imaju i prednosti i nedostataka. Zajednica je prikladna za apostolat ako su pojedini obraćeni. Ako toga nema, u zajednici škripi, više u maloj nego u većoj. Ako je taj faktor prisutan, mala zajednica može imati prednost. Obraćenje nije čin jednog trenutka: neprestano se treba obraćati. No prvi korak je prijelaz iz tradicionalne vjere u osobnu.

Da li su naše zajednice uistinu zajednice vjere utemeljene na liturgijskom životu, posebno euharistiji, meditiranju Sv. pisma, molitvi časoslova?

Da bismo to sami ostvarili, dogovorili smo se da ćemo jedni za druge dnevno moliti.

Kratkom spontanom molitvom, u kojoj smo izrazili i hvali i prošnju i zahvalnost, završili smo naš zajednički rad u želji da opet doživimo takve susrete i takvo zajedništvo.

**8. skupina – Voditelj: don Niko Šošić
Zapisničar: s. Katica Majdandžić
16 sudionika, od kojih 4 redovnika**

Nakon kratkog osvrt na jučerašnju anketu, sudionici naše skupine pozitivno su se izrazili o predavanju s. Rafaele Glasenčnik. Za temu našeg razgovora uzeli smo: Ugradenost u Crkvu, ne izolacija od cjeline.

Naglašeno je da je jedan od uzroka loše ugradenosti u Crkvu slaba povezanost i nedovoljno medusobno poznavanje redovničkih zajednica. Premalo je koordiniranja, suradnje. Često izgleda da je svaki red kao kruž za sebe. Zovemo uvek iste propovijednike, duhovnike, isповijednike, voditelje duhovnih vježbi. A u formativnim zajednicama je jednodimenzionalnost. A u odgoju našeg podmlatka mogli bi suradivati članovi iz raznih zajednica.

Razlog je i slaba povezanost. Nedostaje jedno ozbiljno opće planiranje potreba u mjesnoj i općoj Crkvi.

Kao da nedovoljno poznajemo probleme Crkve i gdje smo mi tu kao redovnici. Ometaju li, možda, naše strukture to djelovanje? Karizma postaje kodeks, a propis ne bi smio ugusišti dar.

Nedostaje nam svijest o raznovrsnim potrebama i o mogućnostima zajedničkog rada.

Znanstveno, pastoralno, kulturno i odgojno područje moglo bi poslužiti za veću suradnju.

Tako bismo mogli mnogo više: istupiti kao jedna snaga.

**9. skupina – Voditelj: s. Pija Marc
Zapisničar: Andelko Jozić
8 sudionika, od kojih 3 redovnika**

Današnji sastanak započeli smo pjesmom.

Iznesene su zatim neke primjedbe na rad po skupinama. Predlaže se naime, da voditelji skupina sami odrede nekoliko tema još prije održavanja tjedna. Te bi teme oni sami trebali razraditi zajedno. Tako bi bili spremniji voditi svoju skupinu i usmjeriti je ako skrene s teme. Bilo bi od velike koristi te razrađene teme poslati svim samostanima tako da bi sami članovi još prije tjedna odabrali temu i nekako se za nju spremili. Svi smo podržali taj prijedlog koji se u Sloveniji već prakticira.

Tema našeg današnjeg rada glasi: Kakvi smo mi dar Crkvi?

Slijedila su misljenja:

– Danas se o redovništvu govori sve naj naj, a zapravo to nismo. Samim tim što se tako govori gubimo i onaj minimum. Ta prenaglašenost nas je nekako umrtvila i ona je uzrok da ne tražimo ništa novoga za bolje i istinske svjedočenje.

Biti dar znači biti žrtva. Dar je svakodnevno potpuno predanje u svom poslu. Sama naša prisutnost među svijetom je dar.

Trebali smo se puno više posvetiti onima koji su napustili naše zajednice bilo kao sjemeništari, bogoslovi, kandidatice, zavjetovane sestre, pogotovo svećenici. Osjeća se da smo prema svima tim odnosimo vrlo oštro, neljudski. Potrebno je više kontakta s tim ljudima. Pozivati ih u naše zajednice kao prijatelje. Trebali bi im dati do znanja da ih prihvaćamo. Možda će nam oni pomoći boljem i lakšem svjedočenju. Svjedoci smo sve većeg izlaženja, pa se trebamo malko zamisliti.

Rastali smo se uz bratski stisak ruke, naš kršćanski pozdrav, i smješak kojeg smo ovih dana svi toliko naglašavali sa željom da se ponovno nademo zajedno.

**10. skupina – Voditelj: s. Ines Kezić
Zapisničar: Grgo Lončar
15 sudionika, o kojih 3 redovnika**

Rad smo započeli pjesmom "Kriste, u tvoje ime".

Tema o kojoj smo danas raspravljali: Kako ja gledam na svoj sadašnji i budući apostolat? Raspravljaljao se uglavnom kako spojiti svoj konkretni apostolat sa svojom duhovnošću. Rečeno je da je nastojanje oko čitanja Biblije, razmatranje, osobne molitve, nužno kako bi se uopće moglo živjeti kao redovnik ili redovnica. Neke sestre su naglasile da će od sada svjesnije obavljati svoje poslove. Najvažnije je biti čovjek, redovnik, Božji suradnik u Duhu Svetom.

Pročitali smo 4. poglavlje 1. poslanice Korinćanima i čuli kako sv. Pavao shvaća svoj apostolat. Predanje u Božju volju je jedna od bitnih prepostavki dobrog apostolata.

U 15 sati smo se sastali na molitvu, da ne bi naši razgovori o molitvi ostali samo na riječima.

**11. skupina – Voditelj: o. Franjo Pšeničnjak
Zapisničar: s. Benita Antolović
16 sudionika**

Tema našeg razgovora bila je 6. pitanje o. Milanovića: Kako izmisliti, otkriti nove oblike prisutnosti i stvarati nove inicijative tamo gdje su siromašni?, i poticaj br. 11 s. Rafaele: Podite k bolesnima, onima koji trpe, zapuštenima, djeci, mlađima i obiteljima, koji su u teškom položaju. Tražite ih.

Došli smo do zaključka da smo se mi udaljili od svog idealta, od onoga što je bilo duboko u srcu naših Utemeljitelja.

Potrebno je uočiti i pomagati duhovnu i materijalnu bijedu.

Postavilo se pitanje: Što s onima koji ne osjećaju duhovnu glad?

Možda se susrećemo s evandeoskim problemom bogatih. Isus s bogatima kao da nije ništa mogao. Svaki čovjek treba Boga i s tog stanovišta treba mu pristupiti.

Nameće se pitanje: Kako otkriti nove oblike prisutnosti i stvarati nove inicijative tamo gdje su siromasi?

Sva mesta nisu nam dostupna za naše djelovanje.

Djeca koja su vjerski poučena i koja prakticiraju vjerski život mogu nam u tom pogledu puno pomoći.

Treba imati u vidu apostolat laika koji se danas sve više širi i puno obećava.

Ima dosta zgoda gdje se može utjecati na indiferentne, samo ih premalo koristimo.

Pokušali smo pronaći odgovor na pitanje: Po čemu je netko stvarno svjedok? I zaključili smo:

- ukoliko redovnik živi svoje zavjete cijelo njegovo djelovanje je svjedočenje,*
- možda smo se previše uljuljali i sami smo sa sobom zadovoljni,*
- potrebno je vlastitom inicijativom založiti se za posao na koji smo upu-*

ćeni,

- unutar zajednice pronaći uvijek nove, bolje načine djelovanja i svjedočenja,
- znati čitati znakove vremena.

12. skupina – *Voditelj: fra Miroslav Modrić*

Zapisničar: s. Katarina Maglica

15 sudionika

Za okosnicu našeg razgovora uzeli smo jedan od prijedloga s. Rafaele Glasenčnik: Sastanci i dijalog u zajednici, ali kao utjecaj na apostolat pojedinca i zajednice kao takove, bilo da se radi o korekcijama ili poticajima.

Samostanski sastanci su jedan od osnovnih faktora jačanja zajedničkog života. Kod različitih družba ti sastanci imaju različite nazive i različite oblike.

Sastanci u zajednici su jako potrebni: jačaju duh zajedništva i medusobno povjerenje članova.

U nekim zajednicama su ti sastanci zapravo molitvene skupine. Zajednice gdje se to provodi smatraju da takav način molitve mnogo doprinosi zajedništvu.

Govorili smo i o obnovi liturgije u našim zajednicama i o potrebi što većeg sudjelovanja svih članova.

13. skupina – *Voditelj: Anton Nadrah*

Zapisničar: Radogost Grafenauer

16 sudionika, od kojih 7 redovnika

Problem evangelizacije. Evandelje može biti novo za onoga koji je poznavao samo slovo i sad osjeća snagu Duha. Glavna je teškoća evangelizacije što nas Evandelje nije proželo. Stoga danas sve zajednice naglašavaju Evandelje i poštivanje čovjeka u duhu pravednosti i ljubavi.

Kako se ta teškoća rješava u pojedinim redovničkim zajednicama? Nije lako uskladiti apostolat s duhom molitve. Nije lako uskladiti apostolske brige s duhovnom slobodom bez koje nema molitve. Mnogi su mladi otpali jer nisu sazreli za apostolat. Takve su osobe bacili u inozemstvo, na župu i prepustili ih njima samima. To je sudbonosno za redovnicu i za redovnika. Priprava se mora odvijati odmah od novicijata. Neka odmah redovnička osoba osjeti kako je privlače i lome potrebe i brige karizme njezina reda. Čim je nešto previše privuče, mora se toga oslobadati, sve uskladivati, nalaziti vremena za molitvu, studij i za sve zahtjeve redovničkog života da skladno uzraste do Kristove punine, dok joj ne postane u svemu središte Bog i Euharistija.

Kako uskladiti zahtjeve zajedničkog života s tim teškoćama? Idealne su zajednice sastavljene od mlađih i starijih članova. Teže biva gdje su samo starije i iznemogle osobe, a tek po koja mlada. Bolji je poglavar koji zna stjecati povjerenje, nego koji strogo nadzire. Prvi će postati duša zajednice te će drugima ulijevati veselje, oduševljenje, s njima dijeliti sav život, teškoće i steći će povjerenje mlađih. Ovakvo ophodenje i iskreni razgovor u svim zajednicama napreduje, premda ima i velikih poteškoća. Time raste zajedništvo i ljubav.

U nekim ženskim redovima poglavari šalju povremeno duhovne upute, što zajednice prilagođuju svojim potrebama.

Jedva ima redovničkih zajedница gdje bi zbilja znali zajednički tražiti volju Božju. Previše ima trzavica, nedostataka ljubavi, briga i navezivanja na poslove, što onemogućava pojedinice i zajednice u tom traženju.

Svagdje napreduje duh dijaloga i uzajamnih susretanja, a to je neki put prema zajedničkom traženju volje Božje.

14. skupina – *Voditelj: s. Ancila Bubalo*
Zapisničar: s. Inviolata Pranjić
17 sudionika, od kojih 1 redovnik

Tema razgovora: Kako ostvariti svetost, a da ona bude bliska ljudima?

- Prijе svega trebamo biti ono što jesmo, iskreni i jednostavni,*
- jednostavnost i iskrenost privlače, jer tada se čovjek pokazuje onakav kakav jest, otkriva drugome sebe, ali i bolje upoznaje druge,*
- visoko držanje blokira druge, kočnica je u apostolatu,*
- trebam koristiti konkretnoj zajednici u kojoj jesam, biti uvijek pozitivno usmjeren, ne bojati se zapreka i svojih ograničenosti, "srušiti kule u zraku",*
- živjeti konkretnu stvarnost,*
- izbjegći osjećaj manje vrijednosti, koji nas blokira,*
- proživljena vjeća u našim zajednicama, bit će svjedočanstvo apostolske svetosti,*
- u susretu sa sestrama i vanjskim ljudima, opet osjećamo važnost jednostavnosti, da bismo bili bliži jedni drugima.*

ČETVRTI DAN

OKRUGLI STOL NA KRAJU TJEDNA

S. Fides Vidaković: *Zapisničarka druge skupine iznijela nam je sinoć da bi trebalo prilagoditi pravila pojedincu. Ja bih zamolila bilo nju bilo koga drugoga iz te skupine da nam to objasni.*

S. Irena, zapisničarka: *Radi se o krivoj formulaciji. Radi se o tome da pravila budu tako načinjena da bi svaka sestra u okviru svoga apostolata mogla to pravilo vršiti.*

M. S. Fides: *Ja smatram ako netko izabere jedan red. institut, ako je imalo to sujeno učinio, da će zamoliti da pogleda sadržaj konstitucija koje prihvaća. Tu bi bilo nemoguće da se ide obrnutim putem. Ako ulazimo u jednu družbu, onda prihvaćamo sve što ta Družba ima u sebi, pogotovo njene Konstitucije.*

S. Bogoljuba Cifrek: *Radilo se o tome da pojedine sestre zbog službe ne mogu vršiti zajedničke red. dužnosti, npr. prisustvovati zajedničkoj sv. Misi, ili pribivati zajedničkim molitvama. Radilo se dakle o dnevnom redu a ne o Konstitucijama.*

S. Ines Kezić: *Rečeno je da se konstitucije ne trebaju mijenjati. A ja se pitam zašto se ne bi trebale mijenjati, kada nas Crkva poziva na trajnu obnovu i prilagodivanje redovničkog života? I ako treba vrednovati naš život, onda treba vrednovati i konstituciju i u određenim razdobljima mislim da je potrebno i nju mijenjati, a s druge strane ne znam zašto dolazi do toga raskoraka sa zajednicom i apostolatom. Ako imamo ideal jedne apostolske zajednice, onda nekako zajedno moramo izgraditi svoje apostolske ciljeve i objektive i trebamo zajednički pronaći sredstva kojima to postižemo. Ako smo mi kao zajednica usmjereni prema apostolatu, onda ja mislim da dnevni red nije nešto što je važnije od apostolata. Ali ima nešto važno što mi ne smijemo izostaviti, a to su mogućnosti sredstava rasta zajednice. Možda nije važno da smo svakog dana zajedno na objedu i na molitvi, ali je važno da osjetimo, da smo potrebne jedna drugoj za zajednički rast, da se uzajamno podupiremo i podržavamo. Konkretno, nije važno da mi svakog dana zajedno ručamo i večeramo, nego je važno da imamo jedan dan ili jedno određeno vrijeme u tjednu kada ćemo zajedno dijeliti svoja iskustva, dijeliti radosti i probleme našega apostolata, gdje ćemo vidjeti problematiku područja i svega toga. Gdje ćemo mi kao zajednica nastupati u tome apostolatu. Naime, rast u tome zajedništvu već je apostolat.*

P. Radogost Grafenauer: *Ja bih rekao neke poteškoće koje dolaze u toj napetosti između zajedničkoga života i apostolata. Naime, apostolat mora biti odvažan, i čim bude bio apostolat odvažan dolazit će do napetosti sa zajednicom. I te napetosti sigurno treba rješavati, a to često nije lako. Recimo, jučer smo čuli, kako nije zgodno, ako neki kartaju. A ja sam vido kako je moj kapelan kartao i dolazio kasno kući ali je tako skupio veliku vjeronaučnu grupu mlađih i lijepo je s njima radio. Onda recimo, govorilo se o dodirima između bogoslova i djevojaka. Recimo, jedan naš bogoslov je organizirao najlepšu grupu što je mi danas imamo u našoj župi a skoro je sva zajednica onda mrčila na njega kad je to počelo. Ali je on lijepo radio u vezi sa poglavarama, a sa zajednicom bilo bi teško. Dolazilo je onda do velikih napetosti između starijih i mlađih. Jednom se jedan stariji digao i htio je otici sa zajedničkog razgovora. Prvi put se jedan mlađi digao i htio otici. Nisu to lake stvari koje treba rješavati.*

S. Blanka Vrdoljak: *Ja bih samo nadopunila. Redovništvo je karizma, dar i onaj koji je primio tu karizmu ne može se ponašati kao da je nije primio. On*

mora imati hrabrosti a redovništvo kao takovo zamišljeno je kao zajednički život. Da bi se taj zajednički život mogao odvijati, potrebne su neke okolnosti a to je da unutar zajednice moraju postojati dvije vrednote, odnosno dimenzije: to je sloboda da se ja, ako sam primila taj dar, slobodno ponašam i nije mi stalo prvočno što će misliti moje poglavarice pa čak i moja zajednica, ako zbilja uvjerljivo radim, nego mi je stalo što će misliti Bog, odnosno Bog u onomu koga želim sresti. Drugo, otvaranje zajednice, tj. povjerenje zajednice da jedna sestra, ako nije bila na misi možda, ako nije bila na molitvi, da je nismo spremni osuditi, jer je možda nešto više učinila, prema karizmi odnosno nadahnuću koje je ona imala. Zato, apostolat bez slobode, bez povjerenja unutar zajednice, mislim da je jako ograničen, skoro nemoguć.

P. Milan Litrić: *Govorimo dosta o našem apostolatu. Čini mi se, da nam se ne pruža jedna zaokružena misao koja bi nas trebala pratiti na tom zajedničkom nastajanju. Potreban je konkretni apostolski rad bez kojega stojimo u zraku. Ono što najmanje gledamo, to je izbor prikladnog osoblja brojčano dovoljno. Nadalje spremnost onih koji rade, da se povrate u zajednicu. To je jedan od velikih problema naročito, ako se radilo o tzv. pojedinačnim apostolatima. Zatim, provjera rada sa strane uprave. Naime, postoji bolest da nitko ne smije da prigovori, da pogleda i na taj način onda ostajemo sami, a onda je apostolat kao takav osuden na propast a meni se čini i naše zajednice također osudene su pod nekim vidom. Smatram, da je ovo bio neki okvir za uspješan naš apostolat i uspješno zajedništvo.*

P. Jerko Fućak: *Sve me ovo potiče, da se vratim na početke: na Evandelje, na besedu na Gori, na Pavla. Pavao je svima htio biti sve, ali kad je u pitanju bio zakon, on je bio neumoljiv. U kršćanskom moralu, u kršćanskim smjernicama, konstitucijama, pravilima, mora uvijek, ako hoćemo ostati vjerni Crkvi, prvočno biti Duh koji iznutra usmjeruje naše potrebe. Zakon je sekundarni elemenat koji napismeno stavlja to što smo u Duhu zaključili. Prvenstveno smo, dakle, kršćani a tako i redovnici po tom koliko slijedimo Duha, a zakoni i onako ne mogu uokviriti svu širinu života i problema koji nas snalaze.*

P. Nikola Vukoja: *Dokle ćemo biti svaštarii? Naše zajednice upravo zbog toga svaštarenja više puta su silom prilika, rekao bih, skoro konfederacija a ne toliko pravo zajedništvo. Danas se nameće kao nužnost specijalizacija za pojedine institucije, da si uzmu jednu odredenu djelatnost koja će biti karakteristična za njih.*

Fra Modrić Miroslav: *Istina je da mi svaštarimo. Župnik si mora sam kuhati, spremati i katehizirati. Ljudi, koji nas susreću, očekuju od nas da znamo nešto više od toga kako se katehizira. Specijalizacija koliko god ima u sebi pozitivnosti čini se da čovjeka nekako razdjeljuje, baca ga u razne stvari. Baš zato ljudi traže onoga koji pomalo svašta zna.*

P. Nikola Vukoja: *Mislim, da se ipak isplati pokušati stvoriti specijalizirane grupe koje će moći raditi na širem planu.*

P. Ivo Peran: *Ono što je prije rekla jedna sestra: Bog i ja to mora biti vidljivo u mome zajedništvu. Inače je opasnost subjektivizma: što se mene tiče zajednica, što se mene tiče pravila, meni direktno govori Bog. Načelno to divno stoji i divno zvoni, ali to treba iskustveno pokazati. A iskustveno će se pokazati i onda, ako je meni zabranjeno i nešto što ja najdivnijim smatram. Treba starjinsama iznijeti što čovjek zapravo misli, što hoće.*

P. Sabin Rumanjak: *Bez međusobnog povjerenja poglavara i brata ili sestara nemoguće je sigurno ostvarivati bilo koju vrstu apostolata. Ali provjera, prosvđivanje nekog apostolskog rada da ne bude subjektivistička ocjena bilo to po-*

glavara ili nekog drugog. Zato je potrebno da bude podvrgnuta širem forumu. Taj forum (kod franjevačkog reda) je jedino nadležan za ispravno prosudjivanje nečijeg posla. Gdje god se to nije ostvarilo (jer to je novijeg datuma – ti forumi), mnoge inicijative su bile ugušene već na početku i zato nisu donosile ploda. Zato mislim, da bi dosta naglaska trebalo staviti upravo na to. Dakle, ja sam za skupno prosudjivanje apostolata. Druga stvar je pitanje specijalizacije. Ne dovodimo je mi u pitanje bez obzira kako je mi tretirali. S jedne strane neki misle, da je to lakši posao, a s druge strane, sigurno, da je to efikasniji posao. To znači, ako smo za veću efikasnost u apostolatu, onda neminovno moramo biti i za specijalizaciju. Kako god se morali probijati kroz teške okolnosti u kojima živimo. Da ona nije svagdje moguća i ostvariva, i to je jasno. Mislim da su potvrda ovog mog mišljenja i one zajednice koje su mnogo učinile na tom, jer su se bavile samo tim, a ne svačim.

P. Ljudevit Rupčić: Čini mi se, da je još uvijek među nama prisutna misao da redovništvo mora biti usmjereni na bježanje od svijeta. To je jedan pogled nekršćanski, u svakom slučaju danas vrlo opasan. Baš tim bježanjem od svijeta tokom povijesti mi smo izgubili kontakt sa svijetom. Moje je uvjerenje, da su redovničke strukture još uvijek bazirane na šemi bježanja od svijeta. Drugo, također su prisutna određena tumačenja Evandelja u redovništvu i izvan redovništva, odnosno vrijednosti evandeoskih osobito onih koje bi morale biti prisutne u redovništvu. Konkretno, mislim na poslušnost, o tome se uvijek govori, to je temelj. Mislim da bi taj pojam trebalo pročistiti baš u duhu Evandelja. Da, slušati, ali Riječ Božju. Da tako svi činimo, ubrzo bismo se našli okupljeni svi proti istim Duhom, svi na istom poslu, bez grupacija. Crkva je službenica i služiteljica istine, i svoju poslušnost njoj usmjerimo. Otkrijmo volju Božju i njoj služimo.

Fra Petar Milanović: Upravo zbog ovog bijega od svijeta mi smo na našem terenu izgubili radništvo.

S. Natalija Palac: Čini mi se da je uvjet svakog dobrog apostolata upravo to da znadnemo biti u svijetu ali ne od svijeta. Kad kažem biti ne od svijeta, mislim na stav duše, koji se sliče u stalnom jedinstvu s Bogom, u molitvi, u traženju volje Božje, onoga što će nam Duh reći da činimo u jednom odredenom času.

P. Ivan Knafelje, isustovac: Sjećam se iza Koncila nekih zajednica u kojima se jako naglašavalo otvaranje prema svijetu. Svi su tražili kontakt sa svijetom i to se pretvorilo u bijeg od zajedništva, molitve i kontemplacije. A posljedica je bila stvarno jedno rasulo. Prema tome mislim, za razliku od kritičkog postavljanja ove stvari, da je od presudne važnosti poujerenje u zajednicu, jedna suradnja, ali isto tako ona ljubav prema svijetu koju je Krist pokazao svojim primjerom.

P. Štefan Balažić: Danas je u ovoj diskusiji puno puta bio spomenut moj odnos s Bogom i moj odnos sa svijetom. Meni se čini da premalo govorimo o meduljudskim odnosima. Ja osobno mogu si predstaviti apostolat jedne red. zajednice samo ako je ta zajednica redovnička zajednica, a ne ako tu žive pojedinci. Npr. red. zajednica, koja vodi župu, i tu je samo župnik onaj koji radi, samo župnik onaj koji prezentira. Ili ženska red. zajednica; samo ona sestra vrijedi nešto koja katehizira, a meduljudski odnosi u toj zajednici nisu sredeni. A ako meduljudski odnosi u zajednici nisu sredeni, ja neznam da li se onda može uopće govoriti o apostolatu te zajednice. To pitanje mi se jako nameće iako na njega zasada ne znam odgovoriti. Da li se može govoriti o apostolatu izvan zajednice ako u zajednici nešto škripi, ako ne možemo jedni drugima pogledati u oči.

O. Antun Nadrah: Možda zaboravljamo, da je Isus Krist glavni apostol, a da smo svi mi samo njegovi suradnici. Apostolat će ići dobro samo ako budemo mi bili dobro orude preko kojega će Isus raditi. A gdje se dvojica ili trojica svada-

ju, Isus ne može biti u njihovoj sredini i takova zajednica ne može apostolski djelovati. Ako smo mi takovi, da Krist može kroz nas djelovati, bit će uspješno, a ako nismo, uzalud sav naš posao pa makr se koliko mučili. Možda će se nešto i vidjeti, ali u bivstvu, u dušama neće biti uspjeha.

P. Leonard Oreč: *Redovnička zajednica je zajednica osoba okupljenih u Isusu Kristu. Mala Crkva. Jedno srce i jedna duša, trajno okupljeni u zajedništvo i lomljenja kruha i nauke apostolske, odnosno Kristove i djelovanja u ljubavi. Zato kao zajednica trebamo Evanelje živjeti i kao zajednica nosimo apostolsku odgovornost i čini mi se da ćemo kao redovnička zajednica i kao osoba u toj zajednici svoj apostolat na određenom mjestu moći uspješno vršiti, ako stvarno svi zajedno tražimo Božju volju od nas u ovom času i na ovom mjestu. A zato je potreban razgovor i dogовор. Zato je potrebna ona revizija našega rada i onda ćemo živeći svatko puninu svoje osobnosti u svoj slobodi ostvarujući svoju karizmu, moći i svijetu oko nas ponuditi ono što svijet od nas očekuje i što Bog kroz nas želi svijetu dati.*

P. Bono Šagi: *Slušajući ovo vidim da se nameće problem što čovjek redovnik pojedinac želi učiniti na području apostolata i što on smatra da je u njemu uzavrelo, da bi to učinio. Traži se neko rješenje, da zajednica ne bi ukočila žar što vrije u čovjeku. Jedan od najvećih problema i za poglavara i za podložnika je raspozнатi što je volja Božja u nekoj konkretnoj situaciji. Poslušnost se mora promatrati iz pozicije poglavara. Najprije poglavar mora biti poslušan. Nema drugog sredstva da se dode do dobre i podnošljive poslušnosti do li dijaloga, da se vidi da li doticni može neku odredbu izvršiti ili ne. Da zajedno spoznaju što je volja Božja jer to znači slušati Boga. A drugo mi se čini neka drskost kad netko zlorabi svoj položaj pa se poziva na svoju službu. Sto se tiče zajednice i njezine strukture, također i ona mora doći u taj arbit, tu prosudbu poslušnosti zajednici. Nema zajednice u kojoj nema neke unutrašnje strukture. Neki red mora biti, red spašava. Skupa, stalno istražujemo na koljenima što Bog od nas hoće. Pozivanje na savjest je jako prisutno kod redovnika. "Ja po svojoj savjesti ne mogu ovo, ne mogu ono". Čekaj malo, što je u tom slučaju volja Božja. Prije svega podložni smo Bogu, ako ga stvarno priznajemo svojim Bogom.*

O. Jakov Mamić: *Ja bih isto nešto u vezi sa specijalizacijama. Ja smatram ako je specijalizacija shvaćena kao radni zadatak, onda nema perspektive. Ako je shvaćena kao životni zadatak življenja svoje vlastitosti u Crkvi onoga tko sam kao redovnička osoba onda treba na tome raditi jer je to zadatak koji Bog preko redovnika i redovnica daje i stavlja u svoju Crkvu i nadu. Koliko je to budućnost u našem konkretnom ambijentu, treba vidjeti. Smatram da je i na župama to moguće danas, da su to jedina mjesta gdje se i specijalizacija može ostvarivati i dogadati.*

P. Bono Šagi: *Da me ne biste krivo shvatili, ja nisam protiv specijalizacije kao takove, ona je nužna, ali da se ne bismo na nju koncentrirali, kao da je to rješenje svih problema, kad bi svi bili specijalizirani. Dakle, prije nego se svi jako dademo na specijaliziranje, treba misliti što će sa specijalistima biti, da ih ne frustriramo? Zato bi trebalo u svemu biti oprezan.*

P. Štefan Balažić: *Pater Bono je to tako lijepo rekao, teološkim jezikom o poslušnosti. Ja ne znam to tako lijepo govoriti, ali ću reći jedno svoje malo iskustvo; što više sam bio čovjek, i pristupao kao čovjek ljudima i svojoj braći, to lakše smo rješavali probleme, to lakše smo jedan drugoga poticali u vjeri i na djelovanje u apostolatu. I s druge strane, što sam bio manje čovjek, to sam osjećao da sprječavam onu dinamiku hoda vjere i nastojanja u rastu kao redovnika. Kako mi ispunjavamo kao redovnici svoj životni zadatak na onim mjestima gdje radimo i živimo?*

P. Karlo Kajić: *Imamo dubokih filozofa, specijalista, moralista, hvala Bogu na svim područjima, mnogo radimo, ali se može još puno toga učiniti. Ja bi volio da govori mali čovjek, a ne ovo previše teorije, kako kuharice da se ujedine, kako vratari da se ujedine. Ima puno, puno malih apostola. Apostolat danas ostvaruje puna forma. Ima ljudi koji ga vrše. Ja vjerujem da je situacija volja Božja.*

S. Miroslava, karmelićanka: *Bila sam 8 dana u svom rodnom kraju u okolici Bjelovara. Ljudi su me molili: "Sestro naučite nas moliti". Mislim da tom malom čovjeku nije potrebna visoka teologija, nego da mu se približi i pouči ga.*

S. Ana Luburić, (kuharica): *Mi ne možemo vršiti apostolat vani ako ga nemamo u svojoj kući, u svojoj zajednici. Mislim, da svaki čovjek na svojoj dužnosti može propovijedati bez obzira što radio. Ja osobno mogu reći da se ne bih zamjenila ovdje ni s kim za svoju dužnost, makar vi imate doktorate i što ja znam. Ako ja stvarno sebe dam u svoj posao, moj posao neće ostati nezapažen makar je on takav da recimo spremiš ručak i sve vidiš, a za pola sata više nema ništa, kao da ništa nisi ni radio. Ja mislim da nije bitna specijalizacija; nego malo više zaviriti u sebe, malo više molitve, meditacije. Da se malo više zavirilo u sebe, da se živjelo više redovnički, ne bi nikom padalo na pamet neka posebna specijalizacija, jer Krist to od nas ne traži, nego traži da ga upoznamo, a mislim da ćemo ga upoznati čitanjem Sv. pisma svaki dan. Da više živimo svoje redovništvo praktički nego teorijom.*

S. Hosana: *Ova sestra je jedan divni apostolat iznijela na svom radnom mjesetu. Ona se moli, ona se žrtvuje, ona prikazuje za one koje apostolat vrše. A jedna naša sestra, obična veštarica svugdje priskoči u pomoć, u sakristiju itd. Ta je sestra jednom bila na ovakovom skupu i rekla je: "Sve je ovo dobro i lijepo čuti i znati, ali ako nam Isus nije simpatičan, ne možemo sve to izvršiti, ići ćemo natrag." Zato svaka sestra bilo što radi ako je ranom zorom Krist nije zahvatio, onda nema apostolata. Apostol biti treba imati dobrohotno srce, srce puno ljubavi. Tihi apostolat više vrijedi. Preporučuje ga Sv. Crkva i Koncil. Slatko usnemo kad smo drugome smijesak dati.*

S. X.Y.: *Ja bi samo nadodala o specijalizaciji kod sestara, a mislim, da ona apsolutno nije suvišna nego dapače, da je veoma potrebna. Međutim kod nas je to ipak mnogo drugačije nego kod muških redova. Oni se možda specijaliziraju za jednu određenu struku i samo to rade. Kod nas je to drugačije. Ja recimo specijaliziram glazbu, ali ja ne mogu smatrati da će samo taj posao raditi. Neće me ova moja specijalizacija uzdizati, nego samo u mome poslu pomoći, da mogu bolje raditi.*

Fra Marko Babić: *Ja osobno vidim jedan veliki napredak od prvog do ovog Red. tjedna. Kad to kažem imam u vidu osobito sestre, jer sjećam se prvih tečajeva kada je nemoguće bilo izvući, da netko ovako izide i iznese svoj stav mirno, stalozeno, bez nekog posebnog straha pred skupom govoriti, ali ja vidim u tome jedan ogroman napredak. A o predavačima da i ne govorim. Kada smo slušali ovako skladna i vanredna predavanja, praktična i teoretski veoma dobro potkovana, mislim, da je to odraz jednog kvalitativnog napredovanja u redovništvu i kulture duha, i kulture jednog konkretnog redovničkog života. Još bih samo napomenuo, da organizatori malo pripaze kod odabiranja termina za Redovnički tjedan. Mislim na to, da ne bi došlo do kolizije s različitim skupovima, tečajevima što ja mislim, da je jedan od glavnih razloga zašto je ove godine manji broj odazvanih sudionika. Naime, bila je Katehetska škola, sada u isto vrijeme je Tečaj za permanentno obrazovanje svećenika Zagrebačke nadbiskupije. Koliko je moguće nastojati koordinirati između ovih skupova koji organiziraju. Da li je to Teološki fakultet, Biskupska konferencija ili drugi, tako da jedni drugima*

ne smetamo, nego da ljudi mogu iskoristiti ili jedno ili drugo.

P. Bono Šagi: *Ja bih samo htio reći, da ne sustanemo, da se svake godine ovako sastanemo svi. To je jedna moja želja. Drugo je moja neka mala napomena, da ne bismo takav dojam imali da se mi muški uvijek tako paternalistički odnosimo prema ženskama i; ... Tu su sestre ove dane dokazale, a i kroz ovih 6 Tjedana redovničkih, da one znaju kako dobro teološki misliti. I mi redovnici, bez obzira na specijalizaciju u poslu, moramo na neki način naučiti teološki misliti. Sestra kuharica je jako dobro pokazala da zna teološki misliti a ona misli da teološki ne razumije jer su joj muškarci ovdje sugerirali kako ima neukih sestara. Nisu one neuke, kad cijelo vrijeme čitaju, razmatraju, slušaju propovijedi, mnoge godine nauče. Ja mislim da sestre puno moraju imati pa ne dati da im uvijek netko govori kako one ništa ne razumiju.*

S. Renata Mryelj: *Stojim iza toga, da bi trebalo što jednostavnije govoriti, ali s druge strane rječnik je takav i sestre moraju malo više ulaziti u taj teološki rječnik.*

S. Imakulata Lukač, s. Malog Isusa: *Svaki Redovnički tjedan je za sve nas obogaćenje po svojim predavanjima i radovima. Pokušajmo u svoje zajednice unijeti ovu svijest, ne omalovažavati takve skupove, više se odazvati i da bi na neki način ušlo to u nas. Potaknuti i one koji ne osjećaju važnost ovakovih skupova.*

Fra Petar Milanović: *Ja bih samo dopunio sestru s obzirom na narav ovog Tjedna. Ovo je permanentno obrazovanje, dakle, da nešto čujemo što nismo čuli i pojasnimo što nam nije često puta jasno. Mislim, da narav skupa nije traženje recepata niti uzimanje određenih tableta za rješavanje kroničnih osobnih upala ili upala naših redovničkih zajednica, nego da nešto naučimo i vidimo koji su problemi, da nam pomogne u tom poslu. S te strane čini mi se, da je važno dozvati u pamet usporedbu što se dogodilo u Babilonu kada je jedinstvo bilo razbijeno u nerazumijevanju različitih jezika, a jutarnje iskustvo Duhova različite i različite jezike, kao i nas ovdje različite redovničke zajednice, sjedinilo je u jedno jedinstvo koje je bilo pod pokroviteljstvom Duha Svetoga. Mislim, da je i ovaj skup dao jedan doprinos i svjedočanstvo i na tom planu.*

PRILOZI

HOMILIJA ZAGREBAČKOG NADBISKUPA /5. rujna 1979./

Dragi Oci provincijali!
Braćo i sestre!

S kojim darom mogu doći među vas? Mogu doći s najvećim darom euharistiјe u kojoj se izvršuje čin našeg otkupljenja. I dok vas prisutne i odsutne, sve članove svih vaših zajednica cijele naše domovine, unosim u ovu euharistiju, molim vam svima i svakome ono što je Crkva sažela u zbornu molitvu mise za redovnike, da svaka dobra odluka bude privедena k savršenstvu i da nadahnitelj i usavršitelj Bog vodi svoje sluge i službenice na put vječnog spasenja. U ovoj molitvi se nešto tvrdi, to znači, svaki učesnik ovog otajstva usuđuje se nešto reći. Crkva to potvrđuje riječima: "Oni su sve ostavili i tebi se sasvim predali" (ibid.). U ovoj molitvi dakle svaki od nas mora reći: "Ja sam sve ostavio i Tebi sam se predao". Crkva moli da se to ostvari: "Daj da Krista naslijeduju, odriču se svjetovnosti te u duhu siromaštva i poniznosti srca služe Tebi i braći ljudima" (ibid.).

Vi ovih dana slušate predavanja i želite opet nešto spoznati o smislu svoga poziva i života, o putu kojim ste pošli u dan svojih zavjeta. Istina koju nam govori sam Isus Krist je sasvim jednostavna. Evandelje jasno i odlučno postavlja pred nas ideal života.

Riječi imaju svoje značenje, svoju težinu i istinitost. Uzete onakve kakve jesu, poruka su tim veća i obvezatnija. Bog je u ljudsku riječ sažeо svoju misao, svoju poruku. Tako je ljudska riječ postala instrumenat Božje Riječi.

Za nas je važno s kakvим srcem slušamo Riječ kroz koju nam Bog prenosi svoju zamisao nas samih. Kako si Isus Krist zamišlja redovnicu i redovnika? Kako si Crkva zamišlja te izabrane udove svog otajstvenog Tijela kojem je glava Krist? Oni moraju biti njezin ures, njezina svjetlost i radost. Isus nam na to pitanje odgovara u Evandelju prispodobom o soli, o svjetlu, o gradu na gori (Mt 5,13-16). U tim jednostavnim slikama sabija svu viziju onih koji ostavljaju sve i polaze za Njim.

Pred Boga moramo uvijek doći s istinitim i iskrenim srcem. To znači, u svojoj vlastitoj savjeti moramo otkriti da li smo usklađeni s tom Božjom zamisli, s onim što je Isus Krist rekao i što nam po svojoj Crkvi neprestano govori.

Mi možemo evanđeosko vino, na žalost, razrediti s mnogo vode. Obično mi to i činimo. Često puta pronalazimo možda i neke svoje komentare Evandelja, neku svoju teologiju koja bi imala služiti samo tome da razvodnimo vino Evandelja i sadržaje koji su zbijeni u našim zavjetima čistoće, poslušnosti i siromaštva.

Te riječi izražavaju sliku čovjeka koji je uzvjerovao, koji je povjerovao Ljubavi i onda za Bogom pošao.

Evandeoski savjeti! Isus upravlja poziv onima koji to shvaćaju. Za duh ovo-ga svijeta redovnici i redovnice su svojim pozivom često puta neshvatljivi. Baš po ostvarenosti tih savjeta Isus Krist pali svjetlo u svojoj Crkvi da svijetli svim ljudima. Baš po prihvaćenim i proživiljenim savjetima koji postaju zavjeti vi ste izuzetnost u ovome svijetu.

Vaše zvanje mora biti istina i u vama i u Crkvi. Po istini življene Božje riječi vi ste blagoslov za cijelu Crkvu i cijeli svijet. Vi ste izvor nade i radosti. Vi ste donositelji utjehe i ohrabrenja.

Časne sestre po bolnicama su svojom prisutnošću izvor nade, radosti, utjehe i ohrabrenja za siromašne, bolesne, umiruće i napuštene. I redovnik je po svom pozivu tješitelj, onaj koji hrabri, jer je on sam ostvarena hrabrost.

Temeljni vaš zavjet je poslušnost. U toj poslušnosti morate nastojati razmišljati poslušnost samoga Isusa Krista. Njegova poslušnost je poslušnost sve do smrti.

Isus Krist raspet na križu ostvaruje potpuno siromaštvo, lišen je svega. Ali On je ušao u to siromaštvo poslušan Ocu, poslušan do smrti. Tako poslušnost osmišljuje njegovo siromaštvo i ono postaje beskrajnim bogatstvom spasenja za sve ljude. Slušati znači toliko u sebi sagorjeti da ne tražim ono što je moje, nego samo ono što je Božje. To je raspoloživost bez rezerve, sebedarje koje ide na križ, ali koje onda i savršeno osloboada.

Najslobodniji je onaj koji je sav u volji Božjoj. Mi smo uvijek u opasnosti da tu volju teško spoznamo jer je između nas i Boga uvijek zastor vlastite sebičnosti. Ništa u nama ne umire tako teško kao što umire naša sebičnost, naš interes i naša udobnost. To su oblici naše unutarnje ograničenosti koji stvaraju između nas i volje Božje jedan zastor tako da teško vidimo što Bog od nas hoće.

Isus je rekao: "Ako ljubite one koji vas ljube, kakva li vam plaća? Zar to isto ne čine i carinici? I ako pozdravljate samo braću? Zar to isto ne čine i pogani?" (Mt 5,46–47). Moglo bi se isto tako reći: Ako slušate samo onda kad vam je to ugodno, kad je to u vašem osobnom interesu, kako ga vi tumačite i doživljavate, ništa posebno ne činite, to čine i pogani.

Ako poslušnost nije spremnost umrijeti, onda poslušnosti nema i onda se u nama nikada neće dogoditi volja Božja.

Blažena Djevica Marija u dan Navještenja sažela je svu svoju raspoloživost u čin predanja: "Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!" (Lk 1,38). Dala je bianco—potpis na sve Božje zahvate u svoj život. Sasvim se odrekla sebe i u potpunom se povjerenju darovala Bogu. Zato se je moglo u njezinom biću i u njezinom duhu dogoditi Utjelovljenje. Bog je mogao od nje uzeti svoje Čovještvo jer je njezino čovještvo posve pripadalo Bogu.

Braćo i sestre, vi ste na dan svojih, bilo privremenih, bilo vječnih zavjeta Bogu obećali poslušnost. Da li je u vašoj riječi bila ona istina koja je oživljavala Marijinu riječ: potpuno i neopozivo predanje Bogu? Tko se sav daje Bogu, taj se sav daje Crkvi; taj će se sav dati za čovjeka, za zajednicu; taj može s Pavlom reći: "Živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist" (Gal 2,20).

Za nas, slabe sinove i kćeri ljudske, put do tog raspoloženja nije ni kratak ni lagani. Ali taj proces mora biti zadatak našeg života. Inače ćemo varati Boga, varat ćemo ljudе i naš će život biti laž. Najdublji izvor svih rana i problema je zapravo u tome što nismo dovoljno sazreli u sebedarju Bogu.

Crkva je vidljivi organizam s nevidljivom dušom Duha Svetoga. Nevidljiva glava Crkve je Isus Krist Uskrsnuli a mi smo njegovi udovi. Ali Crkva ima i vidljivu glavu, to je Petar. To su s Petrom u jedinstvu biskupi, apostolski zbor. U župi je župnik također vidljiva glava, vidljivi predstavnik Krista za zajednicu Crkve kojoj predsjeda. U redovničkoj zajednici je poglavar taj vidljivi znak. Volja Božja se na neki način utjelovila u one koje je Duh Sveti postavio da vode Crkvu Božju, da pasu Crkvu Božju; da budu sakramentalni znak u velikom sakramenu Crkve; da ujedinjuju, sabiru, vode, dakako, odgovorni Isusu Kristu po svojoj savjeti, ali i da obavezuju savjeti onih kojima su pretpostavljeni; da bi tako po poslušnosti sačuvali zajedništvo, jedinstvo, mir i ljubav, ali i uspješnost zajedničkog nastupa, djelovanja i zajedničke uloženosti u svoju odgovornost i u spasiteljsko djelo Božje za spasenje svijeta.

Poslušnost je izraz ljubavi. To je ona ljubav koja ljubi do kraja; koja ljubi sve do križa. Poslušnost stvara ozračje istinskog zajedništva i međusobne ljubavi.

Nedavno sam u jednoj redovničkoj zajednici govorio pripravnicima za prve zavjete pa sam im rekao i ovo: — Ne bojte se tvrde riječi. Budite uvijek uvjereni da vam istinu govori onaj tko vas šalje na križ. Onaj koji šalje na križ ne laska, ne vara, ne laže; on ukazuje na istinu koja je plaćena cijenom križa. — Isus je rekao da su uska vrata i tjesan put koji vode u život (Mt 7,13).

Svi mi moramo svakoga dana moliti za milost obraćenja. Svi se moramo obratiti. Što to obraćenje bude dublje proželo naše biće, to ćemo biti više Božji i radosnije ćemo živjeti. To je konačno ona vjernost o kojoj se toliko govori u Branimirovoj godini, na koju smo se zaklinjali u Rimu, u svim našim crkvama 10. lipnja na blagdan Presvetog Trojstva i sada u Ninu. Vjernost sadrži u sebi poslušnost i ljubav i vjeru i siromaštvo i čistoću.

Vrlo je važno provjeravati zvanja koja nam dolaze. Ako bi netko došao s interesom da zadrži nešto za sebe, da dobije nešto za sebe, onda to nije događaj obraćenja. Iz svakog pravog poziva mora izrasti svjetlost koja će svijetliti u Crkvi.

Na svećeničko ređenje se ne možeći bez obraćenja. Ni redovničke zavjete se ne može polagati bez obraćenja. Obraćenje je prihvatanje Krista bezuvjetno, svim srcem, svom dušom, svom misli i svom željom.

Obraćenje je dugi proces. Ali svi moramo biti raspoloženi obraćati se. Onda neće biti uzaludna ni naša molitva koju smo molili danas za sve redovničke zajednice da se u njima događa istina njihove karizme, njihova poziva i njihova obraćenja. Ljudi će onda prepoznati da samo Krist može nadahnjivati takvu ljetotu, dobrotu i ljubav, koja se mora dogoditi u svakome od nas.

Stoga, što god govorim vama, govorim i sebi. Svi se moramo udariti po grudima i priznati da smo grešni. Moramo moliti da nas snaga Duha Svetoga osloboди da budemo Božji. To molim i vašoj sadašnjosti i vašoj budućnosti. Samo to je lijek svih onih nesreća i rana i boli koje se događaju među nama i u nama.

Slušajmo tvrdnu riječ i prepoznajmo u njoj istinu. A istina će nas oslobođiti. Amen.

"BLAŽENSTVA" U ŽIVOTU REDOVNIKA

1. Odlomak Evandelja, pročitan kod ovoga bogoslužja, govori o "blaženstvima".

Povezujući ga sa prvim čitanjem, uzetim iz Lumen Gentium (45,46), upućeni smo na konkretnu temu koja nam želi priopćiti, da "blaženstva" koja sadržavaju temeljnu Isusovu poruku, koja važi za sve kršćane, ima biti, danas, nama redovnicima i redovnicama, koji smo se okupili na ovom redovničkom tjednu, posebna poruka, da prožeti "blaženstvima" uspijemo izvršiti našu apostolsku misiju u Crkvi, kojoj je posvećen ovaj redovnički tjedan.

2. Da otkrijemo puninu poruke produbimo najprije sam sadržaj i smisao "Blaženstava".

"Blaženstvo" u Bibliji znači, općenito, isto što i "biti na dobrom putu", "na dobrom putu" koji vodi ne samo u nebo, nego i na konkretno kršćansko življenje na zemlji, koje ospozobljuje da budemo kao Isus, svjetlo i svjedočanstvo pred ljudima. Pod ovim drugim vidom "blaženstva", život po "blaženstvima", postaje preduvjet vjerodostojnosti u navještanju ljudima "Vesele vijesti".

Na prvo mjesto Isus je stavio "blaženstvo siromaštva": "**Blago siromasima u duhu, jer je njihovo kraljevstvo nebesko**" (Mt 5,3). Bibličari tvrde da u ovom "blaženstvu" Isus ističe vrednote po kojima kršćanin, dakle redovnik i redovnica, postaju slobodni, po kojem postižu moralnu snagu da budu slobodni. "Siromah u duhu..." dakle nije onaj koji je siromašan u sociološkom smislu riječi, niti onaj koji je umno i psihički ograničen, nego onaj ili ona koji su bogati duhovnim vrednotama slobode i koji su kadri, snagom tih vrednota slobode, biti slobodni od svih uvjetovanosti. Iz takvog sadržaja "blaženstva siromaštva" lako nam je dočarati šta znači ovo "blaženstvo" kada je doživljavano. Možda nikada u povijesti čovjeku nije prijetila tolika opasnost od uvjetovanosti kao danas. Nisu od nje slobodni ni redovnici ni redovnice. Uvjetovanost, osobito od Koncila na ovamo, dosta je jada zadalo i nama redovnicima i redovnicama!

Drugo "blaženstvo" po redu o kojem Isus govori jest "blaženstvo" onih koji "tuguju jer će se utješiti".

Riječ je i ovdje o vrednotama duha. Riječ je osobito o raspoloženju duše koja vjeruje i doživjava da je jedina i istinita utjeha ljudskoga srca i ljudske duše BOG!

Zahvaćen vrednotama ovoga "blaženstva" nije melanholik ili tip čovjeka koji se zatvara u sebe, kad susretne kakav križ ili kušnju, nego čovjek, osoba, koja vjeruje i oslanja se samo na Boga koji mu je, ili koji joj je, snaga i sigurnost. Tko živi od ovoga "blaženstva", osjeća, doživjava, također da sve ima značenje

"taštine i žalosti" samo onda kada nije gledano u odnosu na Boga.

Sigurnost koja izvire iz ovog "blaženstva" kada je proživljavano, ne obogaćuje samo duhovni život, nego ulijeva sigurnost u svakoga koji dolazi u dodir sa onim koji od toga "blaženstva živi". U našim vremenima raznih nesigurnosti lako je shvatiti domet ovog "blaženstva".

Među "Blaženstvima" Isus spominje "blaženstvo krotkosti": "Blago krotki-ma, jer će baštiniti zemlju".

Urođeno je čovjeku da se želi afirmirati. Radi tog instinkтивног osjećaja postoji i među nama nepovjerenje prema ovom "blaženstvu". Mislimo naime da se čovjek, snagom ovoga "blaženstva" ima odreći svoga ja, svoje ljudske vrijednosti.

Isus u sadržaju ovoga "blaženstva" ne misli na labilne ljude niti na budale nego se obraća onima koji su sposobni biti "raspoloživi", tj. na one koji su spremni razumjeti zahtjeve i potrebe drugih, sa nakanom da im pomognu, velikodušno i bez računice. Tko živi od "blaženstva krotkosti" taj želi biti kao Isus koji je mogao reći da je "krotka i ponizna srca", taj želi sa svakim biti strpljiv i pomoći svakome da bude u istini. Mi danas govorimo o potrebi dijaloga; tko živi "blaženstvo krotkosti" najsposobniji je na dijalog!

Sv. Josipa poznajemo kao muža pravednosti, tj. muža besprijeckornog života, koji živi po Božjim zapovijedima, ne u smislu farizejskog opsluživanja, nego u smislu prihvaćanja Božje volje i davanja u svemu prednosti toj Božjoj volji. Kada Isus izjavljuje: "Blago žednjima i gladnjima pravednosti, jer će se nasititi", zapravo ističe to duhovno i moralno bogatstvo kojim je bio ispunjen sv. Josip i Božji sveci. To je svetost, za kojom ako želamo i gladujemo, živimo od teologalne nade, i ništa nas ne može otrgnuti od vječnog života niti da podemo putem horizontalizma! Blaženstvo "Blago milosrdnjima jer će postići milosrđe" želi potaći da u dodiru sa ljudima, koji su ogrezli u svaku vrstu poroka ili koje lutanje u ovome svijetu baca u očaj, pružimo milosrdno srce naslijedujući pri tome milosrđe kojim je bogat sam Bog za kojega psalmista tvrdi da je "veliko njegovo milosrđe".

"Blaženi čista srca jer će Boga gledati", preporučuje ne samo moralnu čistotu, o kojoj govore šesta i deveta zapovijed, nego potiče sljedbenike Isusove da budu bez srdžbe u svom srcu, da postupaju i žive uvijek čistom nakanom. Kako su divne vrednote koje ovo blaženstvo sadrži u sebi osobito kad mislimo na svijet koji je toliko pun laži i prijevare.

Kad Isus tvrdi "Blago mirotvorcima..." ima pred očima one i odnosi se na one koji nastoje, svim srcem, izbjegći svaku podjelu i mržnju, jer podjelu i mržnju smatraju najvećim neprijateljima ljubavi i zajedništva.

U svijetu koji je podijeljen ovo bi blaženstvo trebalo proizvesti i stvarati ozračje povjerenja. U nedaćama našeg crkvenog života ovo "blaženstvo" postaje posebno aktuelno! Isus veli: "Blago progonjenima zbog pravednosti, jer je nji-hovo kraljevstvo nebesko". U ovome "blaženstvu" Isus se obraća i tješi sve koji su progonjeni samo zato što su pošteni, bez obzira kojem sloju društva pripadaju ili koja mišljenja zastupaju. Tko je ovim "blaženstvom" zahvaćen posebno svjedoči o ljudskoj i kršćanskoj nepokvarenosti i o poštenju.

3. Ovaj kratki i sažeti prikaz "blaženstava" i o objektu koji može imati bilo u našem osobnom životu, bilo u našem apostolatu može nam dočarati njihovu

vrijednost i njihov domet ako postanu doživljavanje. "Blaženstva" stavljaju "na pravi put".

U svakom vremenskom razdoblju, redovništvo je tražilo nove oblike života i rada, prilagođujući se povjesnim, sociološkim i psihološkim okolnostima vremena.

I danas mi tražimo nove puteve a i Koncil nas na to upućuje. No ne zaboravimo ići "pravim putem". Ići ćemo "pravim putem" ako nastojimo zemaljske vrednote prožimati i pročišćavati evandeoskim vrednotama. U tom procesu "blaženstva" imaju nenadomjestivu važnost.

Vrednote "blaženstava" ulaze u naš život kao elemenat sazrijevanja u teologalnim krepostima vjere ufanja i ljubavi a bez duboke vjere ufanja i ljubavi nema kršćanske zrelosti niti sposobnosti koracati "pravim putem", niti sposobnosti biranja onoga što vrijedi!

Kada povežemo ovim tvrdnjama ovaj naš redovnički tjedan i ispitujemo svoju savjest, približavajući naš apostolat našem životu, mora nam biti jasno, da ne možemo biti duhovno zreli, niti dovoljno zreli apostoli, ako "blaženstva" nisu temeljna vrednota našega života. Amen.

ANKETA O VI. REDOVNIČKOM TJEDNU

Prema već uobičajenoj praksi sudionici Tjedna dobili su "Anketni list" s određenim, također već uobičajenim upitima i napomenom: "Ispunjava se drugog dana, kad se već mogao steći dojam o radu Tjedna..." Radi namjere organizatora Tjedna i iz poštovanja prema učesnicima u anketi, pokušati ćemo vidjeti što nam kaže, sugerira ili preporučuje ova anketa!

I. ISPITANICI /UČESNICI ANKETE/

Pod brojem 1. Anketnog lista tražili su se opći osobni podaci učesnika anketi, to jest da li je redovnik ili redovnica te u koju od tamo navedenih dobnih grupa pripada. Od 280 sudionika na Tjednu Anketni list je predalo 149 njih ili 53%. Interesantno je zapaziti: Doslovno svaki sudionik ankete zaokružio je svoju dobu grupu, a čak **61 ili 41% njih**, podjednako porazdijeljeni po dobnim grupama, nije naznačilo da li su redovnici ili redovnice! Za ogromnu većinu takvih sa svom sigurnošću se mogao odrediti spol prema gramatičkom rodu kojim popunjavaju anketu, a za mali broj među njima odredih to s velikom vjerljivošću iz drugih karakteristika njihovog Anketnog lista!

Da drugi put ne prepustimo ništa "vjerljivosti", biti će dobro da sam "Anketni list" vidljivije istakne da se pita i to: **redovnik ili redovnica**, a da se osim toga i usmeno na to upozori sudionike ankete. Nakon te napomene evo tabelarnog prikaza svih učesnika ankete:

Tabela I.

ISPITANICI	redovnice		redovnici		svi zajedno	
	broj	posto	broj	posto	broj	posto
Sudjelovali na Tjednu	217	77,5%	63	22,5%	280	100%
Na anketu odgovorilo ukupno	119	55	30	48	149	53
Iz dobne grupe A: do 25 god.	16	13	2	7	18	12
Iz dobne grupe B: 26–35 god.	50	42	14	47	64	43
Iz dobne grupe C: 36–50 god.	27	23	8	27	35	23
Iz dobne grupe D: 51–65 god.	20	17	6	20	26	17
Iz dobne grupe E: preko 65 god.	6	5	—	—	6	4

Napomene:

1. Smatram dobrim rezultatom da je 53% sudionika Tjedna odgovorilo na anketu, to je svakako preko polovice i radi se o zauzetijima, pa je vrijedno pogledati i analizirati njihovo mišljenje.
2. Redovnice su i apsolutno i relativno /obzirom na broj prisutnih na Tjednu/ daleko brojnije, gotovo četverostruko. Taj odnos nam jedva dozvoljava uspoređivanje odgovora: u apsolutnim brojevima gotovo nikako, a uspoređivanje

postotaka moći će nam nešto reći!

3. Evo odmah dobna struktura izražena u postocima slična je za redovnike i redovnice: Najmladi, koji ne čine niti cijeli decenij – na Anketnom listu je pisalo "od 18–25 godina", čine malobrojnu grupu A od 12%. Zato grupa B tridesetgodišnjaka sa svoja 43 postotka čini solidnu bazu na kojoj se pravilno diže piramida starijih dobnih grupa. Za redovnice je ona vtipka i viša uključujući i dobitnu grupu E "preko 65 godina". Svakako je dobna struktura životno pravilna, kao da je promatrani skup normalno rastao bez većih kriza i šokova! S te točke gledišta ovdje se radi o pomalo idealiziranom reprezentativnom skupu cijelog našeg ženskog i muškog redovništva!

II. MOTIVI SUDJELOVANJA NA TJEDNU

Pod brojem 2. u Anketnom listu bilo je jasno pitanje: **Što vas je potaklo da sudjelujete na Tjednu?**, pa samo 11 učesnika ankete nije dalo svoj odgovor. Zato je više njih očitovalo po dvije pa čak i tri pobude svog sudjelovanja tako da smo dobili 171 odgovor. Odgovori su bili slobodno formulirani, pa ih se ipak uz rijetka i nebitna pojednostavljenja moglo svrstati u 7 kategorija te ih možemo tabelarno prikazati:

TABELA II.

Odgovori na 2. pitanje	redovnica		redovnika		svih zajedno	
	broj	posto	broj	posto	broj	posto
Svi odgovori zajedno	133	78%	38	22%	171	100%
– sama tema	41	31	8	21	49	29
– da se obogatim	31	23	8	21	39	23
– susret u zajedništvu	15	11	9	24	24	14
– da se obnovim	15	11	4	11	19	11
– posluh	11	8	3	8	14	8
– znatiželja	11	8	3	8	14	8
– ostali motivi	9	7	3	8	12	7
Svi odgovori dobitne grupe A	15	79%	4	21%	19	100%
– sama tema	9	60	–	–	9	47
– da se obogatim	1	7	1	25	2	11
– susret u zajedništvu	2	13	–	–	2	11
– posluh	3	20	–	–	3	16
– znatiželja	–	–	2	50	2	11
– "slobodno mi vrijeme"	–	–	1	25	1	5
Svi odgovori dobitne grupe B	57	77%	17	23%	74	100%
– sama tema	16	28	4	24	20	27
– da se obogatim	15	26	4	24	19	26
– susret u zajedništvu	4	7	4	24	8	11
– da se obnovim	6	11	2	12	8	11
– posluh	5	9	2	12	7	9
– znatiželja	7	12	–	–	7	9
– ostali motivi	4	7	1	6	5	7

Svi odgovori dobne grupe C	31	77,5%	9	22,5%	40	100%
– sama tema	6	19	2	22	8	20
– da se obogatim	7	23	2	22	9	22,5
– susret u zajedništvu	4	13	2	22	6	15
– da se obnovim	4	13	–		4	10
– posluh	2	6	1	11	3	7,5
– znatiželja	4	13	1	11	5	12,5
– ostali motivi	4	13	1	11	5	12,5
Svi odgovori dobne grupe D	20	71%	8	29%	28	100%
– sama tema	5	25	2	25	7	25
– da se obogatim	7	35	1	12,5	8	29
– susret u zajedništvu	3	15	3	37,5	6	21
– da se obnovim	4	20	2	25	6	21
– posluh	1	5	–		1	4
Svi odgovori dobne grupe E	10	100%	–		10	100%
– sama tema	5	50	–		5	50
– da se obogatim	1	10	–		1	10
– susret u zajedništvu	2	20	–		2	20
– da se obnovim u Kristu	1	10	–		1	10
– "za relaksaciju"	1	10	–		1	10
Nisu odgovorili zajedno uzevši	9	8%	2	7%	11	7%
– iz dobne grupe A	2	13	2		2	11
– iz dobne grupe B	4	8	1	7	5	9
– iz dobne grupe C	3	11	1	13	4	11

PS: Postotci u donjem dijelu tabele izračunati su prema broju svih učesnika ankete po dobним grupama i spolu, kako su prikazani u tabeli 1.

Riječ dvije o pojedinim kategorijama:

1. "Sama tema" – najviše odgovora, zvuči baš tako, a poneki su dali i dublje i šire obrazloženje: "...jer sam zadužen(a) u apostolatu", "...jer je moja redovnička zajednica angažirana...". Ova formulacija očituje solidne motive sudjelovanja na Tjednu, a iz cijele tabele vidimo da su taj motiv najjače istakle najmlađe redovnice (Až) čak sa 60%, zatim najstarije (Ež) sa 50%.
2. Želja "da se obogatim", redovito s dodatcima "iskustvom i znanjem drugih" i slično, okupila je samo 10 glasova manje od vodeće kategorije. Najjače su ovaj motiv istakle redovnice zrele dobi (Dž) čak sa 35%. Veoma pozitivnim smatram isticanje tog motiva u tim godinama (od 51–65)!
3. Motivacija "Susret u Zajedništvu" namjerno pisah velikim početnim slovima jedne i druge riječi, jer je iz Anketnih listova vidljivo da je svih 24 odgovora ove kategorije visoko cijenilo i Susret i Zajedništvo (jedna redovnica iz Až na poleđini Anketnog lista daje cijelu teologiju Susreta u Zajednici: "Divno je vidjeti toliki broj sestara i braće zauzetih u današnje vrijeme za redovnički ideal!") – Iako malim brojem, postotno su najviše naglasili ovaj odgovor redovnici zrele dobi (Dm), čak sa 37,5%!
4. "Da se obnovim", jedna s dodatkom "u Kristu" (Ež), "da produbim svoje redovništvo" i slične veoma pozitivne formulacije okupljene su u ovoj katego-

- riji, koju je u usporedbi sa drugim dobnim grupama najviše istakla grupa D sa 21%, redovnici čak sa 25%, a redovnice sa 20%.
5. Kategorija "posluh" okupila je 14 odgovora: "Poslalo me starješinstvo!" i slično. Doslovno svaki od tih odgovora izražava i radost što se to dogodilo, a veći dio njih i zahvalnost starješinama. Postotno najviše "posluh" grupa mlađih redovnica (Až – 20%), a brojčano slijedeća (Bž) dobna grupa redovnica sa 5 okupljenih glasova.
 6. "Znatiželja" mi ne izgleda dovoljno ozbiljan motiv (ma da ima i svetih znatiželja). Zato sam ovdje pribrojio samo one odgovore koji jasno ističu baš znatiželju, a ima takvih, posebno u grupi Bž, koje su samo tako stavile. Interesantno da je iz te najbrojnije grupe čak cijela polovica svih uvjetno nazvanih "znatiželjnika", iako unutar same te grupe čine samo 12% svih odgovora. Drugi "znatiželjenici" istaknuše pored ovog još i koji drugi motiv. Kako grupa Am ima samo 2 ispitanika, a ovdje samo 4 navedena motiva, to joj je postotak "znatiželjnika" previsok 50%, a stvarno je i 100%. No nije dan nije samo "znatiželjnik"!
 7. Preostalih 12 ili 7% odgovora navode različite, recimo sitne motive sudjelovanja na Tjednu na primjer: "Savsim sam slučajno došla" (Bž), ili "slobodno mi vrijeme" (Am), "Na godišnjem sam odmoru" (Cž, "To mi je relaksacija" (Ež). Samo i ovdje moram naglasiti da često ovako izneseni nije jedini motiv prikazan na istom Anketnom listu! Uz to su ovdje okupljena 4 odgovora: "Oduševljenje iz prošlog Tjedna" (1 Bž i 3 Cž), te "REkoše mi da je lijepo lani bilo" (Cž) i "...jer svake godine dolazim." (Dakle ustrajnost, a "može joj i biti") Bž.
 8. Svi 11 sudionika ankete, koji nijesu našli riječ da formuliraju motiv svog sudjelovanja na Tjednu, pripada "mladim" dobnim kategorijama A, B i C. Postotno je podjednako muških i ženskih.

Sve u svemu možemo biti zadovoljni sa dobivenim rezultatima: Prvih pet kategorija motiva u svakom su slučaju veoma pozitivni a čine u svemu 85% svih odgovora! Ni ostale motive ne smijemo smatrati "bizarnim". Na primjer: "Na godišnjem sam odmoru" ili "slobodno mi vrijeme" može nas podsjetiti na one koji bi željeli sudjelovati, ali nisu u mogućnosti, a s druge strane na one koji manje korisno upotrijebje svoj godišnji! S treće strane, ugodna je iskrenost iznesenih motiva!

III. PREDAVANJA;

Na treće pitanje: "Jeste li mogli pratiti i razumjeti sva predavanja?", odgovrilo je 126 učesnika ankete svaki po jedan jasan odgovor! Ne računam neodređeni odgovor: "Koliko sam uložio, toliko sam primio" (Bm), niti onaj koji se ispričava zauzetošću u tehničkoj organizaciji pa nije stvarno pratilo (čak stoga žali!). – Sve odgovore pregledno prikazuje tabela III.

TABELA III.

Odgovori na 3. pitanje	redovnica		redovnika		svih zajedno	
	broj	posto	broj	posto	broj	posto
Svi odgovori zajedno	100	79	26	21%	126	100%
DA	86	86	24	92	110	87
djelomično-uglavnom	10	10	2	8	12	10
NE	4	4	—	—	4	3
Svi odgovori dobne grupe A	13	87%	2	13%	15	100%
DA	11	85	1	50	12	80
Uglavnom	2	15	1	50	3	20
Svi odgovori dobne grupe B	42	78%	12	22%	54	100%
DA	34	81	12	100	46	85
djelomično-uglavnom	6	14	—	—	2	4
NE	2	5	—	—	2	4
Svi odgovori dobne grupe C	25	78%	7	22%	32	100%
DA	23	92	6	86	29	91
Uglavnom	—	—	1	16	1	3
NE	2	8	—	—	2	6
Svi odgovori dobne grupe D	15	75%	5	25%	20	100%
DA	13	87	5	100	18	90
Djelomično	2	13	—	—	2	10
Svi odgovori dobne grupe E su DA	5	100%	—	—	5	100%
Nisu odgovorili zajedno uzevši	19	16%	4	13%	23	15%
iz dobne grupe A	3	19	—	—	3	17
– iz dobne grupe B	8	16	2	14	10	16
– iz dobne grupe C	2	7	1	13	3	9
– iz dobne grupe D	5	25	1	17	6	23
– iz dobne grupe E	1	17	—	—	1	17

Od 12 odgovora "djelomično" ili "uglavnom" 7 njih spominje drugi jezik slovenski ili "hrvaštinu" kao razlog nepotpunog razumijevanja! Četiri izričita odgovora NE svjedoče o iskrenosti. Što pak da mislimo o ona 23 učesnika ankete koji su "zaboravili" odgovoriti na ovo pitanje? Za desetak njih je sasvim jasno da su zaboravili, jer su na slijedeće potpitiranje odmah dali i relativno **naglašene**, svakako angažirane primjedbe na predavanja! Smijemo pretpostaviti da se jedan broj učesnika stadio staviti NE, pa je ostavio prazno! Neka je takvih maksimalno 10, broj svih koji su iskreno mogli staviti NE nije zabrinjavajući!

Pod brojem 3. bilo je u Anketnom listu i potpitanje: **Imate li kakvu primjedu u vezi s predavanjima?**, pa je nešto manje od polovice učesnika ankete postavilo po jednu ili više primjedbi. Da vidimo najprije kako su po dobi i spolu raspoređeni oni što postaviše svoje primjedbe:

Tabela III. a

POSTAVIŠE PRIMJEDBE u vezi s predavanjima:	redovnici		redovnički		svi zajedno;	
	broj	posto	broj	posto	broj	posto
Svi postavljači primjedbi zajedno	51	45%	16	53%	70	17%
iz dobne grupe A	8	50	1	50	9	50
iz dobne grupe B	22	44	9	64	31	48
iz dobne grupe C	9	33	4	80	13	37
iz dobne grupe D	10	50	2	33	12	46
iz dobne grupe E	5	83	—	—	5	83

Razumije se da su postotci izračunati prema broju pripadnika pojedine skupine, kako su prikazani u Tabeli I.

Vidimo da su redovnici postotno revniji u stavljanju primjedbi, pogotovo skupine Cm 80% i Bm 64%, no svih nadmašuju naše dobre redovnici "preko 60 godina" Ež sa 83%. Inače dobne skupine uzevši zajedno redovnike i redovnici najprije opadaju s godinama a onda ponovno rastu. Pri tom diktiraju hod postotima daleko brojnije redovnici!

Prije nego pređemo na promatranje pojedinih primjedbi, pitamo se što misli natpolovična većina učesnika anketi, koji nisu stavljali primjedbe! Sama formulacija ovog potpitana (što će vrijediti i za potpitanje o radu u skupinama) zapravo nekako sugerira da se iznesu uglavnom bar malo negativne "primjedbe"! Tako su shvatili mnogi, koji su na primjer odgovorili: "Nemam ništa", i nakon toga koju pohvalnu primjedbu! – To nam daje pravo predmijevati da je većina onih što ne postaviše primjedaba u osnovi zadovoljna s predavanjima!

Ukupno je bilo 107 primjedbi u vezi predavanja i predavača, bilo da su napisane na ovom mjestu, bilo na kraju, one toliko variraju i po izričajima i po smislu, da bi ih bilo bespredmetno svrstavati u neke šeme i tabele. Biti će vrijedno i informativno osvrnuti se na pojedine primjedbe posebno na one koje se češće pojavljuju. Pokušajmo:

- 17 primjedbi hvali predavanja i trud predavača, pridružimo k tome 4 primjedbe onih koji ih brane od "ciničkih" ili sitničavih kritičara, te jednu koja kaže da su voditelji pojedinih dana neke predavače prešućivali, a druge previše hvalili (Dm).
- 6 primjedbi žali što je predavačima bilo relativno prekratko vrijeme, ali im zato jedna prigovara da se nisu držali određenog vremena!
- 6 primjedbi da predavanja budu konkretnija, a jedna primjedba (Ež) hvali baš konkretnost!
- 6 "neka predavanja se nisu držala teme (na žalost)" ili slični izričaj!
- 5 "trebala su biti duhovnija, više sv. Pisma" ili "zanosnije, od srca čitana" (Až)
- 4 "da predavanja bude manje"
- 4 zamjeraju onome ili onima, koji su mjesto predavanja "postali brzojav"!
- 3 da budu uskladenija medusobno, plus 1 (Bž) da budu u boljem redoslijedu, te 2 (takoder iz Bž) da bude sklada između Vodstva Tjedna i predavača!
- 3 da budu "manje povijesna" (Až, Bž i Dm), te da više i konkretnije kažu o apostolatu danas (Bž).

- 3 da budu jednostavnija, običnim redovnicima razumljivija, k tome 2. primjedbe da budu "na našem jeziku"!
- 3 "neka predavači znaju, da mi imamo samo skicu, (a od nekih niti nju)"
- 3 da budu koncentriranija a ne preopširnog zahvata (svi Bž).
- 2 da su bila "previše izazovna, barem neka", a 1 prigovor da "neka nijesu bila dovoljno izazovna" (Bm).

Od pojedinačnih primjedbi izdvajam pažnju jedne redovnice iz dobne grupe Dž, koja je najprije stavila prigovor da nije bilo govora na temu "Zajednica i apostolat", a onda je predala i drugi list s napomenom da je zahvalna što se o tome za nju dovoljno govorilo na plenumu. Ovakva savjesnost i odgovornost obavezuje i mene da posvetim dovoljno pažnje svakom odgovoru – pa barem se zato ovaj izvještaj produžio. Iako su odgovori anonymni, nijedan učesnik ankete nije samo broj!!! Evo, dakle, i drugih jediničnih glasova: "Više o katehetskom apostolatu" (Bž), "...o apostolatu molitve"" (Bž), "izbjegavati prenaglašenosti" (CŽ), "previše se hvalimo!" (Cm), "imponiraju mi predavačice" naglašava starija sestra iz Dž itd.

DA LI JE BILO PREVIŠE PREDAVAČA FRANJEVACA?

Izdvojio sam ovo kao posebno pitanje!, ne zato što sam franjevac, pa niti zato što je bilo 7 primjedbi na tu temu (5 iz Bž i po jedan iz Bm, i Dž), i k tome 5 primjedbi na temu jednostranosti pomanjkanja širine i šarolikosti, što se sa svom vjerljivošću može svesti na istu ovu temu. Potaklo me na ovo izdvajanje upravo vidna dobronamjernost većine onih koji su stavili ovaj prigovor, posebno jednog Anketnog lista iz grupe Bž, koja u svakom pogledu hvali predavače i "iscrpnost predavanja s obzirom na vrijeme koje su predavači imali", a opet obzirom na broj predavača franjevaca i franjevki tvrdi: "Na ovaj način bi slobodno mogli reći: Franjevački tjedan." – Zato najprije prenosim prijedlog jedne sestre iz iste Bž grupe: "Da se uzmu predavači iz raznih družbi, ne samo franjevići i franjevke, ima i drugih, npr. salezijanci, isusovci, sestre drugih družbi." Želio bih da ovo shvate kao poziv barem svi ovdje dobronamjerno prozvani, a i drugi! – S druge strane sestra iz Dž grupe daje i obrazlaže ovaj prijedlog: "Željela bih da se, ako je moguće, dobiju podaci svih redova, kako se nitko ne bi našao povrijđen. U našoj grupi dvije sestre iz različitih zajednica reagirale su na jedno predavanje. Njihove zajednice nisu bile spominjane."

Upravo točna statistička infomiranošć mogla bi riješiti ovaj prigovor! Samo imam iskustva da se podaci, i kad ih službeno stariješinstvo pita, dosta teško dobivaju, a čvrsto vjerujem da je to još mnogo teže ako relativno privatno to pita jedan predavač, možda jedva poznati još mladi redovnik pa onda recimo još negdje iz provincije! Možda bi zato Unija Viših redovničkih poglavara Jugoslavije mogla jedne godine snimiti stanje ženskog redovništva u nas. Vjerujem da bi one to mogle ženski pedantnije i preciznije od onoga što je učinila Konferencija Viših redovničkih poglavara na početku 1977. i objavila u brošuri: "Naši redovniči '77" – Na statistički, numerički fundirane primjedbe sam malo više osjetljiv, pa iz te knjižice vadim podatke na prigovor jedne sestre, također iz grupe Bž: "...od 9 predavača 5 ih je bilo franjevaca..." i odgovaram ovim posebnim tabelarnim prikazom:

Tabela III.b.

Redovničke zajednice imaju:	Franjevci /OFM/		Svi franjevci		Svi redovnici	
	brojčano	posto	brojčano	posto	brojčano	posto
Svećenika	1.080	58%	1.326	71%	1.878	100%
Župnika i kapelana	516	64	607	75	808	"
Dušobrižnika na naše radnike u inozemstvu	144	78	164	89	184	"
Župa u Jugoslaviji	266	68	285	72	394	"
Postaja za naše radnike vani	51	62	70	85	82	"
Postaja u pravim misijama	13	68	13	68	19	"
Povjerenih vjernika kod nas " u inozemstvu	980.230	62	1.177.490	75	1.574.255	
Predavača na temu o redovničkom apostolatu	329.727	69	373.727	79	474.963	
	5	56%	?		9	100%

Napomena: "Svi franjevci" to su osim uobičajnog naziva Franjevaca /OFM/ još i Konventualci, Kapucini i Trećoredci – svega 11 naših provincija! Ipak je u čitavom ovom nizu podataka najmanji postotak 56% predavača!

IV. RAD U SKUPINAMA

Na sasvim jasno 4. pitanje: **Jeste li sudjelovali u radu u skupini?**, koje je k tome bilo snabdjeveno sa tri natuknice preciznih odgovora, dobili smo po jedan jasan odgovor od svakog sudionika ankete, pa odmah dajemo tabelarni prikaz:

Tabela IV.

ODGOVORILI na 4. pitanje	redovnice		redovnici		svi zajedno	
	broj	posto	broj	posto	broj	posto
Svi odgovori zajedno	119	80%	30	20%	149	100%
– svaki dan	85	71	20	67	105	70
– djelomično	23	19	5	17	28	19
– uopće ne	11	9	5	17	16	11
Svi odgovori dobne grupe A	16	89%	2	11%	18	100%
– svaki dan	13	81	1	50	14	78
– djelomično	2	13	—	—	2	11
– uopće ne	1	6	1	50	2	11
Svi odgovori dobne grupe B	50	78%	14	22%	64	100%
– svaki dan	34	68	9	64	43	67
– djelomično	10	20	3	21	13	20
– uopće ne	6	12	2	14	8	13
Svi odgovori dobne grupe C	27	77%	8	23%	35	100%
– svaki dan	18	67	6	75	24	69
– djelomično	6	22	1	12,5	7	20
– uopće ne	3	11	1	12,5	4	11
Svi odgovori dobne grupe D	20	77%	6	23%	26	100%
– svaki dan	15	75	4	67	19	73
– djelomično	4	20	1	17	5	19
– uopće ne	1	5	1	17	2	8

Svi odgovori dobne grupe E	6	100%	-	6	100%
– svaki dan	5	83	-	5	83
– djelomično	1	17	-	1	17

Vidimo da su redovnice i brojem i postotno bile revnije u radu u skupinama od redovnika u svim dobnim grupama osim u grupi C. Najrevnije i najustrajnije – svaki dan – su dobre stare redovnice grupe E, a za njima slijede najmlade Až.

I ovdje je bilo postavljeno potpitanje: **Imate li kakvu primjedbu na taj rad?** Odgovori na ovaj podupit bili su i mnogobrojniji i spontaniji, sa više osobne zainteresiranosti, angažiranosti, nego li kod odgovarajućeg potpitanja u vezi sa predavanjima. Odgovaralo je usve 86 učesnika ankete, tj. 58%! Pogledajmo ih po dobnim grupama i spolu:

Tabela IV. a

POSTAVIŠE PRIMJEDBE u vezi s radom u skupinama:	redovnice		redovnici		svi zajedno	
	broj – posto					
Svi postavljajući primjed. zajedno	67	56%	19	63%	86	58%
– iz dobne grupe A	6	38	2	100	8	44
– iz dobne grupe B	83	66	9	64	42	66
– iz dobne grupe C	11	41	4	50	15	43
– iz dobne grupe D	12	60	4	67	16	62
– iz dobne grupe E	5	83	—	—	5	83

Opet su redovnici revniji u postavljanju primjedbi, ali je ipak najrevnija dobna grupa E od samih najstarijih redovnica, ne računajući premalobrojnu podgrupu Am. Revnima su se pokazale i redovnice Bž sa 66%.

Mnogi učesnici su stavili po dvije ili čak više primjedbi, pa smo usve dobili 127 primjedbi veoma različitog sadržaja, a još različitijih izričaja, pa ih možemo pregledati prema broju okupljenom oko iste ili slične primjedbe:

37 primjedbi razmjerno porazdjeljenih po svim dobnim grupama i podgrupama izražava se pohvalno od "dobro", "korisno"... do "odlično" i "izvrsno"! Ponekad je formulacija: "Nema primjedbi, jer je bilo odlično!" (što nam sugerira da je većina onih učesnika ankete, koji ne staviše primjedbe, pozitivno mislila o ovom radu). Nađe se i izričaja: "...inače jako dobro" donesenih nakon neke zamjerke, koju sam onda svrstao kao posebnu primjedbu!

13 "zamjerki" upućeno je na račun animatora–voditelja, da bi morali biti spremniji, da bi ih trebalo unaprijed pripravljati, tečaj za njih upriličiti. Moram nglasiti da su sve te "zamjerke" blago formulirane sa očitim poštovanjem prema zalaganju samih animatora. Iznimku čine dva izričaja redovnica iz Bž, koje naglašavaju "neka znadu slušati", "neka ne ističu sebe"!

11 primjedbi se žali na kratkoču rada u skupinama, dok 2 kažu da se zato troši

i previše vremena!

- 7 primjedbi dobromanjerno žali što još ima "bojažljivosti (posebno kad je poglavar u istoj skupini)", "povučenosti" i slično posebno kod redovnica!
- 5 odreda redovnica iz Až, Bž i Cž naglašava koliko ih ovaj rad obogaće!
- 5 opet samo ženskih primjedaba da bi trebalo više orientiranosti, posebno u traženju teme!
- 3 da svi dodu do izražaja (Bž i 2 Cž), ali jedna redovnica iz Cž "da se nikoga ne sili govoriti!"
- 3 da bude otvoreni, spontani.
- 3 da izyeštaji budu kraći, iskreniji i konkretniji – pripremiti zapisničare!
- 2 "nažalost bez zaključaka" (Až i Dž).
- 2 puno koristi otvaranju (Až, Bž)
- 2 lijepo se koncretizira ono što čusmo na predavanju (Až, Bž), nasuprot jedna iz Bž traži "više konkretnje jednostavnosti", druga iz Cž "više produbljivanja predavanja"!
- 2 traže "više aktivnosti", te jedan: "bio je više susret nego rad!" (Cm).

Po jedan glas: "da bude popodne" (Až), a drugi se veseli što je bilo i prije podne! Treći traži "svakako poslije svakog predavanja!", onda: "previše se hvalimo" (Bž), "neka se ne teoretizira" (Bž), "da se ne razvodnjava" (Cž), "više inicijative" traži jedna iz Dž, "dinamika grupe stvarno ne dolazi do izražaja" (Dm), "moglo je biti smišljenje" (Ež)...

Napominjem da je vidljivo i sasvim očito vidljivo kako su svi postavljači primjedbi ili zamjerki u stvari za **rad u skupinama**, pa su se očito izražvali u želji da se taj rad usavrši ili žaleći što u njihovoj skupini nije bilo kako treba, odnosno da je moglo biti bolje. **Iznimku** čini jedan odgovor sestre iz dobne grupe Bž, pa ga prenosim doslovno: "Čini mi se gubljenje vremena. Nikakve koristi od toga. Samo se nadmudrujemo. Ne znam zbog čega uvoditi nešto kod nas što ne odgovara našem mentalitetu. To je Zapad." – Kao odgovor na ovakav stav, mogao bi citirati mnoge iskrene radosti izražene u ovoj anketi zbog rada u skupini, ali zaključujem "primjedbom" jedne redovnice iste grupe Bž: "Samo ustrajati u ovakovom radu!"

V. ISPUNJENA OČEKIVANJA /djelomično/

Za slijedeće pitanje pod brojem 5.: **Da li su ispunjena vaša očekivanja?** ne bih rekao da je sasvim jasno u smislu što nitko ne zna što je pojedinac od Tjedna očekivao. Jedna će, na primjer, redovnica (Bž) potcrtati natuknicu "Potpuno", ali će zatim pripisati jedan sasvim osobni isčekivani dogadaj radi kojeg je prezadovoljna. Imali smo i ranije napomena u smislu: "...jer i nisam previše očekivao!" – Možda bi trebalo radi toga razmisliti i drugi put mjesto ovog pitanja staviti na primjer: Kako ocijenjujete sveukupni rad Tjedna?, te predložiti nekoliko ocjena! – U ovom Anketnom listu bile su predložene tri natuknice, svaki je sudionik izabrao jednu, pa je sasvim lako dati tabelarni prikaz:

TABELA V.

ODGOVORILI na 5. pitanje	redovnice		redovnici		svi zajedno	
	broj	— posto	broj	— posto	broj	— posto
Svi odgovori zajedno	119	80%	30	20%	149	100%
– potpuno	30	25	6	20	36	24
– djelomično	88	74	23	77	111	74
– nikako	1	1	1	3	2	1
Svi odgovori dobne grupe A	16	89%	2	11%	18	100%
– potpuno	3	19	1	50	4	22
– djelomično	13	81	1	50	14	78
Svi odgovori dobne grupe B	50	78%	14	22%	64	100%
– potpuno	9	18	3	21	12	19
– djelomično	40	80	11	89	51	80
– nikako	1	2	—	—	1	2
Svi odgovori dobne grupe C	27	77%	8	23%	35	100%
– potpuno	5	19	1	12,5	6	17
– djelomično	22	81	6	75	28	80
– nikako	—	—	1	12,5	1	3
Svi odgovori dobne grupe D	20	77%	6	23%	26	100%
– potpuno	9	45	1	17	10	38
– djelomično	11	55	5	83	16	62
Svi odgovori dobne grupe E	6	100%	—	—	6	100%
– potpuno	4	67	—	—	4	67
– djelomično	2	33	—	—	2	33

Napomena

1. Natuknicu "potpuno" osjećahu pozitivno prerađikalnom, pa se teško za nju odlučivaju. Zato uz nju 7 učesnika ankete pripisuje po smislu: "Ne baš sasvim, ali ipak potpuno!" (ili izraženo s nekim "iako..."). — Zapažamo da su se očekivanja redovnika manje ispunila nego li redovnica! Po dobnim grupama sa dobom najprije opada postotak potpuno zadovoljnih, a zatim se u posljednje dvije grupe opet povećava sve do 67% potpuno zadovoljnih redovnica iz Ež. — U tom smislu jednakost diše, jednak hod ima skup redovnika kao i skup redovnica!
2. Očito je i natuknica "nikako" prerađikalna u negativnom smjeru, pa nije čudno da su se za nju opredijelila samo dva glasa iz Bž i Cm!
3. Naravno je onda da se 74% (preciznije 74,497%) anketiranih opredijelilo za "djelomično", a smijemo slobodno pretpostaviti da ta natuknica okuplja od onih "skoro potpuno" do "gotovo nikako!", jer sama riječ ima i jedno i drugo značenje!

Očito bi bilo poželjno da drugi put predložimo zgodniju lepezu natuknica!

VI. RASPOLOŽENJE NA TJEDNU

Napeti dijalog između dveh osoba" (doslovne riječi jedne slovenske redovnice iz Dž) na plenumu prvog dana ostavio je svoje tragove u odgovorima na sve upite ove ankete, ali posebno kod 6. pitanja: **Što mislite o raspoloženju među sudionicima?** – Bile su predložene 4 natuknice, ni pitanja ni pravog mesta za primjedbe, pa je ipak 18 anketiranih (7 Dž, 4 Bž, 3 Cž i po jedan Bm, Cm, Dm i Ež) pripisalo svoje opaske o tom "neodgovornom zaoštravanju" (Bm i Dž). Veći broj učešnika ankete nije stavljao primjedbe, nego je zaokruživao po više natuknica dajući tako do znanja da je raspoloženje redovito bilo **ugodno** (zato je ta natuknica često u istom Anketnom listu jače podcrtana), ali da ne može prešutjeti ni ono drugo. Dobismo tako čak 195 odgovora, iako nisu dale svoj odgovor tri redovnice, 2 iz Bž (jedna stavila "Neznam") te iz Cž. Radi tako velikog broja odgovora dajem nešto opširniji tabelarni prikaz:

Tabela VI.

ODGOVORILI na 6. pitanje	redovnice		redovnici		svi zajedno	
	broj	posto	broj	posto	broj	posto
Odgovorilo je (osoba)	116	76%	30	21%	146	100%
Svi odgovori zajedno	156	134%	39	130%	195	134%
– dobne grupe A	27	169	3	150	30	167
– dobne grupe B	61	127	19	136	80	129
– dobne grupe C	30	115	9	113	39	115
– dobne grupe D	28	140	8	133	36	138
– dobne grupe E	10	167	–	–	10	167
Svi odgovori zajedno	156	80%	39	20%	195	100%
– smireno	40	26	10	26	50	26
		71%		74%		71%
– ugodno	70	45	19	49	89	46
– usiljeno	12	8	3	8	15	8
– napeto	34	22	7	18	41	21
Svi odgovori dobne grupe A	27	90%	3	10%	30	100%
– smireno	5	19	2	67	7	23
		56		67		57
– ugodno	10	37	–	–	10	33
– usiljeno	4	15	–	–	4	13
– napeto	8	30	1	33	9	30
Svi odgovori dobne grupe B	61	76%	19	24%	80	100%
– smireno	13	21	3	16	16	20
		67		63		66
– ugodno	28	46	9	47	37	46
– usiljeno	6	10	2	11	8	10
– napeto	14	23	5	26	19	24
Svi odgovori dobne grupe C	30	77%	9	23%	39	100%
– smireno	10	33	3	33%	13	33
		77		89		79
– ugodno	13	43	5	56	18	46
– usiljeno	1	3	–	–	1	3
– napeto	4	14	–	–	4	11

Svi odgovori dobne grupe D	28	78%	8	22%	36	100%
– smireno	10	36 82	2	25 87,5	12	33 83
– ugodno	13	46	5	62,5	18	50
– usiljeno	1	4	1	12,5	2	6
– napeto	4	14	—	—	4	11
Svi odgovori dobne grupe E	10	100%	—	—	10	100%
– smireno	2	20 80	—	—	2	20 80
– ugodno	6	60	—	—	6	60
– napeto	2	20	—	—	2	20

(PS. Zbrajajući procente prvih dviju tj. pozitivnih natuknica u slučajevima kad se zbroj radi korekture nije slagao, pocrtao sam "korigirarnu" cifru.)

U prvom dijelu tabele uzeti su postotci obzirom na broj osoba koje su u pojedinoj grupi odgovorile na ovaj upit, tako ocjenjujemo koliko je prosječno ispitanika iz svake grupe dalo po dva glasa: (redovito jedan pozitivni a drugi negativni, a iz pripisanih primjedbi sa sigurnošću, dok iz cjelevitog tona svakog pojedinog anketnog lista sa veoma velikom vjerojatnošću — nekad i tu sa svom sigurnošću — lako zaključujemo, da je "napeti dijalog", ali i druga "priputcavanja" (Cž) i neslaganja među redovnicima (baš muških — Cm), bio razlogom da se, iako često manje naglašeno, pocrtala i jedna negativna natuknica. Kao da je u tom pogledu unaprijed prelistala cijelu anketu, jedna je redovnica (Bž) uz "napeto" nadodala: "i neformativno, jer se jedno govorilo, a drugo činilo (pomanjkanje ljubavi)"!

Svakako je vidljivo iz tog prvog dijela tabele da je najčešće podvostručiva odgovore najmlađa grupa, onda procenat pada da bi sa dobnom grupom D opet počeo rasti dok najstarija grupa Ež ne dosegne postotak (167%) najmlađe grupe! — U očitoj logičkoj vezi stoji hod zbrojenih procenata objiu pozitivnih natuknica: On je najmanji kod najmlađe dobne grupe, pa onda raste dok kod završnih dobnih grupa (Dm i Ež) ponovno nešto opada! — Najmanje pozitivnih ocjena dale su najmlađe redovnice (Až), inače su njihovi anketni listovi veoma optimistički kao i oni iz Ež, pa to znači da su dovoljno kritički i zrelo gledale na raspoloženje na Tjednu.

Smatram svojom dužnošću da još prenesem primjedbe dviju redovnica iz grupe Dž sročene nešto različitim riječima, ali istog smisla: one znaju da se od svih "više cjeni blaga i radosna ozbiljnost i kod mlađih i kod starijih bilo svećenika bilo redovnica, nego li prevelika sloboda u vladanju i riječi, pa čak i u odjevanju (koprena na pol glave, naglašena frizura svjedoči i o primitivizmu)".

VII. KAKO ČESTO DA SE ODRŽAVA TJEDAN

Jasno se pitalo: 7. Smatrate li da bi tjedan trebao biti: svake godine — svake druge godine — povremeno? Samo je jedna redovnica (Bž) dala neodređeni od-

govor: "Kako za koga", zato je druga iz iste grupe pocrtala i "svake godine" i "povremeno", pa imamo točno koliko jasnih odgovora, koliko i anketnih lista-va. Evo pregleda:

TABELA VII.

ODGOVORILI na 7. pitanje	redovnice		redovnici		svi zajedno	
	broj	posto	broj	posto	broj	posto
Svi odgovori zajedno	119	80%	30	20%	149	100%
– svake godine	86	72	25	83	111	74
– svake druge godine	19	16	2	7	21	14
– povremeno	14	12	3	10	17	11
Svi odgovori dobne grupe A	16	89%	2	11%	18	100%
– svake godine	9	56	2	100	11	61
– svake druge godine	5	31	—	—	5	28
– povremeno	2	13	—	—	2	11
Svi odgovori dobne grupe B	50	78%	14	22%	64	100%
– svake godine	42	84	14	100	56	88
– svake druge godine	4	8	—	—	4	6
– povremeno	4	8	—	—	4	6
Svi odgovori dobne grupe C	27	77%	8	23%	35	100%
– svake godine	19	70	5	62,5	24	69
– svake druge godine	2	7	—	—	2	6
– povremeno	6	22	3	37,5	9	26
Svi odgovori dobne grupe D	20	77%	6	23%	26	100%
– svake godine	12	60	4	67	16	62
– svake druge godine	6	30	2	33	8	31
– povremeno	2	10	—	—	2	8
Svi odgovori dobne grupe E	6	100%	—	—	6	100%
– svake godine	4	67	—	—	4	67
– svake druge godine	2	33	—	—	2	33

Neke redovnice obrazlažu svoj glas: dvije glasaju za "svake godine", "da bi se tako mogli izmjenjivati svi članovi pojedine redovničke Zajednice" (Bž i Cž), jedna se naprosto nuda da bi svakogodišnje obdržavanje privlačilo "više sudionika" (Bž), a redovnica iz Až misli uz "povremeno" održavanje: "vjerojatno bi ih došlo i više i bilo bi veće oduševljenje!" Starija redovnica (Dž) uvjetuje svoj "svake godine": "ako ovo donese za mnoge nutarnje obraćenje". U svjetlu ovih pripisa možemo zaključiti da su svi sudionici ankete imali svoje plemenite razloge da se opredijele za svoju natuknicu (čak i u tabeli ne uračunat odgovor "Kako za koga", ima svoje smisleno značenje!): To svakako sugerira da se vodi računa o tako snažno izraženoj želji (74%) za svakogodišnjim Tjednom! Redovnici su to jače izrazili (83%), posebno 100% ne samo malobrojna Am, nego i najbrojnija Bm grupa redovnika. Mlade redovnice su najskromnije (Až samo 56%), zato je njihova najbrojnija dobna grupa Bž sama za sebe još jače naglasila tu želju (84%) od svih redovnika zajedno!

VIII. OPĆE PRIMJEDBE I PRIJEDLOZI

Završno pitanje br. 8. glasilo je: **Imate li neku drugu primjedbu ili prijedlog?** Na ovaj poziv odzvalo se 104 učesnika ankete, pa najprije pogledajmo njihovu pripadnost po dobi i spolu:

TABELA VIII.

ODGOVORILI na 8. pitanje	redovnice		redovnici		svi zajedno	
	broj	— posto	broj	— posto	broj	— posto
SVI ZAJEDNO	82	69%	22	73%	104	70%
Iz dobjne grupe A	13	81	2	100	15	83
Iz dobjne grupe B	28	56	10	71	38	59
Iz dobjne grupe C	20	74	6	75	26	74
Iz dobjne grupe D	15	75	4	67	19	73
Iz dobjne grupe E	6	100	—	—	6	100

Vidimo da su redovnici ukupno i u svim dobnim grupama, izuzev grupu D, revniji u davaju prijedloga i primjedbi! Osim najstarije grupe E, najrevnija je grupa A! Najbrojnija od svih podgrupa Bž, ima brojčano najviše, ali postotno najmanje (56%) onih koji se ovdje na kraju javiše!

Velik broj anketiranih napisao je ovdje po dvije ili više opaski ili prijedloga. Ne računajući mnogobrojne misli anketiranih, koje smo spominjali obradujući ranije pitanja (iako su na ovom mjestu zapisane), ostaje nam još 113 toliko različitih primjedaba, opaski i prijedloga, da je o njima moguće samo sumarno govoriti:

1. 22 odgovora izražava žaljenje što je bilo malo sudionika na Tjednu, k tome se tri posebno žale na manjak redovnika. 10 odgovora žali što je jako malo poglavara (a "njima bi trebalo da posebno jedan predavač pred cijelom skupom uputi riječ" – Cm), a od njih mnogo zavisi naš pastoralni rad i sav naš redovnički život (izražavaju neki). 4 odgovora žele da više prisustviju i biskupi (kao na primjer na "redovničkom danu" u Ljubljani – Dž)! – Zato 9 prijedloga naglašava da se stariješine moraju zauzeti da bi više i redovnika i redovnica sudjelovalo na ovakvim skupovima. Zato treba izabrat i pogodnije vrijeme, a ne da slijedi jedno za drugim: hodočašće (Nin), katehetska itd. (4 glasa), te da se već na početku godine znade kad će biti Tjedan (druga 4) i da se naglasi da je to za "sve redovnice" (Až), neka se obavijesti pošalju i preko "biskupijskih delegata za redovnike" (Bž)... Tako mnogi nastoje savjetovati što bi moglo doprinijeti većem okupljanju "zainteresiranih za rad i redovnički napredak" sve do one koja se tuži da njihovi "poglavarini zbrajanju" (Bž), ili one koja ne zna "što bi trebalo poduzeti" (Cž), ili onog koji bi htio analizirati "razloge smanjivanja interesa" (Cm), te bojažljivog prijedloga da se "mijenja struktura" Tjedna" (Cž) "možda prema seminaru" (druga iz Cž)!
2. Jedan konkretniji prijedlog možemo formulirati od sedam različitih izričaja (Bm, 2 Cž, 2 Cm i jedna Ež): Neka se oformi komisija za pripravu, vođenje i animaciju ovakvih skupova. Neka joj Zajednice dodijele i sposobne animatore,

s kojima će se nekoliko puta sastajati na dogovor. Animatorima će unaprijed slati predavanja da se pripreme! (i svima sudionicima treba slati – jedan drugi glas iz Bm)!

3. Šest tema za slijedeći Tjedan podnijelo je 6 različitih predлагаča:
 - Potreba dublje osobne duhovnosti redovnika i redovnica – Bž.
 - Odnos redovnica u apostolatu sa svećenicima–župnicima – Bž.
 - Vitalnost redovničkih Zajednica (ili redovničkog života kao usmjerenja za budućnost) – Bm.
 - Šutnja kao doživljaj Boga i ozračje rada – Cm
 - Obraćenje – Dm
4. Neka na Tjednu bude više zajedničke molitve, da se organizira i spontana zajednička molitva na dobrovoljnoj osnovi, ali da se unaprijed javi da će to biti (zajedno 4 glasa), da je ranije uspješnije bilo organizirano pjevanje i liturgija (Cž), poželjan je sat zajedničke adoracije (Bž, Cž), Euharistija neka bude uvek "osim posljednjeg dana" u 12 sati (Cm), da se dadne prilika za isповijed (Bž), da se iznesu "inicijative pojedinih Zajednica u pogledu obnove liturgije ili molitve različite od dosadašnjih" (Bž)!
5. Tehnički prijedlozi za pospješenje organizacije na Tjednu:
"Čini se da su odmori predugi" (Až); "neka predavanja budu i prije i poslije podne, jer inače mnogi misle da nisu dužni doći po podne!" (Bž), da bude "više predavača sa terena" (Bm), "pozvati i svjetovnjake kad je ovakva tema" (Bm); "da se odmah poslije predavanja mogu postavljati pitanja predavaču" (Bm); "da se prikaže koji film, posebno radi redovnica iz provincije..." (Až).
6. 18 redovnica odreda smatraše zgodnim da na razne načine pohvale i zahvale svima koji su se trudili na Tjednu, uključujući posebnu pohvalu homiliji nadbiskupa Kuharića (Bž); zato se našlo i glasova ili prijedloga, koji ukazuju na neke propuste ili nesavršenosti: 4 glasa plediraju da se ne iznose osobni ili regionalni problemi, koji se i ne mogu riješiti te se tako "više proširuju nego rješavaju"! Tri glasa žale što Krist i Crkva nisu bili dovoljno u centru sveukupnog djelovanja na Tjednu (Bž i 2 Cž), jedan "što se omalovažuju svećenici i što negdje nisu u dobrom sa redovnicima" (Dž), neka bude više točnosti (Cž).
7. 5 redovnica odreda (2 Až i po jedna Bž, Cž i Dž) usmjeruje svoj pogled prema osobnoj neposrednoj budućnosti, kako mijenjati "strukturu vlastitog srca", da bi sve ovo ponijeli u život i svjedočili Evandelje! Dvije redovnice iz Cž u smislu nade i budućnosti pocrtase u 5. pitanju da su se ispunila njihova očekivanja "potpuno, ako ostvarim svoje odluke u apostolatu"! Jedan glas iz Bm apelira da KVRPJ "uzme na jednom svojem sastanku zaključke Tjedna, kako rezultiraju iz ove ankete"!
8. Spomenut ću još: "Neka se oformi jedna leteća ekipa pastoralnih radnika koja će priskakati u pomoć u pastoralnim i drugim potrebama" (Ež) i to, da je jedna redovnica na cijeloj drugoj stranici Anketnog lista ispisala svoje misli o potrebi socijalnog osiguranja pastoralnih radnika za što će se "uvijek naći razumijevanje kod dobrih vjernika" (Bž).

Z A K L J U Č A K

Preko polovice sudionika redovničkog Tjedna prigovorilo je kroz ovu anketu, neki su rekli baš ono što nisu dospjeli reći u toku Tjedna. Tu misao sugerira i postupak jedne redovnice, koja mjesto tražene primjedbe stavlja: "O tom sam govorila u skupini!" – Očito, da tamo nije dospjela reći, u anketnom bi listu napisala! – K tome sa punom odgovornošću tvrdim da su mal-tene svi anketni listovi ispunjeni konzistentno, logično, s ljubavlju i izvjesnim stupnjem zauzetosti! Teško bi i oštire kritičko oko našlo u tekstu pojedinog lista kontradikcije i nedosljednosti (bez obzira da li se osobno slaže sa mišljenjem anketiranog).

Radi toga smatram, da je bilo potrebno posvetiti anketi barem ovoliko pažnje. Nekome može smetati ulaženje u pojedinosti, ali bi meni bilo draže da svaki učesnik ankete nade kako je i njegova misao razmjerno uvažena, spomenuta!

Lijepi broj preglednih tabela može nam svjedočiti kako je cijeli skup anketiranih, zapravo cijeli Tjedan disao: Redovito se zapaža jedan krug, ili recimo kolo, u kojem se za ruku drže najmlađe i najstarije redovnice – ili općenito najmlađe i najstarije dobne grupe – extrema tanguntur (krajevi se dodiruju i skladno zatvaraju to živo redovničko kolo, zauzeto za plemenitu stvar vlastitog usavršavanja i apostolskog djelovanja). Pri tom je sa čisto matematičkog gledišta gotovo nevjerojatno da su se (uz rijetke iznimke) u harmonijski sklad mišljenja sasvim dobro uklopile i jako malobrojne dobne grupe muškog redovništva (kod kojih samo jedan glas nosi veliki postotak, pa zato može nerealno predočivati veliku disharmoniju pri uspoređivanju sa višebrojnim grupama).

Za praktični zaključak biti će prikladno, mislim, kako kratko rezimirati rezultate:

1. Anketirani skup je ponešto idealizirana lijepa slika našeg redovništva, njegova dobna struktura tako pravilno stoji (matematski začudujuće za tako mali broj osoba) kao da je rastao bez kriza ili šokova, ili je možda poteškoće svladavao u ozračju milosti svoga poziva!
2. Motivi koji su doveli pojedine osobe na Tjedan izraženi su iskreno (!) u 85 postotaka upravo su uzvišeni, a ostalih 15% su u najmanju ruku ljudski dobri, vjerujem i nešto manje spretno izraženi nego li je stvarno u srcu bilo!
3. Predavanja su bila razumljiva (iznimke od 3% potvrđuju pravilo!), primana sa dovoljno dobromanjernosti, ali i kritičnosti – Skup je ujedno pokazao svoj kritički stav prema "pretjeranim" kritikama! Osjetljivost što drugi iznosi svoje pozitivne rezultate, a o onima moje Zajednice šuti, svjedoči "da nam još svima treba Duha Svetoga" (kako reče jedna DŽ)!
4. Rad u skupinama primljen je jako pozitivno od cijelog skupa (jedna lasta ne čini proljeća, kad je bilo pred jesen – a uz to su "proletjni" tj. oni koji su se prvi put sreli sa ovakvim radom, najpozitivnije obradovani). Sa pozitivnog stajališta iznesene su čak i jače kritike, što svjedoči o angažiranosti!
5. Očekivanja sudionika su ispunjena za 24% potpuno, a za gotovo 75% "djelomično", a sudionici nisu krivi, što to "djelomično" nije bolje određeno!
6. Opća je želja da raspoloženje na Tjednu bude smirenio, ugodno – pa je 71% odgovora svjedočilo da je tako većinom i bilo, a ostali odgovori su pocrtani s bolje i željom da drugi put bude bolje – Svi se prema tom pitanju pozitivno odnose!

7. Gotovo 75 posto anketiranih (preciznije 74,4966%) je za to da se Tjedan o država svake godine!; više redovnici 83%, najjače dobna grupa B 88%; same redovnice Bž 84%! Izraženi razlozi takve želje su dovoljno pozitivni i pravilni!
8. Opće primjedbe i prijedlozi najprije svjedoče o žalosti sudionika što je bilo malo osoba na Tjednu, onda se daju dobronamjerni savjeti i primjedbe da bi se povećala zainteresiranost za Tjedan, da se usavrši njegovo funkciranje, na duhovnu korist našem redovništvu i njegovom pozivu u službi Kristu, Crkvi i čovještву!

fra Gabrijel Štokalo

SADRŽAJ

Bono Šagi: Pozdravni govor	5
PRVI DAN	
Ljudevit Rupčić: Redovnički život: nasljedovanje Isusa Krista i apostolat	9
Blanka Vrdoljak: Redovnički život kao eshatološki znak i apostolat	15
Anton Nadrah: Redovnički život kao "nastojanje oko savršene ljubavi	25
Diskusija	34
Rad u skupinama	41
DRUGI DAN	
Nikola Vukoja: Redovnički apostolat kroz povijest Crkve u nas	49
Branka Natalija Palac: Apostolske inicijative redovništva u nas kroz posljednja tri desetljeća	61
Diskusija	75
Rad u skupinama	79
TREĆI DAN	
Petar Milanović: Značenje suvremene zahtjevnosti evangelizacije za redovnički apostolat	91
Rafaela Glasenčnik: Poziv na "prilagođenu obnovu" redovničkih zajednica i apostolat	104
Alojzij Šuštar: Redovnički apostolat u dokumentu Kongregacije za biskupe i Kongregacije za redovnike i svjetovne institute	111
Diskusija	122
Rad u skupinama	127
ČETVRTI DAN	
Okrugli stol na kraju tjedna	137
	169

PRILOZI

Homilija zagrebačkog nadbiskupa	145
”Blaženstva” u životu redovnika	148
Anketa o VI. redovničkom tjednu	151